MİNBERDEN ÖĞÜTLER

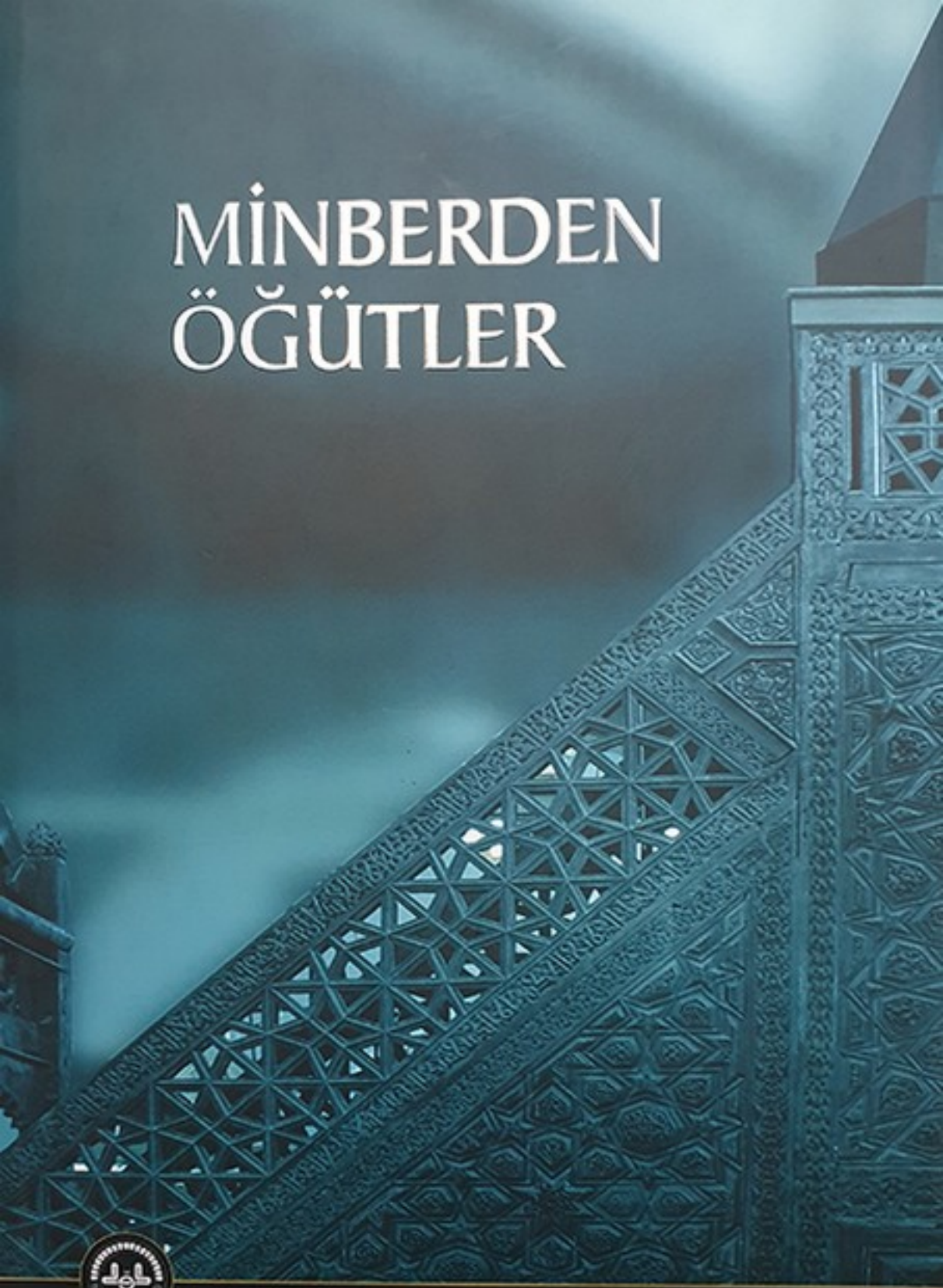

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

بسم الله الرحمن الرحيم

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları: 635

Meslekî Kitaplar: 49

Yayın Yönetmeni
Dr. Fatih KURT

Koordinasyon
Bünyamin Kahraman

Baskı Takip
İsmail DERİN

Grafik
Yüksel ONAY

Din İşleri Yüksek Kurulu Kararı: 26.04.2007/32

3. Baskı, Ankara - 2019

Baskı
Çağlayan Basım Yayın Dağıtım Ambalaj San. ve Tic. A.Ş.
Dokuz Eylül, Sarnıç Yolu No:7 Gaziemir/İzmir
Tel.: (0 232) 274 22 15

2019-35-Y-0003-635
ISBN: 978-975-19-4259-3
Sertifika No: 12930

© Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Tel. : (0312) 295 72 93-94
Faks : (0312) 284 72 78
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış
Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
Tel. : (0312) 295 71 53 – 295 71 56
Faks : (0312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

MİNBERDEN ÖĞÜTLER

Bu eserde yer alan hutbe metinleri bir komisyon tarafından derlenmiştir.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

İÇİNDEKİLER

Ön Söz 9
Hutbe İle İlgili Bilgiler 11
Ahiret Hayatına Hazırlık 17
Ailede Devamlılık Esastır 19
Âlemler İçin Rahmet Olan Güzel Peygamberimiz 22
Allah İçin Sevmek 25
Allah Katında Din İslâm'dır 27
Allah'a Hamd ve Şükür 29
Allah'ın Kutlu Elçilerine Saygı 31
Allah'a İmanın Fert ve Toplum Üzerindeki Etkileri 33
Amellerde İyi Niyet ve İhlas 35
Anarşi, Terör ve Bozgunculuk (Fitne) 38
Anne-Baba Hakkı 40
Berat Kandili 43
Bütün Davranışlarımız Kaydediliyor 46
Büyüklere ve Yaşlılara Saygı 48
Cami ve Cemaatin Önemi 50
Cana Kıymak Büyük Günahtır 53
Cennet ve Cennetliklerin Özellikleri 55
Cuma Namazının Fazileti 57
Cumhuriyet: Toplumsal İradenin Temsili 59
Çanakkale Zaferi 61
Çocuklarımıza Sahip Çıkalım 64
Çocuklarımızı Eğitimsiz Bırakmayalım 66
Dili Muhafaza Etmek 68
Din Kardeşliği ve Toplumsal Dayanışma 70
Din-Bilim İlişkisi 72
Dinin Toplum Hayatındaki Yeri 74
Dua: Kulluğun Özü, İbadetin Ruhu 76
Doğru Haber 78
Doğruluk Müslümanın Önde Gelen Vasfıdır 80
Dünya Hayatı 82
Dünya ve Ahiret İçin Çalışmanın Önemi 84
Dürüstlük Bir Erdemdir 86
Düşkünlere Yardım 88
Ebedî Mutluluk Yurdu: Cennet 90
Emeğe Saygı 93
Engellilere Karşı Görev ve Sorumluluklarımız 95

Fal ve Falcılık 98
Gençlik 100
Gıybet Etmek 102
Günahlardan Sakınma 104
Haccı Anlamak 106
Haklara Duyarlı Olalım 108
Hayvanlara Merhamet 111
Helâl ve Haram Duyarlılığı 113
Hicret 116
İffet İnsanın Süsüdür 118
Huzur ve Mutluluk Vesilesi Olan İbadetlerimiz 120
İman ve Hayat 122
İnsan Haklarına Saygı 124
İnsan Sevgisi 126
İnsana Saygı ve Zulüm 128
İntihar Haramdır 131
İrşad ve Davet Sorumluluğu 133
İslâm Kolaylık Dinidir 136
İslâm Tevhit Dinidir 138
İslâm'da Adalet 140
İsraf 142
İstanbul'un Fethi 144
İyilikler de Kötülükler de Karşılıksız Kalmaz 146
Kabir Ziyareti ve Mezarlıkların Korunması 148
Kadın: Evlat, Eş ve Anne Olarak 150
Kadir Gecesi 153
Kâinattaki İlâhî Dengeyi Koruyalım 155
Kıyamet 157
Komşularımız 160
Kul Hakkı ve Kamu Mallarını Korumak 163
Kulluk Bilinci 165
Kumar ve Şans Oyunları 167
Kur'an 169
Kur'an'ı Okumak, Anlamak ve Yaşamak 171
Kur'an-ı Kerim'i Anlamak 173
Kur'an ve Sünnet Bütünlüğü 175
Kur'an Ayı Ramazan 177
Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa 179
Kurban 182

Kurban Bayramı 184
Kusur Araştırmak 186
Mevlid Kandili 189
Miraç Kandili 192
Muharrem Ayı 195
Müslüman, Başkalarının İyiliğini İster 197
Müslüman, Güvenilir İnsandır 200
Müslüman, İşini Sağlam ve Güzel Yapar 202
Namazda Tadil-i Erkana Riayet Etmek 205
Namazın Önemi 207
Nefis Muhasebesi 209
Nikâh ve Düğünlerimiz 211
Oruç 213
30 Ağustos'ta Destanlaşanlar 215
Ölçülü ve Tutarlı Olmak 217
Ölüm Gerçeği 219
Örnek İnsan Hz. Muhammed (s.a.s.) 221
Örnek İnsan Olabilmek 223
Peygamberimiz ve Çocuklar 225
Ramazan Bayramı 228
Ramazan'ın Ardından 230
Regaip Kandili 232
Rüşvet 235
Sağlıklı Birey Sağlıklı Toplum 238
Salih Amel 240
Selamlaşmak 242
Sihir ve Büyünün Karanlık Dünyasından Uzak Durmak 244
Söz Söyleme Sorumluluğu 246
Şükür Nimetleri Artırır 248
Tabiata ve Çevreye Karşı Sorumluluklarımız 250
Tembellik 252
Ticaret Ahlâkı 255
Tövbe 257
Tüketicinin Korunması 259
Vakıflar (Kesintisiz Hayır İşleme Bilinci) 262
Vakti Değerlendirme 264
Zararlı Alışkanlıklar 266
Zekât Arındırır 268

ÖN SÖZ

Kur'an-ı Kerim'de akıllı, düşünen ve saygın bir varlık olarak sunulan insanın temel sorumluluğunun yüce yaratıcı olan Allah'ı tanımak ve bu bağlamda O'na ibadet etmek olduğu sıkça hatırlatılır. Allah'a, ahiret gününe, peygamberlere ve onların getirdiği vahye inanmak, aynı zamanda insanoğlunun yaratılış gayesini ve bu yaratılış içinde kendi konumunu anlamasının da temel basamağını teşkil eder.

Yüce Rabbimiz; *"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız"* (Bakara, 2/21) ve *"Ben, cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım"* (Zariyât, 51/56) buyurarak, Allah'a bağlılığın, O'nun emirlerine boyun eğmenin genel adı olan "ibadet"i insanların yaratılış gayesi olarak açıklamaktadır.

Yüce Allah, insanları yeryüzünde sorumsuz bir şekilde bırakmamış, yaratılış gayelerini gerçekleştirmeleri için onlara hidayet yollarını göstermiş, kendisine nasıl kulluk yapılacağını, rızasının nasıl kazanılacağını öğrenmeleri için de peygamberler göndermiştir. Nitekim bu peygamberler, Yüce Allah'tan aldıkları bilgileri insanlara ulaştırmışlar ve açıklamışlardır. İnsanlığın atası Hz. Âdem'den itibaren bütün peygamberlerin, birbirini tasdik ederek tebliğ ettiği hak dinin esasını bu bilgiler/vahiyler bütünü oluşturmaktadır.

İlahî vahiy halkasının son peygamberi Hz. Muhammed de hayatı boyunca çeşitli zorluklara göğüs gererek insanlara Allah'tan aldığı vahyi tebliğ edip insanları İslâm'a davet etmiş, eğitmiş ve bilgilendirmiştir. Şüphesiz O'nun davet ve tebliğinde minberden irat buyurduğu hutbelerinin ayrı bir yeri vardır. Bu yüzden de sevgili Peygamberimiz Cuma ve bayram hutbelerine özel bir önem vermiş, hutbelerinin anlaşılır, özlü ve güncel olmasına itina göstermiştir. Öte yandan Cuma namazının bir parçası sayılan cuma hutbesini dinlemek ibadet kabul edilmiş, hutbenin böyle bir duyguyla, sükûnet ve dikkatle dinlenmesi istenmiştir. Bu durum, cuma hutbesini diğer hutbelerden ayıran ve ona kendine özgü bir anlam kazandıran bir özelliktir.

Dinî hayatımızda, dinî bilgi ve duyarlılığımızın gelişmesinde minberden okunan hutbeler son derece önemli ve etkili bir rol ifa ederler. Bu yüzden günümüzde hatiplerimizin, hutbelerini anlaşılır, bilgi

yüklü, özlü fakat etkili şekilde hazırlamaları ve sunmaları gerekmektedir. Hutbeyi hazırlarken ve sunarken, cemaatin onu ibadet duygusuyla dinlediklerini düşünmek, cemaatin özel durumunu da dikkate alarak hutbeleri kısa tutmak, hutbelerde sağlam bilgiler vermek, ihtilaflı ve cemaati tedirgin edecek nitelikteki konulardan kaçınmak da yine ayrı ayrı önem taşımaktadır.

Daha önce Din İşleri Yüksek Kurulu'nca incelenip camilerde okunan hutbe metinlerinden derlenen bu eser, hutbe konusunda görevlilerimize yardımcı olmak, onların önüne çeşitli seçenekler sunmak, şekil ve içerik bakımından bir hutbenin taşıması gereken özelliklerin neler olduğu konusunda rehberlik etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Eserin bu amaca hizmet etmesini temenni etmekteyiz.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

HUTBE İLE İLGİLİ BİLGİLER

Hutbe, Cuma ve bayram günleri camilerde imamlar tarafından cemaate dinî bilgilerin verildiği en önemli bir hitabedir. Hitabette bulunan kimseye "Hatip" denir. Cuma namazı farz olduğu gibi, Cuma hutbesini dinlemek de farzdır. Hutbe genel anlamda herhangi bir konuşma ve hitabetten farklıdır. Hem Allah'a hamd, Peygambere salât ve selam, mü'minlere dua, vaaz ve nasihat içermesi, hem de okunmasının ve dinlenmesinin ibadet olması nedeniyle tarih boyunca Müslümanlar hutbenin okunmasına ve dinlenmesine ayrı bir önem vermiş, bu konuda zengin bir literatür oluşmuştur.

Cuma ve bayram hutbelerinde hatip, güncel dinî konularda cemaatin ihtiyaç duyduğu bilgiler verir. Cemaati fikren ve manen geleceğe hazırlar, mevcut veya olabilecek olumsuzluklara karşı uyarır. Hutbede, Cuma ve bayram günleri ibadet maksadıyla camiye toplanan topluluğa dinî, millî ve ahlâkî konularda bilgi verilmesi, cemaatin herkesi ilgilendiren ortak değerler, sorunlar ve hal çareleri hakkında aydınlatılması; millî birlik ve bütünlük, toplumsal huzur ve barış ortamının tesisi ve yaygın eğitim gibi açılardan da önemlidir.

Hatibin; bilgili, ahlâklı ve fazilet sahibi olması gerekir. Hatiplik, şerefli ve yüce bir görevdir. Ancak manevî sorumluluğu da vardır. Hutbenin etkili olabilmesi için hatibin sözünün ve özünün bir olması, sadece sözüyle değil davranışlarıyla da topluma rehberlik edebilmesi son derece önemlidir. Hutbe bir ibadet olduğuna göre; hatipler onun bu özelliğini zedeleyici olmaktan şiddetle kaçınmalıdırlar.

İslâm'ın en önemli gayesi insanları dünya ve ahirette kurtuluşa erdirmek ve mutlu kılmaktır. Hutbe her yönü ile bu gayeye hizmet edici vasıfta olmalıdır. Yapılacak değerlendirme, telkin ve tavsiyeler, insanlar arasında huzursuzluğa vesile olmamalıdır. Hakkı tebliğ, fitneye ve huzursuzluğa meydan verilmeden, dinî kurallara uygun olarak yapılmalıdır.

Hutbe konusunun seçiminde, hazırlanmasında ve sunumunda şu hususların dikkate alınması faydalıdır:

Gündeme ve ortama en uygun olan konu tercih edilmelidir. Hatibin yazılan hutbeyi düzgün ve anlaşılır bir şekilde okuyabilmesi için önceden deneme ve hazırlık yapması yararlı olur. Kelime ve cümlelerde imlaya,

vurguya dikkat edilmesi, uzun ve anlaşılması zor cümleler yerine, anlaşılması kolay ve basit cümlelerin seçilmesi, hutbenin dikkatle dinlenilmesi ve anlaşılması açısından son derece önemlidir.

Hatip, ayrıca seçtiği konu hakkındaki ayet ve hadisleri iyice öğrenmeli, konunun fıkhî yönleri hakkında bilgi sahibi olmalı, konunun ağırlık vereceği yönü üzerinde yoğunlaşmalı, hutbeyi kendi yazması hâlinde sade, kısa, net, anlaşılır kelime ve cümleler kullanmalı, anlaşılmaz veya herkesin anlayamayacağı türden ifadelere yer vermemelidir.

Hatip hutbeyi sunarken, sesini ayarlamalı, ayet ve hadis meallerini daha değişik bir ses tonu ile okumalı, iletişim vasıtalarını iyi kullanmalı, hutbe esnasında el kol hareketlerinden kaçınmalı, vücut hareketleri ile sözleri arasında uyum olmalıdır.

Hatibin ayrıca giyim kuşamının düzgün olması, sarık ve cübbesinin temizliğine itina göstermesi, güzel konuşması ve hutbe esnasında cemaate yönelerek onlarla iletişim kurabilmesi de güven telkin edip başarılı olmasının vazgeçilmez şartlarındandır.

Hz. Peygamber'in hutbelerinin maddî ve manevî hayatın ihtiyaçlarıyla yakından ilgili, ferdî veya içtimaî problemlerin çözümüne yönelik olduğu bilinmektedir. Ayrıca hutbelerini kısa tuttuğu ve bunu tavsiye ettiği de rivayet edilmektedir. (Mesela bk. Müsned, "Cum'a", 47)

Hutbelerde zaman zaman, toplumda yaygınlaşan kötü hareketlerin sebep olacağı felaketlerin hatırlatılması nebevî irşat yöntemlerinden biri olmakla birlikte, Kur'an'da ilâhî rahmetin her şeyi kuşattığına (A'râf, 7/156) ve son Peygamberin bütün âlemlere rahmet olarak gönderildiğine (Enbiyâ, 21/107) dikkat çekilmesi müjdeleyici, iyimser, ümit verici, barışçı ve hoşgörülü bir üslup kullanmasının; korkutucu, ümit kırıcı sert bir üsluptan daha yapıcı olduğunu göstermektedir.

Âl-i İmrân sûresinin, "*-Ey Peygamber! Allah'tan bir rahmet olarak sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet ve bağışlanmaları için dua et."* (Âl-i İmrân, 3/159) mealindeki ayeti, Kur'an ve Sünnet'in öngördüğü irşat faaliyetlerinde takip edilecek yöntemlerle ilgili kuralların bir özeti sayılabilir.

Hutbe Bölümleri ve Okunacak Dualar

Camide hutbenin okunduğu yere "minber" denir. Hutbe okumak için minbere çıkış ve inişlerde, konuşma öncesi ve sonrasında okunacak dualar vardır.

a) Hatip minbere çıkmadan basamakların önünde durarak ellerini açar ve şu duayı okur:

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَ يَسِّرْ عَلَيْنَا خَزَائِنَ فَضْلِكَ وَ كَرَمِكَ يَا اَكْرَمَ الْاَكْرَمِينَ وَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

"Ey cömertlerin en cömerdi ve ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allah'ım! Bize rahmet kapılarını aç; iyilik ve kereminin hazinelerine ulaşmamızı bize kolaylaştır."

Dua bitince ellerini yüzüne sürer ve sağ ayağı ile ilk basamağa adımını atar, sol ayağını onun yanına almak suretiyle bu şekilde üçüncü basamağa kadar çıkar.

b) Üçüncü basamakta durarak şu duayı okur:

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِى وَيَسِّرْ لِي اَمْرِى وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي رَبِّ قَدْ اَتَيْتَنِى مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِى مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا وَفَهْمًا وَ أَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ

"Rabbim! Gönlüme ferahlık ver. İşimi kolaylaştır. Dilimdeki tutukluğu çöz ki sözümü anlasınlar. Rabbim! Gerçekten bana mülk verdin ve bana sözlerin yorumunu öğrettin. Rabbim! İlmimi ve anlayışımı artır ve beni sâlihlerden eyle."

Dua bitince ellerini yüzüne sürer ve aynı şekilde yedinci basamağa çıkar.

c) Yedinci basamakta da ellerini açarak şu duayı okur:

اَللّٰهُمَّ هٰذَا الشَّأْنُ لَيْسَ بِشَأْنِي وَهٰذَا الْمَكَانُ لَيْسَ بِمَكَانِى اَللّٰهُمَّ يَسِّرْ اَمْرِى وَتَقَبَّلْهُ مِنِّى وَسَلَامٌ عَلٰى جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Allah'ım! Bu şerefi ben elde etmedim, sen verdin; bu makamı ben

kazanmadım, sen verdin. Allah'ım! İşimi kolaylaştır ve yaptığım işi kabul eyle! Bütün nebî ve resûllere selâm olsun. Bütün kâinatın sahibi Allah'a hamd olsun."

Dua bitince cemaate döner, oturur ve okunacak olan iç ezanı dinler.

d) Ezan bittikten sonra hatip ayağa kalkarak hutbenin birinci bölümünün Arapça kısmını oluşturan şu metni okur:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلٰى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ وَ اَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ نَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَنَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

أَمَّا بَعْدُ فَيَا عِبَادَ اللّٰهِ اِتَّقُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُوهُ إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي كِتَابِهِ الْكَرِيمِ

أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(konu ile ilgili ayet okunur)

وَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ

(konu ile ilgili hadis okunur)

"Her türlü övgü âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Peygamberimiz Muhammed (s.a.s.)'e, ehli ve ashabının hepsine olsun. Biz tanıklık ederiz ki bir tek Allah'tan başka ilâh yoktur, O'nun ortağı yoktur. Yine tanıklık ederiz ki Muhammed, Allah'ın kulu ve elçisidir.

Ey Allah'ın kulları! Allah'a karşı gelmekten sakının, O'na itaat edin. Şüphesiz Allah, muttakilerle beraberdir, işleri ve görevleri en güzel biçimde yapanlarla beraberdir. Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım. Rahman Rahim Allah'ın adı ile."

Hutbenin Türkçe kısmı okunur.

e) Hutbe metni bittikten sonra;

قَالَ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ اَلتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لاَ ذَنْبَ لَهُ أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الْعَظِيمَ

وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ وَ أَسْأَلُ اللّٰهَ لِي وَلَكُمُ التَّوْفِيقَ

"Peygamber (s.a.s.); 'Günahına tövbe eden, hiç günah işlemeyen kimse gibidir' buyurmuştur. Yüce Allah'tan bağışlanmamı diler, O'na tövbe

ederim. Kendim ve sizin için başarı dilerim" şeklinde dua okur.

f) Sonra oturarak şu duayı okur:

بَارَكَ اللهُ لَنَا وَلَكُمْ وَلِسَائِرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ اَلْاَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ إِنَّكَ سَمِيعٌ قَرِيبٌ مُجِيبُ الدَّعَوَاتِ

"Allah'ım! Bize, ölü ve diri, kadın ve erkek bütün mü'min ve Müslümanlara bereketini artır. Zira Sen duaları işitir ve kabul edersin."

g) Sonra ayağa kalkar ve ikinci hutbeye başlar.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ حَمْدَ الْكَامِلِينَ وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلٰى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ أَجْمَعِينَ * فَقَالَ اللهُ تَعَالٰى إِنَّ اللهَ وَمَلاَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى إِبْرَاهِيمَ وَعَلٰى اٰلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ * وَبَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى إِبْرَاهِيمَ وَعَلٰى اٰلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

"Kâmil manada Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Peygamberimiz Muhammed'e, bütün aile fertlerinin ve ashabının üzerine olsun. Yüce Allah; 'Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selam edin' buyurmuştur.

Allah'ım! Muhammed'e ve Muhammed'in ev halkına rahmet eyle; şerefini yücelt, İbrahim'e ve İbrahim'in ailesine rahmet ettiğin gibi. Şüphesiz övülmeye lâyık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin.

Allah'ım! Muhammed'e ve Muhammed'in ailesine hayır ve bereket ver, İbrahim'e ve İbrahim'in ailesine verdiğin gibi. Şüphesiz övülmeye lâyık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin."

Türkçe olarak da şu dua okunur:

"Allah'ım! İslâm'a ve müslümanlara yardım et! Devletimizi, ülkemizi ve milletimizi her türlü tehlikelerden koru! Bize dünya ve ahirette iyilikler ve güzellikler ihsan eyle! Bizi, ana-babamızı ve bütün mü'minleri bağışla! Şüphesiz sen dualarımızı işitir ve kabul edersin!"

h) Daha sonra;

عِبَادَ اللهِ اِتَّقُوا اللهَ وَأَطِيعُوهُ

"Ey Allah'ın kulları! Allah'a karşı gelmekten sakının ve O'na itaat edin" denir ve Nahl sûresinin 90. ayeti ve meali okunur:

أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ * بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ اللهَ يَاْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاِيتَآئِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

"Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım. Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla.

Şüphesiz Allah; adaleti, yararlı amelleri en güzel bir şekilde yapmayı ve akrabalara yardım etmeyi emrediyor; her türlü edepsizlik ve çirkinliği, haram ve kötülüğü, azgınlık ve zulmü yasaklıyor. O, düşünüp tutasınız diye size böyle öğüt veriyor."

Hatip, hutbeyi bu şekilde tamamladıktan sonra minberden iner, namaz kıldırmak üzere mihraba geçer.

-1-
AHİRET HAYATINA HAZIRLIK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا

اِقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

(İsrâ, 17/13-14)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَ أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَ فَعَلَ فِيهِ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ، وَفِيمَ أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ

(Tirmizî, "Kıyamet", 1)

Aziz Müslümanlar!

Hayatta hep yüz yüze olduğumuz hâlde, çoğu zaman idrakine varamadığımız bir gerçek vardır. Ölüm ve ötesi...

Şöyle geriye dönüp baktığımızda, zengin-fakir, genç-yaşlı, iyi-kötü, zalim-mazlum nice insanın bu dünyadan gelip geçtiğini görürüz. Birçoğunun yerinden yurdundan eser bile kalmadı. Her geçen gün arzu etmesek de bir sevdiğimiz bizi bırakıp gidiyor. Biz de her an gelmesi muhtemel ecelimizi bekliyoruz.

Şurası bir gerçektir ki, bugüne kadar ölümden yakasını kurtaran hiçbir insan yoktur. Her geçen gün yıpranan bedene, ağaran saça dur demek mümkün değildir. İstesek de istemesek de doğumla geldiğimiz dünyadan ölümle çıkıp gideceğiz. Öyle ise şu soruyu kendimize sormalıyız. "Bu dünyada niçin varız?" Bu sorunun cevabını yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle dile getiriyor:

"*O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır.*"[1]

Muhterem Müslümanlar!

İmanın esaslarından biri de ahirete inanmaktır. Ahiret yurdu, bu dünyada yaptıklarımızın karşılığını bulacağımız, hâlimize göre mükâfat ya da azap göreceğimiz yerdir. Öyle ki; artık dünyaya geri dönüş yok,

[1] Mülk, 67/2.

herkes bu dünyadaki amelinin karşılığını eksiksiz görecektir. Kimseye haksızlık da yapılmayacaktır. Yüce Allah, bu hakikati şöyle dile getirmiştir:

"*Her kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca kötülük işlerse onun cezasını görecektir.*"[2]

Hesap gününde hiçbir şeye itiraz etme hakkımız olmayacaktır. Zira karşımıza çıkan kendi işlediklerimizden başkası değildir. Yüce Rabbimiz, bu konuda şöyle buyuruyor:

"*Her insanın amelini boynuna yükledik. Kıyamet günü kendisine açılmış olarak karşılaşacağı bir kitap çıkaracağız. Oku kitabını, bu gün hesap sorucu olarak sana nefsin yeter*"[3] denilecektir. O günün manzarasını yine Cenab-ı Hakk'ın kelâmından dinleyelim:

"*Kişinin kardeşinden, anasından, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı gün kulakları sağır edercesine şiddetli ses geldiği vakit, işte o gün herkesin kendini meşgul edecek bir işi vardır. O gün birtakım yüzler vardır ki pırıl pırıl parlarlar, gülerler, sevinirler. O gün nice yüzler de vardır ki toz toprak içindedirler. Onları bir siyahlık bürür. İşte onlar kâfirlerdir, günaha dalanlardır.*"[4]

Muhterem Kardeşlerim!

Dünya pazarında hiçbir şey karşılıksız verilmezken, ebedî âlemde vaat edilen nimetler çalışmadan, hazırlanmadan kazanılır mı? Mademki ölüm var, ahiret var, hesap var, cennet var, cehennem var. Öyle ise hazır olalım. Hesaba çekilmeden önce kendimizi hesaba çekelim.

Kendimizi hesaba çekmemizi hatırlatan bir hadis-i şerifle hutbemi bitiriyorum. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyuruyor:

"*Ahirette insan şu beş şeyden sorguya çekilmedikçe Allah'ın huzurundan ayrılamaz; ömrünü nerede tükettiğinden, gençliğini ne şekilde yıprattığından, malını (servetini) nereden kazandığından ve nerelere harcadığından, bildikleriyle amel edip etmediğinden.*"[5]

[2] Zilzal, 99/7-8.
[3] İsrâ, 17/13-14.
[4] Abese, 80/33-42.
[5] Tirmizî, "Kıyamet", 1.

-2-
AİLEDE DEVAMLILIK ESASTIR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

(Rûm, 30/21)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

أَبْغَضُ الْحَلاَلِ إِلَى اللهِ تَعَالَى الطَّلاَقُ

(Ebû Dâvud, "Talâk",3)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah, insanı diğer varlıklardan üstün kılmış, farklı cinslerin bir araya gelerek sevgi ve saygı temeline dayalı huzurlu aileler kurmalarını öngörmüştür. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, *"İçinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp, aranızda sevgi ve rahmet var etmesi, Allah'ın (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için dersler vardır."*[1] buyurulmaktadır.

Değerli Mü'minler!

Toplumu oluşturan temel yapı ailedir. Ailenin huzur ve mutluluğu, toplumun huzur ve mutluluğu demektir. Aile mutluluğunun sağlanması ise, eşlerin ve diğer aile fertlerinin birbirlerine sevgi, saygı ve hoşgörü çerçevesinde davranmalarına bağlıdır. Kur'an-ı Kerim'de, mü'min erkek ve kadınların birbirlerinin dostu oldukları ve birbirlerine iyiliği tavsiye edip kötülükten sakındırdıkları[2] bildirilmiştir.

Acısıyla, tatlısıyla bir ömür boyu beraber hayat sürecek eşlerin dostluğa, karşılıklı sevgi ve saygıya herkesten daha çok ihtiyaçları olduğu açıktır. Bu gerçeğe rağmen, geçmişte olduğu gibi günümüzde de ailevî huzursuzluklar toplumun önemli bir problemini oluşturmaktadır.

Sevgi ve anlayış eksikliğinden geçimsizlik, geçimsizlikten ise kötü

[1] Rûm, 30/21.
[2] Tevbe, 9/71.

muamele ve şiddet doğabilmektedir. Özellikle kadınlara ve çocuklara yönelik aile içi şiddet, boşanmalara yol açmakta, parçalanmış aile fertleri toplumun problemli üyeleri hâline gelmektedir.

Kıymetli Kardeşlerim!

Huzur ve mutluluk ikliminde yaşansın diye kurulan evlilik hayatı, bazı sebeplerden dolayı istenildiği gibi devam etmeyebilir. Hemen herkesin diğerinde hoşlanmayacağı bir huy bulunabilir. Bizler sadece hoşlanılmayan huyları ön plana çıkararak huzursuzluğa sebebiyet verme yerine "Yaratılanı hoş gör Yaratandan ötürü" anlayışı ile başta aile efradımıza ve diğer insanlara karşı hoşgörülü olmalıyız.

Zira Cenab-ı Hakk, eşlerin birbirleriyle iyi geçinmelerini, hoşlanmadıkları bazı şeylerde bile Allah'ın birçok hayır yaratmış olabileceğini[3] bildirmiş, Sevgili Peygamberimiz de kişinin hanımından nefret etmemesini, zira onda hoşlanmadığı huylar yanında, hoşlandığı huyların da bulunacağını[4] belirtmiştir.

Aziz Mü'minler!

Her türlü gayret ve iyi niyete rağmen evliliğin devam etmesi mümkün gözükmüyorsa dinimiz, boşanmayı meşru kabul etmiştir. Ancak Sevgili Peygamberimiz, boşanmayı "*Allah katında en sevilmeyen helâl olarak*"[5] nitelendirmiştir. Zira boşanma sadece eşleri ilgilendirmemekte, aynı zamanda eşlerin ailelerini ve anne-babadan kopuk bir hayata mahkûm olan çocuklarını da derinden yaralamakta ve etkilemektedir. Boşanmanın yükünü en fazla onlar çekmektedirler. Şüphesiz bir çocuk fiziksel ve psikolojik gelişimini en güzel şekilde ailesinin içinde tamamlar. O, hem annenin hem de babanın ilgisine, sevgisine, şefkatine son derece muhtaçtır. Onun ruhsal ve zihinsel açıdan sağlıklı gelişimi, her şeyden önce sıcak bir aile yuvasına sahip olmasına bağlıdır.

Parçalanmış aile çocuklarında uyum ve davranış sorunları ortaya çıkabilmekte, eğitimleri yarım kalmakta, kimi zaman sokağa ve suç ortamına itilmekte, uyuşturucuya yönelme gibi durumlar yaşanabilmektedir. Sonuçta, fert ve toplum olarak problemli bireylerle karşı karşıya kalınabilmektedir.

---

[3] Nisâ, 4/19.
[4] Ahmed b. Hanbel, Müsned, II/329.
[5] Ebû Dâvud, "Talâk", 3.

Muhterem Müslümanlar!

Eşler, boşanmanın dinimizde hoş karşılanmadığı bilinciyle evliliklerini karşılıklı anlayış ve hoşgörü içerisinde, sevgi ve saygı temeline dayalı olarak devam ettirme gayretinde olmalıdırlar. Öncelikle kendilerine ve çocuklarına, sonra da çevrelerine mutlu bir aile yuvası örneği sunmalıdırlar. Boşanmaların sadece boşanan eşleri değil öncelikle istikbalimizi emanet edeceğimiz ciğerparemiz olan çocuklarımızı hiç de hak etmedikleri bir ortama mahkûm ettiğini unutmamalıyız.

-3-
ÂLEMLER İÇİN RAHMET OLAN GÜZEL PEYGAMBERİMİZ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

(Enbiya, 21/107)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمٰنُ اِرْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ

(Tirmizî, "Birr", 16; Ebû Dâvud, "Edeb", 58)

Değerli Mü'minler!

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) henüz dünyaya gelmeden önce, insanlar değer ölçülerini yitirmiş, yollarını şaşırmışlardı. Küfür ve şirk, gönülleri karartmış, haksızlık hayatın bütün alanlarını kuşatmıştı. Sosyal hayat bozulmuş, ahlâkî değerler yozlaştırılmıştı. Akrabalık bağları koparılıyor, komşuluk hukuku ihlâl ediliyordu. Kadınlara insanî muamele yapılmıyor, zalimler mazlumları eziyor, emeğin hakkı verilmiyordu.

Muhterem Kardeşlerim!

İşte sevgili Peygamberimiz, karanlığın böylesine yoğun olduğu bir dönemde dünyayı şereflendiriyordu. Sapıklık, putperestlik ve hurafelerle kararan gönülleri, Kur'an'ın nuruyla aydınlatıyor; insanlığı yalnızca, Allah'a kulluk etmeye çağırıyordu. Bu çağrıya kulak verenlere, sözün doğrusunu söylemeyi, emanete riayet etmeyi, akrabalık bağlarını korumayı, komşularla iyi geçinmeyi ve kan dökmekten sakınmayı öğütlüyordu. Zina yapmaktan, yalan söylemekten, yetim malı yemekten, haksız kazanç sağlamaktan, namuslu insanlara iftira etmekten uzak durmayı emrediyor; insanları namaz kılmaya, oruç tutmaya, zekât vermeye, iyilik yapmaya, bireysel ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmeye davet ediyordu. Çünkü O, Yüce Kur'an'ın ifadesiyle "*âlemlere rahmet olarak gönderilmiş"*ti.[1] Bir

[1] Enbiya, 21/107.

hadislerinde; "*Ben bir rahmet ve hidayet rehberiyim"*[2] buyurmuş; müşriklere beddua etmesini teklif edenlere,"*Ben lânet eden değil, âlemlere rahmet olarak gönderildim*" diye cevap vermiştir.

Çocuklara şefkat ve merhamet gösterilmesini istemiş; çocukları öperken birisinin; Ya Resûlullah, 'Siz çocukları öper misiniz? Ben çocukları hiç öpmem' demesi üzerine; "*Allah, senin kalbinden şefkat ve merhameti çıkardıysa ben ne yapayım!"*[3] diye bu kişiyi uyarmıştır.

Bir savaş esnasında birkaç çocuğun çarpışan iki taraf arasında kalıp öldüğünü görünce, büyük üzüntü duymuş; "Ey Allah'ın Resûlü, neden bu kadar üzülüyorsunuz, bunlar müşrik çocuklarıdır" diyenlere şu ibretli cevabı vermişlerdir; "*Bunlar müşrik çocukları da olsa masumdurlar... Dikkat edin, çocuk öldürmeyin! Her insan tertemiz fıtrat üzere yaratılmıştır..."*[4] Aynı şekilde ana-babaya, kadınlara, yaşlılara şefkat gösterilmesini ve iyi davranılmasını emretmiş; kişinin mü'min kardeşine tebessümde bulunmasının bile sadaka olduğunu belirtmişlerdir.

Şüphesiz bütün bunlar o Yüce Peygamber'in âlemlere rahmet olarak gönderildiğini göstermektedir.

Saygıdeğer Mü'minler!

Sevgili Peygamberimizin "âlemlere rahmet oluşu" yalnızca insanlarla sınırlı kalmayıp, bütün canlıları kuşatmıştır. Bir hadislerinde; "*Allah, merhametli olanlara rahmetiyle muamele eder. Öyleyse, sizler yeryüzündekilere merhamet edin ki, göktekiler de size merhamet etsinler..."*[5] buyurarak bütün varlıklara şefkatle muamele edilmesini istemişlerdir.

Diğer bir hadislerinde de; "*Haksız yere bir serçeyi bile öldürenden Yüce Allah, kıyamet gününde hesap soracaktır."*[6] buyurmuşlardır. Bir defasında açlıktan karnı sırtına yapışmış, yorgun ve bitkin duruma düşürülmüş bir deve görünce; "*Konuşamayan bu hayvanlar hakkında Allah'tan korkun"*[7] buyurarak deve sahiplerini ikaz etmiştir.

---

[2] Dârimî, Sünen, "Mukaddime", 3.
[3] Buhârî, "Edeb", 18.
[4] Müsned, Ahmed İbn Hanbel, III/ 435.
[5] Tirmizî, "Birr", 16; Ebû Dâvud, "Edeb", 58.
[6] Nesâî, "Dahâyâ", 42.
[7] Ebû Dâvud, "Cihad", 44.

O hâlde Aziz Kardeşlerim!

Geliniz, bizler de sevgili Peygamberimiz gibi; ailemiz, çocuklarımız, komşularımız, akrabalarımız, kısaca tüm insan ve canlılar için rahmet vesilesi olalım. Elimizle, dilimizle, iş ve icraatlarımızla çevremize faydalı olup, güven, huzur ve mutluluk verelim.

Sözlerimi, hutbemizin başında okuduğum ayet-i kerimenin mealiyle bitiriyorum:

"(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."

-4-
ALLAH İÇİN SEVMEK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

(Mâide, 5/54)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا ، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا ، أَوَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

(Müslim, "İman", 93)

Değerli Mü'minler!

Sevgi, en güzel hasletlerden biridir. Allah için sevmenin önemi büyük olup, bu sevgi, çıkar endişesi olmayan bir sevgidir. Bunun için de değerlidir. Böyle bir sevginin kaynağı, Allah inancı ve Allah sevgisidir.

Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurur:

"İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız. Birbirinizi sevmeye yardımcı olacak şeyi haber vereyim mi? Aranızda selamı yaygınlaştırınız!"[1]

Ebedî hayata inanan herkes, cennete girmek ister. Cennete girmek için, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmak gerekir. İmanın hayata yansıması özellikle insanlar arasındaki ilişkilerde kendisini gösterir. İnsan sosyal bir varlık olup toplu olarak yaşamak zorundadır. Allah, toplumun sağlam temeller üzerine kurulmasını ister. Bu da, birbirine güvenmenin, dayanışma içinde olmanın, karşılıklı fedakârlıkta bulunmanın ve birbirini sevmenin toplumda yaygın olmasına bağlıdır.

[1] Müslim, "İman", 93.

Aziz Cemaat!

Bütün güzelliklerin temelinde sevgi vardır. Birbirine sevgi ile bağlanmış insanlardan oluşan toplum, güçlü bir toplumdur. Güçlü bir toplumun oluşturulması herkesin yararına olur. Birbirini seven toplumları, Allah da sever ve onlardan razı olur.

Cenab-ı Allah, şöyle buyurmaktadır:

"*Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.*"[2]

Kıyamet günü Yüce Allah, şöyle buyurur:

"*Benim için birbirini sevenler neredeler? Gelsinler, arşımın gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı bugün onları gölgelendireyim!*"[3]

Bu kutsî hadiste dikkati çeken nokta, Allah için birbirini sevmektir. Kıyamet gününde, dünya hayatı boyunca yapılan iyi-kötü bütün işler olduğu gibi karşımıza çıkarılacaktır. Kötü işler yapan insanlar, bunun sıkıntısını kıyamet gününde çekeceklerdir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulur:

"*Kişinin, kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı günde, kulakları sağır edercesine şiddetli ses geldiği vakit, işte o gün, onlardan herkesin kendini meşgul edecek bir işi vardır.*"[4]

Sıkıntıların had safhaya ulaştığı, çarelerin tükendiği bu anda insanlar bir ümit ışığı, bir sığınacak yer ararlar. O çetin günde Cenâb-ı Hakk, birbirini seven insanlara merhamet eder, onları himayesine alır ve onların işlerini kolaylaştırır.

[2] Mâide, 5/54.
[3] Müslim, "Birr", 37.
[4] Abese, 80/33-37.

-5-
ALLAH KATINDA DİN İSLÂM'DIR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

...اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

(Mâide, 5/3)

Değerli kardeşlerim!

Yüce Rabbimiz, on dört asır önce, âlemlere rahmet olarak gönderdiği son peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.) aracılığıyla İslâm Dini'ni bütün insanlığa tebliğ etti. Allah'ın varlığına iman etmek, O'nun birliğini kabul etmek, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak ve yalnızca O'na ibadet etmek, bu dinin temelini teşkil ediyordu. Bu ilâhî mesaj, aynı zamanda insanlığı hakka ve hakikate, adalete, bilgiye ve hikmete dayanan güzel ahlâka davet ediyordu. Zulmü, cehaleti ve fitneyi terk etmeye; fakiri, yoksulu, yetimi, yolda kalmışı koruyup kollamaya; komşusu aç iken tok yatmamaya çağırıyordu.

Bu evrensel çağrı, kısa sürede bütün dünyada, insanların yüreklerinde yankı buldu. Öyle ki, bir kişinin tebliği ile başlayan İslâm, kısa zamanda dünyanın en hızlı yayılan ve insanları, şefkatli kucağına çeken bir din hâline geldi. Daha bir asır geçmeden Asya'dan Kuzey Afrika'ya, Atlas Okyanusu'ndan Çin Seddi'ne kadar insanlar, İslâm'la şereflendiler.

Müslüman olma bahtiyarlığına eren sevgili kardeşlerim!

Allah katında yegâne din olan İslâm'ın[1] bu hızla yayılışına ve insanların akın akın onu kabul etmesine tahammül edemeyen nice güçler, bu ilerleyişin önüne geçmek ve insanların kalplerini İslâm'a açmalarını engellemek için her türlü yola başvurdular. İslâm'ı ve Müslümanları tarihten silmek için sözde kutsal ordular oluşturdular, ancak nihai amaçlarına ulaşamadılar. Çünkü karşılarındaki insanlar; tevhit, adalet, takva ve kendine güven; zulme, şirke, küfre ve haksızlığa

[1] Âl-i İmrân, 3/19.

karşı koyma gibi değerleri bünyesinde barındıran yüce bir dine mensup idiler.

Değerli Mü'minler!

Tarihte olduğu gibi günümüzde de aynı güçler, İslâm'ı çıkarları ve egemenlikleri karşısında en büyük engel gördükleri için insanlarımızı bu dinden koparmak amacıyla planlı ve organize bir şekilde çalışmaktadırlar.

Özellikle etnik ayrımcılıktan, mezhep farklılıklarından, yaşanan bazı ekonomik ve siyasî sıkıntılardan ve hatta deprem, sel, kıtlık ve benzeri afetlerden yararlanarak, çocuklarımızın ve gençlerimizin imanını çalmaya çalışmaktadırlar. Bu faaliyetlerinde, özellikle dinî bilgisi zayıf, ailesi veya çevresiyle çeşitli sorunlar yaşayan insanlarımız, bu tür odakların öncelikli hedefleri olmaktadır.

Sürdürülen bütün bu çabaların da başarısızlıkla neticeleneceğine inancımız tamdır. Ancak bu konuda, biz Müslümanlara önemli görevler düşmektedir. Öncelikle dinimizin değerini bilmeliyiz. Başta tevhit inancı olmak üzere İslâm'ın iman, ibadet ve ahlâk esaslarına sıkı sıkıya sarılmalıyız. Çocuklarımıza ve gençlerimize inanç ve değerlerimizi öğretmeliyiz. Birbirimizle olan ilişkilerimizde kişisel menfaatleri ve geçici dünyevî arzuları değil; adaleti, sevgiyi, hoşgörüyü ve yardımlaşmayı esas almalıyız. Dinimize ve manevî değerlerimize sahip çıkmalıyız.

Hutbemi, Kur'an-ı Kerim'in en son nazil olduğu bilinen ayet-i kerimesinin mealiyle bitiriyorum:

"Bugün dininizi, sizin için kemale erdirdim, size verdiğim nimetimi tamamladım ve size, din olarak yalnızca İslâm'ı seçtim."[2]

[2] Mâide, 5/3.

-6-
ALLAH'A HAMD VE ŞÜKÜR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

(Fatiha, 1/1-3)

Muhterem Mü'minler!

İnsanın yaratılış gaye ve hikmetlerinden en önemlisi, insan olmanın icaplarını yerine getirebilmektir. Bunun en güzel ifade tarzlarından birisi de, Allah'ın verdiği nimetler için hamd ve şükür görevini ifaya çalışmaktır.

Türkçemizde övmek, yüceltmek gibi manalara gelen hamd, kendilerine ikram ettiği maddî ve manevî nimetler için, insanların Allah'a şükranlarını ve minnettarlıklarını arz etmesi demektir. A'râf sûresinin 43. ayetinde, bu husus şöyle açıklanmaktadır:

"*Bizi buna (cennete) eriştiren Allah'a hamdolsun. Şayet Allah bizi doğruya iletmeseydi, bizler doğruyu bulamazdık.*"[1]

Yüce kitabımızın ilk sûresi Fatiha'nın, "*Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur*"[2] mealindeki ayet ile başlaması, Rabbi ile kulu arasında, hamd ile şükrün, manevî bir bağ olduğunu göstermektedir. Bu sûrenin, "*O, Rahman'dır. Rahim'dir. Mükâfat ve ceza gününün sahibidir*"[3] mealindeki 3. ve 4. ayetleri ise, Yüce Allah'ın rahmetine sığınmamızın ve hesap günü için hazırlıklı olmamızın gerektiğini bize hatırlatır.

Kur'an-ı Kerim'in özeti olarak nitelendirilen ve Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd ile başlayan Fatiha sûresinin, "*Allah'ım, ancak sana kulluk eder ve ancak senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, nimet verdiğin kimselerin yoluna ilet. Gazaba uğramışların ve şaşırmışların yoluna değil*"[4] mealindeki son ayetlerinde, sadece Allah'a ibadet edileceği, yardım ve hidayetin yalnız Allah'tan isteneceği kesin olarak belirtilmekte ve tevhîd

[1] A'râf, 7/43.
[2] Fatiha, 1/2.
[3] Fatiha, 1/3,4.
[4] Fatiha, 1/5, 6, 7.

inancından sapılmaması için dua edilmesi gerektiği, çok vecîz bir üslûp ile vurgulanmaktadır.

Değerli Mü'minler!

Görüldüğü üzere, Yaratan ile yaratılanlar arasında hamd, büyük bir manevî bağdır. İsrâ sûresinin 44. ayetinde, "*O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur, fakat siz onların tesbihini anlayamazsınız*"[5] buyurulmakta ve Kur'an-ı Kerim'in, kırktan fazla ayetinde, Yaratıcı ile yaratılmışlar arasında hamd ve şükür alakası bulunduğu açıklanmaktadır.

Öyle ise, Yüce Allah'ın verdiği nimetlerden yararlanan her insanın vicdanında, bir minnettarlık ve şükran hissinin uyanması gerekir. Bu hissin ifadesi olan hamd ve şükür, hem sözle, hem de fiilî olarak yerine getirilmelidir.

Nitekim sevgili Peygamberimiz, "*Her şeyin bir zekâtı vardır, bedenin zekâtı da oruçtur*"[6] buyurarak, her nimetin söz ve fiille yapılan bir şükrü, bir zekâtı olduğuna işaret etmişlerdir. O hâlde, Allah'ın verdiği nimetlere şükür için sadece, "Çok şükür, hamdolsun" demek yeterli olmaz. Çünkü sözle yapılan hamd ve şükrün fiilen de yapılması ve ispat edilmesi gerekir.

Aziz Müslümanlar!

Allah'a hamd ile başlayan yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'in, hamd'i tavsiye eden şu ayet-i kerimesiyle hutbemi bitiriyorum:

"*Cennet ehlinin oradaki duaları, 'Allah'ım! Sen, her türlü noksanlıklardan münezzehsin', dirlik temennileri, 'selam' ve onların dualarının sonu ise, 'Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun' sözüdür.*"[7]

[5] İsrâ, 17/44.
[6] İbn Mâce, "Sıyâm",44.
[7] Yunus, 10/10.

-7-
ALLAH'IN KUTLU ELÇİLERİNE SAYGI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا

(Nisâ, 4/163)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Rabbimizin biz insanlara en büyük lütfu ve inayeti, yol gösterici ve hidayet rehberi olarak gönderdiği peygamberlerdir. Peygamberlere iman, İslâm inanç sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır.

Allah'ın kutlu elçilerini saygı ve sevgi ile yâd etmek, hepsine salât ve selâm getirmek, yüce dinimizin bize en önemli buyruğudur. Bakara sûresinin 285. ayetinde yer alan "*Biz peygamberler arasında ayrım yapmayız.*" ifadesi sevgili Peygamberimizin Miraç hediyesi olarak insanlığa getirdiği evrensel bir mesajdır. Biz Müslümanlar, bu mesajla, insanlığın yolunu aydınlatan, onlara huzur ve barış önderliği yapan bütün peygamberlere iman ederiz. Peygamberlere saygıyı, imanımızın bir gereği kabul ederiz. Peygamberler olmasaydı insanlık hidayet yolunu nasıl bulurdu? Nefsin ve şeytanın aldatmasına karşı insanlığı kim uyarırdı? Huzur ve barış için kim sabır, metanet ve itidal öncüsü olurdu?

Peygamberler, Yüce Rahman'ın rahmet mektebinin birer öğretmenidir. Kalp gözümüzü onlar açtı, doğru yolu onlar gösterdi. Medeniyet adına insanlık onlara çok şey borçludur. Peygamberler, insanları küfrün bataklığından, bir olan Allah'ın tevhit yoluna, bilgi ve inancın aydınlığına çağıran kutlu elçilerdir. Bugün gaflet, dalâlet, cehalet, fitne, kin ve intikam çıkmazında boğulan insanlığın, onlara her zamankinden daha çok ihtiyacı vardır.

Değerli kardeşlerim!

Bütün peygamberler aynı ilâhî sözün elçileridir. Aynı kaynaktan fışkıran hayat pınarı, hikmet ışığı ve hidayet rehberidir.

Onlar ilimle ameli, hayatla ahlâkı, hikmetle irfanı, bugünle yarını,

dünya ile ahireti buluşturan ve barıştıran insanlık önderleridir.

Onlar güzelle çirkini, faydalı ile zararlıyı, adaletle zulmü, ilimle cehaleti, samimiyetle gösterişi ayırt eden insanlık rehberleridir.

Onlar, Yüce Yaratanla ve çevreyle olan ilişkilerin, ahlâkın ve toplumsal hayatın temel ilkelerini ortaya koyan insanlık öncüleridir.

Âdem, insanlığın atası; Nuh, zanaatın / tekniğin simgesi; İbrahim, İsmail ve Yakup, sabrın sembolü; Yusuf, vefanın ve asaletin adı; Musa, hukukun, özgürlük savaşının ve ahdin timsali; İsa, sevginin, rahmetin ve bağışlamanın adresi; Muhammed Mustafa (s.a.s.) ise, aklın ve ilmin, ahlâkın ve vefanın, sabrın ve metanetin, şefkat ve merhametin, haklıyken özveride bulunmanın, haksızlığa karşı en gür sesin, batıl inanç, bilgisizlik ve kör inada karşı yüreğini ortaya koymanın adıdır.

Allah'ın sevgili kulları!

Yüce Rabbimiz, hutbemin başında okuduğum ayeti kerimede şöyle buyurmaktadır:

"*Biz, Nuh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakup'a, torunlarına, İsa'ya, Eyyüp'e, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a da vahyetmiştik. Davut'a da Zebur vermiştik.*"

Sevgili Peygamberimiz Hazreti Muhammed (s.a.s.), peygamberler zincirinin son halkasıdır. Onun için Kur'an-ı Kerim kendisini "hatemü'n-nebiyyîn"; "Peygamberlerin sonuncusu" olarak nitelemiştir. Hz. Peygamberle ve Kur'an-ı Kerim'le İslâm tamamlanmış ve en mükemmel hâlini almıştır. Allah'ın hoşnut ve razı olduğu din İslâm'dır. Sevgili Peygamberimiz, en yüksek ahlâkı tamamlamak üzere son peygamber olarak gönderilmiştir. Bundan sonra insanlık, onun gösterdiği yoldan yürüyerek kurtuluşa erecektir. Millî şairimiz merhum Mehmet Akif duygularımıza şöyle tercüman oluyor:

"Dünya neye sahipse onun vergisidir hep,

Medyun ona cemiyeti, medyun ona ferdi,

Medyundur o masuma bütün bir beşeriyet,

Ya Rabb, bizi mahşerde bu ikrar ile haşret."

Müjdeler olsun Allah'ın kutlu elçilerini kendisine örnek alanlara ve onların yolundan gidenlere!

-8-
ALLAH'A İMANIN FERT VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ

(Bakara, 2/165)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ ، وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ ، وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ...

(Tirmizî, "De'avât",73)

Değerli Mü'minler!

İman, Yüce Allah'ın varlık ve birliğini, O'nun sevgili elçisi Hz. Muhammed'in peygamberliğini ve o seçkin Elçinin Allah Teâlâ'dan getirdiği her şeyi kalp ile tasdik ve dil ile ikrar etmektir.

İman, insanın iç dünyasında doğuştan getirdiği temizlik ve berraklığın, ergenlik sonrasında da bütün hayatı kuşatması ve bu sayede mü'min kişinin gönül dünyasında Yaratıcısına tarifi imkânsız bir sevgiyle bağlanmasıdır. Allah'a olan bu sevgi ve bağlılık, kişiyi dar kalıplara sıkışmış fikir buhranlarından, niyet bozukluklarından, ruhî dengesizliklerden kurtarıp, basit dünya hesaplarının dışına çekerek onu dünya ve ebedî âlem için büyük hesapların, ulvî davaların, engin düşüncelerin insanı hâline getirir.

Muhterem Kardeşlerim!

İmanın temelinde büyük bir sevda yatar. Sevgiliye ulaştıran bu sevda yolunda insan birçok çile ve sıkıntılarla karşılaşabilir. Kişi, bunların Yüce Sevgili tarafından kendisine lütfedilmiş birer imtihan olduğunu kabul edip, hiçbir şüpheye düşmeden ve ümitsizliğe kapılmadan, Eşref oğlu Rûmî'nin dediği gibi; "Hoştur bana senden gelen? Ya hil'at-ü yahut kefen? Ya gonca gül yahut diken/Lütfun da hoş kahrın da hoş" diyebilme ve Yüce Allah'ın "*Secde et, yaklaş*"[1] emri gereği, daha bir

[1] Alâk, 96/19.

gönülden secde etmeye ve dua etmeye sevk eden bir teslimiyettir iman… Konuşmanın hikmet; sükûtun tefekkür, çalışmanın ibadet, bakışın feraset, hayatın nezaket ve nezafetle yaşandığı; dostlukların vefalı, arkadaşlıkların çıkarsız ve içten olduğu; yüzlerde tatlı tebessümlerin hâkim olduğu, dertlerin paylaşıldığı, sevinçlerin ortaklaşa yaşandığı ve simalarda secde izlerinin taşındığı, Allah için birbirini seven, birbirine gönül açan, bağışlayan ve bazen mü'min kardeşini kendisine tercih ettiren bir hayattır iman…

"*Nerede benim için birbirini sevenler?.. Gelsinler; Arşımın gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı bugün onları gölgelendireyim*"[2] çağrısı, Yüce Allah tarafından işte bu iman sevdalılarına yapılmaktadır. "Yaratılanı severiz Yaratan'dan ötürü" mısralarını Yunus'un dilinden döktüren de işte bu imandır.

"Benim bu gecem şeb-i arûstur (düğün gecesidir)" diyen Mevlana'nın, ölüm gecesini düğün gecesi gibi karşılamış olması da imanın sağlamış olduğu sadakat, teslimiyet ve muhabbettendir. Yine Mevlana'nın, insanlığın tümüne kucak açarak "Ne olursan ol yine gel" çağrısı ile O En Sevgili'ye doğru yola çıkma, inanma, teslim olma, vefakâr olma çağrısı ve yaşayışıdır iman…

Aziz Mü'minler!

İman bizim kalbimizde bu anlayış ve teslimiyetle okyanuslar gibi dalgalandığı gün; iç dünyamızda, ailemizde, çevremizde, mahallemizde, hatta bütün bir cemiyette huzur ve sevgi içerisinde yaşarız.

Sevgili Peygamberimiz bir duasında, "*Allah'ım! Bana senin sevgini, seni sevenin sevgisini, beni sana yaklaştıracak amellerin sevgisini nasip et*"[3] derken imanın Yaratıcı ile kulları arasında bir sevgi kaynaşması olduğunu açık bir dille haber vermiştir. Bunu başaranlar, imanlarında samimi, ibadetlerinde devamlılık olan mü'minler, Allah'ın dostluğunu da kazanmış olurlar. Hutbemi bir ayet-i kerime mealiyle bitiriyorum:

"*İnsanlar arasında Allah'ı bırakıp da O'na ortak koşanlar vardır. Onları, Allah'ı severcesine severler. Mü'minlerin Allah'a olan sevgisi ise daha güçlüdür…*"[4]

---

[2] Müslim, "Birr", 37.
[3] Tirmizî, "De'avât",73.
[4] Bakara, 2/165.

-9-
AMELLERDE İYİ NİYET VE İHLÂS

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى

إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى وَلَسَوْفَ يَرْضَى

(Leyl, 92/18–21)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِنَّ اللهَ لاَ يَنْظُرُ إِلَى صُوَرِكُمْ وَ أَمْوَالِكُمْ وَلٰكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَ أَعْمَالِكُمْ

(Müslim, "Birr", 33)

Muhterem Müslümanlar!

İbadet, yaratılışın gayesi, Yüce Allah'a saygı ve bağlılığın açık bir göstergesidir. İbadetlerin makbul olması, usulüne uygun olarak, sırf Allah'ın rızası gözetilerek yapılmasına bağlıdır.

"Temizlenmek için malını hayra veren, Allah'a karşı gelmekten en çok sakınan kimse o ateşten uzak tutulacaktır. O hiç kimseye karşılık bekleyerek iyilik yapmaz. (yaptığı iyiliği) Ancak yüce Rabbinin rızasını istediği için (yapar). Elbette kendisi de hoşnut olacaktır"[1] ayetleriyle, sadece Allah'ın rızası gözetilerek yapılan amellerin kabul edileceğine dikkat çekilmiştir.

Hz. Peygamber de "*Şüphesiz Allah, kendi rızası gözetilerek yapılan amellerden başkasını kabul etmez*"[2] sözleriyle, dünyevî çıkar ve beklentilerin kuşattığı amellerin kabul edilmeyeceğini vurgulamışlardır.

Kur'an-ı Kerim'de, peygamberlerin tebliğ görevlerini derin bir ihlâs ve samimiyet içerisinde yerine getirdikleri ve insanlardan hiçbir karşılık beklemedikleri, ümmetlerine söyledikleri şu ortak sözlerle dile getirilmektedir:

[1] Leyl, 92/18-21.
[2] Nesâî, "Cihad", 24; Ahmed b. Hanbel, IV, 126.

"*Buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatımı verecek olan, ancak âlemlerin Rabbi olan Allah'tır.*"[3]

Aziz Mü'minler!

Niyet, söz ve fiilleri ibadete çevirir,[4] ihlâs bulunmayan şeklî bir ibadet ise kişiye bir şey kazandırmaz, işte bu yüzden, İslâm dini, niyete büyük önem vermiş, sevgili Peygamberimiz de amellerin gerçek değerinin niyete bağlı olduğunu bildirmişlerdir.[5]

Peygamber Efendimiz (s.a.s.), Tebük savaşı dönüşünde şöyle buyurmuştur:

"*Medine'de bizimle birlikte savaşa katılamayan öyle kişiler vardır ki, onlar bizimle birlikte savaşıyormuş gibi sevap kazandılar. Çünkü onları birtakım mazeretleri alıkoymuştur.*"

Öte yandan, ihlâstan yoksun olarak ibadet edenler: "*Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarını ciddiye almazlar. Onlar (namazlarıyla) gösteriş yaparlar.*"[6] ifadeleriyle ağır bir dille uyarılmışlardır.

Değerli Mü'minler!

Gösteriş, amelleri boşa çıkaran, manevî bir hastalıktır. Yüce Allah, bu gerçeği şöyle dile getirmektedir:

"*Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı hâlde insanlara gösteriş olsun diye malını harcayan kimse gibi, sadakalarınızı başa kakmak ve gönül kırmak suretiyle boşa çıkarmayın. Böylesinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan ve maruz kaldığı şiddetli yağmurun kendisini çıplak bıraktığı bir kayanın durumu gibidir. Onlar kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. (Böyleleri iyiliklerinin karşılığını göremezler). Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.*"[7]

---

[3] Şu'arâ, 26/109, 127, 145, 164, 180.
[4] Buhârî, "Bed'ül-Vahy", 1; Müslim, "İmâret", 155.
[5] Buhârî, "Megâzî", 81, "Cihâd", 35. Ayrıca bk. Ebû Davûd, "Cihâd" 19; İbn Mâce, "Cihad", 6.
[6] Mâûn, 107/4-6.
[7] Bakara, 2/264.

Muhterem Mü'minler!

İbadetlerin ancak, ihlâsla değer kazanacağını ve yapılan her meşru işin, iyi niyetle ibadete dönüşeceğini unutmayalım. Aile hayatımızda, iş çevremizde ve sosyal ilişkilerimizde daima iyi niyetli olmaya ve yaptığımız her işte Allah'ın rızasını gözetmeye gayret edelim.

Hutbemizi bir hadis mealiyle noktalayalım:

"Allah, sizin kalıbınıza ve suretinize değil, kalbinize ve amellerinize bakar."[8]

[8] Müslim, "Birr", 33.

-10-
ANARŞİ, TERÖR VE BOZGUNCULUK (FİTNE)

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

(Âl-i İmrân, 3/103)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

(Tirmizî, "İman", 12)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah, insanı ruh ve beden yapısıyla en güzel bir şekilde yaratmış,[1] ona şan ve şeref[2] ve yeryüzündeki her şeyi onun hizmetine sunmuştur.[3] Bütün bu özellikleriyle insan, yaratılanlar arasında en seçkin ve en değerli varlıktır.

Yaratılış gayesine uygun olarak yaşayan insan, sevgi dolu, merhametli, hoş geçinen, güvenilir, ayrıca kendisiyle, ailesiyle, içinde yaşadığı toplumla ve bütün insanlıkla barışık olandır. Bu vasıflar, kuşkusuz olgun Müslüman'ın belirgin özelliklerindendir.

Hz. Peygamber'in, "*Müslüman, elinden ve dilinden insanların emin olduğu kimsedir*"[4] buyurarak, Müslümanlık ile güvenilirlik arasında bağ kurması oldukça anlamlıdır.

Değerli Mü'minler!

Temeli barış, uzlaşma ve hoşgörüye dayanan, ismini de bu anlamlara gelen "İslâm" kelimesinden alan yüce dinimiz; birliği, sevgiyi ve kardeşliği emrederken, zulmü, azgınlığı ve fenalığı yasaklamış; haksızlığın dehşet verici şekillerinden biri olan terör ve şiddeti bir

[1] Tîn, 95/4.
[2] İsrâ, 17/70.
[3] Mülk, 67/15.
[4] Tirmizî, "İman", 12.

insanlık suçu kabul ederek, şiddetle men etmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de, haksız yere cana kıymak haram kılınmış ve bir insanı öldürmek bütün insanlığı öldürmeye, bir hayatı kurtarmak da bütün insanlığı kurtarmaya denk tutulmuştur.[5]

Hz. Peygamber, savaş ortamında bile, Müslümanlarla savaşmayan gayri Müslim kadınların, çocukların, yaşlıların ve ibadetle meşgul olan din adamlarının öldürülmesini, ibadethanelerinin yıkılmasını, ağaçların kesilmesini ve hayvanların öldürülmesini yasaklamıştır. Bütün insanlığa seslendiği Veda Hutbesi'nde de, Hz. Âdem'in çocukları olmaları itibariyle, insanların kardeş olduklarını; mallarının, canlarının ve kişilik haklarının dokunulmaz olduğunu ve her türlü haksız saldırıdan korunduğunu ilan etmiştir.

Yeryüzündeki bütün canlılara merhametle yaklaşmayı öngören, "*insanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez*"[6] buyruğuyla da bunu perçinleyen ve *yaratandan ötürü yaratılanı hoş görme* anlayışını yerleştirmeyi isteyen yüce dinimizin, erkek-kadın, çocuk-yaşlı ayırmadan masum insan kanını akıtan terör hareketlerini hoş görmesi asla mümkün değildir.

İsmi ne olursa olsun ve kimden gelirse gelsin; terör, şiddet ve anarşinin İslâm diniyle hiçbir ilişkisi yoktur. Bu şiddet hareketlerini herhangi bir dine, özellikle de İslâm'a mal etmek, asla mümkün değildir. Aksine, dinimiz her türlü anarşi, fesat, bozgunculuk ve terörü kesin bir dille haram kılmıştır.

Değerli Mü'minler!

Toplumsal huzursuzlukların ve barışın önündeki en önemli engellerden biri sayılan terör ve bozgunculuğa karşı koymak, toplum olarak birlik ve beraberlik şuurunu korumakla ve dinimizin buyruklarına uymakla mümkündür. Bu itibarla, Yüce Rabbimizin, "*Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin...*"[7] buyruğu hepimize rehber olmalıdır.

[5] Mâide, 5/32.
[6] Tirmizî, "Birr", 16.
[7] Âl-i İmrân, 3/103.

-11-
ANNE-BABA HAKKI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَقَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

(İsrâ, 17/23-24)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

رِضَا الرَّبِّ مِنْ رِضَا الْوَالِدِ وسَخَطُ الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ

(Tirmizî, "Birr",3)

Değerli Mü'minler!

Dünyada sevgi, saygı ve iyiliğe en fazla lâyık olan kişilerin başında anne ve babalar gelmektedir. Anneler, çocuklarını hamilelik dönemlerinde büyük zorluklarla taşımakta, çeşitli eziyet ve sıkıntılarla dünyaya getirmektedirler. Doğum sonrasında ise, uykularını bölerek onları emzirmekte, en güzel ninnilerle uyutup sevgiyle büyütmektedirler. Hepimiz maddî ve manevî gelişimimizi annelerimizin sevgi, şefkat ve merhametine borçluyuz. Çünkü bir çocuğun ruhsal ve bedensel gelişimi için anne sütü ne kadar önemli ise, annenin sevgi, şefkat ve merhameti de en az o kadar önemlidir.

Kişinin anneye olan ihtiyacı hayat boyu sürmektedir. Annelerimiz başlarımızın tacı, dertlerimizin ilacı, gönüllerimizin sultanıdırlar. Bakınız şair bu gerçeği ne güzel ifade ediyor:

"Ana başa tâc imiş, her derde ilâc imiş,

Bir evlât pîr de olsa, anaya muhtaç imiş."

"Ağlarsa anam ağlar, gayrisi yalan ağlar" özdeyişi de bunu desteklemektedir.

Diğer yandan annelerimizle birlikte babalarımızın da üzerimizde şüphesiz çok büyük hak ve emekleri vardır. İyilik ve yardımlaşmanın, ağırbaşlılık ve sorumluluğun sembolü olan babalarımız; soğuk-sıcak, yaz-kış demeden, gece-gündüz çalışır, çabalar, helâlinden kazanır, maddeten ve manen büyüyüp gelişmemize ve hayata atılmamıza

katkıda bulunurlar. Baba sevgisi ve desteği de çocuklar için önemli bir güç kaynağıdır.

Muhterem Kardeşlerim!

Yüce Rabbimiz, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

"Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, ana-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara "öf" bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle."[1]

Bu ayette, bir mü'minin, anne-babasına, eziyet, kötülük şöyle dursun onlara iyilikte bulunması, saygılı davranması, onlara şefkat ve merhamet yüklü sözcüklerle güzel bir şekilde hitap etmesi gerektiği bildirilmiştir. Zira o güçsüz iken, anne-babası ona kol kanat germiş, bütün zorluk ve meşakkatlere rağmen ona hep güler yüz göstermiş, güzel söz söylemişlerdir. Onun mutluluğu için nice fedakârlıklara katlanmışlardır.

Üzülerek ifade edelim ki, günümüzde, evlatları için her türlü fedakârlığı yaptığı hâlde yalnızlığa itilmiş, meşakkatlerin kucağına terk edilmiş, sahipsiz gözü yaşlı anne-babalarla sıkça karşılaşıyoruz. Gözyaşlarının, terk edilmişliğin, hayata küsmenin meydana getirdiği bu ızdırap tabloları, vicdanları derinden yaralıyor. Oysa bu tabloları, huzur ve mutluluk, fedakârlık ve sabır, merhamet ve hoşgörü süslemelidir. Bizler onların varlığı ile sıkıntı ve meşakkat değil huzur ve mutluluk duymalıyız. Varlıklarını yük değil nimet olarak algılamalıyız.

Değerli Müslümanlar!

Şüphesiz her mü'min, Allah'ın rızasını kazanmayı, onun ahirette sunacağı nimetlere nail olmayı hedefler. Bu hedefe ulaşılmasında, sâlih amellerin ayrı bir yeri vardır. Unutmayalım ki, anne-babanın hayır dua ve rızası, bu güzelliklere ulaşmanın yollarından biridir.

Yetim olarak ana-baba özlemiyle büyümüş sevgili Peygamberimiz de bir hadis-i şeriflerinde *"Allah'ın rızası, anne-babanın rızasında, Allah'ın öfkesi de anne babanın öfkesindedir."*[2] buyurmak suretiyle bu hususu dile getirmiştir.

---

[1] İsrâ, 17/23.
[2] Tirmizî, "Birr", 3.

Ayrıca anne-babaya isyan, büyük günahlar arasında sayılmıştır. Peygamber Efendimiz (s.a.s.); *"Büyük günahların en ağırını size haber vereyim mi? Allah'a şirk koşmak ve ana-babaya âsi olmaktır."*[3] buyurmuştur.

Bizler anne-babamızın rızasını kazanarak onların hayır duasını almanın gayreti içinde olalım. Zira Peygamberimiz, *"Üç dua vardır ki, bunlar şüphesiz kabul edilir: Mazlumun duası, misafirin duası ve anne-babanın evladına duası."*[4] buyurmuştur.

Hutbemi, cefakâr ve fedakâr annelerimizin doğum öncesi ve doğum sonrası yaşadıkları zorlu süreci dile getiren bir ayet mealiyle bitirmek istiyorum:

"İnsana, anne ve babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi onu her gün biraz daha güçsüz düşerek taşımıştır..."[5]

[3] Buhârî, "Şehadet", 10.
[4] İbn Mâce, "Dua", 11.
[5] Lokman, 31/14.

-12-
BERAT KANDİLİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ إِنَّ اللهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

(Zümer, 39/53)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَقُومُوا لَيْلَهَا وَصُومُوا يَوْمَهَا . فَإِنَّ اللهَ يَنْزِلُ فِيهَا لِغُرُوبِ الشَّمْسِ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُولُ أَلاَ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ فَأَغْفِرَ لَهُ أَلاَ مُسْتَرْزِقٌ فَأَرْزُقَهُ أَلاَ مُبْتَلًى فَأُعَافِيَهُ أَلاَ كَذَا أَلاَ كَذَا حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ

(İbn Mâce, "İkâmetü's-Salât", 191)

Değerli Mü'minler!

Önümüzdeki ..... gününü ..... gününe bağlayan gece, mübarek Ramazan ayının müjdecisi olan Berat Kandili'dir. Günah, borç ve cezadan kurtulmak gibi anlamlara gelen berat, günahlardan arınmayı ve Yüce Allah'ın rahmet ve mağfiretine ulaşmayı ifade etmektedir.

Berat Kandili, Müslümanların, sınırsız af ve merhamet sahibi Yüce Allah'a sığınarak günahlardan arınma, ilâhî lütuf ve bereketlere erişebilme fırsatını yakalayabilecekleri müstesna zaman dilimlerinden birisidir.

Bu tür gün ve geceler, dinî ve toplumsal hayatımızda ilâhî af, mağfiret ve rahmet temennilerinin zirveye ulaşması, birlik, beraberlik ve kardeşlik duygularının da yoğun biçimde yaşanması gereken anlardır.

Bu geceler, kulluk şuur ve bilinciyle kendimizle hesaplaştığımız, hayatımıza Yüce Yaratan'ın rızası doğrultusunda yön vermeye karar verdiğimiz fırsat geceleridir.

Muhterem Kardeşlerim!

Yüce Rabbimiz, bu gecede kendisine huşû içinde yönelen kullarına rahmetini bol bol indirmekte, rızık ve şifa kapılarını sonuna kadar açarak, bizleri sınırsız ikramlarına davet etmektedir. Bu konuda Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuşlardır:

"*Şaban ayının 15. gecesini ibadetle geçirin, gündüzünde de oruç tutun. Çünkü Yüce Allah, bu gece dünya semasına rahmetiyle tecelli eder ve 'Yok mu tövbe eden, tövbesini kabul edeyim! Yok mu rızık isteyen, rızık vereyim! Yok mu şifa isteyen, şifa vereyim!.. Yok mu başka isteği olan ona da istediğini vereyim.*"[1]

Bu itibarla, Berat Gecesi'ni idrak eden herkes, Yüce Allah'ın; "*...Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir*"[2] müjdesinin farkına varmalıdır.

Bunun gereği olarak kendi özüne dönmeli, ümitlerini canlandırmalı, günah ve kusurlarından dolayı tövbe etmeli, bundan sonraki hayatını daha da güzelleştirme kararını vermelidir.

Değerli Kardeşlerim!

Kutsal geceler; iman, ibadet ve düşünce bakımından kendimizi yenilememiz, geçmişimizi muhasebe etmemiz, geleceğimizi Allah'ın rızası doğrultusunda planlama ve ümitlerimizi tazelememiz için şüphesiz büyük bir fırsattır. Bu tür vesilelerle, günahlarla kirlenen gönül dünyamızı temizleme gayretinde olalım.

Unutmayalım ki tövbe, kendini bulma ve bilmenin, gönlü arındırmanın en güzel yoludur. Zira Yüce Mevla, ameli her ne olursa olsun istisnasız herkesi tövbeye davet etmektedir.[3]

Bu sebepledir ki sevgili Peygamberimiz sürekli tövbe-istiğfarda bulunurdu. Bizler de bu tür geceleri, ibadetin özü olan dualarla en güzel bir şekilde değerlendirmeli, günahlardan arınmak için Yüce Mevla'ya yalvarıp yakarmalı, tövbe ve istiğfarda bulunmalıyız.

---

[1] İbn Mâce, "İkâmetü's-Salât", 191.
[2] Zümer, 39/53.
[3] Nur, 24/31.

Aziz Kardeşlerim!

Bu kandil vesilesiyle çevremize karşı olan görev ve sorumluluklarımızı hatırlayalım. Bu çerçevede ana-baba ve akrabalarımızın kandillerini tebrik ederek, hayır dualarını alalım. Dargınlık ve kırgınlıklara son vererek, kırık gönülleri tamir edelim. Fakir ve muhtaçlara imkânlarımız nispetinde yardım elimizi uzatarak, paylaşımı hayatımıza yansıtalım.

Çağın getirdiği sıkıntılarla bunalan ruhlara, manevî hayatın ihmaliyle daralan kalplere, bu gecenin bir şifa olması dileğiyle, hepinizin Berat kandilini tebrik ediyor, insanlığın barış, huzur ve saadetine, bütün mü'minlerin de arınmasına, affına vesile olmasını Yüce Allah'tan niyaz ediyorum.

-13-
BÜTÜN DAVRANIŞLARIMIZ KAYDEDİLİYOR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

(Yâsîn, 36/65)

Muhterem Müslümanlar!

Yeryüzünün efendisi ve mahlûkatın en şereflisi olarak yaratılan insanoğlu için dünya, birkaç günlük konaklama mevkii mesabesindedir.

Ahiretin tarlası olarak da nitelendirilen dünyada, yaptığımız her şey yazıcı melekler tarafından amel defterine kaydedilmektedir.

Bu gerçek, aşağıdaki ayetlerde şöyle ifade edilmektedir:

"*İnsan hiçbir söz söylemez ki onun yanında yaptıklarını gözetleyen ve kaydeden hazır bir melek bulunmasın.*"[1]

"*Üzerinizde muhakkak bekçiler, değerli yazıcılar vardır.*"[2]

"*Üstelik biri insanın sağ tarafında, biri sol tarafında oturmuş iki alıcı melek de onun yaptıklarını alıp kaydetmektedir.*"[3]

"*Siz günahları işlerken kulaklarınızın, gözlerinizin ve derilerinizin, aleyhinize şahitlik etmesinden sakınmıyordunuz. Lâkin yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini sanıyordunuz.*"[4]

"*O gün, biz onların ağızlarını mühürleriz. Elleri bize konuşur, ayakları da kazandıklarına şahitlik eder.*"[5]

"*Yoksa onların sırlarını ve gizli konuşmalarını duymadığımızı mı sanıyorlar? Hayır, öyle değil! Yanlarındaki elçilerimiz olan melekler yazmaktadırlar.*"[6]

"*Herkesin yaptığı iyiliği ve yaptığı kötülüğü hazır bulacağı günde kişi, kötülükleri ile kendisi arasında uzak bir mesafe bulunmasını ister. Yine*

[1] Kaf, 50/18.
[2] İnfitar, 82/10-11.
[3] Kaf, 50/17.
[4] Fussilet, 41/22.
[5] Yâsîn, 36/65.
[6] Zuhruf, 43/80.

Allah, sizi kendisine karşı dikkatli olmanız hususunda uyarmaktadır. Allah, kullarını çok esirgeyicidir."[7]

"İşte kitabımız, size karşı gerçeği söylüyor. Çünkü biz yapmakta olduklarınızı kaydediyorduk."[8]

"Kitap ortaya konur. Suçluları, kitabın içindekilerden korkuya kapılmış görürsün. 'Eyvah bize! Bu nasıl bir kitaptır ki küçük, büyük hiçbir şey bırakmadan hepsini sayıp dökmüş' derler. Onlar bütün yaptıklarını karşılarında bulurlar. Senin Rabbin, hiç kimseye zulmetmez."[9]

"Oku kitabını! Bugün hesap sorucu olarak sana nefsin yeter' denilecektir."[10]

"İşte o vakit, kitabı kendisine sağından verilen kimse der ki: 'Gelin, kitabımı okuyun!'"

"Çünkü ben hesabımla karşılaşacağımı zaten biliyordum."

"Artık o hoşnut bir hayat içindedir."

"Yüksek bir cennettedir."

"Onun meyveleri sarkar (kolaylıkla devşirilebilir)."

"(Onlara şöyle denir:) 'Geçmiş günlerde yaptıklarınıza karşılık, afiyetle yiyin, için.'"

"Kitabı kendisine sol tarafından verilen ise şöyle der: 'Keşke kitabım bana verilmeseydi.'"

"Hesabımın ne olduğunu da bilmeseydim."

"Keşke ölüm her şeyi bitirseydi."

"Malım bana hiçbir yarar sağlamadı,"

"Saltanatım da yok olup gitti."

"(Allah, şöyle der:) 'Onu yakalayıp bağlayın.'"

"Sonra onu cehenneme atın."[11]

Yüce Rabbimiz hepimize, bu ilâhî uyarıları kavrayıp gereğince davranmayı nasip eylesin.

---

[7] Âl-i İmrân, 3/30.
[8] Casiye, 45/29.
[9] Kehf, 18/49.
[10] İsrâ, 17/14.
[11] Hakka, 69/19–31.

-14-
BÜYÜKLERE VE YAŞLILARA SAYGI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ

(Yâsîn, 36/68)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيَعْرِفْ حَقَّ كَبِيرِنَا فَلَيْسَ مِنَّا

(Tirmizî, "Birr", 15; Ebu Dâvûd, "Edeb", 66)

Aziz Mü'minler!

Allah'ın bizlere bahşettiği hayat nimeti, doğumla ölüm arasında gerçekleşen bir yolculuktan ibarettir. Bu yolculuk, çocukluk, gençlik, yetişkinlik gibi dönemlerden geçmekte ve nihayet yaşlılık ve ihtiyarlık dönemine ulaşmaktadır. Hayatın değişmez kanunu gereği, her dönemin insanı, zamanla yerini bir sonraki dönemin insanına bırakıyor. Yaşlılık dönemine gelen insan üst düzeyde bir hayat tecrübesine ulaşmış olmakta ise de fiziksel olarak zayıflamaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de, *"Kime uzun ömür verirsek, onu yaratılış itibariyle tersine çeviririz, gücünü azaltırız. Hâlâ düşünmeyecekler mi?"*[1] buyurulmaktadır. Bu dönemde insanlar ruhen daha hassas olmakta; ilgi ve desteğe daha çok ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bakımdan yaşlılar ve büyükler yalnızlığa terk edilmemeli, sık sık ziyaret edilip gönülleri alınmalı, onlara gereken saygı ve sevgi gösterilmelidir.

Muhterem Müslümanlar!

Sevgi, saygı ve merhamet, Yüce Rabbimizin bize bahşettiği ulvî duygulardandır. İnsan ancak bu ulvî duygular sayesinde mutlu olabilir. İşte bu sebeple dinimiz, insana saygı ve sevgiyi, temel ahlâkî görevlerimiz arasına koymuş, büyüklere ve yaşlılara karşı sergileyeceğimiz davranışlar konusunda önemli tavsiye ve uyarılarda bulunmuştur. Bu sebeple anne ve babalarımız başta olmak üzere; yaşı

[1] Yâsîn, 36/68.

bizden ileride olan, bütün büyüklerimize karşı saygı göstermemiz gerekir.

Yaşlılarla ve büyüklerimizle olan ilişkilerimizde sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), en güzel örneğimizdir. O bize, insanlara karşı daima merhametli, güler yüzlü ve yardım sever olmayı yaşayarak öğretmiş, *"Merhamet edenlere Allah da merhamet eder. Yaratılanlara merhamet ediniz ki, Allah da size merhamet etsin"*[2] buyurmuştur. Hayatlarını bizler için, toplum için çalışıp çabalayarak, üreterek geçiren, tecrübelerini bizlere aktaran yaşlılarımız ve büyüklerimiz, her türlü sevgi ve saygıya layıktırlar.

Muhterem Müslümanlar!

Düşenin elinden tutmak, çaresizlere destek olmak, kimsesiz, bakıma ve ilgiye muhtaç olanlara ilgi göstermek, onların ihtiyaçlarını gidermeye çalışmak insanî ve dinî görevlerimiz arasındadır. Toplumun her kesiminde maddî ya da manevî olarak başkalarının sevgi, ilgi ve dostluğuna muhtaç pek çok insan bulunmaktadır. Güler yüzle hatırlarını sormak, gerektiğinde oturmaları için yer vermek yahut basit de olsa bir ihtiyaçlarını gidermek, yaşlılar için çok büyük anlamlar ifade edecektir.

Unutmayalım ki bugünün yaşlıları dünün gençleri olduğu gibi bugünün gençleri de yarının ihtiyarları olacaklardır. Söz konusu olan yaşlı kimseler, kişinin anne ya da babası ise onlara karşı sergilenmesi gereken saygı, sevgi ve merhamet dolu tutum ve davranışlar kesin bir dinî görev hâlini alır.

Hutbemi sevgili Peygamberimiz (s.a.s.)'in şu hadisleriyle bitirmek istiyorum:

"Ana-babası ya da onlardan biri yanında yaşlanıp da cennete giremeyen kimseye yazıklar olsun."[3]

"Küçüklerine merhamet etmeyen, büyüklerine saygı göstermeyen bizden değildir."[4]

[2] Tirmizî, "Birr", 66.
[3] Müslim, "Birr",9.
[4] Tirmizî, "Birr", 15; Ebu Dâvûd, "Edeb", 66.

15-
CAMİ VE CEMAATİN ÖNEMİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللهِ مَنْ آمَنَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلٰوةَ وَآتَى الزَّكٰوةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللهَ فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

(Tevbe, 9/18)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

أَحَبُّ الْبِلاَدِ إِلَى اللهِ مَسَاجِدِهَا ، وَأَبْغَضُ الْبِلاَدِ إِلَى اللهِ أَسْوَاقُهَا

(Müslim, "Mesâcid", 28)

Değerli Mü'minler!

Kalplerimize nur, gönüllerimize huzur ve mutluluk bahşeden yüce dinimiz İslâm; mü'minler arasında sevgi, saygı, kardeşlik ve dayanışma bilincinin gelişmesi için evrensel prensipler getirmiş, bu konuda çeşitli müesseselerin oluşturulmasını öngörmüştür. Bu müesseselerin başında da camiler gelmektedir.

Sevgili Peygamberimizin, Hicreti esnasında daha Medine'ye varmadan Kûba Mescidi'ni, Medine'ye ulaşınca da ilk iş olarak Mescid-i Nebevî'yi, bizzat çalışarak ve teşvik ederek inşa etmeleri, dinimizde cami ve cemaate verilen önemi ortaya koymaktadır.[1]

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Rabbimiz, hutbemin başında okuduğum Tevbe sûresinin 18. ayetinde; *"Allah'ın mescitlerini, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte onların doğru yolu bulanlardan olmaları umulur"* buyurarak ihtiyaç olması hâlinde; mü'minleri cami ve mescitler inşa etmeye ve onarmaya teşvik etmiştir.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) de, *"Mescidler, Allah'a en sevimli olan mekânlardır"*[2] hadis-i şerifleriyle cami ve mescitlerin önemine dikkatlerimizi çekmişlerdir.

[1] Buhârî, "Ezan", 46.
[2] Müslim, "Mesâcid", 28.

Camiler; günde beş kez okunan ezanlarla ilâhî çağrının yapıldığı yerlerdir. İnsanlar bu çağrıyla tevhide, namaza, kurtuluşa, huzura ve manen dirilişe davet edilirler.[3] Şüphesiz insanları manen diri tutacak, gönüllerine huzur ve mutluluk bahşedecek yegâne reçete, Allah ve Resûlü'nün hayat yüklü mesajlarında mevcuttur.

Günde beş defa ezan sesine kulak vererek camilere koşup kulluk görevlerini yerine getiren mü'minler; her namaza duruşlarında Allah'ın huzurunda bulunmanın manevî zevkine ererler.

Değerli Mü'minler!

Kürsülerinden yapılan vaazlar ve minberlerinden okunan hutbelerle camiler; edep, terbiye, sevgi, saygı, hak ve hukuk anlayışının kazandırıldığı ilim ve irfan ocaklarıdır. Camilerden aldığımız hikmet ve bilgilerle, kulaklarımıza ve gönüllerimize fısıldanan ilâhî mesajlarla hırs, kin, haset, gıybet, iftira gibi her türlü kötü duygu ve düşüncelerden arınmayı; israf, haksızlık, içki, kumar, fuhuş gibi haram ve günahlardan uzak kalmayı öğrenir; böylece Rabbimizin sevdiği ve razı olduğu mü'minlerden oluruz.

Camiler, bulundukları yörenin sosyal hizmet ve ilişkilerinde, devamlı ışıldayan ve çevresini aydınlatan birer kandil gibidirler.

Camilerde toplanan mü'minler; Allah'ın huzurunda birlikte kıyama durur, secdelere kapanır ve gerçek kardeşlik duygusunun tadına varırlar. Camilerden çıkışlarında da birbirleriyle görüşür, sevinçlerini paylaşır, dertlerine ortak olur ve problemlerine karşılıklı olarak çözüm bulmaya çalışırlar.

Aziz Mü'minler!

Sevgili Peygamberimiz, mü'minleri daima cemaat olmaya teşvik etmiş, hatta mazeretsiz olarak cemaate gelmeyenleri kınamıştır. Cemaatle kılınan namazın tek başına kılınan namazdan daha faziletli olduğunu ifade etmiş, evinde abdest alarak Allah'ın farz kıldığı namazlardan birini eda etmek için mescide giden kimsenin attığı her adımın günahlarının silinmesine ve derecesinin yükselmesine vesile olacağını belirtmiştir.[4]

[3] Enfâl, 8/24.
[4] Müslim, "Mesâcid", 51.

Ecdadımız, işte bu inançla camiler inşa etmiş, namazlarını da cemaatle kılmaya özen göstermişlerdir. Zira camilerin ziyneti, cemaattir. Camilere cemaat olmak, Yüce Yaratan'a misafir olmaktır.

Öyleyse, camilerin ortak kalbimiz olduğunu, oralarda hayat varsa, bizlerde de hayat olacağını bilelim. Bunalan, sıkılan, umutsuzluğa kapılan gönüllerimizin, ruhlarımızın camilerin manevî havasıyla bir dinamizm ve canlılık kazanacağını unutmayalım. Bu itibarla camilerimizin maddî ve manevî anlamda imarına gayret edelim.

-16-
CANA KIYMAK BÜYÜK GÜNAHTIR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللهِ إِلٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا

(Furkân, 25/68)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلْكَبَائِرُ الإِشْرَاكُ بِاللهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ

(Buhârî, "Eymân ve'n-Nüzûr", 16)

Muhterem Müslümanlar!

İnsan en değerli varlıktır. Sözlerin en güzeli ve en doğrusu olan Kur'an-ı Kerim'de *"Andolsun, biz insanı şerefli kıldık."*[1] ayeti ile bu gerçeğe vurgu yapılmıştır. Öte yandan kâinattaki hemen her şey, insan için yaratılmış ve onun emrine verilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de; *"Allah'ın göklerde ve yerde olanları hizmetinize vermiş olduğunu; gizli veya aşikâr üzerinizde olan nimetlerini tamamladığını görmediniz mi?"*[2] buyurularak bu husus açıkça ifade edilmiştir. İnsanın kâinattaki yeri ve değerini ortaya koyan bu ve benzeri ilâhî mesajlar, aynı zamanda onun hayat hakkına saygı gösterilmesi gerektiğini de ifade eder. Nitekim haksız yere bir insanı öldürmenin günahı, bütün insanları öldürmenin günahına; bir insanın yaşamasına vesile olmanın sevabı, bütün insanların yaşamasına vesile olmanın sevabına denk olduğu bildirilmiştir. İnsan hayatının saygınlığı hiç bundan daha güzel ifade edilebilir mi?

Değerli Mü'minler!

İslâm dininin temel amaçlarından biri, canı korumaktır. Bu hususta birçok emir ve yasaklar vardır. Müslüman olmak, bir anlamda insan hayatını güvence altına almak demektir. Bunu bilen ve buna inanan kişilerin, insan hayatına saygı göstermemeleri mümkün müdür? Böyle insanlardan oluşan toplumlar, huzur ve güven içerisinde olmazlar mı? Hayatın haz ve lezzeti vicdanlarda hissedilmez mi?

[1] İsrâ, 17/70.
[2] Lokmân, 31/20.

Aziz Cemaat!

Kur'an-ı Kerim hayattan "can" diye söz etmiş, canlar arasında saygınlık bakımından ayırım yapmamıştır. Dinimiz genel anlamda eza, cefa, işkence ve zulmü de canı korumak için yasaklamıştır. Kur'an-ı Kerim'de, *"Allah, zalimleri sevmez."*[3] *"Zalimlerin varacağı yer ne kötüdür"* [4] buyurularak zalimlerin Yüce Allah'ın sevgisine mazhar olamayacakları, sonlarının kötü olacağı haber verilmiştir.

Değerli Mü'minler!

Cana kıymak, büyük günahlardandır. Cana kıyan kimse kul hakkını ihlal etmiş olur. O kul hakkını helâl etmediği sürece Allah o kimseyi bağışlamaz. Mü'min asla cana kıyamaz. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, *"Mü'minler, Allah ile birlikte başka bir ilâha kulluk etmeyen, haksız yere Allah'ın haram kıldığı cana kıymayan ve zina etmeyen kimselerdir. Kim bunları yaparsa ağır azaba uğrar"*[5] buyurulmuştur.

Peygamberimiz (s.a.s.), "Helâk edici yedi büyük günahtan sakının" buyurmuş, "nedir onlar ey Allah'ın Elçisi!" diye soranlara, bu yedi günahı saymış, "Allah'a ortak koşmak ve büyü yapmaktan sonra" üçüncü sırada "haksız yere cana kıymayı" zikretmiş[6] ve "Büyük günahlar şunlardır: Allah'a ortak koşmak, ana babaya itaatsizlik etmek, haksız yere adam öldürmek ve yalan yere yemin etmektir."[7] buyurmuştur.

Aziz Mü'minler!

İnanan insanların oluşturduğu toplumlarda insanların can ve mal güvenliği vardır. Onların inançları bunu gerektirir. Her Müslüman, inancının gereğini yapmakla yükümlüdür. Yüce Allah'a karşı herkes yaptıklarının hesabını verecektir, vermek zorundadır. Bilinmelidir ki her iyiliğin bir ödülü olduğu gibi, her kötülüğün de bir cezası vardır.

[3] Şûrâ, 42/40.
[4] Âl-i İmrân, 3/151.
[5] Furkan, 25/68.
[6] Buhârî, "Vesâyâ", 23.
[7] Buhârî, "Eymân ve'n-Nüzûr", 16.

-17-
CENNET VE CENNETLİKLERİN ÖZELLİKLERİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ

(Âl-i İmrân, 3/133)

Muhterem Müslümanlar!

Cennet, Yüce Allah'ın mü'min kulları için hazırladığı ve çeşitli nimetlerle donattığı ebedî mutluluk yurdudur. Mutlak adalet sahibi olan Cenab-ı Hak, bu imtihan dünyasında başarılı olanları cennetiyle ödüllendirecek, yapılan hiçbir iyiliği karşılıksız bırakmayacaktır. Cennet ve Cehennem bu fani dünyayı anlamlı kılan ebedî mekânlardır.

Yüce Rabbimiz, cennete talip olan mü'minleri şöyle uyarmaktadır: "*Rabbinizin mağfiretini, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için hazırlanmış bulunan ve genişliği gökler ve yerler kadar olan cennetini kazanmada yarışınız.*"[1]

"*İman edip salih ameller işleyenleri, içlerinden ırmaklar akan, ebedî olarak kalacakları cennetlere koyacağız. Allah'ın va'di gerçektir. Allah'tan daha doğru sözlü kim vardır?*"[2]

Değerli Mü'minler!

Yüce Rabbimiz, Kur'an-ı Kerim'de cennetin ve cennetliklerin özelliklerini bize şöyle tasvir etmektedir:

"*(Cennette) onların altlarından ırmaklar akar. Kalplerinde (dünyadan kalma) kinden ne varsa hepsini çıkarıp atarız. Ve onlar derler ki: 'Hidayetiyle bizi (bu nimete) kavuşturan Allah'a hamdolsun! Allah, bizi doğru yola iletmeseydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler.' Onlara: İşte size cennet, yapmış olduğunuz iyi amellere karşılık ona vâris kılındınız, diye seslenilir."*[3]

[1] Âl-i İmrân, 3/133.
[2] Nisâ, 4/122.
[3] A'râf, 7/43.

Ra'd sûresinde cennetliklerin vasıfları şöyle sıralanıyor:

"*Onlar, Allah'a verdikleri sözü yerine getirenler ve sözleşmeyi bozmayanlardır. Onlar, Allah'ın gözetilmesini emrettiği haklara riayet eden, Rablerine saygı besleyen ve kötü hesaptan korkan kimselerdir. Onlar, Rablerinin rızasına ermek için sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli olarak ve açıktan Allah için harcayan ve kötülüğü iyilikle ortadan kaldıranlardır. İşte bunlar için, dünya yurdunun (güzel) sonucu vardır. Bu sonuç da Adn cennetleridir. Atalarından, eşlerinden ve çocuklarından salih olanlarla beraber oraya girerler, melekler de her bir kapıdan onların yanlarına varırlar ve 'sabretmenize karşılık selam sizlere! Dünya yurdunun sonucu (cennet) ne güzeldir!' (derler).*"[4]

Mü'minûn sûresinde de cennetlik mü'minler şöyle tanıtılıyor: "*Gerçekten mü'minler kurtuluşa ermişlerdir. Onlar namazlarında huşû içindedirler. Boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler, zekâtı verir, iffetlerini korurlar. Onlar, emanetlerine ve ahidlerine riayet eder ve namazlarına devam ederler. İşte bunlar varis olanların ta kendileridir. Bunlar, firdevs cennetine varis olur ve onlar orada ebedî kalırlar.*"[5]

Aziz Cemaat!

Cennete girmek, Yüce Allah'ın cemalini seyretmek, büyük bir nimettir. Kur'an-ı Kerim'de; "*O gün bazı yüzler aydındır. Rablerine bakarlar*"[6] buyrulmaktadır. Ancak bütün bu nimetlere ermeye vesile olan Allah'ın rızasını kazanmak, daha büyüktür. Nitekim Yüce Rabbimiz (c.c.) şöyle buyuruyor:

"*Allah'ın rızası ise bunların hepsinden daha büyüktür.*"[7]

Mahşer günü hesabını kolay verip yüzü ak çıkmak, cennete girmek ve Yüce Rabbinin cemaliyle müşerref olmak ne güzeldir.

[4] Ra'd, 13/20–24.
[5] Mü'minûn, 23/1–11.
[6] Kıyame, 75/22–23.
[7] Tevbe, 9/72.

-18-
CUMA NAMAZININ FAZİLETİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِي لِلصَّلٰوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

(Cuma, 62/9)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ ، فَاسْتَمَعَ وَ أَنْصَتَ ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ

(Müslim, "Cuma",27)

Muhterem Müslümanlar!

Cenab-ı Hakk'ın kullarına bahşettiği sayısız lütuflarından biri de Cuma günüdür. Cumayı diğer günlerden ayıran en önemli özellik, o günde cemaat hâlinde Cuma namazının kılınmasıdır.

Cenab-ı Hakk, şöyle buyurmaktadır:

"*Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağrıldığınızda, hemen Allah'ın zikrine koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır. Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan nasibinizi arayın. Allah'ı çok zikredin ki, kurtuluşa eresiniz.*"[1]

Bu ayet-i kerime, Cuma vaktinin cuma namazı kendilerine farz olanlar için bir ibadet zamanı olduğuna işaret etmektedir. Bu ayete kulak veren mü'minler Yüce Allah'ın çağrısına uyarak her türlü dünyevî meşgaleyi bir tarafa bırakıp Cuma namazına koşarlar. Camide hayatlarına yön verecek nasihatleri dinler, birlik ve beraberlik içerisinde Yüce Mevlâ'dan af ve rahmet dilerler.

[1] Cuma, 62/9-10.

Aziz Mü'minler!

Cuma namazı, tanışmamız, kaynaşmamız, yardımlaşmamız, birlik ve beraberlik şuurumuzu daha da kuvvetlendirmemiz, Allah'a birlikte yaklaşmamız için önemli bir vesiledir. Cuma namazı, camiye ve beş vakit namaza alışmamızın da ilk adımıdır.

Cuma namazını eda etmek üzere camiye gelen mü'min kardeşlerimizin dikkat etmeleri gereken birtakım kurallar bulunmaktadır. Buna göre, cumaya giderken temiz ve güzel elbiseler giyilmeli, insanlara rahatsızlık verecek her türlü kokular giderilmeli, ön safta boş yer varken arkada saf tutulmamalı, safları aralıksız ve düzgün tutmalı, ön safa geçmek için cemaat rahatsız edilmemeli, hutbe okunurken susup dinlenilmelidir. Mazeretsiz olarak Cuma namazının terk edilmesinin günah olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca kadınların da Cuma namazlarında cemaate iştirak edebilecekleri bilinmeli, dinî, millî ve ahlâkî değerlerle yetişmeleri için çocukların da cumaya gitmeleri teşvik edilmelidir.

Sevgili Peygamberimiz bir hadis-i şeriflerinde; Cuma namazını usulüne uygun olarak kılanların günahlarının bağışlanacağını biz mü'minlere müjdelemiştir.[2]

Kur'an-ı Kerim'de Cuma namazı kılındıktan sonra Müslümanların yeryüzüne dağılıp Allah'ın kendileri için takdir ettiği rızkı aramaları emredilmektedir.

Şu hâlde Cuma namazını kıldıktan sonra hemen işlerimizin başına dönerek, bir ibadet şuuru içinde çok çalışmalı, üretmeli, ülkemizi ve milletimizi kalkındırmak için elimizden gelen bütün gayreti göstermeliyiz.

[2] Müslim, "Cuma", 27.

-19-
CUMHURİYET: TOPLUMSAL İRADENİN TEMSİLİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

(Âl-i İmrân, 3/159)

Değerli Mü'minler!

İslâm dini, madde ve manada, beden ve ruhta, idare ve sorumlulukta; insanları sağlam ve güçlü bir toplum hâline getirmeyi hedeflemektedir. Temel hak ve hürriyetlerde eşitlik, karşılıklı sevgi, saygı, samimiyet ve kardeşlik, toplumsal hayatın vazgeçilmez değerleridir.

Değerli Kardeşlerim!

Cumhuriyet; halkın egemenliği elinde tuttuğu ve bunu belli süreler için seçtiği temsilcileri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimidir. Cumhuriyet, toplumun, kendi kendisini idaresi, başka bir ifadeyle her bireyin iradesinin idareye yansımasıdır. Cumhuriyet, millet olma, millet olarak birlikte yaşama ve sorumluluğu birlikte paylaşma bilincine dayanan bir idare biçimidir. Cumhuriyet, birey olarak özgürleşmenin ve ilerlemenin aracıdır.

Muhterem Mü'minler!

Kur'an-ı Kerim'de ve Sevgili Peygamberimizin uygulamalarında, halkın idareye katılması, görüşlerine yer verilmesi anlamında mesajlar vardır. Yüce Dinimizin, danışma ve ortak akla büyük önem vermesi, bu mesajların özünü teşkil etmektedir. Yüce Rabbimiz, sevgili Peygamberine hitaben, *"Yapacağın işleri halkla istişare et, karar verince de artık Allah'a güven. Doğrusu Allah kendisine güvenenleri sever,"*[1] buyurmaktadır. Peygamberin dahi, insanlarla istişareye çağırılması,

1 Âl-i İmrân, 3/159.

"ortak akla", başka bir deyişle halkın iradesine verilen değeri gösterir.

Gerçekten sevgili Peygamberimiz vahiy gelmeyen konularda karar vermeden önce, daima ashabını toplayıp istişare etmiş, sonra karar vermiştir. Bedir Savaşı'nda alınan esirlerin fidye karşılığında serbest bırakılması, Hendek Savaşı'nda Medine'nin etrafına hendek kazılması gibi kararlar hep istişare sonucu alınmıştır.

Allah Resûlü'nün vefatından sonra da istişare prensibine uyulmuştur. İlk dört halife, istişare sonucu çoğunluğun görüşü ile iş başına gelmişlerdir. Halife Hz. Ebû Bekir'in, bu ağır göreve gelişinden sonra halka hitaben yaptığı şu konuşma çok anlamlıdır:

"Ey halkım! Ben size yönetici oldum. Hâlbuki sizin en hayırlınız değilim. Eğer iyi işler yaparsam, bana yardım ediniz. Eğer yanlış işler yaparsam, bana doğru yolu gösteriniz. Doğruluk, emanettir. Yalancılık, hıyanettir. Sizin en zayıfınız benim yanımda güçlüdür ki, onun hakkını müdafaa ederim. En güçlünüz benim yanımda zayıftır ki, başkasının hakkını ondan alırım."[2]

Muhterem Müslümanlar!

Ülkemizin bugünlere gelmesi hiç de kolay olmamıştır. Dolayısıyla çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmanın gayreti içerisinde olurken bugünlere ulaşmamıza vesile olan Cumhuriyetin kurucusu Gazi M. Kemal Paşa ve emeği geçenleri şükran ve rahmetle yâd edelim. Bizlerin huzuru, özgürlüğü için nice hayatların henüz baharında solduğunu unutmayalım. Vatanımızın, bizi millet olarak ayakta tutan dinî ve millî değerlerimizin kıymetini bilelim.

2 *Hz. Muhammed ve Hayatı*, s. 435, DİB Yay., Ankara 1996.

-20-
ÇANAKKALE ZAFERİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلٰكِنْ لَا تَشْعُرُونَ

(Bakara, 2/154)

Muhterem Müslümanlar!

Aziz milletimiz, tarihinin hiçbir döneminde bağımsızlık ve özgürlüğünden taviz vermemiştir. 18 Mart 1915'te tek vücut hâline gelmiş bir milletin, bağımsızlığını, onurunu, vatanını ve bayrağını korumak için neler yapabileceğini bütün dünyaya göstermiş ve tarihe unutulmayacak bir destan yazmıştır.

Tarihin kaydettiği en büyük savaşlardan biri de Çanakkale Savaşı'dır. Çehreleri, renkleri, dilleri ve ırkları değişik, çeşitli milletlerden oluşan, insan selini andıran ordular, milletimizin üstüne yürümüş, Mehmetçiğin göğsüne bomba ve mermi yağdırmıştır. Gökler ölüm indirmiş, yerler ölü püskürmüştür. Kahraman ecdadımız, bu öldürücü silâhların tehdidine karşı iman dolu göğsünü siper etmiş, bir gül bahçesine girercesine vatan uğruna şehit olmayı şeref bilmiştir. Düşmanın gülleleri, mermileri, arslan neferlerimizin göğsünde sönmüş, Çanakkale Boğazı düşmanlarımıza mezar olmuştur.

Muhterem Mü'minler!

Çanakkale'de kazanılan zafer, savaşın ve tarihin akışını değiştirmiştir. Çanakkale'de, donanım ve maddî imkân bakımından kendisinden güçlü ordulara karşı, inanılmaz bir direniş gösterilmiş, üstün cesaret ve özveriyle, "Çanakkale geçilmez" dedirten, eşine az rastlanır, anlamlı bir kahramanlık destanı yazılmıştır.

İman, vatan sevgisi, dayanışma, birlik ve beraberlik duyguları, zamanın en güçlü ve donanımlı ordularına karşı koymada en önemli faktörler olmuştur. Bugün de milletçe, aynı ruh ve inanca, aynı birlik,

beraberlik ve dayanışmaya ihtiyacımız vardır. Çanakkale'de şahlanan ruh, milletimizin mayasını oluşturan ruhtur. Bu ruh, dinin, vatanın, namusun, bayrağın, kısaca bizi biz yapan değerlerin en zor şartlarda bile feda edilemeyeceğini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Bu ruhu yaşattığımız müddetçe ulaşamayacağımız hiçbir hedef, başaramayacağımız hiçbir iş, üstesinden gelemeyeceğimiz hiçbir sorun, çözemeyeceğimiz hiçbir problem kalmayacaktır.

Muhterem Müslümanlar!

Kanının rengini bayrağımıza vermiş, aziz canını vatanımız uğruna feda etmiş olan şehitlerimiz; bu yüce değerlerimizin korunmasını, savunulmasını ve ilelebet yaşatılmasını bizlere emanet etmişlerdir. Bu itibarla onları gönüllerimizde yaşatarak, emanetlerine ne pahasına olursa olsun sadık kalmalıyız.

Milletimizin bitmez tükenmez gücüne, en güzel örnek olarak tarihimizde parlayan Çanakkale Zaferi'nin, özellikle genç nesillere iyi anlatılması, ecdadımıza borcumuz olduğu gibi, geleceğimiz açısından da son derece önemlidir. Milletçe bu onurlu mirası aynı inanç ve duyarlılıkla yarınlara taşımak en büyük görevimizdir.

Değerli Mü'minler!

Bu kutlu zaferin yıl dönümünde *"Allah yolunda öldürülenlere "ölüler" demeyin. Hayır, onlar diridirler. Ancak siz bunu bilemezsiniz."* ayetiyle Yüce Allah'ın iltifatına mazhar olan aziz şehitlerimize fatihalar gönderelim. Şanlı tarihimizi ve Çanakkale'yi unutmayalım. Bugün üzerinde yaşadığımız bu cennet vatanın, milletimizin, devletimizin, bayrağımızın varlığını, istiklâl ve hürriyetimizi; milletçe namus ve şerefimizle yaşıyor olmamızı, doğusundan batısına ülkemizin hemen her bölgesinden gelerek, Çanakkale'de canlarını feda eden şehitlerimize borçlu olduğumuzu unutmayalım. Cepheye mermi taşırken yolda donarak şehit olan Şerife Bacıları... Hayatının baharında cepheye koşan delikanlıları... Yavrusunu vatana kurban olsun diye kınalayıp cepheye gönderen anaları unutmayalım...

Bu vesile ile başta Gazi Mustafa Kemal olmak üzere, Çanakkale Savaşına katılan bütün şehit ve gazilerimizi rahmet ve minnetle yâd ederek, Çanakkale'de göğsünü düşmana siper eden Mehmetçiğin destanını yazan milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un dizeleriyle hutbeme son veriyorum:

"Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdat inerek öpse o pak alnı değer.
Ne büyüksün ki, kanın kurtarıyor TEVHİD'i...
BEDR'in arslanları ancak bu kadar şanlı idi.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
Gömelim gel seni tarihe desem sığmazsın.
Ey şehit oğlu şehit isteme benden makber,
Sana âguşunu açmış duruyor Peygamber."

-21-
ÇOCUKLARIMIZA SAHİP ÇIKALIM

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

(Enfâl, 8/ 28)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ نَحْلٍ أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ

(Tirmizî, "Birr", 33)

Değerli Mü'minler!

Çocuklarımızın, muhtaç olduğu ahlâkî faziletleri, sosyal kural ve davranışları, dinî inanç ve değerleri öğrenmeleri ve yaşamaları; ruh ve beden bakımından sağlıklı, bilgili, sanat ve hüner sahibi olabilmeleri için bütün imkânların kullanılarak gayret sarf edilmesi başta ana-baba olmak üzere tüm toplumun görevidir.

Ancak günümüzde, ya ailesi olmadığı, ya da ailesi yanlış tutum ve davranışlarda bulunduğu için, çocukların önemli bir kısmının, bu temel vasıflara sahip olamadığı görülmektedir. Bunun neticesinde de, zamanında gerekli değeri verip ilgilenmediğimiz çocuklarımız; bazen tinerci ve gaspçı, bazen hırsız bazen de içki ve uyuşturucu müptelası olarak karşımıza çıkmakta ve ileriki yaşlarda toplumla çatışan, tutarsız ve çelişkili davranışlar sergileyen bireyler olmaktadırlar. Bizler belki de çoğu zaman, bu tür davranışlarla haberlere konu olan gençleri acımasızca eleştirmekte, onlara kin duygusu ile bakmakta; bu davranışlarının sebeplerini düşünmemekteyiz.

Hâlbuki bu tür insanların, hangi şartlarda yetiştiklerine baktığımızda ilgi ve sevgiden mahrum bir çocukluk dönemi yaşadıklarını; büyük bir kısmının da halk arasında, "kimsesiz çocuklar", "sokak çocukları" şeklinde isimlendirilen kişilerden oluştuğunu görürüz.

Değerli kardeşlerim!

Çeşitli sebeplerle sokakları mesken tutan ve olumsuz davranışlar sergileyen çocukların bu davranışlarının birçok sebebi vardır. Bunların başında aile içi huzursuzluk, anne babanın çocuklarla yeterince ve

gerektiği gibi ilgilenmemesi, baskıcı tutumlar, kuralsızlık ya da yanlış kurallar sayılabilir.

Çocuklarımızın başarılı, güvenilir ve yararlı birer insan olarak yetişmesini istiyorsak seven, benimseyen ve ilgilenen bir tutum sergilemeliyiz. Sorunlara buyruklarla değil, konuşarak çözüm bulmalı, çocuklara söz hakkı tanımalıyız. Ailemizde; herkesin uyacağı kurallar koymalı; ancak çocuklarımızın bu kurallara dayakla, baskıyla, korkutmayla değil, gönüllü olarak, benimseyerek uymalarını sağlamalıyız.

Çocuklarımızla ilgili tutum ve davranışlarımız, ılımlı ve eğitici, sindirmeye değil, sorumluluk duygusu kazandırmaya, kişiliğini geliştirmeye yönelik olmalıdır. Böylelikle, ilk sosyal uyumlarını gerçekleştirirken kendilerine deneyim fırsatı tanınan, özgür ve ilgili bir aile ortamında, yeterince sevgi ve güven içinde büyüyen çocuklarımıza ileriki dönemlerde başarılı olmaları için gerekli ortamı hazırlamış oluruz.

Kardeşlerim!

Hem kendi çocuklarımızın hem de kimsesiz çocukların maddî ve manevî açıdan iyi bir şekilde yetişmesini sağlamak için gerekli tedbirleri almak, toplumumuzun geleceği için önemlidir. Bu konuda son derece hassasiyet ve ilgi göstermek, hem dinî hem de millî görevimizdir.

Hutbemi bir ayet ve bir hadis meali ile bitiriyorum. Yüce Allah, şöyle buyuruyor:

"*Biliniz ki mallarınız ve çocuklarınız birer imtihan aracıdır. Allah katında ise büyük bir mükâfat vardır.*"[1]

Sevgili Peygamberimiz de buyuruyor ki:

"*Hiçbir baba, çocuğuna güzel terbiye ve edepten daha üstün bir hediye vermiş olamaz*."[2]

[1] Enfâl, 8/28.
[2] Tirmizî, "Birr", 33.

-22-
ÇOCUKLARIMIZI EĞİTİMSİZ BIRAKMAYALIM

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ الَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُوْلُوا الْأَلْبَابِ

(Zümer, 39/9)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلْكَلِمَةُ الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ. حَيْثُمَا وَجَدَها، فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا

(Tirmizî, "İlim", 19; İbn Mâce, "Zühd", 15)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah, kutsal kitabımız Kur'an'da; *"Sakın cahillerden olma!"*[1] *"Cahillerden yüz çevir"*[2] buyuruyor... Pek çok ayette ve hadis-i şerifte cehalet yerilmiş; ilim tahsili, okuyup-yazma teşvik edilerek övülmüştür. Sevgili Peygamberimize ilk vahyolunan ayet de "Oku" emriyle başlamıştır.

Yüce dinimiz İslâm; bir taraftan ilme, okumaya, öğrenmeye büyük önem verirken diğer taraftan da ilim öğrenmeyi kadın-erkek her Müslüman'a farz kılmıştır. Bu konuda karşılaşılabilecek bütün zorluk ve meşakkatlere rağmen ilim öğrenmeyi tavsiye ederek, ilim rütbesini en büyük rütbe olarak kabul etmiştir.

Değerli Kardeşlerim!

Müslümanlıkla cehalet birbiriyle bağdaşmaz. Cehaletin ve geriliğin İslâm'da asla yeri yoktur. Çünkü cehalet, insanın şeref, haysiyet ve onurunu ayaklar altına düşüren en kötü sıfattır. Bu sebeple, İslâm öncesi Arap toplumundan bahsedilirken o döneme cahiliyye dönemi denilmesi; müşriklerin lideri için de cehaletin babası anlamına gelen "Ebu Cehil" lakabının verilmesi oldukça anlamlıdır.

[1] En'am, 6/35.
[2] A'râf, 7/199.

Kur'an-ı Kerim'de; "*Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?*"[3] buyruluyor.

Sevgili Peygamberimiz de; "*İlim, mü'minin yitik malıdır. Onu nerede bulursa alsın*"[4] buyuruyor.

Bu ve benzeri ayet ve hadisler ilmin mutlak değerine işaret etmişlerdir. Bedir'de esir alınan müşriklerin 10 Müslüman'a okuma-yazma öğretmeleri hâlinde serbest bırakılmaları, oldukça anlamlıdır. Bu uygulama, sevgili Peygamberimizin ve onun tebliğ ettiği yüce İslâm Dini'nin, okuma ve yazmaya, dolayısıyla ilim öğrenmeye ne derece büyük önem atfettiğinin en güzel göstergesidir.

Muhterem Cemaat!

Yüce Allah'ın bizlere birer emaneti olan çocuklarımız arasında yozlaşma ve kendi millî değerlerine yabancılaşma daha fazla yaygınlaşmadan gerekli tedbirleri almalıyız.

Unutulmamalıdır ki yeni yetişen nesiller, milletlerin geleceği ve en önemli güç kaynağıdır. Bu sebepledir ki her millet, kendi geleceğini garanti altına almak, millî ve manevî değerlerini yükseltip geliştirmek maksadıyla bilgili, görgülü, çalışkan ve üretken nesiller yetiştirmeye özen göstermektedir. Eğer yeni yetişen nesiller eğitimden mahrum bırakılırlarsa veya iyi eğitilmezlerse uyuşturucu, alkol, tembellik, kapkaççılık veya zararlı akımların ağına düşmeye müsait hâle gelirler.

Geleceğimizi emanet edeceğimiz çocuklarımızın bu kötülüklerden uzak kalması; ailesine, vatanına, milletine ve bütün insanlığa faydalı bireyler olarak yetişmesi, hepimizin en büyük arzusudur.

Aziz Müslümanlar!

Bu hafta okullarımız yeni bir eğitim-öğretim yılına başlıyor. Eğitimin temeli ailede başlar; okulla ve çevreyle devam eder. Her çocuk, ailesinden, okulundan ve çevresinden edindiği bilgi ve davranışların etkisi altındadır. Bu noktada, kız-erkek ayrımı yapmaksızın çocuklarımızın eğitimi için bütün imkânlarımızı seferber edelim.

Unutmayalım! İslâm'ın gayesi, insanı kemale erdirmektir. Bu da ancak nesillerimizi iyi eğitmekle mümkündür.

---

[3] Zümer,39/ 9.
[4] Tirmizî, "İlim", 19; İbn Mâce, "Zühd", 15.

-23-
DİLİ MUHAFAZA ETMEK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

(Furkan, 25/72)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

(Tirmizî, "İman",12)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah, insanları ruh ve beden kabiliyetleri bakımından, canlıların en mükemmeli kılmıştır. Bir ayrıcalık olarak insana, düşünme ve konuşma yeteneği vermiştir.

Cenab-ı Allah, insan için dilin büyük bir nimet olduğuna, "*Biz ona bir dil ve iki dudak vermedik mi?*"[1] mealindeki ayetinde işaret etmektedir. Dil ile söylediğimiz her sözün, melekler tarafından kaydedilmekte olduğuna, Kur'an-ı Kerim'de şöyle işaret edilmektedir:

"*İnsan, hiçbir söz söylemez ki, onun yanında gözetleyen, yazmaya hazır bir melek bulunmasın.*"[2]

Yine Kur'an-ı Kerim'de, dilimizin kıyamet günü lehimizde veya aleyhimizde şahitlik yapacağı da ayrıca vurgulanmaktadır.[3]

Aziz Cemaat!

Dil, bir anahtar gibidir. Hayrın da şerrin de kapısını açabilir. Bu nedenle ağzımızdan çıkacak sözlere dikkat etmeli, aklın ve imanın terazisinde tarttıktan sonra söylemeliyiz. Düşünmeden söylediğimiz sözlerin, kırgınlıklara, dargınlıklara, kavgalara, hatta çeşitli olumsuzluklara kapı açabileceğini ve insanî ilişkilerin bozulmasına sebep olabileceğini unutmamalıyız. O hâlde sözlerin en güzelini söylemeli, yeri

[1] Beled, 90/9.
[2] Kaf, 50/17.
[3] Nur, 24/25.

ve sırası gelmeden her akla geleni konuşmamalıyız. Yüce Rabbimiz, bu konuda mealen şöyle buyurmaktadır:

"Kullarıma söyle, en güzel olan sözü söylesinler. Sonra şeytan aralarını bozar. Çünkü şeytan insanın apaçık düşmanıdır."[4]

Yüce Allah, Nahl sûresinin 125. ayetinde, insanları hikmetli ve güzel sözlerle dine davet etmemizi emretmiş ve tatlı dilin ne kadar önemli olduğunu belirtmiştir.[5] Ayrıca, salih amellerle birlikte güzel sözlerin, O'nun yüce huzuruna ulaşacağını bildirmekte[6] ve dilleriyle insanları incitenleri de yermektedir.[7]

Peygamberimiz (s.a.s.), insanı günaha en çok sevk eden organın dil olduğuna dikkat çekmiş ve Allah katında en değerli Müslümanın, eliyle ve diliyle başkalarına zarar vermeyen kişi olduğunu açıklamıştır.[8] Ashabından biri, "Ya Resûlullah! Bana, titizlikle sarılmam gereken bir tavsiyede bulunur musunuz?" dedi. Peygamberimiz de; *"Rabbim Allah'tır de ve istikamet üzere ol"* buyurdu. Sahabi, "Günah işleme bakımından benim en çok dikkat etmem gereken şey nedir?" diye sorduğunda ise Efendimiz, eliyle dilini işaret ederek, *"Budur"*[9] demiştir.

Muhterem Mü'minler!

Doğru ve güzel söz söylemeyi, dinimiz sadaka saymış ve bu tür sözlerin Allah katında sevap kazanmamıza vesile olacağını bildirmiştir. Bunun için, bir Müslümanın tatlı dilli, güler yüzlü, şirin sözlü olması ve kimseyi incitmemesi gerekir. Ona yakışan budur. İftira, yalan, gıybet, söz gezdirme, ara bozma, insanları birbirine düşürme gibi dinimizin haram kıldığı sözleri söylemekten ve dinlemekten kesinlikle kaçınmalı ve mealini sunacağım şu ayet-i kerimeyi hep hatırımızda tutmalıyız:

"Rahman'ın (has) kulları onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) 'Selâm' derler (ve oradan geçer giderler). Onlar, yalan yere şahitlik etmezler! Boş ve kötü sözlerle karşılaştıklarında vakar ile oradan ayrılırlar."[10]

---

[4] İsrâ, 17/53.
[5] Nahl, 16/125.
[6] Fatır, 25/10.
[7] Ahzâb, 33/19; Hümeze, 104/1-2.
[8] Tirmizî, "İman",12.
[9] Tirmizî, "Zühd", 61.
[10] Furkan, 25/63 ve 72.

-24-
DİN KARDEŞLİĞİ VE TOPLUMSAL DAYANIŞMA

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ أَطِيعُوا اللهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا

إِنَّ اللهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

(Enfâl, 8/46)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

(Buhârî, "İman", 7)

Muhterem Müslümanlar!

İnsanın sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için toplum hayatına ihtiyacı vardır. İnsanın mutluluğu ve huzuru ise toplumun huzur ve mutluluğuna bağlıdır. Toplum hâlinde yaşamanın dinî, ahlâkî ve örfî birtakım kuralları vardır. Toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın temeli olan bu kurallara uyulduğu ölçüde fert ve toplum huzura erme imkânı bulmaktadır. Bu kurallardan birisi de yüce kitabımız Kur'an'da, "*Kötülük ve düşmanlıkta değil; iyilik ve güzellikte yardımlaşmak*"[1] olarak özlü bir şekilde dile getirilmektedir. Dinimiz fertlerin birbirleriyle yardımlaşma ve dayanışmalarını, inanç ve takvadan kaynaklanan kardeşliğin bir gereği olarak görmektedir. Aynı şekilde fert ve toplum hayatında iman ve takva ilkesinin yerleşebilmesi için bu dayanışma gereklidir.

Aziz Mü'minler!

Yüce kitabımız, kardeşlik duyguları içerisinde dayanışma amacıyla bir araya gelen kimseleri övmüş ve onlara Allah'ın rahmet edeceğini şu ayet-i kerime ile bildirmiştir: *"Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar. Namazı kılar, zekâtı verirler. Allah'a ve Resûlüne itaat ederler. İşte bunlara Allah merhamet edecektir. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir."*[2]

[1] Mâide, 5/2.
[2] Tevbe, 9/71.

Kardeş olmak, sevinçte ve kederde beraber olmayı göze almak ve bunu her türlü çalışma ve davranışında göstermektir. Bir toplumda, zengin-fakir, amir-memur, işçi-işveren, bilen-bilmeyen kısacası tüm fertler kardeşlik bilinciyle yardımlaşma ve dayanışma içerisinde olduğu zaman, Yüce Allah'ın yardımına mazhar olacakları unutulmamalıdır. Bunun sonucunda, sevmek, saymak, güvenmek, merhamet etmek, yardımlaşmak gibi huzur ortamının temel taşları olan değerler hayata geçecektir. Kur'an'ın öngördüğü kardeşlik doğrultusunda olması gereken yardımlaşma ve dayanışma bütün bunları içeren bir hayat biçimidir.

İslâm Dini, bu hayat biçimini şekillendiren nice mesajlar içermektedir. Nitekim Yüce Allah; *"Mü'minler ancak kardeştirler"*[3] buyurmuş; sevgili Peygamberimiz de, *"Hiçbiriniz kendisi için arzu ettiğini kardeşi için arzu etmedikçe iman etmiş olmaz"*[4] hadis-i şerifiyle, toplum dayanışmasının gereğini en güzel şekilde ortaya koymuşlardır. Bunun en canlı örneği de hicretin ilk yıllarında Mekke'den hicret ederek gelmiş olan Muhacirler ile Medine'nin yerlisi olan Ensâr arasında gerçekleştirilmiş olan toplu bir kardeşlik anlaşmasıdır. Bu özel kardeşlik; her türlü maddî ve manevî yardımı, karşılıklı ziyareti, birbirlerine ikram ve iyilik yapmayı ve birbirlerini koruyup gözetmeyi içine alıyordu.

Değerli Kardeşlerim!

Kardeşlik, karşılıklı sevgi-saygı ve toplumsal dayanışmaya, her zaman ihtiyacımız olduğunu unutmayalım. Dinimizin öngördüğü dayanışma ve kardeşliğin tesisi kadar, korunması ve sürdürülmesi de önem arz etmektedir. Bu nedenle, kin, haset, gıybet, dedikodu, önyargı ve insanların gizli yönlerini araştırmak ve onları çekiştirmek gibi insanî ilişkilerimizi bozacak her türlü kötü tutum ve davranıştan sakınmalıyız.

Hutbemi, bu hakikati vurgulayan bir ayet mealiyle bitiriyorum:

"Allah'a ve Resûlüne itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin, sonra gevşersiniz ve gücünüz elden gider. Sabırlı olun. Çünkü Allah, sabredenlerle beraberdir."[5]

[3] Hucurât, 49/10.
[4] Buhârî, "İman", 7.
[5] Enfâl, 8/46.

-25-
DİN-BİLİM İLİŞKİSİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

(Bakara, 2/164)

Muhterem Müslümanlar!

İnsanın yeryüzünde mutlu ve huzurlu bir hayat sürebilmesi için, hem dinî değerlere hem de bilimsel faaliyetlere ihtiyacı vardır.

Din; Yüce Allah ile olan ilişkilerimizi düzenleyen, neleri yapıp neleri yapmamamız gerektiğini bize öğreten, sevap ile günahın, helal ile haramın bilgisini sunan değerler sistemidir. Buna göre dinin amacı, insanın Yüce Allah ile münasebetini tesis etmek ve gerçek anlamda mutluluğa ermesini sağlamaktır.

Bilim ise, tabiî varlıkların ve olayların nasıl ve ne şekilde işlediğini keşfetme ve açıklama faaliyetidir. Eylemlerinden sorumlu olarak yaratılan insanoğlu, etrafında olup bitenlere karşı ilgisiz kalamayacağına göre, onun bilime karşı olumsuz bir tavır içinde olması elbette düşünülemez. Kur'an-ı Kerim insanoğlunun dikkatini, Allah'ın varlığının delilleri olarak takdim ettiği kâinata yöneltmekte, birtakım ilginç tabiat hadiselerini zikrederek, bunlar üzerinde düşünmeye davet etmektedir. Bakara sûresinin 164. ayetinde Yüce Allah, şöyle buyurmaktadır:

"*Şüphesiz, göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanlara yarar sağlayacak şeylerle denizde seyreden gemilerde, Allah'ın gökyüzünden indirip kendisiyle ölmüş toprağı dirilttiği yağmurda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve yerle gök arasında emre amade bulutları evirip çevirmesinde elbette düşünen bir topluluk için deliller vardır.*"

Muhterem Müslümanlar!

Kâinat ahenkli bir şekilde, keşfedilebilir ve anlaşılabilir bir düzen ve ölçü içinde yaratılmıştır. Bu, Yüce Allah'ın insanlığa olan en büyük lütfudur. Zira kâinatta düzensizlik ve bilinmezlik hâkim olsaydı, gezegenimiz, insan için huzur veren hayat yuvası olmaktan çıkardı.

İslâm, insanlara akıllarını kullanarak kâinatın işleyişindeki bu kanun ve ölçüleri keşfetmeyi emretmekte, böylelikle Allah'ın kudret ve yüceliğini gözler önüne sermeyi ahlâkî bir görev olarak yüklemektedir.

Yine Yüce Mevlâ, Kur'an-ı Kerim'de; "*Her ilim sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır*"[1] buyurarak bilginin sonsuzluğu fikrini telkin etmektedir. İslâm dini, ilerlemeyi isteyen ve yeni gelişmeleri teşvik eden prensiplerle dolu bir dindir. Bu sebeple, bizi her geçen gün daha ileriye götürecek bilimsel çalışmalara gerekli önemi vermek, Müslümanlar olarak dinî duyarlılığımızın bir gereğidir. Bununla birlikte bilimin her zaman insanî ve ahlâkî değerlere saygılı bir doğrultuda olması da önem arz etmektedir.

Muhterem Müslümanlar!

Şunu unutmamalıyız ki bilgi, çağımızda en kuvvetli ve en etkili güç kaynağıdır. Bilgiye kim daha çok sahipse o daha kudretli ve etkili bir konuma yükselmektedir. Âlimin bir buluşu, binlerce cengâveri dize getirebilecek güçte olabilmektedir. Bilenlerle bilmeyenlerin bir olmadığını çağlar ötesinden ilan eden kutsal kitabımız, bu duruma işaret etmiştir.

Altın çağların Müslüman bilginleri, bu ilahî hakikatleri çok iyi özümsemişlerdir. Onlar, sadece dinî ilimlerde değil; matematik, tıp, fizik, kimya, astronomi gibi bilim dallarında da büyük başarılar elde etmişler, pek çok buluş gerçekleştirmişlerdir. İbn Sina, İbn Rüşd, Farabi, Biruni, Ali Kuşcu, Ebu Bekir er-Razi, Cabir İbn Hayyan ve daha yüzlerce bilgin dünya bilim tarihine adlarını altın harflerle yazdırmışlardır. Bugün yapmamız gereken, onların başarılarıyla övünmek değil, onların bilim anlayışını diriltmek ve günümüzün bilim ve teknoloji seviyesini yakalamaktır.

[1] Yusuf, 12/46.

-26-
DİNİN TOPLUM HAYATINDAKİ YERİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

(Âl-i İmrân, 3/85)

Muhterem Müslümanlar!

Din, akıl sahibi insanları, kendi irade ve arzuları doğrultusunda mutluluğa ulaştıracak olan ilahî kurallar bütünüdür.

Din, İnsana, kendi mahiyetini, nereden gelip nereye gideceğini, yaratılışındaki gaye ve hedefi gösterir. Yaratana kulluk; yaratılanlara karşı da insanlık vazifelerini bildirir. Bu anlamda kastedilen din şüphesiz İslâm dinidir. Allah Teala, ayet-i kerimede buyuruyor ki;

"*Şüphesiz Allah katında din İslâm'dır.*"[1]

"*Kim İslâm'dan başka bir din ararsa (bilsin ki o din) ondan kabul edilmeyecek ve o ahirette zarara uğrayanlardan olacaktır.*"[2]

Aziz Müslümanlar!

Din, insanları yardımlaşmaya sevk eden, toplumda güzel ahlâkı ve sosyal adaleti sağlayan en büyük amildir. Din duygusu ve Allah korkusu, insanı daima murakabe eder, onu kötülükten korur, iyiliğe ve hayra yöneltir.

Çağımızda her türlü konfor ve teknik imkânlara rağmen insanlardaki gerilim ve huzursuzluk ne yazık ki artarak büyük boyutlara ulaşmıştır. Uyuşturucu kullanımı, alkol tüketimi, aile içi geçimsizlikler, intihar, saldırganlık, savaş ve zulüm, gasp ve tecavüz olayları, ardı arkası kesilmeyen şiddet ve terör, toplumların ruh sağlığını derinden etkilemektedir. İşte bütün bunlar; büyük ölçüde çağımız insanının inanç değerlerinden uzaklaşması ve Kur'an'ın hayat veren ilahî mesajına

[1] Âl-i İmrân, 3/19.
[2] Âl-i İmrân, 3/85.

yeterince kulak vermeyişindendir. Oysa İslâm Dini'nin hedefi, ilim ve inançla yoğrulmuş, tertemiz nesiller ve toplumlar oluşturmaktır.

Değerli Mü'minler!

Din, insanı kötülüklerden ve ruhsal gerilimlerden korur. Çalışmayı emreder. Tembelliği yasaklar. Kin, haset ve düşmanlığa izin vermez. Düşmanına bile af ve merhameti telkin eder. Ocakları söndüren içki, kumar ve zinayı yasaklar. Bir insanı öldürmeyi bütün insanlığı öldürmüş gibi kabul eder. Kendi canına kıymayı en büyük günahlardan sayar. Bela ve musibetler karşısında sabrı tavsiye eder. Yalnızlık ve çaresizlik karşısında yegâne sığınağın Yüce Allah olduğunu hatırlatır. Nitekim Cenab-ı Hak, Kendisine inanan ve güvenen insanların huzura ve mutluluğa ulaşacağını şöyle bildirmektedir:

"*Biliniz ki kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.*"[3]

Hutbemi bir ayet mealiyle bitiriyorum:

"Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de. Onlar iman etmiş ve Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanlardır. Dünyada da ahirette de onlar için müjde vardır."[4]

[3] Ra'd, 13/28.
[4] Yunus, 10/62-64.

-27-
DUA: KULLUĞUN ÖZÜ, İBADETİN RUHU

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِي إِذَا دَعَانِي فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

(Bakara, 2/186)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ

(Tirmizî, "De'avât", 1)

Muhterem Müslümanlar!

İnsan hayatının en değerli anı, Yüce Allah'a yönelip O'nunla baş başa kaldığı zamandır. Allah ile baş başa kalmanın en güzel yolu da duadır. Dua, kulluğun göstergesi, sevgili Peygamberimizin beyanı ile de ibadetin özüdür.[1]

Dua; inanma, dayanma ve isteme ihtiyacı içerisinde bulunan insanı; rahmeti sınırsız, mutlak kudret sahibi olan Allah'a bağlayan, manevî bir bağdır.

Dua, kişiye Allah'la birliktelik bilinci kazandıran ve mü'minin zamanını manen diri yaşamasını sağlayan bir disiplindir. Zaman, kişiye verilmiş büyük bir emanet ve nimettir.

Dua ile mü'min, zamanı diri tutar. Dua ile iç içe yaşayanın her anı ve her davranışı bilinç yüklüdür. Allah'ın rahmeti böyle bir mü'mini bir bahar serinliği gibi sarar. Artık o, günlük hayatının her aşamasında Rabbini unutmaz. Hangi işle uğraşırsa uğraşsın, kalbi ve gönlü Rabbi ile beraberdir. Dünyevî işleri ile meşguliyeti, onu Allah'ı hatırlamaktan alıkoymaz. Ne ticareti, ne alış-verişi onun Allah'ı anmasına engel olabilir.[2] Bir taraftan dünyevî kazançlarını elde ederken diğer taraftan gönlü kendisini seven, koruyan ve gözetenle beraberdir. Bu hâliyle o,

[1] Tirmizî, "De'avât", 1.
[2] Nur, 24/37.

"*Beni anın ki ben de sizi anayım...*"[3] ayetini hayatında fiilî olarak uygulamış olur.

Değerli Mü'minler!

Hiç kimsenin sesimizi duymayacağı yerde sesimizi duyan, hiç kimsenin bizi göremeyeceği yerde bizi gören, hiç kimsenin bilemeyeceği niyetlerimizi, düşüncelerimizi ve sırlarımızı bilen, hiç kimsenin yardım edemeyeceği durumlarda bize yardım edebilecek olan, hiç kimsenin bizi umursamadığı zamanlarda bizi dikkate alanın rahmet ve sevgisine mazhar olmaktan daha öte bir mutluluk düşünülebilir mi?

Nitekim Cenab-ı Allah, "*Bana dua edin, ben de sizin duanıza karşılık vereyim.*"[4] buyuruyor. İşte dua bu sevgi ve rahmet kaynağına bağlanma başvurusudur. Bu bakımdan dua ile yaşamak, huzur içinde yaşamaktır.

Muhterem Mü'minler!

Allah kalıplara ve şekillere değil, kalplere bakar. Kalp kötülüklerle dolu ise, ona değer vermez. Bundan dolayı Hz. Peygamber, "*Allah Teâlâ, gafil bir kalpten hiçbir duayı kabul etmez*"[5] buyurmuştur.

Öyleyse sadece sıkıntılı anlarımızda değil, her zaman Rabbimize dua edelim. Unutmayalım ki duada önemli olan, içten, gösterişten uzak bir şekilde sadece Allah'tan istemektir.

[3] Bakara, 2/152.
[4] Mü'min, 40/60.
[5] Tirmizî, "De'avât", 64.

-28-
DOĞRU HABER

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلّٰهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللّٰهُ أَوْلَى بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَى أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلْوُوا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

(Nisa, 4/135)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

كَفَي بِالْمَرْءِ كَذِباً أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ ما سَمِعَ

(Müslim, "Mukaddime",5)

Muhterem Müslümanlar!

Mensubu olduğumuz İslâm medeniyeti, ilahî vahye dayanan köklü bir medeniyettir. Vahiy ise Yüce Allah'ın ilahî hakikatleri Peygamberlere bildirme yolunun adıdır. Bu bakımdan vahiy, bir haber verme olayıdır; peygamberler de Allah'tan kullarına haberler, buyruklar, müjdeler, öğütler ve ikazlar getiren gerçek habercilerdir. Doğruluk anlamına gelen "sıdk" peygamberlerin en başta gelen vasıflarındandır. Peygamber Efendimizin haber verdiği ilahî hakikatlerin üzerinden 14 asırdan fazla zaman geçmesine rağmen, onlarda herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Aziz Cemaat!

Kutlu haberciler silsilesinin son halkası Hz. Peygamberin haber verdiklerine kulak vermek, onları anlamak ve uygulamak dünya ve ahiret mutluluğuna erişmek için şarttır. Sevgili Peygamberimizin çağrısının en başında ise, müslümanların daima doğru ve dürüst olmaları, yalandan ve yalancılıktan uzak durmaları gelmektedir.

Buna göre; olgun bir Müslüman her zaman, gerçeği ve doğruyu söylemeli, hakka tanıklık etmeli, gerçeği ters yüz etme, abartma, muhatabını yanıltma, iftira ve bühtandan da kesinlikle uzak durmalıdır.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, Hucurât sûresinin altıncı ayetinde, işitilen her habere itibar edilmemesi, haberin ve haber verenin mutlaka

araştırılması, böylelikle fert ve topluma zarar verici davranışlardan kaçınılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Yalan yanlış haber vermek veya gerçek dışı beyanda bulunmak ne kadar veballi bir davranış ise, duyduğumuz haberlerin doğru olup olmadığını araştırmadan, hepsini doğru kabul ederek üzerine hüküm bina etmek de, dinî ve ahlâkî açıdan o kadar veballi bir davranıştır.

İsrâ sûresinin 36. ayet-i kerimesinde ise; insanın, gözünün, kulağının ve kalbinin her türlü tasarrufundan sorumlu tutulacağı çok açık bir şekilde dile getirilmektedir. Peygamber Efendimiz de "*kişiye yalan olarak her duyduğunu söylemesi yeter*"[1] buyurmuşlardır.

Değerli Mü'minler!

Yalan haber kuşkusuz fert ve topluma büyük zararlar verir. Fitnenin, fesadın, hatta savaşların çıkmasına, dostlukların sona ermesine, hakların zayi olmasına, masumların zarar görmesine ve benzeri birçok olumsuzluğa vesile olur.

Zaman zaman bir yanlış haber yüzünden ocakların söndüğüne, insanların perişan olduğuna şahit olmaktayız. Bu bakımdan duyduğumuz haberin aslını esasını araştırıp doğrusunu öğrenmeye çalışalım, doğrusunu öğrenmeden onunla asla amel etmeyelim. Ayrıca bize sır olarak emanet edilen haberleri de saklamasını bilelim. İnsanların özel hayatlarına müdahale anlamına gelecek, kişilikleri zedeleyici durumların araştırılıp ortaya konulması çabalarından da uzak durmaya çalışalım.

Kitle iletişim araçlarının sağladığı imkânlarla yoğun haber bombardımanı altında yaşadığımız şu günlerde, gerek fert ve gerekse toplumsal huzurumuzun temini ve muhafazası için, İslâm'ın haber konusunda belirlediği ahlâkî kurallara uymayı şiar edinelim.

Hutbemi bir ayet mealiyle bitirmek istiyorum:

"*Ey iman edenler! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınızın aleyhine bile olsa Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutanlar olun.*"[2]

[1] Müslim, "Mukaddime",5.
[2] Nisa, 4/135.

-29-
DOĞRULUK MÜSLÜMANIN ÖNDE GELEN VASFIDIR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

(Ahzâb, 33/70)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَ إِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ ، وَ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ صِدِّيقاً ، وَ إِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَ إِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ كَذَّاباً

(Buhârî, "Edeb", 69; Müslim, "Birr", 103-105)

Muhterem Müslümanlar!

İslâm'ın özünü oluşturan unsurlardan biri de doğruluktur. Bu bakımdan dinimizin bütün kuralları; hak, adalet, doğruluk ve merhamet ölçüleri üzerine kurulmuştur. Cenab-ı Hakk'ın, sevgili Peygamberimizin şahsında tüm insanlara hitap ederek; *"Emrolunduğun gibi dosdoğru ol"*[1] buyurması ve Peygamberimizin de kendisinden nasihat isteyen bir sahabiye; *"Allah'a inandım, de. Sonra dosdoğru ol"*[2] demesi, dinimizin doğruluğa ne kadar önem verdiğini açıkça göstermektedir.

Değerli Mü'minler!

Müslüman'ın sözünde, özünde ve iş hayatında doğru olması, konuştuğunda yalan söylememesi, doğruluktan ayrılmaması gerekir. Peygamberimiz hayatı boyunca hiç yalan söylememiş ve bir hadis-i şeriflerinde;

"Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk insanı iyiliğe, iyilik de cennete götürür. İnsan, doğru olmaya ve doğruluğu aramaya devam ederse, sonunda Allah katında "Doğru" diye kaydedilir. Yalandan sakınınız. Çünkü yalan, insanı günaha, günah da cehenneme sürükler. Kul

[1] Hûd, 11/112.
[2] Şûrâ, 42/15.

yalan söylemeye ve yalan peşinde koşmaya devam ederse; sonunda Allah katında "Yalancı" diye kaydedilir."[3] buyurmuştur.

Müslüman'ın sözü ve özü doğru olduğu gibi, işi de doğru olmalıdır. Müslüman, işini hilesiz ve sağlam yapmalı, başkalarını aldatmamalıdır. Sevgili Peygamberimizin; *"Bizi aldatan, bizden değildir."*[4] hadisini hatırından çıkarmamalıdır.

Aziz Cemaat!

İnsana yakışan, her yerde ve her zaman doğru olmaktır. İnsan, sözünde, özünde ve işinde doğru olursa, hem kendine, hem vatanına ve hem de milletine karşı dinî, millî ve insanî vazifelerini yapmış, Cenab-ı Hakk'ın rızasını kazanmış, ülkesinin kalkınmasına, milletinin huzur ve refahına katkıda bulunmuş olur.

Olgun bir Müslüman olabilmemiz ve Allah'ın rızasını kazanabilmemiz için, şartlarımız ne olursa olsun doğruluktan ayrılmamalı, işimizi daima hilesiz ve sağlam yapmalıyız.

Unutmayalım ki, kendimizin ve yakınlarımızın aleyhine olsa bile, doğruyu söylemek ve doğruluktan ayrılmamak Yüce Allah'ın bize önemli bir emridir.

Hutbemi Ahzâb sûresinin 70. ayet-i kerimesinin mealiyle bitiriyorum:

"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin ki Allah sizin işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın."[5]

[3] Buhârî, "Edeb", 69; Müslim, "Birr", 103-105.
[4] Müslim, "İman",164.
[5] Ahzâb, 33/70.

-30-
DÜNYA HAYATI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

(Hadîd, 57/20)

Muhterem Müslümanlar!

İnsan hayatı iki bölümden ibarettir. Birincisi doğumla başlayan ve ölümle son bulan dünya hayatı, ikincisi ise ölümle başlayan ve sonsuzluğa dek devam edecek olan ahiret hayatıdır. Dünya hayatı fani, ahiret hayatı ise bakidir. Bu sebeple dünya hayatının nasıl bir hayat olduğunu, bizleri yaratan yüce Rabbimiz en iyi bilir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

"*Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyun, eğlence, bir süs, aranızda bir övünme ve daha çok mal ve evlat sahibi olma isteğinden ibarettir.*"[1] "*Servet ve oğullar, dünya hayatının süsüdür; ölümsüz olan iyi işler ise Rabbinin nezdinde hem sevapça daha hayırlı, hem de ümit bağlamaya daha lâyıktır.*"[2]

Görülüyor ki, dünya hayatı gelip geçici bir zevk ve imtihandan başka bir şey değildir. Dünyanın cazibesine ve çekiciliğine kapılan ve ölüm ötesi bir hayat için hazırlık yapmayan insanlar şiddetli bir şekilde ikaz edilerek onlar hakkında Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur:

"*İnkârcıların (refah içinde) diyar diyar dolaşması, sakın seni aldatmasın. Azıcık bir menfaattir o. Sonra onların varacakları yer cehennemdir. O ne kötü varış yeridir.*"[3]

---

[1] Hadîd, 11/20.
[2] Kehf, 17/46.
[3] Âl-i İmrân, 3/196–197.

Muhterem Mü'minler!

Kaçınılması gereken dünya hayatı değil, dünya hayatına aldanıp, ahiret hayatını unutmak ve orası için hazırlık yapmamaktır.

Müslüman elbette dünyasını kazanmak için çalışacaktır. Çoluk çocuğunun rızkını temin etmek, insanlara faydalı olmak, dinine ve vatanına hizmet etmek için çalışmak zaten dinimizin bizlere emridir. Müslüman insan daima veren el olmalı, alan el olmamalıdır. Başkasına yük olmak yerine, başka insanlara faydalı olmalı, onların dert ve sıkıntılarını gidermek için çalışmalıdır. Bütün bunları yapabilmek için dünya hayatı için çalışması ve bu sayede ahiret kazancını elde etmesi ne güzel bir davranış tarzıdır. Bu hakikat Kur'an-ı Kerim'de şöyle beyan edilir:

"*Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma. Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de (insanlara) iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuğu arzulama. Şüphesiz ki Allah, bozguncuları sevmez.*"[4]

[4] Kasas, 28/77.

-31-
DÜNYA VE AHİRET İÇİN ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا. وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا.وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا وَجَعَلْنَا الَّيْلَ لِبَاسًاوَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا .

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا

وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا

(Nebe', 78/6-16)

Muhterem Müslümanlar!

Varlıkların en şereflisi insanın dünyaya geliş maksadı, Yüce Rabbine kulluk etmek ve hem dünyası, hem de ahireti için çalışmaktır.

Metnini okuduğum Nebe' sûresinin hikmet ve mana yüklü mesajıyla hutbeme başlamak istiyorum:

"*Yeryüzünü bir beşik, dağları da onun için birer direk kılmadık mı? Sizi çift çift yaratmadık mı? Uykunuzu dinlenme vakti kılmadık mı? Geceyi bir örtü yapmadık mı? Gündüzü çalışma vakti kılmadık mı? Üstünüze yedi kat sağlam gök bina etmedik mi? Parlak ışık veren Güneş'i var etmedik mi? Taneler, bitkiler, ağaçları sarmaş dolaş bahçeler yetiştirmek için yoğunlaşmış bulutlardan bol yağmur yağdırmadık mı?*"[1]

İşte, Kur'an'da böyle buyrulmuş, yeryüzü, gökyüzü, onların yaratılışı ve onlardaki nimetler anlatılarak, gündüzün çalışma, gecenin de dinlenme vakti olduğuna dikkat çekilmiştir.

Gökyüzündeki ay, güneş ve yıldızlar; yeryüzündeki canlı cansız bütün varlıklar çalışıp bir görev ifa ederken; insanın çalışmaması, tembellikle ömrünü geçirmesi elbette doğru bir şey olamaz. Bu duruma işaret eden millî şairimiz Mehmet Akif Ersoy şöyle diyor:

[1] Nebe', 78/6-16.

"Bir baksana, gökler uyanık yer uyanıktır.

Dünya uyanıkken uyumak maskaralıktır."

Aziz Mü'minler!

Varlıkların en şereflisi insan, daima çalışmak zorundadır. Onun beslenme, barınma ve giyinme gibi önemli ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların temini ve insanın onurunu koruması, hayatını devam ettirmesi için çalışması vaciptir. Atalarımız, "Ne ekersen onu biçersin" sözüyle çalışmadan, bir şeye sahip olmanın mümkün olamayacağını ifade etmişlerdir.

Değerli Kardeşlerim!

Dünya nimetler deryasıdır. Bu nimetleri elde etmek için çalışmak şarttır. Çalışan insan kazanarak, zekâtını, vergisini vererek devletine ve milletine karşı görevlerini eksiksiz bir şekilde yerine getirmiş olur.

Milletlerin ve medeniyetlerin yarış hâlinde olduğu çağımızda, ileri ülkelerin nasıl çalıştığını ve medeniyet yarışında öne geçtiğini bilmeyenimiz yoktur. Öyleyse her ayetinde bir hikmet ve mesaj bulunan Kur'an'ın; *"İnsana ancak çalıştığının karşılığı verilecektir"* prensibi ile[2] Peygamber Efendimizin; "*İki günü eşit olan aldanmıştır.*"[3] hadisi şerifine kulak verelim... Gece gündüz şahsımız, ailemiz ve milletimiz için çalışalım. Hiç kimseye muhtaç olmadan onurumuzla yaşayalım.

[2] Necm, 53/39.
[3] Deylemî, Firdevs, 3/611.

-32-
DÜRÜSTLÜK BİR ERDEMDİR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

(Hûd, 11/112)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ: مَنْ غَشَّنَا فَلَيْس مِنَّا

(Müslim, "İman", 164; Ebû Dâvûd, "Büyû", 50)

Aziz Mü'minler!

Yüce dinimiz İslâm'ın öngördüğü insan tipinin temel özelliklerinden birisi de doğruluk, dürüstlük ve güvenilirliktir. Hûd sûresinin 112. ayetinde, *"Öyle ise emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Beraberindeki tevbe edenler de dosdoğru olsunlar. Hak ve adalet ölçülerini aşmayın. Şüphesiz O, yaptıklarınızı hakkıyla görür"* buyrularak, Hz. Peygambere ve mü'minlere, her alanda dürüst olmaları emredilmiştir.

Sevgili Peygamberimiz de birçok hadislerinde mü'minlere dürüstlüğü emretmişlerdir. Sahabeden biri Peygamberimize gelerek; "Ey Allah'ın Resûlü! İslâm hakkında bana öyle bir söz söyle ki, senden sonra artık hiç kimseden bir şey sormaya ihtiyacım kalmasın" demesi üzerine, Resûlullah, *"Allah'a inandım, de, sonra da dosdoğru ol"*[1] şeklinde karşılık vermişlerdir.

Dürüstlükle bağdaşmayan söz ve davranışlar ise dinimizde yasaklanmıştır. Nitekim Peygamberimiz (s.a.s.) bir gün pazarı dolaşırken, tahıl satan birisinin yanına gelip, elini buğday yığınına daldırmış, altının ıslak olduğunu görünce, sebebini sormuş; satıcının, "Yağmur yağmıştı, ondan dolayı ıslandı" şeklinde cevap vermesi üzerine; *"Niçin ıslak tarafı insanların görebilmesi için üste getirmedin?"* diye sorduktan sonra *"Bizi aldatan bizden değildir"*[2] buyurmuşlardır. Ayrıca **"***Kusurlu bir malı, ayıbını söylemeden satmak bir Müslüman'a helal olmaz"*[3] hadisiyle de insanların, bu konudaki bilgisizliğinden yararlanıp, kalitesiz ya da kusurlu bir malı, kusurunu söylemeden satmanın Müslüman'a helal olmayacağını ifade etmişlerdir.

---

[1] Müslim, "İman", 13.
[2] Müslim, "İman", 164; Ebû Dâvûd, "Büyû", 50.
[3] Müslim, "İman", 43, 164; İbn Mâce, "Ticârât", 45.

Değerli Kardeşlerim!

Dürüstlük, kişisel ilişkilerden toplumsal ilişkilere, ticarî ve meslekî faaliyetlerden kamu görevlerine kadar hayatın bütün alanlarını kapsayan ve mutlaka riayet edilmesi gereken bir erdemdir. Bu itibarla; niyette ve düşüncede, özde ve sözde, işte ve davranışta dürüst olup, her türlü sahtekârlıktan sakınmak, dinin ve dindar olmanın bir gereğidir. Unutulmamalıdır ki, işçi-işveren; amir-memur; hizmet alan-hizmet veren; müşteri-satıcı; eş, dost, arkadaş ve komşular birbirlerine güvenmezlerse, böyle bir toplumda huzur ve mutluluktan söz edilemez. Çünkü toplumsal hayatta huzur ve barış, iş hayatında verimlilik, insanların birbirlerine dürüst davranmalarına bağlıdır. Eksik ölçüp eksik tartan, kalitesiz ve kusurlu bir malı kaliteli ve kusursuz gibi piyasaya süren ve yalan söyleyenlerin bu tür davranışlarını, İslâm'ın vazgeçilmez değerlerinden biri olan dürüstlükle bağdaştırmak mümkün değildir.

Muhterem Mü'minler!

Üzülerek ifade edelim ki, dürüst ve güvenilir insanların sayısı azaldıkça; can, mal, namus ve nesil emniyeti tehlikeye girmekte, servetler yağmalanmakta, çek ve senetler karşılıksız çıkmakta, sahte ürünler piyasaları doldurmakta, birçok alanda ahlâkî çöküş ve çürümeler baş göstermektedir.

O hâlde geliniz, bu kötü gidişatı durdurmak ve dürüstlüğü davranışlarımıza yansıtabilmek için, toplum olarak üzerimize düşen görev ve sorumlulukları yerine getirelim. Olduğumuz gibi görünüp, göründüğümüz gibi olalım. Doğruluktan asla ayrılmayalım. Dürüstlük konusunda düşmanlarının bile takdirini kazanmış olan sevgili Peygamberimizi kendimize örnek ve rehber edinelim. Onun şu hadis-i şerifini aklımızdan hiç çıkarmayalım:

"Kişinin kalbi doğru olmadıkça imanı doğru olmaz. Dili doğru olmadıkça kalbi doğru olmaz. Komşusu, kötülüğünden emin olmadıkça da kişi cennete giremez."[4]

Hutbemi Fussilet sûresinin 30. ayetinin mealiyle bitiriyorum:

"Şüphesiz 'Rabbimiz Allah'tır' deyip de, dosdoğru olanlar var ya, onların üzerine akın akın melekler iner ve derler ki: "Korkmayın, üzülmeyin, size vaat edilen cennetle sevinin!"

[4] Ahmed b. Hanbel, Müsned, III/198.

-33-
DÜŞKÜNLERE YARDIM

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللهَ بِهِ عَلِيمٌ

(Âl-i İmrân, 3/92)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضاً

(Buhârî, "Salât", 88, "Mezâlim", 5; Müslim, "Birr", 65)

Muhterem Müslümanlar!

Toplumu oluşturan bütün fertlerin, içinde bulunduğu durum aynı değildir. Kimi genç, kimi yaşlı, kimi zengin, kimi yoksul; kimi sağlıklı-kimi hasta; kimi kabiliyetli kimi değildir. Bu farklılığın tabii bir sonucu olarak, toplumda; korunmaya, desteğe ve özel ilgiye muhtaç kimseler ortaya çıkmaktadır.

Geçim sıkıntısı çeken, yoksulluk sebebiyle mutluluk ve huzuru yitirmiş yahut yaşlılık ve özürlülük gibi nedenlerle çalışma gücü bulunmayan düşkünler toplumda yardım edilmesi ve ilgi gösterilmesi gereken kimselerdir.

İslâm'ın özelliklerinden biri de içtimai hayata önem veren bir din olmasıdır. Müslüman toplumunu oluşturan fertler, sıradan bir topluluğun üyeleri değil, birisinin acısı hepsini etkileyen bir vücudun uzuvları gibidir.[1] Bu toplumu oluşturan bütün fertler kardeştir.[2] Peygamberimizin ifadesiyle, İslâm toplumunda mü'minin mü'mine bağlılığı, taşları birbirine kenetli bir bina gibidir.[3]

Bu tür toplumda, hiçbir kimse aç ve açıkta kalmaz, düşkünler de güvence altındadır.

---

[1] Buhârî, "Edeb", 27.
[2] Hucurât, 49/10.
[3] Buhârî, "Salât", 88, "Mezâlim", 5; Müslim, "Birr", 65.

Değerli Mü'minler!

Düşkünlere yardım etmek, İslâm kardeşliğinin bir gereği ve gerçek mü'minin özelliklerindendir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadırlar:

"*Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu yalnız bırakmaz, bir kimse Müslüman kardeşinin ihtiyacını karşılarsa, Allah da ona yardım eder. Bir kimse bir Müslüman'ın sıkıntısını giderirse, Allah da kıyamet günü onun sıkıntılarından birini giderir. Bir kimse din kardeşinin ayıbını örterse, Allah da kıyamet gününde onun ayıbını örter.*"[4]

Muhterem Müslümanlar!

Fakirleri ve düşkünleri sevmek ve onlara yaklaşmak, ihtiyaç sahiplerine yardım elini uzatmak dinî bir ödev, toplumsal bir sorumluluktur.

Hutbemi Kur'an-ı Kerim'in şu ayetlerinin mealiyle bitiriyorum:

"*Herhangi birinize ölüm gelip de, 'Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!' demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın.*"[5]

"*Sevdiğiniz şeylerden Allah için harcamadıkça iyiliğe eremezsiniz, her ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir!*"[6]

[4] Buhârî, "Mezâlim", 3; Müslim, "Birr", 58.
[5] Münâfikûn, 63/10.
[6] Âl-i İmrân, 3/92.

-34-
EBEDÎ MUTLULUK YURDU: CENNET

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

(Zümer, 39/73)

Muhterem Müslümanlar!

Bir mü'minin en büyük gayesi Yüce Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak olmalıdır.

Dünyada iyilik ehli olarak yaşayıp Yüce Allah'ın hoşnutluğunu kazananlara ise ahirette mükâfat olarak Cennet vaat edilmektedir...

O cennet ki, iman edip sâlih amel işleyenlerin ahiret yurdundaki kutlu makamı...

Rabbinin huzuruna günahkâr olarak varmaktan korkanların ve nefsini kötülüklerden arındıranların ebedî yurdu...

Güzel ameller işleyerek elde edilmesi teşvik edilen hoş bir mekân...

Bu konuda Yüce Allah, Âl-i İmrân sûresinde şöyle buyuruyor:

"Rabbinizin bağışlamasına ve gökler ve yer genişliğinde olan, muttakiler için hazırlanmış bulunan cennete koşun. O muttakiler bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcar, öfkelerini yener ve insanları affederler. Allah, iyilik edenleri sever."[1]

Aziz Mü'minler!

Kişi bu mükâfata, imanı, ibadeti, güzel ahlâkı ve yararlı işleriyle erişecektir.

Yeri geldiğinde canını ve malını Allah yolunda feda ederek, insanların iyiliği için çalışarak, helal rızık kazanmak için çalışıp çabalayarak ve büyük-küçük demeden her türlü güzel işleri yapmaya çalışarak gelecektir bu kutlu mekâna...

[1] Âl-i İmrân, 3/133-134.

Yüce Rabbimiz, cennet ehlinin bazı niteliklerini şöyle dile getiriyor:

"Onlar Rablerinin rızasına ermek için sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli olarak ve açıktan Allah için harcayan ve kötülüğü iyilikle savanlardır. İşte bunlar için dünya yurdunun iyi sonucu vardır. Bu sonuç da Adn cennetleridir. Atalarından, eşlerinden ve çocuklarından iyi olanlarla beraber oraya girerler.

Melekler de her bir kapıdan yanlarına girerler (ve şöyle derler):

"Sabretmenize karşılık selam sizlere. Dünya yurdunun sonucu (olan cennet) ne güzeldir."[2]

Bu seçkin insanlar bölük bölük girerler mutluluk ülkesine... Üzüntü, yorgunluk ve hoşa gitmeyen her şeyden uzak oldukları hâlde en güzel makamlar tahsis edilir kendilerine... Günah işlemekten sakınan mü'minler için artık hoş bir hayat başlamaktadır ahiret yurdunda.

Mü'minlerin Cennet'e girişlerini tasvir eden diğer bir ayette, gıpta edilecek bu manzara şöyle anlatılır:

"Rablerine karşı gelmekten sakınanlar bölük bölük cennete sevk edilirler. Cennete vardıklarında kapıları açılır ve cennet bekçileri onlara şöyle der: "Size selam olsun! Tertemiz oldunuz. Haydi, ebedî kalmak üzere girin cennete."[3]

Değerli Mü'minler!

Bir kısmı dünyadakileri andıran, bir kısmı ise daha önce hiçbir nefsin görüp bilmediği, çeşit çeşit cennet nimetleri, hayal ve ifade sınırlarımızın çok ötesindedir. Gönüllerin çekip gözlerin hoşlanacağı her şey oradadır.

İşte, Rabbimizin bizlere hazırlamış olduğu cenneti anlatan ayetlerden bir demet:

"Gerçek şu ki bugün cennet ehli sevinç ve mutluluk dolu bir yaşantı içindedirler."[4]

"Kendileri ve eşleri gölgeliklerde tahtlar üzerinde yaslanmışlardır."[5]

"Orada taptaze-meyveler ve arzu ettikleri her şey onlarındır."[6]

---

[2] Ra'd, 13/22-24.
[3] Zümer, 39/73.
[4] Yasin, 36/55.
[5] Yasin, 36/56.
[6] Yasin, 36/57.

"Çok merhametli olan Rab'den bir söz olarak kendilerine 'Selam' (vardır)."[7]

"Onlara altından ırmaklar akan içinde ebedî kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte büyük 'kurtuluş ve mutluluk' budur."[8]

Aziz Mü'minler!

Bu güzel sonuca yalnızca dünyanın imtihan yeri olarak yaratıldığını bilen, Allah ve Resûlü'nün mesajlarına uyan, yararlı işler yaparak Allah'ın rızasına uygun yaşayanların ulaşacaklarını asla unutmayalım.

[7] Yasin, 36/58.
[8] Mâide, 3/119.

-35-
EMEĞE SAYGI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

(Necm, 53/39)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

أَعْطُ الْأَجِيرَ أَجْرَهُ، قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ

(İbn Mâce, "Rühûn", 4)

Değerli Mü'minler!

Toplum hâlinde yaşamanın insana sağladığı birtakım haklar ve yüklediği sorumluluklar vardır. Haklara saygı göstermek ve sorumlulukları yerine getirmek, herkesin ortak görevidir. Emeğe saygı da İslâm'ın üzerinde hassasiyetle durduğu bu çok önemli görevlerden biridir.

İslâm emeğe büyük önem vermiş, insanın kimseye muhtaç olmadan hayatını sürdürmesi, çoluk çocuğunun nafakasını temin etmek için çalışıp kazanmasını ibadet ölçüsünde kutsal ve değerli bir davranış olarak nitelendirmiştir.

Nitekim "*İnsan için ancak çalıştığı vardır.*"[1] "*Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onu görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onu görecektir.*"[2] "*Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır.*"[3] ayetlerinde, hiçbir emek ve çalışmanın gerek dünyada, gerekse ahirette karşılıksız bırakılmayacağı açıkça vurgulanmıştır.

Sevgili Peygamberimiz de "*işçiye ücretini alın teri kurumadan veriniz*"[4] buyurmuş, işçinin ücretini ödemeyen, hak ettiği emeğinin

[1] Necm, 53/39.
[2] Zilzâl, 99/7–8.
[3] Bakara, 2/286.
[4] İbn Mace, "Rühûn", 4.

karşılığını vermeyen kimselerin kıyamet gününde Allah'ı karşılarında bulacaklarını bildirmiştir.[5]

Muhterem Kardeşlerim!

Gerek beden ve gerekse zihin gücüne dayalı olarak bir mesleğin icrası doğrultusunda sarf edilen emek, çalışmaya dayalı meşru bir kazanç yoludur. Bu sebeple İslâm'da emek yoluyla rızk aramak teşvik edilmiş, çalışmadan hiçbir emek sarf etmeden elde edilen kazanç, sömürü, hırsızlık, faiz, gasp ve rüşvet gibi meşru olmayan kazançlar yasaklanmıştır.

Sevgili Peygamberimiz, en hayırlı ve temiz kazancın, kişinin kendi elinin emeği ve dürüst ticaretle elde ettiği kazanç olduğunu bildirmiş[6], *"Hiçbir kimse kendi eliyle kazandığı ve ürettiği yiyecekten daha hayırlı bir şey yemez..."*[7] buyurmuş, her türlü sanat, çiftçilik, işçilik, sebze ve meyvecilik el emeği ile yapılan kazancın önemine vurgu yapmış, dağdan odun toplama olsa bile bir iş tutmanın başkalarına el avuç açmaktan daha iyi olduğunu söylemiştir.[8]

Aziz Mü'minler!

İslâm'a göre, çalışma hayatında karşılıklı sevgi, saygı, hak, hukuk ve adalet prensiplerine uygun olarak hareket edilmelidir. Bu itibarla İslâm dini, çalıştırdığı kişileri ezen, onların hak ve hukukunu ihlâl eden bir işvereni tasvip etmediği gibi; işvereniyle iyi geçinmeyen, yaptığı işin gereklerini yerine getirmeyen çalışanı da tasvip etmez.

İslâm'ın istediği; çalışanın ücretini tam ve zamanında ödeyen ve işçisine sevgiyle yaklaşan bir işveren; aldığı ücreti hak etmek için çalışan ve işini en güzel ve kaliteli bir şekilde yapan işçidir.

Öyle ise ister işveren ya da amir, ister işçi ya da memur olalım, sorumluluğumuzun bilincinde olarak hak ve hukuka riayet edip emeğe saygı gösterelim. Çalışmadan, başkalarının sırtından veya gayri meşru yoldan kazanç elde etmekten sakınalım; kazancımızın nereden nasıl geldiğine dikkat edelim.

---

[5] Buhârî, "Büyû", 106, "İcâre", 10.
[6] Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* IV, 141.
[7] Buhârî, "Büyû", 15.
[8] Buhârî, "Zekât", 50.

-36-
ENGELLİLERE KARŞI GÖREV VE SORUMLULUKLARIMIZ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

(Hucurât, 49/13)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ ، لَا يَظْلِمُهُ ، وَلَا يُسْلِمُهُ ، مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللهُ فِي حَاجَتِهِ ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِماً سَتَرَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(Buhârî, "Mezalim", 3 ; Müslim, "Birr", 58)

Aziz Mü'minler!

Dünyanın her yerinde olduğu gibi, ülkemizde de, zihnî, ruhî ve bedenî yönden engelli ve özürlü insanlar bulunmaktadır. Bu kardeşlerimize karşı duyarlı olmak, gereken ilgi ve desteği göstermek insanî ve İslâmî görevimizdir.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), *"Bakıma muhtaç kimselerin sorumluluğu bize aittir"*[1] buyurarak ihtiyaç sahibi ve engelli kimselere toplum olarak sahip çıkılmasını istemiştir. Diğer bir hadislerinde ise, *"...Kim mü'min kardeşinin bir ihtiyacını karşılarsa, Allah da onun bir ihtiyacını karşılar. Kim müslümanın bir sıkıntısını giderirse, Allah da kıyamet gününde onun bir sıkıntısını giderir..."*[2] buyurmuşlardır. Ayrıca kendileri de bizzat, hasta, engelli, özürlü ve muhtaç kimselere sahip çıkmış, onlara şefkat ve merhamet göstermiştir.

Engelli kimselere yol göstermenin, görme engellilere rehberlik etmenin, işitme ve konuşma engellilerle anlayacakları şekilde iletişim kurmanın, ihtiyacı olanların ihtiyaçlarını karşılamanın Allah katında

[1] Buhârî, "Ferâiz", 25.
[2] Buhârî, "Mezalim", 3 ; Müslim, "Birr", 58.

sadaka olduğunu bildirmiş, engelli ve özürlüleri toplumun doğal birer üyesi olarak kabul etmiştir.[3]

Muhterem Kardeşlerim!

Nice insan, doğuştan yahut sonradan elim bir kaza veya hastalık sonucu felçli, ortopedik engelli, işitme ya da görme özürlü olabilmektedir. Kim bilir belki de hiç beklenmedik bir anda bizler de engelli ya da özürlü olabiliriz; -Allah korusun- gören gözümüz görmez, işiten kulağımız işitmez, tutan elimiz tutmaz, yürüyen ayağımız yürüyemez olabilir. Bu nedenle, bir yandan sağlığımızı korumak için gerekli tedbirleri alırken; diğer yandan da fert, aile, sivil toplum örgütleri ve kamu kuruluşları olarak engelli ve özürlü kardeşlerimize karşı maddî ve manevî sorumluluklarımızın olduğunu unutmamalıyız.

Özürlü ve engelli kimselere değer vermeli, söz ve davranışlarımızla onların gönüllerini almalı, huzur ve mutluluklarına vesile olmalıyız. Hayatlarını kolaylaştırıcı mahiyette her türlü maddî ve manevî tedbiri almalı, gerekli altyapı hizmetlerini sunmalıyız. Engelli ve özürlü çocukları olan ailelere yardım yapmalı, eğitim ve öğretim desteğinde bulunmalıyız. İmkânlarımızı zorlayarak, özürlü ve engelli kardeşlerimize iş imkânı sağlamalı; böylece onlara, çalışıp üretmenin ve helâlinden kazanmanın mutluluğunu tattırmalıyız.

Diğer yandan, hiçbir engelli ve özürlü kimseyi, "kör, sağır, dilsiz ve topal" gibi sıfatlarla nitelememeli, her türlü aşağılayıcı söz, fiil ve davranışlardan sakınmalı, şakayla da olsa onlarla alay etmemeliyiz. Sevgili Peygamberimiz, bu konuda şu uyarıyı yapmaktadır:

"Kardeşinin derdine sevinip gülme, sonra Allah ona merhamet eder de, seni onun sahip olduğu dertle müptela kılar."[4]

Saygıdeğer Mü'minler!

Engelli ve özürlü kardeşlerimiz de bilmelidirler ki, misafirhane olan bu dünya, imtihan yeridir. İnsanlar, imtihan dünyasında iyi-kötü, acı-tatlı olaylarla karşılaşabilirler; sevindikleri anlar olduğu gibi üzüldükleri anlar da olur; bazen nimetlerle bazen de çeşitli sıkıntılarla denenirler. Bu sıkıntılar, kimi zaman insanların kendi ihmal veya kusurlarından, kimi

[3] Bk. Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 350; V, 154, 168-169 .
[4] Tirmizî, "Kıyamet", 54.

zaman da hiçbir kusur ve ihmalleri olmadığı hâlde, sorumsuz ve kural tanımaz insanlardan kaynaklanabilir.

Bu bakımdan, -hangi sebeple olursa olsun- engelli ve özürlü durumda olan kardeşlerimiz, maruz kaldıkları hastalık ve kayıplara sabretmeli; hiçbir zaman engelliliğin, kendileri için bir noksanlık veya kusur olduğu psikolojisine kapılmamalıdırlar. Çünkü Allah katında hiçbir insanın diğerinden iman, salih amel ve takva dışında bir üstünlüğü yoktur. Yüce Allah insanları dış görünüşlerine, mal, mülk, makam ve servetlerine göre değil; kalplerine, gönüllerine ve amellerine göre değerlendirir.[5]

Hutbemi bu hususu en güzel şekilde ifade eden Hucurât sûresinin 13. ayetinin mealiyle bitiriyorum:

" *Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilen ve onlardan hakkıyla haberdar olandır."*

[5] Müslim, "Birr", 32.

-37-
FAL VE FALCILIK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

ذٰلِكُمُ اللهُ رَبُّكُمْ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

(En'am, 6/102)

Muhterem Müslümanlar!

İslâm, tevhid dinidir. Tevhid, Allah'ın birliğine, eşi, benzeri, ortağı ve dengi olmadığına inanmaktır. Tevhid inancı, yalnız Allah'a ibadet edilmesini ve sadece O'ndan yardım istenilmesini gerektirir. İnsanları, korkulan veya sevilen güç ve varlıklara tapmaktan men eder. Asıl yardımın Allah'tan beklenmesi gerektiğini onlara bildirir. Zira rahmeti her şeyi kuşatan, her şeye gücü yeten, istediğini istediğine veren ve duaları kabul eden O'dur. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de kendisini bize şöyle tanıtmaktadır:

"*Rabbiniz Allah işte budur. O'ndan başka ilâh yoktur. O, her şeyin yaratıcısıdır, o hâlde O'na kulluk ediniz. O, her şeye vekildir.*"[1]

Aziz Mü'minler!

Tevhid akidesinden uzaklaşan bazı insanlar, yanlış yollara sapmışlar, kâhinlerden, medyumlardan ve falcılardan yardım beklemeye başlamışlardır. Ne yazık ki, günümüzün en gelişmiş ve en medenî milletleri arasında bile, hâlâ kâhinlere, medyumlara ve falcılara inananlar bulunmaktadır.

Fal, gelecekten haber vermek, kaybolanı bulmak, kader, kısmet açmak ve talihi anlamak için kahve telvesi, iskambil kâğıdı, bakla ve benzeri şeylere bakarak anlam çıkarmaktır. Falcılık da bu mesleği yapmaktır. Bu konuda İslâm'ın hükmü kesindir. Dinimiz falı da falcılığı da yasaklamıştır. Çünkü gaybı ancak Allah bilir. Nitekim Kur'an-ı

[1] En'am, 6/102.

Kerim'de; "*Gayb'ın anahtarları Allah'ın katındadır. Onları, ancak O bilir*"[2], "*Göklerin ve yerin gaybı (nı bilmek) Allah'a mahsustur*"[3] buyurulmaktadır.

Buna göre, falcıların, medyumların ve kâhinlerin gayb'ı bilmeleri mümkün değildir. Falcılar ne yaparlarsa yapsınlar, neye bakarlarsa baksınlar, yaptıkları iş, söyledikleri söz, hiçbir zaman gerçeği yansıtmaz.

Fal baktıranlar çaresiz, falcılar da hayalci kimselerdir. Şayet falcıların söyledikleri doğru çıksaydı, bunlar başkalarına avuç açmaz ve üç beş kuruş menfaat temini için, falcılık yapmazlardı. Zaten falcılar, daha çok hayalden hoşlanan zayıf iradeli kimseleri aldatırlar.

Fal açtırmak, cin çağırmak, kurşun döktürmek, kahve telvesinde ikbal aramak, İslâm'ın ve aklın reddettiği fevkalade yanlış şeylerdir.

Değerli Din Kardeşlerim!

Fal ve falcılık, çağımıza kadar ulaşmış olan hurafelerden biridir. Elimizde; çağlara ışık tutan Kur'an gibi mukaddes bir kitabımız varken, onun onay vermediği ve hoş görmediği yanlış işleri yapmak akıl kârı değildir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), muhtelif hadislerinde bizleri, bu gibi işlere teşebbüs etmekten, böyle hayalcilere başvurmaktan ve insanları güven bunalımına düşüren her davranıştan sakındırmıştır.

[2] En'am, 6/59.
[3] Nahl, 16/77.

-38-
GENÇLİK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَالِلْمُتَّقِينَ إِمَامً

(Furkan, 25/74)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَ أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَ فَعَلَ فِيهِ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ، وَفِيمَ أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ

(Tirmizî, "Kıyamet", 1)

Muhterem Müslümanlar!

Kâinatın en seçkin varlığı insandır. İnsan hayatının en verimli olduğu dönem ise gençlik çağıdır. Bu nedenle kıymeti iyi bilinmelidir. Nitekim sevgili Peygamberimiz, yaşlılık gelmeden önce gençliğimizin _ bilmemizi tavsiye etmiştir.

Gençler, toplumun geleceğidir. Şu an sahip olunan maddî ve manevî kazançların tamamı, gelecekte gençlerimize emanet edilecektir. Bu yüzden ruh ve beden yönünden sağlıklı, inançlı ve sorumluluk duygusuna sahip gençlerin yetiştirilmesi en önemli görevlerimizdendir. İyi yetişmiş bir gençlik, temiz bir toplumun ve sağlıklı bir millet hayatının en önemli unsurudur.

Toplumların yaşadığı güzelliklerin arkasında bedenen ve ruhen sağlam bir gençliğin olumlu davranışları bulunduğu gibi; yaşanan olumsuzluk ve kötülüklerin arkasında da ihmal edilmiş gençlerin problemleri yatmaktadır.

Değerli genç kardeşlerim!

Gençlik çağının başı olan ergenlik, dinî açıdan sorumluluğumuzun başladığı dönemdir. Onun için, varlık sebebimizi, niçin yaratıldığımızı, nereye gideceğimizi, kısacası hayatımızı sorgulamalıyız.

Karşılaşabileceğimiz olumsuzluklarla baş edebilme imkânını ve her

[1] Hâkim, Müstedrek, IV, 341; Beyrut 1990.

şeye rağmen hayatta kalabilme gücünü bize yalnızca Allah ve ahiret inancı verebilir. Bu inancın gereklerini gençlik döneminde yerine getirebilmenin ayrı bir önemi vardır. Nitekim Hz. İbrahim'in puta tapan kavmiyle tek başına mücadelesine[1]; Hz. Yusuf'un nefsine "dur" diyebilmesine[2]; Ashab-ı Kehf olarak bilinen gençlerin kendi inandıkları gibi yaşama uğruna ülkelerini terk edip bir mağarada kalmayı göze almalarına[3]; Hz. Musa'nın gençliğindeki iffetli ve namuslu yaşantısına[4], ahlâksızlığın çok yaygın olduğu bir ortamda Hz. Peygamber'in son derece temiz bir gençlik dönemi geçirmesine, Allah ve ahiret inancının insana kazandırdığı dayanıklılık ve kararlılık gücünün birer örneği olarak Kur'an-ı Kerim'de işaret edilmektedir.

Yine Mekke döneminde gençlerin çektikleri sıkıntılar ve İslâm'ın tebliğinde yerine getirdikleri büyük görevler de bu inancın gençlerin hayatına yansımalarını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Hz. Peygamber de, kıyamet gününde arşın gölgesinde barınacaklar arasında, *"Rabbi'ne ibadet ederek yetişen gençleri"*[5] de sayarak, gençken dini yaşamanın önemine işaret etmiş; başka bir hadisinde de, *"İnsanoğlu, Kıyamet gününde; gençliğini nerede ve nasıl harcadığından sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılamaz"*[6] buyurarak, gençlik enerjisinin Allah'a kulluk ve insanlığa hizmet uğrunda değerlendirilmesi gerektiği mesajını vermiştir.

Değerli Mü'minler!

Gençleri önemsemek, onları anlamaya çalışmak ve kendilerinde var olan enerjiyi, dinamizmi ilim, fikir, sanat gibi faydalı neticelere yönlendirmek gerekir. Bu nedenle gençleri, millî ve manevî değerlerine bağlı, yaşadığı çağın farkında olan insanlar olarak yetiştirmek, sorumluluk sahibi her fert, toplum ve müessesenin görevidir. Hutbemi şu ayetle bitirmek istiyorum:

"...Ey Rabbimiz! Eşlerimizi, çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah'a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle."[7]

---

[1] Enbiyâ, 21/51 vd.
[2] Yusuf, 12/23 vd.
[3] Kehf, 18/10 vd.
[4] Kasas, 28/23-26.
[5] Buhârî, "Ezan", 36; Müslim, "Zekât", 91; Tirmizî, "Zühd", 53.
[6] Tirmizî, "Kıyamet", 1.
[7] Furkan, 25/74.

-39-
GIYBET ETMEK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللهَ إِنَّ اللهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ

(Hucurât, 49/12)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

أَمْسِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ ، وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ ، وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ

(Tirmizî, "Zühd", 61)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah, insanı yaratılmışların en şereflisi olarak yaratmış; ona akıl ve irade gücünü vermiş; bununla yetinmeyerek peygamberleri önder ve ilahî mesajları içeren kitapları da rehber olarak göndermiştir.

Yaratılış itibariyle iyiliğe de, kötülüğe de meyledebilen insanoğlunun yapması gereken iyilik ve güzel ahlâk nevinden davranışların yapılması emredilirken yapılmaması gereken kötülük ve çirkin davranışlar da yasaklanmıştır.

Rabbimiz Allah; neyi emretmiş ise biliniz ki o insanlığın hayrınadır. Neyi yasaklamışsa, o da mutlaka insanlığın zararınadır.

Toplumu için için kemiren dargınlık, küskünlük, düşmanlık ve hatta cinayetlerin sebebi görülebilen manevî hastalıklardan gıybet, diğer ifadesiyle dedikodu, haram kılınan, yasak fiillerdendir. Bu husus Hucurât sûresinin 12. ayetinde şöyle ifade edilmektedir:

"Ey iman edenler! Zannın birçoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O hâlde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir."

Hümeze sûresinin 1. ayetinde de; "*Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı*

eğlenmeyi âdet edinenlerin vay hâline!" buyrulmuştur.

Sevgili Peygamberimiz, ashabına; "*Bilir misiniz gıybet nedir?* diye sorduğunda;

-Allah ve Resûlü bilir, cevabını verdiler, Bunun üzerine Peygamberimiz; "*Gıybet; Din kardeşini, hoşlanmayacağı bir vasıf ile anmandır.*" buyurdular.

Bu arada ashabdan birisi; -Ey Allah'ın elçisi! Eğer söylediğim şey, din kardeşimde varsa ne buyurursunuz? diye sordu.

Buyurdular ki: "*Eğer söylediğin şey, kendisinde varsa işte o zaman onun gıybetini yapmış olursun. Şayet yoksa o zaman da yaptığın iftiradır.*"[1]

Değerli Mü'minler!

İnsan onurunu zedeleyen, dargınlık ve düşmanlıklara sebep olan gıybetten uzak duralım. Gıybet kardeşliğe saplanan hançer; sevgiyi solduran bir alevdir. İnsanlar arasındaki birliği ve beraberliği bozan, fitne ve fesat kaynağıdır. Tek kelimeyle günah batağıdır.

O hâlde; böyle bir davranış ve alışkanlığımız varsa tövbe edip, gıybetini yaptığımız kardeşlerimizle helâlleşelim.

Hutbemizi şu güzel Peygamber nasihatiyle bitirelim:

"*Dilini muhafaza et. Evinle meşgul ol. Günahlarına ağlayarak tövbe et.*"[2]

[1] Müslim, "Birr", 70; Ebû Dâvud, "Edeb", 40.
[2] Tirmizî, "Zühd", 61.

-40-
GÜNAHLARDAN SAKINMA

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا

(Nisa, 4/31)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ، إِذَا أَذْنَبَ، كَانَتْ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ فِي قَلْبِهِ. فَإِنْ تَابَ وَنَزَعَ وَاسْتَغْفَرَ، صُقِلَ قَلْبُهُ. فَإِنْ زَادَ زَادَتْ. فَذٰلِكَ الرَّانُ الَّذِي ذَكَرَهُ اللهُ فِي كِتَابِهِ

" كَلاَّ بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَاكَانُوا يَكْسِبُونَ" (İbrahim,14/83)

(İbn Mâce, "Zühd", 29)

Muhterem Mü'minler!

Yüce Allah'ın emirlerini yerine getirip yasakladıklarından sakınmak, Müslümanların görevidir. Bunları terk veya ihmal etmek ise, günahtır. Günah ise sonsuz kudret ve azamet sahibi Yüce Allah'a bir isyandır. Onun engin rahmetine ve rızasına karşı bir perdedir.

Günah, insanın Hakk'a olan meylini köreltir, kötü temayüllerinin önünü açar, kalbine huzursuzluk verir, gönlünü bulandırır ve giderek, onun fıtratını bozan manevî bir musibet olur. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: "*Hayır! Bilakis onların işlemekte oldukları (kötülükler) kalplerini kirletmiştir.*"[1] Bu ayette geçen "kalp kirlenmesi" tabirini, Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle açıklamaktadır:

"*Kul bir günah işlediğinde, kalbinde siyah bir nokta belirir. Eğer o günahından tövbe edip uzaklaşırsa kalbi tertemiz hâle gelir. Eğer tövbe etmeyip günah işlemeye devam ederse, o siyah nokta artar ve kalbi istila eder. Yüce Allah'ın Kur'an'da zikrettiği kalp kirlenmesi, işte budur.*"[2]

Aziz Müslümanlar!

Günahlar, nefsin kötü arzularına veya şeytanın çeşitli desiselerine kapılmanın sonucunda işlenir. Yüce Allah, şeytanın mü'minler

[1] Mutaffifin, 83/14.
[2] İbn Mâce, "Zühd", 29.

üzerinde hâkimiyet kuramayacağını, şöyle açıklamaktadır:

"*Gerçek şu ki; iman edip yalnız Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) bir hâkimiyeti yoktur. Onun hâkimiyeti, ancak onu dost edinenlere ve onu Allah'a ortak koşanlaradır.*"[3]

O hâlde, nefsanî arzulara kapılarak, şeytana uymamalıyız. Allah'a şirk koşmak, ana-babaya asi olmak, yalan söylemek, yalancı şahitlik yapmak, haksız yere adam öldürmek, sihir ve büyücülük yapmak, yetim malı ve faiz yemek, savaştan kaçmak, iffetli kadınlara iftira atmak, zina etmek, başkasına veya kamuya ait bir malı zimmetine geçirmek, içki içmek ve kumar oynamak gibi günahlardan şiddetle kaçınmalıyız.

Çünkü Yüce Allah; "*Günahın açığını da gizlisini de bırakın! Çünkü günah işleyenler, yaptıklarının cezasını mutlaka çekeceklerdir*"[4] ve "*Eğer yasaklandığınız büyük günahlardan kaçınırsanız, sizin küçük günahlarınızı örteriz ve sizi şerefli bir yere koyarız*"[5] buyurarak, her türlü günahtan kaçınmamızı emretmektedir.

Değerli Kardeşlerim!

Günahlardan kaçınmak için ölümü ve hesap gününü çok hatırlamalıyız. Sabır gösterip günahlardan sakınanları, cennetin kapısında; "*Sabrettiğinize karşılık size selam olsun! Dünya yurdunun sonu (cennet) ne güzeldir!*"[6] müjdesiyle Meleklerin karşılayacağını bilmeliyiz. İbadetlerimizi zamanında yerine getirmeli ve bu hususta Yüce Allah'ın, "*(Resûlüm!) Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah, yaptıklarınızı bilir*"[7] emrine kulak vermeliyiz. Nefsanî duyguların esiri olmamak için dua ve niyazla Allah'a sığınmalı, günaha tahrik eden ortamlardan uzaklaşmalıyız. Mahşer gününde mahcup bir duruma düşmemek için Yüce Allah'ın bizi görüp gözettiğini, her hâlimizden haberdar olduğunu, asla unutmamalıyız. Günahlarımıza derhal tövbe etmeli ve şimdiden O'nun eşsiz rahmet ve mağfiretine sığınmalıyız. Çünkü Allah, samimi olarak tövbe eden kullarını sever ve tövbelerini kabul buyurur.

---

[3] Nahl, 16/99-100.
[4] En'am, 6/120.
[5] Nisa, 4/31.
[6] Ra'd, 13/24.
[7] Ankebût, 29/45.

-41-

HACCI ANLAMAK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

(Âl-i İmrân, 3/97)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

...وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلاَّ الْجَنَّةَ

(Buhârî, "Umre", 1; Müslim, "Hacc", 437)

Muhterem Mü'minler!

Hac mevsiminin başlamasıyla binlerce vatandaşımız yakınlarıyla birlikte büyük bir heyecan yaşamaktadır. Bu heyecan, mukaddes yolculuğa yaklaşmanın müjdesidir.

Hac İslâm'ın temel esaslarından biri olup, imkânı olan Müslümanların Kâbe'yi ve civarındaki kutsal yerleri, belirli vakitlerde usulüne uygun olarak ziyaret etmesi ve belli dinî görevleri yerine getirmesidir. Erkek, kadın, şartlarını taşıyan her Müslüman'ın ömründe bir defa haccetmesi farzdır.

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de; "*Gücü yetip de, ulaşabilen insana Allah için Beytullah'ı (Kâbe'yi) haccetmesi gereklidir*"[1] buyurmaktadır.

Değerli Kardeşlerim!

Hac; dilleri, kültürleri, renkleri, ırkları, ülkeleri, sosyal ve ekonomik durumları farklı, ancak hedefleri bir olan milyonlarca müslümanın ilahî aşkla bir araya gelmesi, birlikte Allah'a yönelmesidir.

Hac, Hz. Âdem'den itibaren peygamberlerin ve Hz. İbrahim'in hatırasını benliğimizde yaşamaktır. İlahî vahyin beşiğini, Hz. Peygamberin tebliğini ve tevhid mücadelesini yakından tanımak, tarihle bütünleşmek, bir buçuk milyarlık İslâm dünyasından bu topraklara davet edilen sınırlı sayıdaki temsilciden biri olmanın hazzını ve sorumluluğunu omuzlarımızda hissetmektir.

[1] Âl-i İmrân, 3/97.

Hac; dünyanın dört bir tarafından gelen mü'minlerin birbiriyle tanışmaları, kaynaşmaları ve dertlerini paylaşmalarıdır. Hac; iman ve ibadet bilincinin derinleştiği, din kardeşliğinin duygu ve davranışlara yansıdığı, İslâm dinine mensup olmanın gurur ve heyecanın, sabır ve hoşgörünün, yalnızlığın, mahşer duygusunun iç içe yaşandığı müstesna bir zamandır.

Hac, bir Müslüman'ın, malını Allah rızası için feda edebileceğini gösteren büyük bir kulluk göstergesidir. Günlük elbiselerini çıkararak ihrama giren bir mü'min, dünyanın geçici olduğunu, makam, mevki gibi bütün varlığını burada bırakacağını, ahirete sadece kefenle gideceğini yaşayarak hisseder. Manevî duyguları doruk noktasına ulaşır. Diğer bütün mü'minlerle birlikte, hep bir ağızdan; "Lebbeyk, Allâhümme lebbeyk!" "*Buyur Allahım! Emrine amadeyim Allahım! Senin eşin ve benzerin yoktur. Emret Allahım! Her türlü övgü, sana mahsustur. Nimet de senin, mülk de senin. Senin eşin ve benzerin yoktur."* diyerek "Telbiye"yi okur. Yüce Rabb'inden af ve mağfiret diler. Aynı şekilde Kâbe'yi tavaf ederken, Arafat'ta vakfe yaparken kendisi, aile fertleri ve bütün Müslümanlar için dua eder. İşte bu coşku ve heyecanla gözlerden akan yaşlar, günahlara keffaret, ruhlara şifa olur.

Muhterem Mü'minler!

Hac ibadeti, bize yeni bir kulluk şuuru kazandırıp hayatımızda yeni ve güzel bir sayfa açmalıdır. Hutbemizi Peygamber Efendimizin şu hadis-i şerifleriyle bitirelim:

"*Kim Allah için hacceder kötü söz ve davranışlardan sakınırsa (kul hakları hariç) annesinden doğduğu gün gibi (temiz ve günahlarından arınmış olarak evine) döner*."[2]

"*Allah katında makbul haccın karşılığı ancak cennettir.*"[3]

[2] Müslim, "Hacc", 436.
[3] Buhârî, "Umre", 1; Müslim, "Hacc", 437.

HAKLARA DUYARLI OLALIM

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

(Bakara,2/188)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ ، وَيأْتِي وَقَدْ شَتَمَ هٰذَا ، وَقَذَفَ هٰذَا وَأَكَلَ مَالَ هٰذَا، وَسَفَكَ دَمَ هٰذَا ، وَضَرَبَ هٰذَا ، فَيُعْطَى هٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ ، وَهٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ ، فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتِهِ قَبْلَ أَنْ يَقْضِيَ مَا عَلَيْهِ ، أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ

(Müslim, "Birr", 59-60)

Değerli Mü'minler!

Toplum hâlinde yaşamanın insana sağladığı birtakım haklar ve yüklediği sorumluluklar vardır. Bu haklara saygı göstermek ve sorumlulukları yerine getirmek herkesin ortak görevidir. Hak denilince de korunması, gözetilmesi gereken değerler, kişi ve kamu hakları akla gelmektedir. Bu haklara riayet edildiği ve sorumluluklar yerine getirildiği oranda toplumda huzur ve mutluluk olur.

Nitekim günümüzdeki huzursuzlukların, kavga ve cinayetlerin, hatta savaşların, haklara saygı gösterilmemesinden kaynaklandığı bilinen bir gerçektir. Bunun için yüce dinimiz İslâm, ırk, cinsiyet ve inanç ayrımı yapmaksızın bütün insanların haklarını kutsal ve dokunulmaz kabul etmiş, bu hakların ihlâline karşı maddî ve manevî birçok müeyyide getirmiştir.

Kişinin en önde gelen hakkı, yaşama hakkıdır. Bu hakka karşı işlenecek tecavüzler dinimizde büyük günahlardan sayılmıştır.[1]

1 Bk. Nisa, 4/93.

Unutulmamalıdır ki, insanların itibarını sarsıcı, onurunu kırıcı sözler sarf etmek veya aynı anlama gelebilecek benzeri davranışlarda bulunmak da birer kul hakkı ihlalidir. Bu bakımdan Kur'an'ın değişik âyetlerinde iftira, gıybet, dedi-kodu, başkalarının özel hayatlarını ve gizli hâllerini araştırmak, kötü lakap takmak, alay etmek gibi her türlü çirkin tavır ve davranışlar yasaklanmıştır.[2]

Yüce Rabbimiz; *"Birbirinizin mallarını haksız yere yemeyin"*[3] buyurarak, insanların ölçü ve tartıda hile, hırsızlık, emanete hıyanet, rüşvet gibi gayr-i meşru yollarla birbirlerinin mallarını yemelerini, haklarını gasp etmelerini yasaklamıştır.

Muhterem Kardeşlerim!

Kul hakkı ihlâline sebep olan ve İslâm'ın yasakladığı pek çok olumsuz davranış vardır: Cana kıymak, zina etmek, insanların namus ve şereflerine leke sürmek, aldatmak, hile yapmak, borcunu zamanında ödememek, yetim hakkı yemek, sövmek, dövmek, yaralamak, çalmak gibi tavır ve davranışlar da kul hakkı ihlalidir.

Yine havayı, suyu ve toprağı kirletmek, çevreye zehirli atıkları bırakmak, yerlere tükürmek, sigara izmariti, kuru yemiş kabuğu ve benzeri şeyleri yerlere atmak, trafik kurallarına uymamak, yüksek sesle müzik dinleyip komşuları ve çevreyi rahatsız etmek, kirli elbise ve çoraplarla camiye gitmek de birer kul hakkı ihlalidir.

Aynı şekilde şahsî çıkarlar uğruna kamunun haklarını ihlal etmek, kamu malını zimmetine geçirmek, kaçak elektrik ve su kullanmak, vergi kaçırmak, görevi kötüye kullanmak, kamu hizmeti verirken insanlar arasında ayırım yapmak, adam kayırmak, rüşvet alıp vermek, gibi her türlü olumsuz tavır ve davranışlar gerçek bir mü'minin asla yapmaması gereken hak ihlalleridir.

Ayrıca, hayvanların da üzerimizde hakları olduğunu ve bu konudaki ihlallerimizden de sorumlu tutulacağımızı unutmayalım.

2 Bk. Hucurât 49/11-12.
[3] Bakara, 2/188.

Aziz Mü'minler!

Dünya hayatımızı perişan etmemek, hiçbir ayrıcalığın söz konusu olmayacağı, haklı ve haksızın mutlaka ortaya çıkarılacağı hesap gününde mahcup olmamak için; kul ve kamu hakları konusunda son derece duyarlı olalım. Herkesin hak ve hukukuna saygı gösterelim. Kul hakkıyla Allah'ın huzuruna çıkmaktan sakınalım. Kul hakkını, hak sahibi bağışlamadıkça Allah'ın bağışlamayacağını bilelim.

Sevgili Peygamberimizin şu hadisi-i şerifine kulak verelim: Efendimiz buyuruyorlar ki:

"Kişi namaz, oruç, zekât gibi ibadetlerini eda etmiş olarak Allah'ın huzuruna gelir. Bununla beraber; kimine sövmüş, kiminin kanını akıtmış, kiminin malını yemiş, kimine de iftira etmiştir. Bu durum karşısında onun ibadetlerinden elde ettiği sevaplar kendisinden alınarak hak sahiplerine dağıtılır. Eğer ibadetleri ve iyilikleri, ihlâl ettiği kul haklarını ödemeye yetmezse, hak sahiplerinin günahlarından alınıp kendisinin günahlarına eklenir. Böylece sevapları gitmiş, günahları artmış, neticede iflas etmiş olarak cehenneme gönderilir."[4]

[4] Müslim, "Birr", 59-60.

-43-
HAYVANLARA MERHAMET

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ

(Nahl, 16/13)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمٰنُ اِرْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحُمُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ...

(Tirmizî, "Birr", 16; Ebû Dâvud, "Edeb", 58)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah, hiçbir varlığı gereksiz yere yaratmamıştır. Bütün varlıklar, Allah'ın varlığının delili, yeryüzünün ziyneti ve süsüdür. Cenab-ı Allah, yeryüzünde yaratılan farklı türdeki hayvan ve bitkileri, insanlığın hizmetine sunmuştur. Nitekim Yüce Allah, bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"*Sizin için yeryüzünde çeşitli renk ve biçimlerle yarattığı şeyleri de sizin hizmetinize verdi. Öğüt alan bir toplum için bunda ibret vardır.*"[1]

O hâlde insanın hizmetine sunularak kendisine emanet edilen bu varlıklara merhamet nazarıyla bakılmalıdır.

Aziz Mü'minler!

Merhamet duygusu, insanı insan yapan erdemlerden biri ve İslâm inancının gereğidir. Kur'an-ı Kerim'de, "*Muhammed Allah'ın elçisidir. O'na tabi olanlar da birbirlerine karşı çok merhametlidirler...*"[2] buyurularak buna dikkat çekilmiştir. Merhamet, sadece insanlara yönelik olmayıp, çevremizdeki bütün canlıları kuşatmalıdır. Zira Yüce Allah, başta insan olmak üzere bütün canlılara karşı merhametli davranılmasını emretmiş; insana yapılan zulüm ve haksızlığa razı olmadığı gibi, hayvanlara da zulüm edilmesine razı olmamıştır.

[1] Nahl, 16/13.
[2] Fetih, 48/29.

Hayvanlara yapılan eziyet ve kötü muamele, dinimizin öngördüğü rahmet prensibiyle bağdaşmaz.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), kedisini hapsederek açlıktan öldüren kadının Allah'ın rahmetinden uzaklaştığını; buna karşılık susuzluktan ölmek üzere olan bir köpeğe su vererek onu ölmekten kurtaran kişinin günahlarının bağışlandığını haber vermektedir.[3]

Hayvanlara iyilikle muamelede sevap olup olmadığı konusundaki bir soru üzerine sevgili Peygamberimiz, "*...hayat sahibi her canlıya yapılan iyilikten dolayı sevap vardır.*"[4] buyurmuştur. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.s.), hayvanların dövülmesi, aç-susuz bırakılması, zevk için avlanması, yavrularının telef edilmesi, dövüştürülmesi, hedef hâline getirilmesi ve güçlerini aşan ölçüde yük vurulması gibi kötü muameleleri hiçbir zaman tasvip etmemiştir. Bu tür davranışlarda bulunanları ise; "*Bu dilsiz hayvanlar hakkında Allah'tan korkun*"[5] diyerek uyarmıştır.

Değerli Mü'minler!

Bütün canlılara karşı merhamet edilmesi konusunda sevgili Peygamberimiz (s.a.s.); "*Allah, merhametli olanlara rahmetle muamele eder. Öyleyse, sizler yeryüzündekilere karşı merhametli olun ki, semada bulunanlar da size rahmet etsinler...*"[6] buyurmuştur.

Bu itibarla, hayvanların haklarına saygılı olalım, onlara eziyet etmeyelim, onlara merhametli olalım. Can taşıyan her mahlûkata karşı yapılan iyiliklerde sevap olduğunu unutmayalım.

[3] Buhârî, "Şirb", 9, "Edeb", 27; Müslim, "Selâm", 153.
[4] Müslim, "Selâm", 41.
[5] Ebû Dâvud, "Cihad", 44.
[6] Tirmizî, "Birr", 16; Ebû Dâvud, "Edeb", 58.

-44-
HELAL VE HARAM DUYARLILLIĞI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي

وَمَنْ يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى

(Tâhâ, 20/81)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِنَّ الْحَلَالَ بَيِّنٌ ، وَ إِنَّ الْحَرَامَ بَيِّنٌ ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لاَ يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ ، فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ ، اِسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ ، وَقَعَ فِي الْحَرَامِ ، كَالرَّاعِي يَرْعِى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعِ فِيهِ ، أَلاَ وَ إِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى ، أَلاَ وَ إِنَّ حِمَى اللهِ مَحَارِمُهُ ...

(Buhârî, "İman", 39; "Büyû' ",2; Müslim, "Müsâkat", 107-108)

Aziz Mü'minler!

İrade sahibi insan için esas olan, iradesini serbest olarak kullanabilmesi, dilediği gibi davranabilmesidir. Ancak davranışlara hiçbir sınırlama getirilmemesi hâlinde hayatın çekilmez bir hâl alacağı da açıktır. Bu sebeple, insanlara dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamanın yollarını gösteren dinimiz İslâm, bazı şeyleri ve davranışları yasaklamış, bazılarını ise serbest bırakmıştır.

Allah'ın açıkça yasakladığı şeylere "haram", yasaklamayıp serbest bıraktığı şeylere de "helal" diyoruz. Mesela, başkasının malını gasp etmek, faiz alıp vermek haram, ticaret ve alış-veriş yapmak, çalışıp kazanmak helal; zina etmek haram, evlenip yuva kurmak helaldir.

Bir başka ifade ile Allah'ın emir ve yasaklarına uymamak haram; yasaklamadığı konularda dilediğince davranmak helaldir.

Muhterem Müslümanlar!

Dinin getirdiği yasaklar ve kısıtlamalar hayatı zorlaştırmaya değil; kolaylaştırmaya yöneliktir. *"Allah size kolaylık diler, zorluk dilemez"*[1] ayeti bu gerçeği ifade etmektedir. Hayatımızın verimini azaltan ve bize zararlı olan şeyleri Kur'an, "kötü ve çirkin" diye nitelerken; sahip olduğumuz insanî değerleri korumamızı sağlayan, bizi yücelten şeyleri de "güzel ve temiz" diye nitelemektedir.

Haramlar Allah'ın koymuş olduğu sınırlardır. Yüce Allah, *"...Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa şüphesiz kendine zulmetmiş olur."*[2] buyurmaktadır. Allah'ın haram kılmış olduğu şeylerden, kendi bakış açımızla "küçük" diyebileceklerimiz de, "ciddi" gördüklerimiz kadar önemsenmelidir.

Bile bile haram işlemek, haramlarda ısrar etmek büyük günahtır. İşlenen haramdan bir an önce vazgeçilmeli, pişmanlık duyup tövbe edilmelidir. Allah'ın açıkça haram kıldığı bir şeyin helal; helal kıldığı bir şeyin de haram olduğunu söylemek, Allah korusun, insanı dinden çıkarır. Bu konuda bilgili ve hassas olmamız gerekiyor.

Aziz Mü'minler!

Haram ve helal konularında duyarlı olmak, bizi yaratan, ilim ve kudreti ile takip ve kontrol altında bulunduran Allah'a olan imanımızı kuvvetlendirir ve zinde tutar. Buna karşılık helal-haram çizgisine dikkat etmeden yaşanan bir hayat, fıtratın sağladığı iyiye yönelme eğilimlerini köreltir. Kötü ve zararlı eğilimlerin önünü açar. İnsan, çok kere sebebini anlayamadığı bir huzursuzluğa ve mutsuzluğa düşer.

Haram-helal konusunda göstereceğimiz hassasiyetin önemini ortaya koyması açısından şu hadis-i şerif oldukça dikkat çekicidir:

"Helal bellidir, haram bellidir. Bu ikisinin arasında birçok kişinin bilmediği şüpheli şeyler vardır. Kişi bunlardan sakınırsa dinini, onur ve haysiyetini korumuş olur. Şüpheli şeylerden kaçınmayanlar, koruluğun kenarında hayvanlarını otlatan kimse gibidir. Kolladığı hayvanların her an koruluğa girmesi mümkündür. Dikkat edin her hükümdarın bir

[1] Bakara, 2/185.
[2] Talak, 65/1.

koruluğu vardır, Allah'ın koruluğu da haram kıldığı şeylerdir..."[3]

Muhterem Müslümanlar!

Dinimiz, helalinden kazanıp meşru ve mubah yerlere harcamamızı ve aşırılıktan kaçınmamızı emretmektedir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de;

"Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin temiz ve helal olanlarından yiyin. Bu konuda aşırı da gitmeyin, yoksa üzerinize gazabım iner. Gazabım kimin üzerine inerse o muhakkak helak olur"[4] buyurulmaktadır.

[3] Buhârî, "İman", 39; "Büyû' ",2; Müslim, "Müsâkat", 107-108.
[4] Tâhâ, 20/81.

-45-
HİCRET

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللهِ وَأُولٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

(Tevbe, 9/20)

Değerli Mü'minler!

Yüce Allah, emir ve yasaklarını insanlara tebliğ etmek üzere peygamberler göndermiştir. Görevleri sadece insanları doğru yola ulaştırmak olan bu kutlu elçilerin hemen hepsi, pek çok işkence ve zulme maruz kalmışlardır. Bazısı öldürülmüş, bazısı yurtlarından göçe zorlanmış, bazıları da toplumdan soyutlanarak baskı altında tutulmuşlardır. Hâlbuki bu kutlu elçiler, gönderildikleri toplum için rahmet, şefkat ve sevgi kaynağı idiler. Onlara gönül kapılarını kapatan toplum, aslında insanî fazilet ve erdemlere kapısını kapatmaktaydı. Allah elçilerini bağrına basan toplumlar ise, insanî erdemlere, aydınlığa kucak açmaktaydı.

Allah elçilerinin sonuncusu, âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz Hz. Muhammed de insanları, şirki ve küfrü, vahşet ve zulmü terk edip sadece Yüce Yaratana ibadete, adalete, merhamete, insanî erdemlere davet etmekteydi. Mekkeli müşrikler bütün insanlığa rahmet olarak gönderilen bu yüce Elçi'ye akla hayale gelmedik işkence ve zulmü reva gördüler. O'na kucak açma, O'nunla insanlık onuruna yeniden ulaşma yerine; O'nu dışladılar, hayatına kastettiler. Bu ağır baskılar altında tebliğ ve davet görevini yerine getiremeyeceğini anlayan Kâinatın Efendisi, Miladi 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret etti. Bu hicret asla bir kaçış olmadığı gibi; sıradan bir göç de değildi.

Muhterem Müslümanlar!

Hicret; İslâm toplumunun bir güç hâline gelmesi ve çevresine kendini kabul ettirmesi sürecinin önemli bir adımı olmuştur.

Hicret; her vesile ile birlik, beraberlik ve dayanışmayı vurgulayan İslâm'ın hayat bulmasına yol açan önemli bir olaydır. Hicret; imanın

maddî güç karşısında kazandığı zaferin simgesidir.

Hicret, Allah rızası için; anadan, babadan, yardan, diyardan, maldan, mülkten hatta candan, evlattan vazgeçişin, ibretli ve meşakkatli kıssasıdır.

Hicret; her şeylerini Allah için, göz kırpmadan terk eden Mekkeli Muhacirler ile onları bağırlarına basan, muhtaç oldukları hâlde onları kendilerine tercih eden Medineli Müslümanların, Ensarın destanıdır. Bu destanda fedakârlık, kardeşlik, ahde vefa, birlik ve beraberlik, değerlerin paylaşımı, özgürlük aşkı, adalet, saygı ve hoşgörü temel konulardır. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimizin Medine'ye hicreti bu değerlerin insanlığa yeniden kazandırılması yolunda verilen mücadelenin en önemli aşamasıdır.

Hicret; Allah'a ibadete, insanî erdemlere, rahmet ve medeniyete gönlünü açanların zaferi; bu değerlere kapılarını kapatanların mağlubiyetidir.

Hicret; nurun hayat buluşu, karanlığın aydınlığa dönüşüdür. Bu büyük dönüşümün gerçekleşmesine katkıda bulunmuş olmanın Allah katında elbette bir mükâfatı vardır. Yüce kitabımız Kur'an bu mükâfatı: *"İman edip hicret edenlerin ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihat eden kimselerin mertebeleri, Allah katında daha üstündür. İşte onlar, başarıya erenlerin ta kendileridir."*[1] ayetiyle dile getirmektedir.

Aziz Kardeşlerim!

Hicreti süsleyen tablolarda çağımız insanı için alınacak birçok ibret ve ders vardır. Bencilliğin, maddeperestliğin, çıkarcılığın, adaletsizliğin tahrip ettiği insanlığın aydınlığa çıkışı; hicretle başlayan ve yeşeren insanî değerlerin, fedakârlık ve kardeşlik örneklerinin hayat bulması ile mümkündür.

Günahlarla, isyanlarla kirlenen gönül dünyamızın, kulluğa, itaate, ibadete yönelmesinin de gerçek hicret olduğunu unutmayalım.

[1] Tevbe, 9/20.

-46-
İFFET İNSANIN SÜSÜDÜR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ

(Mü'minûn, 23/5)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدٰى وَالتُّقٰى وَالْعَفَافَ وَالْغِنٰى

(Müslim, "Dua", 72; Tirmizî, "De'avât", 9)

Değerli Mü'minler!

İnsan, Yüce Allah'ın yarattığı varlıkların en mükemmelidir. *"Şüphesiz biz insanı en güzel biçimde yarattık."*[1] ayeti, insanın yaratılışındaki bu mükemmelliğe dikkat çekmektedir. Gerçekten insan, sahip olduğu cevher, yetenek ve potansiyel ile diğer yaratılanlarda bulunmayan nice üstün değerlere sahiptir. İnsandaki bu üstün değerlerden birisi de şüphesiz iffettir.

İffet; insanın dine ve edebe aykırı söz ve fiillerden uzak durması, tabii bir duygu olan cinsel arzu ve isteklerinin meşru ölçüler çerçevesinde karşılanmasıdır. Başka bir ifadeyle iffet; insanı kemale ulaştıran bir ziynet ve erdemdir.

Aziz Kardeşlerim!

Yüce Dinimiz İslâm, insana, hayatını onurlu bir şekilde sürdürebilmesi için vazgeçilmez haklar tanımıştır. Din, can ve mal güvenliği, aklın ve namusun korunması bu hakların en önemlilerindendir. Şüphesiz namus ve şerefin korunmasının en güzel yolu, iffetli olmaktan geçmektedir. Zira iffet, insanın süsü, ziyneti ve namus anlayışının göstergesidir.

İffet ve namus duygusu, insanlarda doğuştan var olan ve onu diğer canlılardan ayıran en belirgin bir niteliktir. İffet duygusu, bir mü'minin kötülüklere, çirkinliklere, haramlara bulaşmasını önleyen bir kalkandır. İffetli mü'minin kapısı, Allah ve Resûlüne dolayısıyla kendisine ve

[1] Tin, 95/4.

başkalarına karşı saygısızlık içeren her türlü çirkinliğe kapalıdır. İffetsiz insan ise, her türlü kötülüğü işlemeye elverişlidir.

Değerli Müslümanlar!

Dinimizde hemen her vesileyle kişilerin dürüst ve iffet sahibi olmaları istenmiş ve bu konuda kadın-erkek ayırımı yapılmaksızın Nûr sûresinin 30 ve 31. âyetlerinde şöyle buyurulmuştur:

"Mü'min erkeklere söyle; gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını, iffetlerini korusunlar. Bu davranış onlar için daha nezihtir. Şüphesiz Allah onların yaptıklarından hakkıyla haberdardır. Mü'min kadınlara da söyle; gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını, iffetlerini korusunlar..."[2]

Bu ayetler aynı zamanda, namus ve iffetin sadece kadınlara özgü değil onun kadın-erkek bütün insanlarda bulunması gereken ortak özelliklerden olduğunu göstermektedir.

Üzülerek ifade edelim ki çağımızda bazı kimseler tarafından iffet, sadece kadınlarda bulunması gerekli bir değer olarak telakki edilmektedir. Oysa iffetli olmak, erkek için de dinî ve ahlâkî bir yükümlülük ve bir erdemdir.

Değerli Kardeşlerim!

Dinimizde iffetini koruyanlar övüldüğü gibi başkalarının iffetine zarar verecek söz ve davranışlar da yasaklanmıştır.[3] Kur'an-ı Kerim'de hiçbir delile dayanmadan başkalarının namusu hakkında olumsuz ifadeler kullananlar için, *"İffetli, hiçbir şeyden habersiz, mü'min kadınlara zina isnat edenler, gerçekten dünya ve ahirette lânetlenmişlerdir. İşlemiş oldukları günahtan dolayı dillerinin, ellerinin ve ayaklarının kendi aleyhlerine şahitlik edecekleri günde onlara çok büyük bir azap vardır."*[4] buyurulmuştur.

Hutbemizi iffet ve hayâ timsali sevgili Peygamberimizin Yüce Allah'a şu yakarışıyla bitirelim:

"Yâ Rabbi! Senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği istiyorum."[5]

---

[2] Nur, 24/30–31.
[3] Enbiya, 21/91; Mü'minûn, 23/5-7; Tahrim, 66/12; Meâric, 70/29-30.
[4] Nûr, 24/23-24.
[5] Müslim, "Dua", 72; Tirmizî, "De'avât", 9.

-47-
HUZUR VE MUTLULUK VESİLESİ OLAN İBADETLERİMİZ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

(Hacc, 22/77)

Aziz Mü'minler!

Mükemmel bir plana göre yaratılan ve kusursuz bir şekilde işleyen kâinatta gayesiz hiçbir varlık yoktur. Eşref-i mahlûkat olan insanın yaratılışı da gayesiz değildir. Yüce Rabbimiz, Zâriyât sûresinin 56. ayetinde, *"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım"*[1] buyurarak, yaratılışımızdaki amaç ve hikmetin Allah'a ibadet ve kulluk olduğunu bildirmektedir.

İbadet ve kulluk ise "Allah'a gönülden yönelmek, iyi ve güzel bir niyetle, Onun rızası için salih amel işlemek; emir ve yasaklarını tutarak itaat etmek; imanı, güzel söz ve davranışlara dönüştürmektir."

Diğer bir ifadeyle ibadet; hayatın bütününü kuşatan bir kulluk göstergesidir. Bu itibarla Allah'a ibadet ve kulluk; namaz, oruç, hac ve zekât gibi dinen belirli şartlara ve vakitlere bağlı olan bazı özel ibadetleri kapsadığı gibi; kişiye Allah katında değer ve sevap kazandırıcı her türlü güzel söz ve salih amelleri de kapsamaktadır.

O hâlde namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hacca gitmek mutlaka eda edilmesi gerekli birer ibadet olduğu gibi; başta ana-baba ve aile fertleri olmak üzere; eş-dost, komşu ve akrabalara karşı görev ve sorumlulukları yerine getirmek; hasta, yaşlı, ihtiyaç sahibi ve engelli kimselere maddeten ve manen yardımcı olmak; ruh, beden ve çevre temizliğine riayet etmek, zararlı maddeleri yollardan kaldırmak da birer ibadettir. Aynı şekilde; insanlara güzel söz söylemek, güler yüz göstermek, selâm vermek, kardeşlik hukukunun gereğini yerine getirmek, insanlar arasında adaletle hüküm vermek, kazancı helâl yollardan temin etmek, İslâmî prensiplere uygun olarak ticarî ve iktisadî faaliyetlerde bulunmak;

[1] Zâriyât, 51/56.

hatta her çeşit haram ve günahtan uzak durmak yine başlı başına birer ibadettir.

Muhterem Kardeşlerim!

İbadetler Allah rızası için yapılır. Allah'tan başkası adına ibadet yapılamayacağı gibi, Allah rızası dışında başka bir amaçla da ibadet yapılamaz.

Allah rızası için yapılan ibadetlerin maddî ve manevî hayatımız üzerinde çok olumlu etkileri vardır: Allah'ı anma vesilesi[2] olan ibadetler; her şeyden önce mü'minlere Allah katında değer kazandırır.[3] İmanımızın olgunlaşmasını, ruhlarımızın yücelmesini, kalplerimizde Allah sevgisinin yerleşip yeşermesini sağlar. Bizleri kötü düşüncelerden, her türlü zararlı alışkanlıklardan, günahlardan, fuhşiyattan, yanlış söz ve davranışlardan uzaklaştırıp[4] ahlâkî güzelliğe kavuşturur. Kalplerimizi çeşitli sıkıntılardan, üzüntülerden ve stresten korur. Gönüllerimize huzur ve mutluluk verir.[5] Yaratılışta mevcut olan aşırı duygu ve eğilimlerimizi frenleyerek, hayatımıza düzen ve ahenk getirir.

Değerli Mü'minler!

O hâlde geliniz, ruhlarımızın gıdası, gönüllerimizin huzur ve mutluluğu, maddî ve manevî sıkıntılarımızın ilacı, Yüce Allah'ın ihsan ettiği sayısız nimetlerin şükrü olan ibadetlerimizi yerine getirelim. Ahirette cezadan kurtulmanın ve ebedî mutluluk yurdu olan cennete kavuşmanın yegâne vesilesinin de Allah'a ibadet ve kulluk olduğunu unutmayalım.

Ne mutlu, ibadetlerini yerli yerince ve düzenli bir şekilde içtenlikle yapanlara! Ne mutlu hayatını ibadete dönüştürenlere! Ne mutlu yüce Allah'ın dostluk ve sevgisini kazananlara!

Sözlerimi hutbemin başında okuduğum ayet-i kerimenin mealiyle bitiriyorum. Rabbimiz buyuruyor:

"Ey iman edenler, rükû edin, secde edin, Rabbinize kulluk edin ve hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz."[6]

---

[2] Tâhâ, 20/14.
[3] Furkan, 25/77.
[4] Ankebût, 29/45.
[5] Ra'd, 13/28.
[6] Hacc, 22/77.

-48-
İMAN VE HAYAT

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

(Enfâl, 8/2)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَهَرِ وَالْحُمَّى

(Buhârî, "Edeb", 27; Müslim, "Birr", 66)

İmanla Hayat Bulmuş Değerli Kardeşlerim!

Yaratılışımızın gayesi, Yüce Allah'ı tanımak ve O'na kulluk etmektir. İman, hem dünya, hem de ahiret saadetini sağlayan en değerli manevî sermayemizdir. Sahip olduğumuz imanın en önemli özelliği ise, kalbin derinliklerine nüfuz etmesi ve vicdanların onunla huzur bulmasıdır. İman, bu özelliğiyle, şirkin ve putperestliğin kirlettiği kalplere yeniden hayat vermiş, sahabe örneğinde olduğu gibi, mensuplarını cehalet ve vahşetten kurtarmış, sevgi, saygı ve adaletin oluşturduğu medeniyetin zirvesine yükseltmiştir.

İmanın kutsal iklimi, renkleri, dilleri ve düşünceleri farklı olan insanları ortak bir duyguda birleştirerek onları kardeş yapmış ve bu husus Kur'an'da *"Mü'minler ancak kardeştirler"*[1] anlamındaki ayetiyle ilan edilmiştir. Mü'minler bu duygu ve imanla birbirlerini severek bütün çağlara örnek bir iman kardeşliği sergilemişler ve "İhtiyaç sahibi olsalar bile kardeşlerini kendi nefislerine tercih etmişlerdir." Bu manzarayı Allah Resûlü şöyle tasvir etmektedir:

"Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir uzvu hasta olduğu zaman, diğer uzuvlar da bu sebeple rahatsızlanır."[2]

[1] Hucurât, 49/10.
[2] Buhârî, "Edeb", 27; Müslim, "Birr", 66.

Muhterem Mü'minler!

Kalbin derinliklerine nüfuz etmiş bir iman, mü'minin hayatına canlılık ve güzellik katar. Bu nedenle, inanan kişi, ortaya koyduğu her davranışında inancını yansıtır. Gizli, açık her yerde Yaratıcının denetimini hisseder. Sözünde durur ve emanete ihanet etmez. Doğru yoldan ayrılmaz. Mü'min kardeşlerinin yararına olan işlerde onların karşısına dikilmez. Daha sonra vicdanını rahatsız edecek işleri yapmaktan sakınır.

Şurası bir gerçektir ki, Allah'a inanan kişi huzur dolu bir gönüle sahip onurlu bir insandır. İmanı onu hayatın olumsuzluklarından ve doğru yoldan sapmaktan korur.

Onu, insanların hizmetine kendini adayan ve bu uğurda her türlü fedakârlığı göze alan; kanaatkâr, cesur, faziletli, hiçbir kötülüğe bulaşmayan, başkalarının haklarına asla el uzatmayan, ağırbaşlı ve olgun bir insan hâline getirir. Şayet imanımız bize bu özellikleri kazandırmıyorsa kuru bir iddiadan ibaret kalır. Gerçekte ise iman, sadece bir iddiadan ibaret değil, kalbe iyice yerleşmiş bir inançtır. Bu bakımdan amelimiz imanımıza uygun olmalıdır.

Değerli Kardeşlerim!

Allah ve Resûlü'nün çağırdığı iman, bizi kötülüklerden alıkoyup bütün güzellikleri yaşatan bir hayat iksiridir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle vurgulanmaktadır*:*

"Ey iman edenler! Allah ve Resûlü size hayat verecek şeylere çağırdığı zaman, o çağrıya uyun ve bilin ki, Allah kişi ile kalbi arasına girer. Sizler, muhakkak O'nun huzurunda toplanacaksınız." [3]

Hutbemi, kalbe yerleşmiş imanın hayata yansımalarını en güzel şekilde ifade eden bir ayet mealiyle bitiriyorum:

"Mü'minler ancak, o kimselerdir ki; Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. O'nun ayetleri kendilerine okunduğu zaman bu onların imanlarını artırır. Onlar sadece Rablerine tevekkül ederler. Onlar namazı dosdoğru kılan, kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayan kimselerdir. İşte onlar gerçekten mü'minlerdir. Onlara, Rableri katında yüksek mertebeler, bağışlanma ve cömertçe verilmiş rızık vardır."[4]

[3] Enfâl, 8/24.
[4] Enfâl, 8/2-4.

-49-
İNSAN HAKLARINA SAYGI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلّٰهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَى أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللهَ إِنَّ اللهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

(Mâide, 5/8)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لأَخِيهِ ، مِنْ عِرْضِهِ أَوْ مِنْ شَيْءٍ ، فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ

(Buhârî, "Mezâlim", 10, "Rikak", 48; Tirmizî, "Kıyamet", 2)

Değerli Mü'minler!

İslâm dinî, insana büyük değer vermiş, hayatını kendine yaraşır bir şekilde sürdürebilmesi için ona vazgeçilmez haklar tanımış ve bu hakları dokunulmaz kabul etmiştir. Günümüzde temel insan hakları olarak nitelendirilen bu haklar, insanın emniyetini, huzur ve mutluluğunu hedeflemektedir. Şüphesiz insanlık aradığı bu huzur ve mutluluğu ancak İslâm'ın evrensel mesajlarında bulabilecektir.

Kur'an-ı Kerim'de; *"Ey iman edenler! Allah ve Resûlü, size hayat verecek şeylere çağırdığı zaman, o çağrıya uyun..."*[1] buyurularak, ilahî mesajların insanlar için "hayat" yüklü olduğu dile getirilmiştir.

Gerçekten cehalet, zulüm, vahşet ve hayatı anlamsız kılan nice olumsuzluklar içerisinde yüzen insanlık, İslâm'ın gelişiyle adeta yeniden hayat bulmuştur. Zira bu ilahî mesajların merkezinde hep insan, insana saygı ve insanın mutluluğu vardır. Şüphesiz huzur ve mutluluk filizleri, sadece hakların gözetildiği bir ortamda yeşerebilir.

Hak ve hukuka riayet, karşılıklı sevgi ve saygı, kulluk bilinci, ahlâkî erdemler bu filizlerin hayat bulmasında temel unsurlardır.

[1] Enfâl, 8/24.

Aziz Mü'minler!

İnsanın hayatını onurlu bir şekilde sürdürebilmesi öncelikle din, can, mal, akıl ve namus güvenliğinin sağlanmasıyla mümkündür. Bunlar aynı zamanda insanın temel haklarıdır ve dokunulmazdır. Sevgili Peygamberimiz, Veda Hutbesi'nde;

"Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Âdem'in çocuklarısınız, Âdem ise topraktandır. Arab'ın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arab'a üstünlüğü olmadığı gibi; beyazın siyaha, siyahın da beyaza bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvadadır." sözleriyle insanların haklar konusunda eşitliğini ifade etmiştir.

Temel haklar, insanı insan yapan, hayatımıza ayrı bir anlam katan değerler bütünüdür. Bu yüzden insanlık âlemi, tarih boyunca bu değerleri muhafaza etmek için gözlerini kırpmadan canlarını dahi feda edebilmiş nice kahramanlarla doludur. Onurlu bir hayat için insanlık hakikaten ağır bedeller ödemiştir, ödemeye de devam etmektedir.

Muhterem Müslümanlar!

Kur'an'a ve Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.)'e gönül vermiş kimseler olarak hiçbir ayırım gözetmeksizin insan haklarına saygı gösterelim. Kime ait olursa olsun, ihlal ettiğimiz her haktan Allah katında mutlaka hesaba çekileceğimizi unutmayalım. Allah'ın Peygamberi *"Kimin üzerinde din kardeşinin ırzı, namusu veya malıyla ilgili bir hak varsa, altın ve gümüşün geçmediği hesap günü gelmeden helalleşsin. Aksi takdirde, yaptığı haksızlık ölçüsünde, iyi amellerinden alınıp hak sahibine verilir. İyiliği yoksa hak sahibinin günahından alınıp haksızlık eden kimseye yüklenir."*[2] buyurmaktadır.

Hâl ve hareketlerimizi bu doğrultuda yeniden gözden geçirelim. İnsan haklarına saygı göstermenin dinî bir görev olduğunun bilincinde olalım.

Hutbemi konuyla ilgili bir ayet mealiyle bitirmek istiyorum:

"Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."[3]

[2] Buhârî, "Mezâlim", 10, "Rikak", 48; Tirmizî, "Kıyamet", 2.
[3] Mâide, 5/8.

-50-
İNSAN SEVGİSİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

(Hucurât, 49/10)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا ، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا...

(Müslim, "İman", 93)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce dinimiz İslâm, önemli ahlâkî ilkeler koymuştur. Bu önemli ilkelerden birisi de insan sevgisidir.

Sevgi duygusu, insanın hemcinsleriyle arasındaki ilişki ve kaynaşmasının en önemli unsuru ve toplumsal hayatın gelişip güçlenmesinin vazgeçilmez şartıdır. Bu bakımdan Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde bütün Müslümanların kardeş olduğu vurgulanarak, onlar arasında güçlü bir sevgi bağı kurulması öngörülmüştür. Bu konuda Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"Mü'minler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin."[1] *"İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel bir şekilde sav. Bir de bakarsın ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sıcak bir dost oluvermiştir."*[2]

Yüreği sevgi dolu Peygamberimiz (s.a.s) de; *"İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de kâmil mü'min olamazsınız."*[3]

"Mü'minler, birbirlerini sevmede, birbirlerine yakınlıkta, şefkat gösterip birbirlerini koruyup kollamada bir vücut gibidirler. Vücudun herhangi bir yerinde bir rahatsızlık olduğunda; bunu, vücudun tüm uzuvları hisseder."[4] buyurarak sevgi ve kardeşliği öğütlemektedir.

---

[1] Hucurât, 49/10.
[2] Fussilet, 41/34.
[3] Müslim, "İman", 93.
[4] Buhârî, "Edeb", 27,

İslâm Dini'nin bu güzel öğütlerinden aldıkları ilham ile "Yaratılanı severiz yaratandan ötürü" diyen Yunus Emre, "Bu kapı ümitsizlik kapısı değildir, ne olursan ol yine gel" diyen Mevlâna ve "bir olalım, iri olalım, diri olalım" diyen Hacı Bektaş-ı Veli bizleri sevmeye ve sevgiye çağırmaktadırlar.

Değerli Mü'minler!

Bir ülkenin bireylerini ve nesillerini bir araya getirip kaynaştıran sevgidir. Toplum sevgiyle kaynaşır, huzurla yaşar. Sevgi ya ana-babanın evladını sevmesi gibi doğal olarak; ya da insanların adalet, cömertlik, edep, hayâ gibi ortak değer ve faziletleri paylaşmalarıyla iradî olarak gerçekleşir. Bu surette birbirini seven insanlar kendi mutluluğunu düşündüğü kadar diğer insanların yarar ve mutluluklarını da düşünürler. Böylece aralarındaki birlik ve kaynaşma daha da artar.

Mevlana'nın ifadesiyle "sevgi; acıyı tatlıya, bakırı altına, hastalığı şifaya, zindanı saraya, belayı nimete ve kahrı rahmete dönüştürür." İnsanı hayata bağlayan zincirin en güçlü halkası ve insanı Yaratanına ulaştıracak en sağlam merdiven de yine sevgidir.

Muhterem Mü'minler!

İnsanlar arasında olması gereken dostlukların azalması, ona bağlı olarak da kin, öfke, hiddet ve düşmanlıkların artması temelde sevgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Yanlış düşünce ve davranışlarla pek çok kötülüğün en önemli sebeplerinden biri de yine sevgi eksikliğidir. Hâlbuki sevgi olsa, öfkeler diner, düşmanlık duyguları biter, bir daha ortaya çıkma imkânı bulamadan kaybolup gider. Unutulmaması gereken bir husus da şudur ki, tüm faziletler, tüm iyilik ve güzellikler, sevgi ve samimiyet ortamında doğar ve gelişirler. Bu bakımdan, günümüzde yaşadığımız rahatsızlıklara karşı Allah rızasına dayanan sevgi pınarını herkesin gönlüne akıtmamız gerekmektedir. Çünkü bu sevgi ve samimiyet olmadan, yüce dinimizin hedeflediği faziletli hayat ve kâmil insan idealine ulaşmamız mümkün değildir.

O hâlde, insan sevgisine büyük önem veren yüce dinimiz İslâm'dan aldığımız ilham ile kalplerimizi sevgi ile dolduralım. Allah sevgisiyle gönüllerimizi herkese açalım. Hak aşığı Yunus Emre'nin ifadesiyle "Gelin tanış olalım, yâd isek bilişelim. Sevelim sevilelim. Dünya kimseye kalmaz."

-51-
İNSANA SAYGI VE ZULÜM

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

(Yunus, 10/52)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اِيَّاكُمْ وَ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَاِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَ بَيْنَ اللهِ حِجَابٌ

(Buhârî, "Cihad", 180)

Muhterem Müslümanlar!

İslâm dini, insana büyük değer vermiş, ona vazgeçilmez haklar tanımış ve bu hakları dokunulmaz kabul etmiştir. Günümüzde temel insan hakları olarak nitelendirilen bu haklar, insanın emniyetini, huzur ve mutluluğunu hedeflemektedir. Şüphesiz insanlık aradığı huzur ve mutluluğu ancak İslâm'ın evrensel değerlerine gönlünü açmakla bulabilecektir.

Kur'an-ı Kerim'de, *"Ey iman edenler! Allah ve Resûlü, size hayat verecek şeylere çağırdığı zaman, o çağrıya uyun..."*[1] buyurularak, ilahî mesajların insanlara "hayat" verdiği dile getirilmiştir. Gerçekten cehalet ve zulüm gibi hayatı adeta yaşanmaz hâle getiren nice olumsuzluklar içinde yüzen insanlık, İslâm'ın gelişiyle adeta yeniden hayat bulmuştur. Zira bu rahmet yüklü ifadelerin merkezinde hep insan, insana saygı ve insanın dünya-ahiret mutluluğu yer almıştır. Şüphesiz huzur ve mutluluk filizleri, sadece hakların gözetildiği bir ortamda yeşerebilir.

Değerli Kardeşlerim!

Adaletin, hak ve hukukun gözetilmediği ortamda zulüm vardır. Şüphesiz insan onur ve şerefiyle bağdaşmayan, temel hak ve hürriyetlere aykırı her türlü tutum ve davranış zulümdür. Bir insanın asla vazgeçemeyeceği hayat hakkından tutun da, emeğinin gaspına, fitne, fesat, iftira ve gıybetle huzur ve mutluluğunun elinden alınmasına

[1] Enfâl, 8/24.

varıncaya kadar sözlü ve fiilî her türlü tutum zulümdür. Hiçbir sebep zulmü, meşru kılamaz. Dinimiz, gerek insana gerekse diğer canlılara karşı zulmü kesin olarak yasaklamıştır.

Kur'an-ı Kerim'de, *"Allah, zulmedenleri sevmez"*[2] buyurularak, zulüm ile Allah'ın rıza ve sevgisinin bir arada bulunamayacağına vurgu yapılmıştır. Sevgili Peygamberimiz de yemin ederek insanlara haksızlık ve zulmeden kişinin, cehenneme gireceğini, cennetten de mahrum bırakılacağını ifade etmiştir.[3]

Saygıdeğer Mü'minler!

Zulüm, bireysel ve toplumsal huzurun bozulmasında, insanların haysiyet ve onurlarının zedelenmesinde baş etkendir. Zulüm, bir toplumda birlik ve beraberliğin, sevgi, saygı ve sadakatin, barış ve hoşgörünün önündeki en büyük engeldir. Zulüm, fıtratı bozulmuş, gönlü kirlenmiş, vicdanı kararmış insanların bir niteliğidir. Bu konumdaki insanlar belki dünyada nefislerini tatmin edebilir, emellerine ulaşabilirler ama her şeyin ayan beyan ortaya döküleceği ahirette kendilerini kötü bir sonun beklediğini asla unutmamalıdırlar.

Kur'an'ın ifadesiyle kıyamet günü *"Zulmedenlere, 'Ebedî azabı tadın! Siz ancak vaktiyle yaptıklarınızın cezasına çarptırılıyorsunuz' denilecektir."*[4]

Âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimiz de bir hadis-i şeriflerinde; "*Zulümden sakınınız. Zira zulüm, kıyâmet günü (sahibini kuşatan) karanlıklar (olacak)dır.*"[5] buyurarak, zalimlerin ahirette karşılaşacağı zor durumu dile getirmiştir.

Unutulmamalıdır ki haksızlık ve zulüm, ahirette, zulmeden kişiyi iflasa götürür. Bir defasında sevgili Peygamberimiz, *"Müflis kimdir, biliyor musunuz?"* diye sorduğunda, ashâb; "Bize göre müflis, parası ve malı olmayan kimsedir" dediler. Peygamberimiz; "*Şüphesiz ki ümmetimin müflisi; kıyamet günü namaz, oruç ve zekât sevabıyla gelip; şuna sövdüğü, buna iftira ettiği, şunun malını yediği, bunun kanını döktüğü, şunu dövdüğü için iyiliklerinin sevabı başkalarına verilen ve*

[2] Âl-i İmrân, 3/140.
[3] Müslim, "İman", 218.
[4] Yunus, 10/52.
[5] Buhârî, "Mezâlim", 8.

üzerindeki kul hakları bitmeden sevapları bittiği için hak sahiplerinin günahları kendisine yükletilip sonra da cehenneme atılan kimsedir"[6] buyurdular.

Hutbemizi sevgili Peygamberimizin bu konudaki bir uyarısıyla bitirelim:

"*Mazlumun bedduasından sakınınız. Çünkü onunla Allah arasında perde yoktur.*"[7]

[6] Müslim, "Birr", 59.
[7] Buhârî, "Cihad", 180.

-52-
İNTİHAR HARAMDIR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

(Nisâ, 4/29)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِنَّ دِمَاءَكُمْ ، وَ أَمْوَالَكُمْ وَ أَعْرَاضَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هٰذَا ، فِي شَهْرِكُمْ هٰذَا ، فِي بَلَدِكُمْ هٰذَا ، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ

(Müslim, "İmare", 36; Tirmizî, "Cuma", 80, "Cihad", 28)

Muhterem Müslümanlar!

Hayatı veren Yüce Allah olduğu gibi, hayata son verme yetkisi de ancak Allah'a aittir. Bu nedenle yüce dinimiz İslâm, insan hayatına büyük önem vermiş, haksız yere bir insanı öldürmeyi bütün insanları öldürmeye, bir canı kurtarmayı da bütün insanları kurtarmaya denk tutmuştur.[1] Sevgili Peygamberimiz de insanların can, mal ve ırzları dokunulmaz olup her türlü tecavüzün yasaklandığını bütün insanlığa ilan etmiştir.[2]

Aziz Mü'minler!

Başkasının canına kıymak haram olduğu gibi, insanın kendi canına kıyması, intihar etmesi de aynı şekilde haramdır. Bu konuda Cenâb-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de, *"Nefislerinizi öldürmeyiniz"*[3], *"Allah'ın haram (dokunulmaz) kıldığı canı haksız yere öldürmeyiniz"*[4] buyurarak cana kıymayı ve intiharı yasaklamıştır.

Sevgili Peygamberimiz de hadis-i şeriflerinde intihar eden kimsenin intiharı gerçekleştirdiği yöntemle ceza göreceğini belirtmiş, insanın

[1] Mâide, 5/32.
[2] Müslim, "İmare", 36; Tirmizî, "Cuma", 80, "Cihad", 28.
[3] Nisâ, 4/29.
[4] En'am, 6/151.

kendi canına kıymasının büyük bir suç ve günah olduğunu vurgulamıştır.[5]

Unutulmamalıdır ki, intihar etmekle dünyevî sıkıntı ve problemlerini çözeceğini düşünenler, ahiret hayatında bu yüzden daha büyük sıkıntı ve felaketlerle karşılaşabilirler.

Değerli Kardeşlerim!

Hayat, en kötü şartlar altında bile güzeldir. Hayatta keder ve mutluluk, üzüntü ve sevinç hep vardır ve bu böyle devam edip gidecektir. Bugün katlanamadığımız birçok sıkıntının yarın sona ermesi ve mutlu günlerin gelmesi her zaman mümkündür. Öyleyse ruh bedende kaldıkça Allah'tan ümit kesilmez. Her gecenin bir sabahı olduğu gibi, her zorluğun da bir kolaylığı vardır. Nitekim Kur'an'da Allah'ın insana şah damarından daha yakın olduğu ve ondan ancak inanmayanların ümit keseceği haber veriliyor.[6]

Buna göre insanın çaresiz ve ümitsiz kaldığı anlarda ona rahmet, bereket ve ümit kapılarını açan, umulmayan ve beklenmeyen yerlerden kolaylıklar ihsan eden Yüce Allah'tır. Çünkü O'nun her şeye gücü yeter. O'na dayanan da güç kazanır.

Sıkıntılara göğüs germek, acıya ve kedere karşı sabır göstermek, şartlar ne kadar kötü olursa olsun, Allah'a olan inanç ve güveni yitirmemek Müslüman'ın temel karakteri ve ilkesi olmalıdır. Üstelik bu yolda gösterilen sabır ve mücadelenin Allah katında büyük bir ecri ve değeri bulunmaktadır.

Öyleyse, Müslüman, her türlü sıkıntılı anında, Yüce Allah'a dua ve niyazda bulunmalı, O'nun engin lütuf ve keremine sığınmalıdır. Çünkü sıkıntılara çare, dertlere deva, hastalıklara şifa veren ancak O'dur.

[5] Buhârî, "Cenâiz", 84, "Edeb", 44; Müslim, "İman",175-177; Tirmizî, "Tıb", 7.
[6] Kâf, 50/16; Yusuf, 12/87.

-53-
İRŞAD VE DAVET SORUMLULUĞU

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

(Âl-i İmrân, 3/110)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَراً فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذٰلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ

(Tirmizî, "Fiten", 11)

Muhterem Müslümanlar!

İnsanı saygın ve mükerrem bir varlık olarak yaratan Yüce Allah, diğer varlıklardan farklı olarak ona nice meziyetler bahşetmiştir. Bu meziyetlerin başında şüphesiz akıl gelmektedir. Akıl, insanın doğru yolu bulmasında en önemli cevherdir. Ancak sadece akıl, kişinin hakkı ve hakikati bulmasında her dem yeterli değildir. Bu nedenledir ki Yüce Allah, doğru yolu göstermek üzere çok sayıda Peygamber göndermiştir. İnsanlık için rahmet olan bu elçiler, Yüce Allah'ın emir ve yasaklarını, hak ve batılı, insanî ve ahlâkî erdemleri her türlü zorluğa rağmen insanlara tebliğ etmişlerdir. Peygamberlerin gönderilmesi, toplumda irşad ve davetin gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Değerli Mü'minler!

İnsanlar, tabiatları gereği her zaman irşad ve davete, öğüt ve nasihate muhtaçtırlar. *"Öğüt ver, doğrusu öğüt inananlara fayda verir."*[1] âyeti, irşad ve davetin gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Gerçekten sıkıntı ve problemlerle bunalan gönüller, katılaşan kalpler, rahmet yüklü ilahî mesajlarla huzur bulmakta, zihinler berraklaşmaktadır. Yeter ki gönül ve zihinler, insana hayat verecek, hayatı ve ölümü, varlık ve yokluğu, dünya ve ahireti anlamlandıracak ilahî mesajlara açık olsun...

[1] Zâriyât, 51/55.

Bu mesajlara kapalı kulak ve gönüller ise, elbette rahmetten gerekli haz ve huzuru alamayacaklardır. Rahmet elçilerine gönüllerini açma yerine sırt dönecekler ama kaybedenler kendileri olacaklardır.

Aziz Mü'minler!

Dinimiz İslâm, iyiliklerin ve ahlâkî değerlerin yaygınlaştırılması ve kötülüklerle mücadele konusunda, bütün fertlere bir sorumluluk yüklemiştir. Nitekim *"Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a inanırsınız..."*[2] ayeti, bu konudaki sorumluğu dile getirmektedir.

Her sözü bizler için mesaj yüklü sevgili Peygamberimiz de; *"Sizden kim bir kötülük görürse, eğer gücü yetiyorsa, onu eliyle değiştirsin. Buna gücü yetmiyorsa diliyle o kötülüğü değiştirsin. Buna da gücü yetmiyorsa, o zaman kalbiyle buğzetsin. İmanın gerektirdiği en alt sorumluluk bilinci budur."*[3] buyurarak bu hususa işaret etmiştir.

Buna göre hepimizin, eşimize, evladımıza, komşularımıza, arkadaşlarımıza karşı bir sorumluluğumuz vardır. Sorumluluğun gereği yerine getirildiği takdirde, kötülükler ve ahlâksızlıklar zemin bulamayacak, kök salamayacaktır. Sorumluluğun ihmali durumunda ise, ortaya çıkacak olumsuzluklara bütün toplum olarak bedel ödenecektir.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz (s.a.s.), gayet dikkat çekici bir üslupla, kötülüklerle mücadele edilmesini vurguluyor:

"Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ya iyiliği emir ve kötülükten men edersiniz yahut Allah Teala size toplumsal kargaşa (azap) verir. Sonra kurtulmak için Allah'a yalvarırsınız da duanız kabul edilmez." [4]

Muhterem Müslümanlar!

İnsanlık geçmişte nasıl peygamberlere muhtaç idiyse, bugün de dinin emir ve yasaklarını, güzelliklerini insanlara anlatacak din hizmetini ihlâs ve samimiyetle yerine getirecek gönül erlerine muhtaçtır. Yaratılanı yaratandan ötürü hoş gören Yunuslar, kapısını ve gönlünü herkese açan Mevlanalar, baba şefkatiyle herkesi kucaklayan Hacı Bektaş-ı Veliler misali, özü-sözü, eylem ve söylemi birbiriyle uyumlu gönül erleri, bir toplum için büyük kazanımdır.

---

[2] Âl-i İmrân, 3/110.
[3] Tirmizî, "Fiten", 11.
[4] Tirmizî, "Fiten", 9.

Unutulmamalıdır ki, irşad ve davet belirli liyakate sahip fertlerin ifa edeceği bir görevdir. *"Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk (sınıf) bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır."*[5] buyurulmak suretiyle irşad ve davetin genelin değil bu hususta ehliyet sahibi kimselerin görevi olduğu vurgulanıyor.

Hutbemi irşad ve davette temel esasları içeren bir ayet mealiyle bitirmek istiyorum:

"Ey Muhammed! Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır, onlarla en güzel şekilde mücadele et; doğrusu Rabbin kendi yolundan sapanları daha iyi bilir."[6]

[5] Al-i İmrân, 3/104.
[6] Nahl, 16/125.

-54-
İSLÂM KOLAYLIK DİNİDİR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

... يُرِيدُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ...

(Bakara, 2/185)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا . وَبَشِّرُوا وَلَا تُنَفِّرُوا

(Buhârî, "İlim",11, "Cihad", 164)

Değerli Mü'minler!

İslâm dininde aşırılığın ve zorluğun yeri yoktur. Yüce dinimiz İslâm, insanlık için dünya ve ahiret saadetini temin etmek üzere gönderilmiştir. Bu yüce dinin, evrensel niteliklerinden birisi de kolaylık dini olmasıdır. İnsanı gücü nispetinde sorumlu tutan İslâm dini, insanları zora ve sıkıntıya sokmak için gelmemiştir. Onun gayesi, insanların iç ve dış dünyalarının saflığını, sadeliğini, berraklığını korumaktır.

Konuyla ilgili olarak Yüce Allah, şöyle buyurmaktadır:

"Allah, size kolaylık diler, zorluk dilemez."[1]

Şu ayet-i kerimeler de İslâm'ın kolaylık prensibini vurgulamaktadır*:*

"Allah uğrunda hakkıyla cihat edin. O sizi seçti ve dinde üzerinize hiçbir güçlük yüklemedi. Babanız İbrahim'in dinine uyun. Allah, sizi hem daha önce hem de bu Kur'an'da Müslüman diye isimlendirdi ki, Peygamber size şahit (ve örnek) olsun, siz de insanlara şahit (ve örnek) olasınız. Artık namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin ve Allah'a sarılın. O sizin sahibinizdir. O ne güzel sahip, ne güzel yardımcıdır!"[2]

"Allah, size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez."[3]

Hz. Peygamber, her konuda olduğu gibi, dinin kolaylık prensibini hayata geçirmek konusunda da en iyi örnektir.

---

[1] Bakara, 2/185.
[2] Hacc, 21/78.
[3] Mâide, 5/6.

Aziz Mü'minler!

Hz. Peygamber (s.a.s.) de hadisi şeriflerinde; "*Muhakkak ki din kolaylıktır.*"[4] buyurmaktadır. Her şeyde olduğu gibi bu konuda da Peygamberimizin hayatı ve uygulamaları bize en güzel örnektir. Bir hadisinde Peygamberimiz Allah'ın sınırlarından ayrılmamayı ve sınırları aşmamayı mü'minlere hatırlatmış ve dinin kolay olduğunu belirtmiş ve *"Bu din, kolaylık dinidir. Kimse dini geçmeye çalışmasın, (başaramaz, yine de yapamadığı eksiklikleri kalır ve) üstünlük dinde kalır"*[5] buyurmuştur.

Hz. Âişe der ki: *"Resûlullah iki şey arasında muhayyer bırakıldığında, günah olmadığı sürece mutlaka en kolayını seçerdi. Günah olursa, bundan en uzak insan o olurdu."*[6]

Değerli Mü'minler!

Hz. Peygamber daima işlerin kolay olanını tercih ederdi. Kolaylık konusunda Peygamberimizin şu veciz hadisine kulak verelim:

"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz."[7]

Bu ayet ve hadislerden anlaşılıyor ki, dinde esas olan zorlaştırmak değil, kolaylaştırmak ve sevdirmektir. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber, bu istikametteki uygulamasını ümmetine bizzat kendisi örnek olarak göstermiştir. Hz. Peygamber'in, tavsiye ve öğütlerinde öngördüğü bu kolaylık prensibine uyulmalıdır.

[4] Nesâî, "İman", 28.
[5] Buhârî, "İman", 29.
[6] Müslim, "Fedail", 20, 77.
[7] Buhârî, "İlim",11, "Cihad", 164.

-55-
İSLÂM TEVHİT DİNİDİR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اُعْبُدُوا اللهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

(Nahl, 16/36)

Aziz Mü'minler!

Dinimiz tevhit dinidir. Tevhit, Allah'tan başka yaratıcı ve mabud kabul etmemektir.

Hz. Âdem (a.s.)'den son peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.)'e kadar dinî tebliğlerin esasını tevhit inancı oluşturur. Tarih boyunca bütün peygamberler tevhit inancını yerleştirmeye çalışmışlar ve insanları Allah'ın birliğine, ahirete ve gönderilen ilahî mesajlara inanmaya çağırmışlardır. Zamanla insanlar tevhit akidesini bozup dinlerini tahrif ettiklerinde, Allah yeni bir peygamber göndererek, tevhid inancından sapmaları düzeltmiştir.

Bütün peygamberler tebliğlerinde, ibadetlerin sadece Allah için yapılması gerektiğini açıkça belirtmişlerdir. Bu hususta Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır:

"Andolsun biz her ümmete, 'Allah'a kulluk edin ve sahte tanrılardan uzak durun diye' bir elçi gönderdik."[1]

Tevhit, Allah'ın otoritesinin hiçbir şekilde paylaştırılmaması; Allah'tan başka hiçbir varlığa beşer üstü güç yüklenmemesi ve O'nun dışında hiçbir varlığa ibadet edilmemesi demektir. Çünkü en üstün vasıflara sadece Allah sahiptir. Allah, yaratan, yarattıklarını düzene koyan, yaratılmışlar üzerinde tasarruf gücü olan, rızık veren, her şeyin sahibi ve Rabbidir. O'nun ilahî vasıflarından birini ya da birkaçını başka

[1] Nahl, 16/36.

varlıklara nispet etmek şirktir. Şirk ise tövbe edilmediği takdirde Allah'ın kesinlikle bağışlamayacağı bir günahtır.

Muhterem Müslümanlar!

İnsanoğlu, tevhit inancını kabul edebilir bir fıtratta ve tertemiz olarak yaratılmıştır. İnsanın, yaratılışındaki kusursuzluk, çevresinde gördüğü her şey ve tabiatın mükemmel işleyişi ona tevhidi anlatır. İnsana düşen, tevhit inancına sahip çıkmak ve onu korumaktır. Gönderilen peygamberler hep bu gayeye hizmet etmişlerdir. Kur'an, tevhidi zedeleyen, doğru inancı yok eden unsurları bir bir haber vermektedir.

Şirk, tevhit inancını ortadan kaldırır. Ataların yanlış inançlarına cahilce ve körü körüne bağlılık, kibir ve nefsin arzularına mahkûm olmak da tevhit inancını zedeler. Bütün bu tehlikelerden korunmanın yolu ise, dini doğru öğrenmek, doğru anlamak ve doğru yaşamaktır.

Değerli Mü'minler!

Yüce Rabbimiz, insanları ve cinleri yalnız kendisine kulluk etmeleri için yaratmıştır. İbadetlerde Allah'tan başkasının rızasını gözetmek, herhangi bir iyiliği insanlara gösteriş olsun diye yapmak, Allah'tan başkasından yardım dilemek, şifa beklemek ve benzerleri işler, tevhit inancına aykırı davranışlardır. Şirkten korunma ve tevhide sarılma konusunda yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır:

"*Ey Muhammed! Şüphesiz biz o kitabı sana hak olarak indirdik. Öyleyse sen de dini Allah'a has kılarak O'na kulluk et.*"[2]

"De ki: '*Ben de ancak sizin gibi bir insanım, ne var ki bana, sizin ilâhınız ancak bir tek ilâhtır' diye vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın.*"[3]

Şirkten uzaklaşmak ve tevhit inancını koruyabilmek için, ibadetlerimizi her türlü riya ve gösterişten uzak kalarak ve Allah rızası için yapalım. Unutmayalım ki, insana yakışan sadece Allah'a kul olmak ve O'na ibadet etmektir.

[2] Zümer, 39/2.
[3] Kehf, 18/110.

-56-
İSLÂM'DA ADALET

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلّٰهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللّٰهُ أَوْلَى بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَى أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلْوُوا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

(Nisa, 4/135)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللهِ تَعَالَى ؟ ...

إِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرِقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ ، وَإِذَا سَرِقَ فِيهِمِ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ، وَايْمُ اللهِ ، لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتُ مُحَمَّدٍ سَرِقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا

(Buhârî, "Hudud", 12; Müslim, "Hudud", 8-9)

Aziz Müslümanlar!

Adalet; düzenli ve dengeli davranmak, her şeyin hakkını vermek, demektir.

İslâm Dini'nde adalet: Kültür, bilgi, mevki, cinsiyet, ırk, dil ve din farkı gözetmeden insanlara, insan olmaları yönünden eşit davranmak ve haklarını vermek demektir.

Kur'an-ı Kerim'de adaletle ilgili olarak şöyle buyrulmaktadır:

"Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutan ve Allah için şahitlik eden insanlar olun. Hükmünüz veya şahitliğiniz velev ki, kendiniz veya ananız, babanız, yakın hısımlarınızın aleyhine olsun. İsterse onlar, zengin veya fakir bulunsunlar."[1]

"Şüphesiz ki Allah, size emanetleri ehline vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder..."[2]

[1] Nisa, 4/135.
[2] Nisa, 4/58.

Sevgili Peygamberimizin, hak ve adaletle ilgili birçok hadisleri vardır. Bunlardan birkaç örnek verelim:

Bir gün Kureyş kabilesinden asil bir kadın hırsızlık yapmıştı. O kadını cezalandırmaması için ashabdan Üsame'yi Peygamberimize gönderdiler. Bu duruma kızan ve üzülen Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdular:

"Nasıl oluyor da bazı kimseler, Allah'ın kanunu karşısında aracı olmaya kalkışıyorlar. Sizden öncekilerin mahvolmasının sebebi şudur: İçlerinden asil, ileri gelen birisi hırsızlık yapınca, onu serbest bırakıyor, zayıf ve fakir bir kimse hırsızlık yapınca, onu cezalandırıyorlardı. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma hırsızlık yapsaydı, onun da cezasını verirdim."[3]

Görüldüğü üzere, Hz. Peygamber, adalet konusunda aracı olmak isteyenleri çok yakını da olsa sert bir şekilde reddetmiş, suçluya layık olduğu cezasını vermekte en ufak bir tereddüt göstermemiştir. Konuyla ilgili olarak başka bir hadislerinde Peygamber Efendimiz (s.a.s.), şöyle buyururlar:

"Âdil, bilgili ve başarılı hükümdarlar; hısım, akraba ve Müslümanlara karşı yumuşak kalpli ve şefkatli olanlar; aile efradı kalabalık olduğu hâlde harama el uzatmayıp, haramdan uzak kalmaya çalışanlar cennet ehlidir."

Aziz Müslümanlar!

İlim ve fikir sahipleri, adalet için bakınız neler söylemişlerdir:

Adalet, kutup yıldızı gibi yerinde durur. Geri kalan her şey onun çevresinde döner. Haksız olanlar, adaleti zulüm sanırlar. Kılıcın yapamadığını adalet yapar. Kötülüğü adaletle, iyiliği de iyilikle karşıla. Adalet dünyadan kalkarsa, insan hayatına değer verecek bir şey kalmaz. Ülkeler kılıçla alınır, ancak adaletle korunur.

[3] Buhârî, "Hudud", 12; Müslim, "Hudud", 8-9.

-57-
İSRAF

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذٰلِكَ قَوَامًا

(Furkan, 25/67)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

لاَ تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلاَهُ وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ

(Tirmizî, "Kıyamet",1)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce dinimiz İslâm'ın, huzurlu bir hayat için benimsediği prensiplerden birisi de iktisat ve itidaldir. İktisat ve itidal, yeme-içme, harcama, konuşma ve benzeri bütün işlerde ölçülü olmaktır. Bunun zıddı ise israftır. İsraf, ihtiyaç sınırını aşmak, aşırı harcamalarda ve ölçüsüz davranışlarda bulunmak demektir.

Nitekim Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de, olgun mü'minlerin sıfatlarını sayarken, onların daima ölçülü olduklarını vurgulamakta ve şöyle buyurmaktadır:

"*Onlar ki, harcadıklarında ne israf ederler ne de cimrilik. İkisi arasında, itidalli bir yol tutarlar.*"[1]

Muhterem Müslümanlar!

Allah tarafından bize bahşedilen hayat, sağlık, eş, evlat, makam-mevki, mal, mülk gibi nimetler, hep emanet olarak verilmiştir. Onun için biz, bu nimetleri kullanma tarzımızdan, İsraf edip etmediğimizden ve bunları nerelerde harcadığımızdan ahirette sorguya çekileceğiz.

Konumuzla ilgili olarak Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

[1] Furkan, 25/67.

"*O gün, verilen nimetlerin hepsinden sorguya çekileceksiniz.*"[2]

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) de; "*Kıyamet günü insanoğlu, ömrünü nerede harcadığından, yaptığı işleri ne niyetle yaptığından, nasıl kazanıp nereye harcadığından, vücudunu ve sıhhatini nerede ve nasıl değerlendirdiğinden sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılamaz*"[3] buyurmuşlardır.

Millet olarak çok müsrifiz. Özellikle, çöpe atılan ekmeklerden tutun da kamu malları, tabii kaynaklar, elektrik, su ve zaman gibi sayısız değerlerimizi israf ediyoruz. Hâlbuki yeryüzünde hiçbir kaynak ve imkân sonsuz değildir. Günümüzde bunların değeri daha da artmıştır.

Muhterem Müslümanlar!

Allah'ın bahşettiği maddî imkânların israf edilmesi büyük bir vebal olduğu gibi, pek çok yuvanın dağılmasına ve ülkenin ekonomik açıdan zayıflamasına da sebep olmaktadır. Bunun için şahsî harcamalarımızda ölçülü olmak, ülke kaynaklarını dikkatli kullanmak, verimli alanlarda değerlendirmek, dinî ve millî bir görevdir. Yarınlarımızın huzur ve rahatı için fert ve millet olarak iktisatlı davranmak ve israfa sapmamak zorundayız. Çünkü israf, Yüce Allah'ın verdiği nimetlere karşı bir nankörlük ve saygısızlıktır.

Muhterem Müslümanlar!

Hutbemi bir ayet mealiyle bitiriyorum:

"*Akrabaya, yoksula, yolda kalmışa, haklarını ver. Malını israf ile saçıp savurma. Zira saçıp savuranlar, şeytanın dostları, kardeşleridir. Şeytan ise Rabb'ine karşı çok nankördür.*"[4]

[2] Tekâsür, 102/8.
[3] Tirmizî, "Kıyamet",1.
[4] İsrâ, 17/26-27.

-58-
İSTANBUL'UN FETHİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللهِ أَفْوَاجًا

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

(Nasr, 110/1-3)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

لَتُفْتَحَنَّ الْقُسْطَنْطِنِيَّةُ وَلَنِعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا وَلَنِعْمَ الْجَيْشُ ذٰلِكَ الْجَيْشُ

(Ahmet b. Hanbel, *Müsned,* IV, 325)

Muhterem Müslümanlar!

İslâm Dini'ne hizmet için gerektiğinde canlarıyla ve mallarıyla her türlü fedakârlığı göze alan ecdadımız eşsiz zaferlerle dolu bir tarihi bizlere miras bırakmışlardır. İnsanlık adına büyük kazanımlar olan bu zaferler, geçmişimizden geleceğimize ışık tutan çok önemli dönüm noktalarıdır. Bir çağın kapanıp yeni bir çağın açılmasına yol açan ve tarihte müstesna bir yeri bulunan İstanbul'un fethi de bunlardan birisidir.

Değerli Mü'minler!

Peygamber (s.a.s.) Efendimizin; *"İstanbul mutlaka fethedilecektir. Onu fetheden komutan ne güzel komutan ve onu fetheden asker ne güzel askerdir"*[1] şeklindeki müjdesi bu fethe, farklı bir anlam ve önem kazandırmıştır. 29 Mayıs 1453 tarihi, sevgili Peygamberimizin müjdelemiş olduğu bu büyük fethin gerçekleştiği, İstanbul'un bir kültür ve medeniyetin merkezine dönüştüğü önemli bir dönüm noktasıdır.

Bu kültür ve medeniyet ortamında insanların can, mal, ırz ve namus güvenliği teminat altına alınarak, günümüze örnek olacak şekilde sevgi, saygı ve hoşgörüye dayanan inanç ve ibadet hürriyeti tanınmıştır. Herkese yardım eli uzatılmış, yoksullar gözetilerek sosyal adalet yerleştirilmiş ve halkın yaşamakta olduğu zulme son verilmiştir.

[1] Ahmet b. Hanbel, *Müsned,* IV, 325.

Hak ve adaletin yerleştirilmesi ve yaşatılmasıyla gönüller de fethedilerek İstanbul'un fethi ebedîleştirilmiştir. İstanbul'u geri almak için yapılmış olan yardım tekliflerine, öncelikle kilise önderleri ve yerli halkın karşı koymuş olması, bu fethin, insanlık tarihi açısından ne kadar önemli olduğunu net bir şekilde göstermiştir. Bu bakımdan İstanbul'un fethi, sadece kuvvet üstünlüğüne dayalı olarak kazanılmış bir savaştan ibaret değildir. Bu fetih, inanç ve bilginin gücüyle, hakkın, adaletin, sevgi, saygı ve hoşgörünün insanlığa armağan edildiği büyük bir zaferdir.

Aziz Kardeşlerim!

Bir fethin ebedîleşmesi için, kazanılan topraklar kadar, o topraklarda yaşayacak olan insanlara kazandırılması gereken değerler de önemlidir. Özünü yüce dinimizin değerlerinden alan fetih ruhu, bilgi ve inançla çalışıp üretmek, ülke ve insanlığa yararlı olmak şeklinde algılanmalıdır. Bu bakımdan, gelecek nesillerimizi İslâmî ve millî değerlerle donatıp bu ruh ve anlayışa sahip insanlık önderleri olarak yetişmelerini sağlamalıyız. Şunu unutmayalım ki, her birimizin sorumluluk bilinciyle vazifemizi en güzel şekilde yapmaya gayret etmemiz bu anlayışın bir gereğidir.

Değerli Kardeşlerim!

Bu vatanı atalarımızın bizlere aziz bir armağanı bilip, bu uğurda canlarını ve mallarını feda eden fetih erleri şehit ve gazilerimizle, ülkemiz için her türlü fedakârlığa katlanan ecdadımıza Yüce Allah'tan rahmet diliyor ve hutbemi bir ayet mealiyle bitiriyorum:

"Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir."[2]

[2] Nasr, 110/1-3.

-59-
İYİLİKLER DE KÖTÜLÜKLER DE KARŞILIKSIZ KALMAZ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

(Zilzal, 99/6-8)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَ أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَ فَعَلَ فِيهِ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ، وَفِيمَ أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ

(Tirmizî, "Kıyamet",1)

Muhterem Müslümanlar!

Şüphesiz yapılan iyilikler ve kötülükler karşılıksız kalmaz. Bizler bu dünyanın bir imtihan yeri olduğuna inanırız. Kısa bir misafirliğin ardından, her gün binlerce insanı yolcu ettiğimiz ebediyet yurduna bizler de gideceğiz. Ahiret gününe inanmak imanımızın temel esaslarındandır. Orada herkesin dünyada yaptıklarından ya da yapmadıklarından dolayı hesaba çekileceğinden de hiç şüphemiz yoktur. Zira insanların bu dünyada yaptıkları yanına kalacak olsaydı, bu bir haksızlık ve adaletsizlik olurdu.

Cenab-ı Hak, Necm sûresinin 31'inci ayetinde şöyle buyurmaktadır:

"Göklerdeki her şey yerdeki her şey Allah'ındır. Bu, kötülük edenleri yaptıklarıyla cezalandırılması, iyilik edenleri de daha güzeliyle mükâfatlandırılması için böyledir."

Yüce Allah, kıyamet gününü mükâfatlandırma ve cezalandırma günü olarak tayin etmiş, Enbiya sûresinin 47'nci ayetinde şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet günü için, adalet terazileri kuracağız. Öyle ki hiçbir kimseye zerre kadar zulmedilmeyecek, (yapılan iş) bir hardal tanesi ağırlığında olsa onu getirip ortaya koyacağız. Hesap görücü olarak biz yeteriz."

İnsanın dünyada yapmış olduğu şeylere kendi bedeni şahitlik

edecektir. Bu husus Nûr sûresinin 24'üncü ayetinde şöyle açıklanır:

"İşlemiş oldukları günahtan dolayı dillerinin, ellerinin, ayaklarının kendi aleyhlerine şahitlik edecekleri günde, onlara çok büyük bir azap vardır."

Değerli Müslümanlar!

Yüce Allah, ilahî mahkemenin kurulacağı günü, Kur'an-ı Kerim'de muhtelif ayetlerde şöyle haber vermektedir:

"O gün insanlar amellerinin kendilerine gösterilmesi için bölük bölük kabirlerinden çıkacaklardır. Artık kim zerre ağırlığınca bir iyilik yaparsa onun mükâfatını görecek; kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir."[1]

"Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı günde, kulakları sağır edercesine şiddetli ses geldiği vakit, işte o gün, onlardan herkesin kendisini meşgul edecek bir işi vardır. O gün birtakım yüzler vardır ki, pırıl pırıl parlarlar, gülerler, sevinirler. O gün nice yüzlerde vardır ki toz toprak içindedirler. Onları bir siyahlık bürür."[2]

"Her insanın amelini boynuna yükledik. Kıyamet günü kendisine, açılmış olarak karşılaşacağı bir kitap çıkaracağız. Oku kitabını! Bu gün, hesap sorucu olarak sana nefsin yeter denilecektir."[3]

Sevgili Peygamberimizin bir hadisi ile hutbemi tamamlıyorum:

"Ahirette insan şu beş şeyden sorguya çekilmedikçe Allah'ın huzurundan ayrılamaz; ömrünü nerede tükettiğinden, gençliğini ne şekilde yıprattığından, malını (servetini) nereden kazandığından ve nerelere harcadığından, bildikleriyle amel edip etmediğinden."[4]

[1] Zilzal, 99/6-8.
[2] Abese, 80/33-41.
[3] İsrâ, 17/13-14.
[4] Tirmizî, "Kıyamet", 1.

-60-
KABİR ZİYARETİ VE MEZARLIKLARIN KORUNMASI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ

(Abese, 80/18-22)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

زُورُوا الْقُبُورَ فَإِنَّهَا تُذَكِّرُكُمُ الْآخِرَةَ

(İbn Mâce, "Cenâiz", 47)

Muhterem Müslümanlar!

Hiç şüphe yok ki, bu dünya fanidir. Her yeni, eskiyecek ve her konan göçecektir. Her nefis, mutlaka ölümü tadacak, bu dünya hayatı sona erecek ve ahiret hayatı başlayacaktır. Ahiret hayatına geçiş için açılan ilk kapı, kabir kapısıdır. Bu kapıdan içeri giren her insanın ilk sorgusu burada yapılacaktır. Yüce Allah'ın, bizim için tayin ve takdir buyurduğu hayat gerçeği ve güzergâhı böyledir. Nitekim Kur'an-ı Kerim, bu hakikati şöyle açıklamaktadır:

"*Allah, onu (insanı) hangi şeyden yarattı? Onu, küçük bir nutfeden yaratıp ona özel bir şekil vermiştir. Sonra ona, dünyaya geliş yolunu kolaylaştırmıştır. Sonra ona ölümü vermiş ve kabre koydurmuştur. Sonra dilediği zaman, onu yeniden diriltecektir.*"[1]

Değerli Mü'minler!

Yakınlarımızdan ve dostlarımızdan birçoğu, şimdi ahiret âleminin ilk durağı olan kabirlerinde bizi beklemektedirler. Biz de onların yanına gideceğiz. Bir insanın, ölmüş olan yakınlarını, dostlarını, sevdiklerini ve hayatı birlikte paylaştığı arkadaşlarını unutması, elbette kolay değildir. Her fırsatta onları yâd etmek ve onlarla olan münasebetini, bir şekilde sürdürmek ister. Bunun için onların kabirlerini ziyaret etmeyi bir vefa borcu bilir ve bu ziyaretlerle de vicdanî bir teselli bulur.

[1] Abese, 80/18-22.

İslâm dininde, ölümü hatırlamak, ahiret hayatını düşünmek ve günahlarının affı için Allah'a dua etmek üzere kabir ziyaretinde bulunmak sünnettir. İşte bu maksatla sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), kabir ziyaretini tavsiye etmiş ve *"Kabirleri ziyaret ediniz, bu size ahireti hatırlatır"*[2] buyurmuştur. Bunun için dinimiz, kabir ziyaretleriyle ilgili bazı ölçüler koymuştur.

Aziz Müslümanlar!

Mezarlıklarımız, temiz ve tertipli, israf ve gösterişten uzak olmalıdır. Oralar, mesire yeri hâline getirilmemeli ve kabirlerin üzerine oturulmamalıdır. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), bir mazeret olmadan kabirlerin üzerine oturulmamasını ve çiğnenmemesini tavsiye etmiştir.[3]

Kabir ziyaretinde bulunurken, tevhîd inancına uygun düşmeyen tutum ve davranışlardan sakınmak gerekir. Mezarlıklara veya türbelere ziyarete gidip oradaki ağaçlara mendil bağlamak, mezarların taşını toprağını öpmek, üzerlerindeki örtülere yüz sürmek ve bunlardan medet ummak, şifa beklemek gibi haram davranışlardan sakınmalı ve bu tür bid'at ve hurafelerden şiddetle kaçınmalıyız.

O hâlde bize düşen görev, yakınlarımızın, dost ve sevdiklerimizin mezarlarını, sade bir biçimde düzenlemek, temiz tutmak, yeşillendirmek ve mümkünse mezarların başına bir fidan dikmektir. Onların kabirlerini, usulüne göre ziyaret edip işlediğimiz hayır, yaptığımız ibadet, okuduğumuz Fatiha'nın sevabını ruhlarına bağışlamalı ve onlara dua etmeliyiz.

[2] İbn Mâce, "Cenâiz", 47.
[3] Müslim, "Cenâiz", 33.

-61-
KADIN: EVLAT, EŞ VE ANNE OLARAK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

(Zariyat, 51/49)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَنْ عَالَ جارِيَتَيْنِ حَتَّى تَبَلَّغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ: وَضَمَّ أَصابِعَهُ

(Müslim, "Birr", 149)

Değerli Mü'minler!

Yüce Allah, evrendeki her şeyi çift yaratmıştır. Kur'an-ı Kerim'de, *"Düşünüp ibret alasınız diye her şeyden (erkekli dişili) iki eş yarattık."*[1] ayetiyle bu gerçek dile getirilmektedir. Allah katında saygın bir yere sahip olan insan da kadın ve erkek olarak yaratılmıştır. Her varlığın yaratılışında olduğu gibi erkek ve kadının yaratılışında da sayısız hikmetler mevcuttur.

Kadınların geçmişte ve günümüzde gerek ailede gerekse toplumsal yapıda her zaman hak ettikleri saygı ve değeri gördükleri söylenemez. Öyle ki insanlık tarihinde kadının insan olup olmadığı tartışılacak kadar insaftan uzaklaşılmış hatta o, namusa leke süren bir varlık olarak düşünülmüş ve hayat hakkı hiçe sayılarak kumlara gömülecek derecede vahşi muamelelere maruz kalmıştır.

Üzülerek belirtelim ki, günümüzde de boyut ve biçimi farklı olsa da benzeri uygulamalara şahit olmaktayız. Bu muamelelere maruz kalan kadın, Allah'ın bize bir emaneti olan eşimiz, Rabbimizin bize göz aydınlığı olarak verdiği kızımız, yaratılışımızda hatta hayatımız boyunca ilk sığınağımız, anamızdır.

Değerli Mü'minler!

Kadın, anamızdır. Analarımız bizlerin dünyaya gelmesine vesile olan fedakârlık sembolü kimselerdir. Çekirdeğin toprağın yüreğinde hayat buluşu gibi, çocuk da anada hayat bulur. Analar, çocuklarını

[1] Zariyat, 51/49.

hamilelik dönemlerinde büyük zorluklarla taşımakta, çeşitli eziyet ve sıkıntılarla dünyaya getirmektedir. Doğum sonrasında ise, uykularını bölerek çocuklarını merhamet ve şefkat yüklü kucaklarında emzirmekte, onları en güzel ninnilerle uyutup, sevgiyle büyütmektedir. Yaşımız her ne olursa olsun hepimiz annelerimizin sevgi, şefkat ve merhametine muhtaç oluşumuzu derinden hissederiz.

Muhterem Mü'minler!

Bir eş olarak kadın, hayat arkadaşımızdır. Hayatın zorluklarını, üzüntü ve kederlerimizi onunla paylaşarak hafifletiriz. O, bizim sadık bir dert ortağımızdır. Huzur ve mutluluğumuzu onunla paylaştıkça hayatımız daha bir anlam kazanır. Zaten aile yuvasının kuruluşunun temel esprisi de bu değil midir?

"İçinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp, aranızda sevgi ve rahmet var etmesi, Allah'ın (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için dersler vardır."[2] âyeti, duygu ve sözlerimize ne güzel de tercüman oluyor.

Eşlerimizle bizler arasında var olan sevgi ve rahmet ilahî kökenlidir. Unutmayalım ki, onlar bize, biz de onlara Allah'ın birer emanetiyiz. Kur'an-ı Kerim'de, mü'min erkek ve kadınların birbirlerinin dostu oldukları ve birbirlerine iyiliği tavsiye edip kötülükten sakındırdıkları[3] bildirilmiştir.

Acısıyla, tatlısıyla bir ömür boyu beraber hayat sürecek eşlerin dostluğa, karşılıklı sevgi ve saygıya herkesten daha çok ihtiyaçları olduğu açıktır. Kur'an-ı Kerim'de; *"...Eşlerinizle, iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız (biliniz ki) Allah'ın hakkınızda çok hayırlı kılacağı bir şeyden de hoşlanmamış olabilirsiniz."*[4] buyurulmaktadır.

Aziz Müslümanlar!

Kadın, canımız kadar hatta ondan daha çok sevdiğimiz kızımızdır, evladımızdır. Üzülerek belirtelim ki, kız evladını ikinci plana iten bazı yanlış tutum ve anlayışlar varlığını hâlâ sürdürmektedir. Unutmayalım ki, kız olsun erkek olsun, onlar bize Yüce Mevla'mızın sevinç ve mutluluk kaynağı kıldığı, huzur kaynağı yaptığı nimetlerdir. Çocuklarımıza karşı

[2] Rûm, 30/21 .
[3] Tevbe, 9/71.
[4] Nisâ, 4/19.

davranış biçimimizi, onlara göstereceğimiz şefkat ve merhametin ölçüsünü cinsiyetleri belirlememelidir. Onların birinin hakkı diğerinden daha az değerli ve kutsal değildir. Kız çocuklarının mirastan, eğitim ve öğretim imkânından mahrum edilmeleri dinimizin esasları ile bağdaşmaz.

Hutbemi her konuda bizlere örnek olan rahmet Peygamberinin şu sözleriyle bitirmek istiyorum:

"Her kim kız çocukları yüzünden bir sıkıntıya uğrar da onlara iyi bakarsa, bu çocuklar onu cehennem ateşinden koruyan bir siper olurlar."[5]

"Her kim iki kız çocuğunu yetişkinlik çağına gelinceye kadar büyütüp terbiye ederse, kıyamet günü o kimseyle ben yan yana bulunacağız."[6]

[5] Buhârî, "Zekât" 10, "Edeb", 18; Müslim, "Birr", 147.
[6] Müslim, "Birr", 149.

-62-
KADİR GECESİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ

أَمْرٍ سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ

(Kadr, 97/1-5)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّى

(Tirmizî, "De'avât", 84)

Muhterem Müslümanlar!

Pek çok hayır ve bereketi bünyesinde barındıran, manevî haz ve vecdin doruğa ulaştığı Ramazan ayının son günlerine yaklaşmanın hüznünü taşırken, bin aydan daha hayırlı olan Kadir Gecesi'ne kavuşuyor olmanın sevinç ve heyecanını yaşıyoruz. Önümüzdeki ..... gününü ..... gününe bağlayan gece Kadir Gecesi'dir.

Zaman ve mekânlar, kendilerinde meydana gelen önemli olaylarla değer kazanırlar. Kadir Gecesini bu derece değerli kılan en önemli sebep de Kur'an-ı Kerim'in bu gece indirilmeye başlanmış olmasıdır. Kur'an-ı Kerim'in nüzûlü ve Peygamberimizin insanlığa son peygamber olarak gönderilmesi, dünya tarihinin en önemli hadisesidir. Kur'an-ı Kerim'de bu gece hakkında şöyle buyrulmaktadır:

"Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir Gecesi'nde indirdik. Kadir Gecesi'nin ne olduğunu sen ne bileceksin! Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır. Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede, Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir."[1]

Aziz Mü'minler!

Kadir Gecesini gereği gibi anlayıp hakkıyla değerlendirmenin yolu, Kur'an-ı Kerim'in eşsiz mesajlarını anlamaktan geçer. Bu itibarla, Kadir

[1] Kadr, 97/1-5.

Gecesi; Kur'an-ı öğrenme ve Resûlullah'ı tanıma, onların öngördüğü fazilet ilkeleri doğrultusunda yaşama ve her türlü kötülüğü terk etme vesilesi kabul edilmelidir. Zira insanlara dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamayı hedefleyen ve manevî varlığımızı karartan her türlü olumsuzluktan arındırarak, bizi üstün ahlâkî değerlere yönelten Kur'an'dır. O'nun getirdiği ilke ve prensiplerin özünde aydınlık, hoşgörü, dostluk ve kardeşlik vardır. O, insanlar arasında sevgi, uzlaşma, yardımlaşma, kardeşlik ve istikrarı sağlayacak; fert ve toplum planında pek çok ahlâkî ve sosyal problemin hak ve adalet çerçevesinde çözülmesine ışık tutacak ve insanlara gelişme yollarını göstererek onları geleceğe hazırlayacak ilâhî ölçüleri içeren bir kitaptır.

Kur'an'ın bu özelliği, *"Gerçekten bu Kur'an en doğru olan yola götürür ve iyi işler yapan mü'minler için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler"*[2], *"Biz Kur'an'dan, mü'minler için şifa ve rahmet olacak şeyler indiriyoruz..."*[3] ayetleriyle dile getirilmektedir.

Değerli Mü'minler!

Sayısız manevî güzelliğin yaşandığı ve mükâfatların sınırsız olarak verildiği bu gecede; özümüze dönerek gaflet içinde geçen günlerimizi sorgulamalı, kendimizle hesaplaşmalı, iyi ve güzel davranışlarımızı artırmaya, kötü davranışlardan uzaklaşarak kalbimizdeki manevî kirleri temizlemeye çalışmalıyız.

Bu gece; Yüce Allah'ın bizlere bilgi, anlayış ve ihlâs vermesini, doğruyu bulduktan sonra kalplerimizi saptırmaması ve bizi affetmesi için dua edelim. Acı ve sıkıntı içindeki yüzlerin gülmesi ve gözyaşı dökerek yaşamak zorunda kalan insanların kurtuluşu için neler yapabileceğimizi düşünelim. Sevgili Peygamberimiz, faziletine inanarak ve sevabını da yalnız Allah'tan bekleyerek bu geceyi ihya edenlerin, geçmiş günahlarının bağışlanacağı müjdesini vermiştir.[4]

Hutbemizi, Peygamber Efendimizin Hz. Aişe annemize bu gecede yapılmasını tavsiye ettiği dua ile bitirelim:

"Allah'ım! Sen affedicisin, affetmeyi seversin, beni de affet."[5]

---

[2] İsrâ, 17/9.
[3] İsrâ, 17/82.
[4] Buhârî, "Fadl-u Leyleti'l-Kadr", 1.
[5] Tirmizî, "De'avât", 84.

-63-
KÂİNATTAKİ İLAHÎ DENGEYİ KORUYALIM

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

(Tekâsür, 102/8)

Muhterem Müslümanlar!

Allah Teala insanı yaratmış ve ona belli bir ömür takdir etmiş, insanın sağlıklı, mutlu ve huzurlu yaşaması için de gerekli ortamı var etmiş, pek çok imkânı onun istifadesine sunmuştur. Dünyada nasıl yaşanacağını ise ilahî mesajlarla bildirmiştir.

Gökleri, güneş, ay ve yıldızlarla; yeryüzünü de bağlar, bahçeler, ağaçlar, ekinler ve çeşitli hayvan türleriyle süsleyen Yüce Allah'tır. Yeryüzünde suları akıtan, gökleri direksiz tutan, yağmurları yağdıran, gece ve gündüzü yaratan yine Allah'tır. Kâinat bütün zenginliği ve canlılığıyla Allah Teala'nın eseri, varlığının, birliğinin işareti ve belgesidir.

Bu hususu Cenab-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de şöyle açıklamaktadır:

"*Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü hâldeki toprağı canlandırdığı suda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde düşünen bir toplum için (Allah'ın varlığını ve birliğini ispatlayan) birçok deliller vardır.*"[1]

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah, her şeyi bir plan ve belirli bir ölçüde yaratmıştır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de; "*Biz her şeyi bir ölçüde yarattık*"[2] buyurulmaktadır.

İçinde yaşadığımız çevre ve yeryüzü insana emanet olarak

[1] Bakara, 2/164.
[2] Kamer, 54/49.

verilmiştir. Yüce Allah'ın kitabı olan Kur'an'ın getirdiği kural ve prensiplere uymaya çalıştığımız gibi, kâinat kitabına da saygı ve ibretle bakmalıyız. Dünyamızın yer altı ve yer üstü kaynaklarından istifade ederken kesinlikle israf etmemeliyiz.

İnsanın sahip olduğu özellik ve üstünlükler, onun bu güzellikleri ve kaynakları sorumsuz bir biçimde tahrip etmesini ve tüketmesini değil, büyük bir sorumlulukla hareket etmesini gerektirmektedir.

Bu konuda Yüce Allah, A'raf sûresinin 31. ayetinde; "*Yiyiniz içiniz fakat israf etmeyiniz. Çünkü Allah, israf edenleri sevmez*" buyurduğu gibi, bir başka ayet-i kerimede de; "*O gün nimetlerden mutlaka hesaba çekileceksiniz*"[3] ifadesiyle insanları uyarmaktadır.

Aziz Mü'minler!

Yaşadığımız çevrenin dengesini korumak hususunda sorumluluk bilinciyle davranmalı ve birbirimizi uyarmalıyız. Böylece hem kendimizi hem de bizden sonraki nesillerimizi tehlikeden korumuş oluruz.

[3] Tekâsür, 102/8.

-64-
KIYAMET

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ أَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَ أَنَّ اللهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

(Hacc, 22/7)

Muhterem Cemaat!

Kâinatta bulunan her şey bir gün altüst olup bütün insanlar ve diğer canlılar ölecek, ardından ölen tüm insanlar yeniden dirilecektir. İşte bu duruma kıyamet denmektedir. Kıyamet, ahiret hayatının başlangıcıdır. Kıyametin peşinden gelecek olan hesap, mizan, cennet veya cehennem ahiret hayatının devamını oluşturur. Bu nedenle ahiret inancı, Kıyamet ve onun peşinden gerçekleşecek olayların hepsine birden inanmayı kapsar.

Kıymetli Mü'minler!

Kur'an-ı Kerim'de kıyametin kesin olarak gerçekleşeceği[1], bu konuda herhangi bir şüphenin söz konusu olmadığı[2], ansızın gelip çatacağı[3] ifade edilmektedir. Ancak, kıyametin zamanı konusunda Allah'tan başka hiç kimsenin bilgisinin olmadığı hatırlatılmaktadır.[4] Nitekim Kur'an'da kıyametin zamanı konusunda Peygamberimize yöneltilen sorularla ilgili olarak şöyle buyrulmaktadır:

"Sana, kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlar. Sen onu nereden bileceksin! Onun bilgisi varıp Allah'a dayanır."[5]

Yine Cebrail'in "kıyametin ne zaman kopacağı" şeklindeki sorusuna Peygamberimizin *"Kendisine sorulan sorandan daha bilgili değildir"*[6] şeklindeki cevabı da bu konuda Peygamberlerin dahi bilgi sahibi olmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

---

[1] Hicr, 15/85.
[2] Hacc, 22/7.
[3] A'râf, 7/187.
[4] Lokman, 31/34; A'râf, 7/187.
[5] Nâziât, 79/42-44.
[6] Buhârî, "İmân", 37.

O hâlde günümüzde kıyametin ne zaman gerçekleşeceği ile ilgili yorum ve tahminlerin bir anlam taşımadığını söyleyebiliriz.

Muhterem müslümanlar!

Kıyamet iki safhada gerçekleşecektir. Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle, Sûr'a ilk defa üflenince[7] şiddetli bir sarsıntı meydana gelecek, bunun etkisiyle gök yarılacak, yıldızlar saçılacak, denizler kaynayıp fışkırtılacak[8]; gök erimiş maden gibi ve dağlar atılmış yün gibi olacaktır.[9] Emzikli kadınlar emzirdiği çocuklardan vazgeçecek, hamile kadınlar karnındaki çocuğu düşürecek, insanlar sarhoş olmadığı hâlde sarhoş gibi görüneceklerdir.[10]

Gözler dehşetten kamaşacak, ay tutulacak, güneş ve ay kararacak, insanlar sığınacak bir yer bulamayacaktır.[11] Kıyamet'in Allah'ın dilediklerı hariç göklerde ve yerdeki bütün canlıların öleceği bu ilk safhasının ardından Sûr'a ikinci defa üflenmesiyle ikinci safhası başlayacak ve tüm insanlar yeniden dirileceklerdir.[12]

Bütün insanların tâbi oldukları kişilerle birlikte çağrılacağı[13] o günde, insanlar gözleri düşmüş bir hâlde dağılmış çekirgeler gibi kabirlerden çıkıp davetçiye doğru koşacaklardır. Bu arada kâfirler "bu zor bir gün" diyerek korkularını dile getireceklerdir.[14] O gün kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacaktır. Çünkü o gün herkesin kendini meşgul edecek bir işi olacaktır. O gün dünyada Rabbinin rızasına göre yaşayanların yüzleri parlayacak, gülecek ve sevinçli olacaklardır. Kâfirlerin ve günaha dalanların yüzlerini ise toz toprak içinde kalmışçasına siyahlık bürüyecektir.[15]

Kıymetli Mü'minler!

İnsanların dünyadaki davranışlarına göre değerlendirilip, Cennet'e veya Cehennem'e gönderileceği kıyamet gününde, yüzlerimizin parlak ve sevinçli olması için yaşantımızı tekrar gözden geçirelim.

---

[7] Zümer, 39/68.
[8] İnfitâr, 82/14.
[9] Me'âric, 70/8-9.
[10] Hacc, 22/1-2.
[11] Kıyame, 75/6-12.
[12] Zümer, 39/68.
[13] İsrâ, 17/71.
[14] Kamer, 54/7-8.
[15] Abese, 80/34-42.

Unutmayalım ki o gün dünyada işlendiğimiz hiçbir ayrıntı değerlendirme dışı tutulmayacaktır.

Hutbemizi bu durumu ifade eden bir ayet meali ile bitirelim:

"(O gün) (amellerin yazılı olduğu) kitap ortaya konur. Suçluları, kitabın içindekilerden korkuya kapılmış görürsün. 'Eyvah bize! Bu nasıl bir kitaptır ki küçük, büyük hiçbir şey bırakmadan hepsini sayıp dökmüş!' derler. Onlar bütün yaptıklarını karşılarında bulurlar. Rabbin hiç kimseye zulmetmez."[16]

[16] Kehf, 18/49.

-65-
KOMŞULARIMIZ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَاعْبُدُوا اللهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا

(Nisa, 4/36)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ ، وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ ، » قِيلَ : مَنْ يَا رَسُولَ اللهِ ؟

قَالَ : اَلَّذِي لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

(Buhârî, "Edeb", 29;Müslim, "İmân", 73)

Değerli Kardeşlerim!

İnsan, yaratılışı ve ihtiyaçları gereği, toplum hâlinde yaşamaya mecburdur. Zira o, imtihan alanı olarak nitelendirilen dünya hayatında, hemen her an sıkıntı ve problemlerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu sorunlar, kişisel gayret, imkân ve yeteneklerle aşılamayabilir. İşte bu noktada, farklı imkân ve yetenekleri bir arada barındıran topluma olan ihtiyaç ortaya çıkmaktadır.

Ailemiz ve akrabalarımızdan sonra problemlerimizin çözümünde yardımına başvuracağımız en yakın dostlarımız komşularımızdır. Ahlâkî erdemlere sahip, insanî değerlere saygılı, başkalarının haklarını, namus ve şerefini en az kendi hakları, namus ve şerefi kadar kutsal ve dokunulmaz kabul eden güvenilir, dürüst komşu, dünya hayatının önde gelen nimetlerindendir.

İnsanın, sevincini paylaşabileceği, keder ve üzüntüsüne ortak görebileceği komşularının olması gerçekten büyük bir bahtiyarlıktır. Buna karşılık, geçimsiz, güven vermeyen, ahlâkî erdemlerden yoksun bir komşu, hemen hiçbirimiz tarafından arzulanmaz.

İlhamını yüce dinimizden alan ecdadımızın, "Ev alma, komşu al" sözü, sevgi ve saygı, güven ve dürüstlük, yardımlaşma ve dayanışma

gibi faziletlerin unutulmaya yüz tuttuğu günümüzde daha da bir anlam ifade etmektedir.

İslâm'a Gönül Vermiş Saygıdeğer Mü'minler!

Dinimiz İslâm, fert ve toplum olarak hayatımızın hemen her kesiti ile ilgili hayat ve fazilet yüklü ilke ve mesajlar içermektedir. Hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olan komşuluğun önemi üzerinde dinimiz, hassasiyetle durmuş ve komşuluk ilişkilerine dair hayatî prensipler getirmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de, *"Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşa, yolcuya, idare ve himayeniz altında olanlara iyi davranın..."*[1] ayeti, Yüce Yaratan'a kullukla beraber başta ana-baba olmak üzere toplumun diğer kesimleriyle birlikte komşularımızla da iyi ilişkiler kurulmasını bir görev olarak vurgulamaktadır.

Bu bakımdan komşuya iyilik etmek, sevinç ve üzüntüsünü paylaşmak, ondan gelebilecek bazı sıkıntılara sabredebilmek, onları olgunlukla karşılamak dinimizin gereğidir.

Sözleri ve örnek yaşantısıyla bizlere hayat veren, insanlık ve kulluk bilincimizi güçlendiren sevgili Peygamberimizin, *"Cebrail, komşuya (iyilik konusunda) o kadar çok tavsiyede bulunuyordu ki, ben komşuyu komşuya mirasçı kılacak sandım."*[2], *"Kim Allah'a ve Resûlüne iman ediyorsa, komşusuna iyilikte bulunsun..."*[3] hadisleri, gönüllerimizde yer etmelidir.

Rahmet Peygamberi (s.a.s.), bir hadislerinde de üç kere; *"Vallahi iman etmiş olmaz..."* buyurdu. "Kim Ey Allah elçisi? denildi. O da *"Komşusu şerrinden emin olmayan kimse (iman etmiş olmaz)."*[4] şeklinde cevap verdi.

Değerli Müslümanlar!

Bizi biz yapan değerlerden uzaklaşmamızın sonucu birbirimizle ilişkilerimizin zayıflayıp hatta kaybolma noktasına geldiği çağımızda kalabalıklar içinde yalnızlaşıyoruz. Babanın evladından, evladın aile ocağından, komşunun komşudan kaçmaya çalıştığını üzüntüyle

[1] Nisa, 4/36.
[2] Buhârî, "Edeb", 28; Müslim, "Birr", 140-141.
[3] Müslim, "İmân", 77.
[4] Buhârî, "Edeb", 29;Müslim, "İmân", 73.

müşahede etmekteyiz. Hâlimizi soracak, bir nebze olsun dertlerimizi paylaşacak babaları, evlatları, komşu ve dostları her zaman ararız. Derya içinde susuzluk çekmek misali, kalabalıklar içinde yalnız kalmak ne kadar da acıdır.

Birbirimizin derdini dert edinmediğimiz, huzur ve mutluluğumuzu umursamadığımız, günümüzde, mesajları ile paylaşımı imanımızla temellendiren, "Ben"i "Biz" yapan Dinimizin, rahmet kaynaklı şu çağrılarına kulak verelim:

"Komşusu açken kendisi tok yatan gerçek mü'min değildir."[5]

"Kendi nefsiniz için arzuladığınızı mü'min kardeşiniz için de arzulamadıkça olgun mü'min olamazsınız."[6]

[5] Hakim, Müstedrek, II, 15.
[6] Buhârî, "İman", 7; Müslim, "İman", 71-72.

-66-
KUL HAKKI VE KAMU MALLARINI KORUMAK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

(Bakara, 2/188)

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ قَالَ أَتَدْرُونَ مِنَ الْمُفْلِسُ ؟» قَالُوا : اَلْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ . فَقَالَ : « إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ ، وَيَأْتِي وَقَدْ شَتَمَ هٰذَا ، وَقَذَفَ هٰذَا وَأَكَلَ مَالَ هٰذَا، وَسَفَكَ دَمَ هٰذَا ، وَضَرَبَ هٰذَا ، فَيُعْطَى هٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ ، وَهٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ ، فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضٰى مَا عَلَيْهِ ، أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّار .

(Müslim, "Birr", 59)

Değerli Mü'minler!

İnsan, yaratılışı gereği toplu yaşamak durumundadır. Toplum hâlinde yaşamanın insana sağladığı birtakım haklar ve sorumluluklar vardır. Bu haklar ve sorumluluklar yerine getirildiği oranda toplumda huzur ve mutluluk sağlanır.

Bunun için yüce dinimiz İslâm, ırk, cins ve inanç ayrımı yapmaksızın bütün insanların haklarını kutsal ve dokunulmaz kabul etmiş, bu hakların ihlaline karşı maddî ve manevî birçok müeyyide getirmiştir. Hak denilince, korunması, gözetilmesi gereken değerler, kul ve kamu hakları akla gelmektedir.

Nitekim yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, "Aranızda mallarınızı haksızlıkla yemeyin..."[1] buyrularak, hırsızlık, gasp, ölçü ve tartıda hile, emanete hıyanet gibi gayr-i meşru yollarla birilerinin mallarını yemek;

[1] Bakara, 2/188.

iftira, alay, arkadan çekiştirme, gıybet gibi çirkin tutum ve davranışlarla başkalarının manevî şahsiyetlerine zarar vermek yasaklanmıştır.

Değerli Mü'minler!

İhlal edilen her kamu hakkında yetimin, yoksulun genç-yaşlı, hemen her kesin hakkı vardır. Allah'a inanan, sevgili Peygamberimizi örnek alan bir mü'min, kamu veya başkalarına ait mallara zarar veremez. Onu gasp edemez. Hakkı olmayan bir şeye el uzatamaz. Çünkü onun imanı, haksız bir kazanca asla müsaade etmez. Zira mü'min, elinden ve dilinden, herkesin güvende olduğu kimsedir.[2] O, kendisine yapıldığında hoş görmeyeceği bir davranışı diğer insanlara da reva görmez.[3] Geçimini haram yoldan değil helalinden kazanma yolunu seçer. Aç, susuz ve açıkta kalsa da tüyü bitmemiş yetim hakkını yemekten, devlet malına el uzatmaktan kaçınır. Çünkü o, gizli ve aşikâr her şeyi bilen Yüce Allah'ın huzurunda bir gün hesaba çekileceğini unutmaz.

Değerli Mü'minler!

Sevgili Peygamberimiz, kul hakkı yiyenlerle ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

"*Kişi namaz, oruç, zekât gibi ibadetlerini yerine getirmiş olarak Allah'ın huzuruna gelir. Bununla beraber öyle günahlarla gelir ki kimine sövmüş, kiminin kanını akıtmış, kiminin malını yemiş, kimine de iftira etmiştir. Bu durum karşısında onun ibadetlerinden elde ettiği sevaplar kendisinden alınarak hak sahiplerine dağıtılır. Eğer ibadetleri ve iyilikleri, ihlal ettiği kul haklarını ödemeye yetmezse, hak sahiplerinin günahlarından alınıp kendisinin günahlarına eklenir. Böylece sevapları gitmiş, günahları artmış, neticede iflas etmiş olarak cehenneme gönderilir*."[4]

Öyleyse hiçbir ayrıcalığın söz konusu olmadığı, haklı-haksızın ortaya çıkarılacağı o hesap gününde, Yüce Allah'ın huzurunda mahcup olmamak için, kul ve kamu hakları konusunda hassas olalım. Rızkımızı, helal yollardan kazanmaya devam edelim. Kul haklarının affının ancak hak sahibinden helallik almaya bağlı olduğunu da unutmayalım.

---

[2] Buhârî, "İman", 4-5.
[3] Buhârî, "İman", 7.
[4] Müslim, "Birr", 59.

-67-
KULLUK BİLİNCİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

(Asr, 103/1-3)

Muhterem Müslümanlar!

Yaratılanlar arasında eşsiz bir yeri olan ve yeryüzünün halifesi olarak yaratılan insan, gayesiz ve başıboş olarak yaratılmamıştır.[1] Zira insan, kendisine bahşedilen hayatı gelişi güzel yaşayıp sonra da yok olacak bir varlık değildir. Dünyadaki her şey, insanın hizmetine sunulmuş,[2] buna karşılık, insanoğlundan Yüce Allah'ı tanıması, emrettiği yolda hayat sürmesi ve O'na kulluk etmesi emredilmiştir. "*Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım*"[3], "*O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır*"[4] ilahî buyrukları bu gerçeğin ifadesidir. Bu itibarla iman ve ibadetler, manevî varlığın temel taşı, insanın dünya ve ahiret saadetini sağlayan en değerli iki manevî sermayesidir.

Aziz Mü'minler!

Dinimize göre, hayat anlamsız bir var oluş olmadığı gibi, ölüm de sonu hiçlik olan bir yok oluş değildir. Aksine hayat, hayırlı bir faaliyet alanı, ölüm ise bu faaliyetlerin karşılığını bulacağımız, ebedî âleme geçişi sağlayan bir dönüm noktasıdır. Buna göre, bir Müslüman içinde bulunduğu zamanının kıymetini iyi bilmek ve kendisine verilen ömrü en iyi şekilde değerlendirmek durumundadır. Yüce Allah, kullarını şöyle uyarmaktadır:

"*Ey iman edenler! Mallarınız ve evlatlarınız sizi, Allah'ı zikretmekten alıkoymasın. Her kim bunu yaparsa, işte onlar ziyana uğrayanların ta kendileridir.*

[1] Kıyâme, 75/36.
[2] Hacc, 22/36, 37, 65; Câsiye, 45/12; İbrahim, 14/32-33; Lokman, 31/20.
[3] Zâriyat, 51/56.
[4] Mülk, 67/2.

Herhangi birinize ölüm gelip de, 'Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!' demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın. Allah, eceli geldiğinde hiçbir kimseyi asla ertelemez. Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır."[5]

Evet, hayat zorluklarla doludur. Ancak, hayatın iniş ve çıkışlarına rağmen kulluk bilincini kaybetmeyen mü'minlerden, Yüce Allah şöyle bahsetmektedir:

"*Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar."*[6]

Değerli Mü'minler!

Ümmetini her vesileyle imanın gereği olan salih amellere yönlendiren ve ahirete hazırlık yapmalarını tavsiye eden Peygamberimiz; "*Meşgul edilmeden önce sâlih amellere koşun*"[7] buyurmuşlardır.

Unutmamak gerekir ki, kişi bu dünyada yapmış olduğu en küçük bir iyiliğin mükâfatını, en küçük bir kötülüğün de cezasını görecektir.[8] Buna göre, hayatın verimli olması için, ibadetler ve hayırlı hizmetlerle dolu hâle getirilmesi gerekmektedir.

Nitekim Yüce Allah, insanlığı bu konuda uyararak şöyle buyurmuştur:

"*Andolsun zamana ki, insan gerçekten ziyan içindedir. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (Onlar ziyanda değillerdir).*"[9]

Gerçek şu ki, "*Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve herkes, yarın için önceden ne göndermiş olduğuna baksın. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır*"[10] ayetini kendisine rehber edinenler, dünya ve ahirette zararlı çıkmayacaklardır.

---

[5] Münâfıkûn, 63/9–11.
[6] Nûr, 24/36–37.
[7] İbn Mâce, "İkame",78.
[8] Zilzâl, 99/7–8.
[9] Asr, 103/1–3.
[10] Haşr, 59/18.

-68-

KUMAR VE ŞANS OYUNLARI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

(Mâide, 5/90)

Muhterem Müslümanlar!

Dinimiz, dünyayı daha iyi yaşanır hâle getirmek ve insanca bir hayat sürebilmek için çalışıp kazanmayı, Allah'ın verdiği nimetlerden olabildiğince yararlanmayı emir ve tavsiye eder. Ancak, davranışlarımızdaki temel değer ölçüsünü oluşturan meşruiyet şartı, çalışıp kazanma faaliyetleri için de geçerlidir. Bu sebeple Müslümanın, meşruiyet alanı içinde ve helal yolla gerçekleşmeyen işleri yapması yasaklanmıştır.

Kazancın helal olması, meşru yollardan elde edilmesine bağlıdır. Geçimin helal yollardan sağlanması, Dinimizce ibadet olarak değerlendirilmiştir. "Hangi kazanç en temiz ve en helal yolla elde edilmiş olur?" diye sorulduğunda sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), *"Kişinin el emeği ile ve kimseyi aldatmaksızın yaptığı meşru ticaret yoluyla elde ettiği kazançtır."*[1] cevabını vermiştir.

Değerli Kardeşlerim!

Temel kazanç prensiplerine aykırı olması, çalışıp üretme yeteneğini köreltmesi ve çalışmadan kazanma arzusunu kamçılaması gibi daha pek çok olumsuz sonuç doğuran kumar, Dinimizce kesin olarak yasaklanmıştır.

Kumar oyunlarının temel niteliği, hiçbir emek sarf edilmeden, haksız yere kazanılmış olmasıdır.

Kumar ve benzeri kötü alışkanlıklar hakkında Yüce Rabbimiz şöyle buyuruyor:

[1] Ahmed İbn-i Hanbel, Müsned, IV,141.

"Ey İman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler) , kumar, dikili taşlar, fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki, kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumarla, ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçiyor musunuz?"[2]

Aziz Mü'minler!

Bütün kötü alışkanlıklar gibi kumar da, müptelasını kendine esir ederek onun üretkenliğini elinden alır, ruh ve beden sağlığını bozar, onu toplumla uyumsuz bir birey hâline getirir, cinayete, hırsızlığa ve soygunlara yöneltir. Birçok aile felaketinin arkasında da kumar illeti yatmaktadır.

Gelişen teknolojik şartlar, artık kumarı masa başında ve birkaç kişi tarafından oynanır olmaktan çıkarıp; büyük kitlelerin iştirak ettiği sayısız kumar türünü de ortaya koymuştur. Bugün sanal ortamda, kumar rahatlıkla oynanabilmektedir. Bu sebeple, çocuklarımız, gençlerimiz, kumarın ve diğer kötü alışkanlıkların pençesine düşme tehlikesi ile her zamankinden daha fazla karşı karşıya kalmaktadırlar. Onun için, çocuklarımızın bu konuda koruma ve yönlendirmemize muhtaç oldukları gerçeğini göz önünde tutalım. Onların bir hastalığa yakalanmaması için nasıl gerekli önlemleri almaya çalışıyorsak, aynı şekilde onların kumar gibi kötü alışkanlıklara yakalanmamaları için de her türlü tedbiri almalıyız.

Değerli Müslümanlar!

Hutbemi Nisâ sûresinin 29. ayetinin mealiyle bitirmek istiyorum:

"Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret dışında, birbirinizin mallarını haksızlıkla yemeyin."[3]

[2] Mâide, 5/90-91.
[3] Nisa, 4/29.

-69-
KUR'AN

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلٰهًا وَاحِدًا لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

(Tevbe, 9/31)

Aziz Mü'minler!

Kur'an, âlemlerin Rabbi Allah tarafından Peygamberimiz Hz. Muhammet Mustafa (s.a.s.)'e indirilen son ilahî kitaptır. O, doğru yolu gösteren hidayet kaynağıdır. Kur'an, insan sözü değil, Allah kelâmıdır. İndirildiği gibi korunmuş, bir harfi bile değişmemiş ve değişmeyecektir. Kur'an insanlığı şirk ve küfür batağından alarak tevhit inancına yükseltmeyi hedeflemiştir.

Değerli Kardeşlerim!

Zulmün yerine adaleti, fitne ve fesadın yerine huzur ve sükûnu gerçekleştirecek ilkeleri koyan Kur'an'dır. Bitmez tükenmez düşmanlıkları ortadan kaldırıp; genelde insanların, özelde ise mü'minlerin kardeşliğini bildiren Kur'an'dır. Kadına insan muamelesi yapmayan hatta ona hayat hakkı tanımayan bir dünyada, ona layık olduğu değeri veren Kur'an olmuştur. Fakirin, yoksulun ve yetimin haklarını koruyup varlıklı insanlara bu konuda sorumluluk yükleyen Kur'an'dır.

Açık ve gizli bütün yaptıklarımızın hepsinin amel defterine kaydedildiğini, sevabımızla günahımızla kıyamet günü önümüze konacağını, hiçbir şeyin saklı ve gizli kalmayacağını, verilen nimetlerin bir gün hesabının sorulacağını bildiren Kur'an'dır. Zulüm ve haksızlık yapanlara, İslâm'a, Kur'an'a ve İslâm Peygamberine dil uzatan, insanlara ve diğer canlılara haksızlık edenlere Allah'ın azabının çetin olacağını haber veren yine Kur'an'dır. Mü'minlere müjdeler verip, Cennet'i anlatan, ona teşvik eden ve Cennet'e giden yolları gösteren; Cehennem'i tanıtıp, sakınalım diye Cehennem'e götüren yolları ve davranışları da haber veren Kur'an'dır.

Muhterem Müslümanlar!

Allah'ın bir tek ilâh olduğunu; O'nun şanına yaraşmayan sıfat ve nitelemelerden uzak bulunduğunu, babalık ve oğulluk gibi beşere ait sıfatların ise Allah'a isnat edilemeyeceğini, bu düşünce ve inancın Allah'a ortak koşmak olduğunu bize bildiren Kur'an'dır. Nitekim bize şöyle seslenmektedir:

"Yahudiler,'Üzeyir Allah'ın oğludur' dediler. Hıristiyanlar ise, 'İsa Allah'ın oğludur' dediler. Bu, onların ağızlarıyla söyledikleri (gerçeği yansıtmayan) sözleridir. Onların bu sözleri daha önce inkâr etmiş kimselerin söylediklerine benziyor. Allah onların hakkından gelsin. Nasıl da haktan çevriliyorlar!"[4]

"(Yahudiler) Allah'ı bırakıp hahamlarını; (Hıristiyanlar ise) rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i rab edindiler. Oysa bunlar da ancak, tek olan Allah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardır. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. O, onların ortak koştukları her şeyden uzaktır."[5]

Değerli Mü'minler!

Peygamberlerin vahiy alan insanlar olduklarını, ancak ilâh olmadıklarını; ibadetin sadece Allah'a yapılacağını, peygamberliğin de Hz. Muhammed (s.a.s.) ile son bulduğunu, ondan sonra peygamber gelmeyeceğini bize yine Kur'an haber vermektedir.

Hutbemi tevhidi en güzel şekilde ifade eden İhlâs sûresinin mealiyle bitiriyorum:

"De ki: O Allah'tır, bir tektir. Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır, O hiçbir şeye muhtaç değildir.) O'ndan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir). Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir."[6]

[4] Tevbe, 9/30.
[5] Tevbe, 9/31.
[6] İhlas, 114/1-4.

-70-
KUR'AN'I OKUMAK, ANLAMAK VE YAŞAMAK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

(Sâd, 38/29)

Muhterem Müslümanlar!

Kur'an-ı Kerim, Yüce Allah tarafından Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.)'e gönderilen son ilâhî kitaptır. Bu aziz Kitab'ın muhatabı bütün insanlar, gayesi de; bütün insanların, dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamaktır. Bu gayeye ulaşabilmemiz için; Kur'an'ı okumamız, anlamamız, emir ve yasaklarına uymamız gerekir.

Nitekim Yüce Allah, Kur'an'da;

"(Ey Peygamber!) Bu, bir mübarek Kitaptır ki, ayetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdik."[1]

"*Gerçekten bu Kur'an, (insanları) en doğru yola iletir ve salih ameller işleyen mü'minlere büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler."*[2]

"*İndirdiğimiz bu Kur'an, mübarek bir Kitaptır. Ona uyun ve hükümlerine karşı gelmekten sakının ki, Allah'ın rahmetine erişesiniz."*[3] buyurmuştur.

Demek ki Kur'an'ı okumaktan maksat; onu anlamak, anlamaktan maksat da onun ahkâmı ile amel etmek ve gösterdiği yoldan yürümektir. Millî şairimiz Mehmet Akif, bu konuyu şöyle dile getirmiştir:

"Lafzı muhkem, yalnız anlaşılan, Kur'an'ın;
Çünkü kaydında değil, hiçbirimiz mananın;
Ya açar Nazm-ı Celil'in, bakarız yaprağına;
Yahut üfler geçeriz bir ölünün toprağına.
İnmemiştir hele Kur'an, bunu hakkıyla bilin;
Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için!"

[1] Sâd, 38/29.
[2] İsrâ, 17/9.
[3] En'am, 6/155.

Aziz Mü'minler!

Bitmez-tükenmez bir ilim, hikmet ve saadet kaynağı olan Kur'an; nuru ile âlemleri aydınlatan, ruhlara şifa veren, insanların güçlü bir vicdana ve sağlam bir imana sahip olmasına vesile olan, akılları ve gönülleri aydınlatan yüce bir kitaptır. Öyle ise, hayatın manasını anlamamız, iyi bir insan olmamız, değişen ve gelişen dünyanın ağır şartlarını göğüsleyebilmemiz için, Kur'an'a başvurmamız ve ondan öğütler almamız gerekir. Bütün benliğimizle o yüce Kitab'a yönelmeli, eşsiz güzelliklerini kavramalı ve ilkelerini hem kafamıza hem de gönlümüze nakşetmeliyiz.

Değerli Mü'minler!

İnsanlık ne zaman Kur'an'a yönelmiş ve onu rehber edinmişse, en ileri medeniyete sahip olmuştur. Peygamberimiz (s.a.s.), bu gerçeği şöyle dile getirmiştir:

"*Şüphesiz ki Allah, Kur'an'la amel edenleri yükseltir, ona uymayanları düşürür ve geri bırakır.*"[4]

Öyle ise "*Kur'an'a sımsıkı sarılınız, onu önder ve rehber edininiz. Çünkü Kur'an, âlemlerin Rabbi Allah'ın mübarek bir kelâmıdır.*"[5]

Aziz Müslümanlar!

Kur'an'a uymak, hayatı daha canlı yaşamak demektir. Onun için Kur'an'ı okuyalım, iyi anlayalım ve ahkâmı ile amel edelim ki, Allah'ın rahmetine, dünya ve ahiret mutluluğuna erebilelim.

Hutbemizi, bir ayet meali ile bitirelim:

"*Ey İnsanlar! Size Rabb'inizden bir öğüt, gönüllerin derdine bir şifa, mü'minlere bir hidayet ve rahmet gelmiştir.*"[6]

[4] Müslim, "Müsafirîn",269.
[5] Fethu'l-Kebir, c.2, s.237.
[6] Yûnus, 10/57.

-71-
KUR'AN-I KERÎM'İ ANLAMAK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

(Sâd, 38/29)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ

(Buhârî, "Fedâilü'l-Kur'an", 21)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce kitabımız Kur'an, bir hayat rehberi, insanları huzur ve mutluluğa götüren evrensel bir mesajdır. O, hak ile batılı ayırt eden bir söz,[1] Allah'ın, sımsıkı bağlı kalınmasını istediği sağlam ip[2] ve sevgili Peygamberimizin, peygamberliğinin en büyük mucizesidir. Yüce Allah, onu maneviyat eksikliğiyle daralan kalplere şifa, ahlâkî değerlerin zaafa uğramasıyla bunalan gönüllere deva; kirlerini silmek için cilâ, ders almak isteyenler için öğüt ve hidayet rehberi[3] olarak göndermiştir.

Kur'an-ı Kerim'i okuyup, onun muhtevasını öğrenmeye çalışmak her Müslüman için önemli bir görevdir. Kur'an'ı okumak ve ayetlerini tefekkür etmek bir ibadet, getirdiği hükümleri uygulamak da her Müslümanın öncelikli görevidir.

Yüce Allah; *"Bu Kur'an, ayetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır"*[4] buyurmaktadır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) de Kur'an okuyan ve hükümlerini öğrenenlerin faziletine dikkat çekerek, *"Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir"*[5] buyurmuşlardır.

---

[1] Târık, 86/13.
[2] Âl-i İmrân, 3/103.
[3] Yûnus, 10/57.
[4] Sâd, 38/29.
[5] Buhârî, "Fedâilü'l-Kur'ân", 21; Tirmizî, "Fedâilü'l-Kur'ân", 15; İbn Mâce, "Mukaddime", 16.

Aziz Mü'minler!

Kur'an'ın gönderiliş gayesi, insanlığın dünya ve ahiret mutluluğunu temin etmektir. Bu da Kur'an'ın, insanlık için getirdiği ilâhî mesajları ve insanî değerleri doğru algılayıp hayata geçirmekle mümkündür.

Kur'an, kıyamete kadar gelecek bütün insanlar için gönderilmiştir. Kur'an-ı Kerim, yalnız inanç ve ibadetlere ilişkin hükümler içermemekte; insanî ilişkilerde erdemi ve güzel ahlâkı ön plana çıkarmaktan, iş hayatında çalışkanlığa ve üretime katkıda bulunmaya; günlük hayatımızda her türlü haksızlıktan uzak durarak, adaleti korumaya varıncaya kadar, sosyal hayatın her alanına ışık tutan öğüt ve ilkeler ihtiva etmektedir.

Değerli Kardeşlerim!

Kur'an-ı Kerim, tükenmez bir hazinedir. O'na yönelen herkes; samimiyeti, gayreti ve bilgisi ölçüsünde ondan istifade eder. Bu itibarla, her gün birkaç sayfa Kur'an okumak, mealiyle ve tefsiriyle onu anlamaya çalışmak, en sevaplı amellerden biridir.

Ramazan ayı, yüce kitabımız Kur'an'ın anlaşılması ve ilkelerinin hayatımızda yer etmesi açısından büyük bir fırsattır.

-72-
KUR'AN VE SÜNNET BÜTÜNLÜĞÜ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

...وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا...

(Haşr, 59/7)

Muhterem Müslümanlar!

Din, Yüce Allah tarafından peygamberlere vahiy yoluyla gönderilen ve insanları hem bu dünyada hem de ahiret hayatında mutluluğa eriştirecek emir ve yasaklar manzumesidir. Peygamberler ise, Allah'ın kulları arasından seçtiği ideal anlamda örnek insanlardır.

Yüce Allah'ın ilahî kitaplarda emrettiği ve kullarından yapmalarını istediği ibadetler, peygamberlerin hayatında sembolleşmiş, güzel birer örnek hâlini almıştır. Allah'ın sevdiği bir kul nasıl olabilirim diye düşünenler, Allah'ın kendilerinden razı olduğu peygamberleri, kendilerine örnek alarak bu arzularına kavuşabilirler.

Kur'an-ı Kerim'de; "*Andolsun, Allah'ın Resûlünde sizin için, Allah'ı ve ahireti arzu eden ve Allah'ı çok anan kimseler için uyulacak en güzel bir örnek vardır.*"[1] buyurulmuştur.

Muhterem Müslümanlar!

İslâm Dini'nin iki ana kaynağı vardır ki, bunlar: Kur'an ve sünnettir. Kur'an'da emredilenlerin ibadet hâlinde tezahürü ancak Hz. Peygamberin Kur'an'ı anlaması, yorumlaması ve uygulamasıyla ortaya çıkmıştır.

Nitekim Yüce Rabbimiz, Nahl sûresi'nin 44. ayetinde; "*İnsanlara, kendilerine indirilenleri açıklamak için ve düşünüp anlasınlar diye sana da bu Kur'an'ı indirdik.*"; Nisa sûresinin 59. ayetinde de; "*Herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz; -eğer gerçekten Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız- onu Allah'a ve Resûlüne götürün. İşte bu daha iyi ve sonuç bakımından daha güzeldir*" buyurulmaktadır. Ayetlerde meselelere çözüm ararken Kur'an'a ve Sünnet'e müracaat etmemiz istenmekte, Kur'an'ı anlama ve uygulama konusunda Hz. Peygamberin en büyük rehber olduğu vurgulanmaktadır.

[1] Ahzâb, 33/21.

Aziz Müslümanlar!

Kur'an'ı anlamada ve ibadetleri uygulamada sevgili Peygamberimizin çok önemli bir işlevi vardır. Hz. Peygamber olmaksızın, Kur'an ayetlerinin gönderiliş sebeplerini ve hangi manaları ihtiva ettiğini anlamamız; hayatımızda son derece büyük önemi haiz olan ibadetlerin yapılış şekillerini bilebilmemiz mümkün değildir.

Yüce Allah, Hz. Peygamber'in dindeki bu önemli yerini, Kur'an-ı Kerim'de kendisi tayin etmiştir. Yani Hz. Peygamber'i sevmek, ona inanmak, ona itaat etmek, onun getirdiklerini almak, yasaklarından kaçınmak, hepsi Allah'ın emridir. Kur'an-ı Kerim'de; *"...Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının"*[2] buyurulmuş; başka bir ayette de *"O, arzusuna göre konuşmaz, O, (nun konuşması, kendisine) vahyedilenden başkası değildir."*[3] buyurularak Hz. Peygamber'in sözlerinin ve davranışlarının bizler için ne derece önemli olduğu vurgulanmıştır.

O hâlde Aziz Mü'minler!

Allah Resûlü'nün dindeki yerini bilmemek ve dikkate almamak, Yüce Allah'a ve Kur'an'a muhalefet etmek demektir. Çünkü Hz. Peygamber, yetkisini Kur'an'dan almaktadır. Bütün bunlara ilaveten, din samimiyet ve sadakat ister. O, başta kalp olmak üzere, bütün azaların huzur bulduğu bir müessesedir. Bu huzurun ve manevî atmosferin sağlanması ve devamı, ancak, Allah'a ve Resûlüne inanmak ve onları sevmekle mümkündür. İnancımızı, sadakatimizi bozacak her türlü şüpheden uzak durmamız gerekmektedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse; dinimizi, sevgili Peygamberimizin bizlere emanet olarak bıraktığı aslî kaynaklardan yani Kur'an'dan ve Sünnet'ten okuyarak öğrenmemiz gerekmektedir. Çünkü yeterli bilgiye sahip olmazsak, ortalıkta dolaşan, kimi zaman da aslı esası olmayan Sünnet'i hafife alan sözler, bizim inancımızı zedeleyebilir, ibadetlerimizi, samimiyetimizi ve sadakatimizi gölgeleyebilir.

Hutbemi Sebe sûresinin 28. ayetinin mealiyle bitiriyorum:

"Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik; fakat insanların çoğu bunu bilmezler."

---

[2] Haşr, 59/7.
[3] Necm, 53/3-4.

-73-
KUR'AN AYI RAMAZAN

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

(Bakara, 2/185)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَاناً وَاحْتِسَاباً غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

(Nesâî, "İman", 22)

Aziz Cemaat!

Manevî derecesi çok yüksek ve kazancı pek büyük olan Ramazan ayına girmiş bulunuyoruz, hepimize mübarek olsun!

Bu mübarek ayın geceleri de, gündüzleri de çok iyi değerlendirilmeli, elden geldiğince ibadete, hayır ve hasenata ağırlık verilmelidir. Çünkü çok kârlı bir uhrevî kazanç mevsimidir. Sevgili Peygamberimiz, Ramazan'ın önemi hakkında şöyle buyurmuştur:

"Kim inanarak ve mükâfatını Allah'tan bekleyerek Ramazan'ın gecelerini ihya ederse, onun geçmiş günahları bağışlanır."[1]

"Ramazan'ın evveli rahmet, ortası mağfiret, sonu da cehennemden kurtuluştur. Her kim, bu ayda idaresi altında bulunanların iş yükünü hafifletirse, Allah onu mağfiret eder ve cehennem azabından kurtarır."[2]

"Ramazan ayı girdiği zaman cennetin kapıları açılır, cehennemin kapıları kapanır ve şeytanlar zincire vurulur."[3]

Bu ay sabır, iyilik ve güzellik ayıdır. Müslümanın rızkının arttırıldığı bir aydır. Her kim bu ayda oruçlu bir kimseye iftar ettirirse, günahlarının affına ve cehennemden kurtuluşuna vesile olur. Ayrıca ona iftar edenin

[1] Nesâî, "İman", 22.
[2] Muttakî, Kenzü'l-Ummâl, VIII, 477(23714).
[3] Buhârî, "Savm", 5 ; Müslim, "Sıyâm", 1.

sevabı kadar sevap verilir ve iftar eden oruçlunun sevabında da bir eksilme olmaz. Bu iftarın mükellef sofralar ve ziyafetler şeklinde düzenlenmesi de şart değildir. Bir lokma ekmek, bir hurma veya bir yudum su ile de olsa aynı sevabı alır. Yeter ki ikramlar, Allah rızası için yapılmış olsun. İftar davetlerinde lüks ve israftan kaçınılmalı ve bu davetlerde fakirlere de yer verilmelidir. Nitekim Peygamber Efendimiz, bu konuda bizleri şöyle ikaz etmektedir:

"En kötü davet, zenginlerin çağrılıp; fakirlerin çağrılmadığı davettir."[4]

Muhterem Müslümanlar!

Bu ay bir başka yönüyle Kur'an ayıdır. Ramazan ayına kıymet veren olaylardan biri yüce kitabımız Kur'an'ın bu ayda sevgili Peygamberimize indirilmeye başlanmasıdır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de; *"Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olan Kur'an'ın indirildiği aydır."*[5] buyrulmaktadır.

Peygamberimiz (s.a.s.) ve ashabı Kur'an'ı en çok bu ayda okurlar; cömertliği en çok bu ayda gösterirler ve ibadeti en çok bu ayda yaparlardı. Hele bu ayın son on gününe ulaşıldığında ise sevgili Peygamberimiz, zamanının büyük kısmını ibadete ayırırdı.[6]

Öyleyse bizler de, Ramazan ayında camilerimizi olduğu gibi evlerimizi de Kur'an tilavetiyle ihya edelim. Zira sevgili Peygamberimiz, Kur'an okunmayan evi kabristana benzetmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Evlerinizi kabristana çevirmeyin! İçerisinde Kur'an okunan eve şeytan girmez."[7]

Bununla birlikte Kur'an'ın hikmeti ve ayetlerinin anlamı üzerinde genişçe düşünelim. Çünkü o bizleri her türlü kötülüklerden koruyacak ve mutlu bir hayatın yöntemini gösterecek ilahî bir rehberdir. Âlimlerin doyamadığı bilgi ve hikmet kaynağıdır. Kalplerimizi onun mesajının nuruyla nurlandıralım. Bu ayda yapacağımız iyilikler ve ibadetlerle Allah'ın rızasını kazanarak kendimizi affettirme fırsatını kaçırmayalım.

---

[4] Müslim, "Nikah", 110, II, 1053-4.
[5] Bakara, 2/185.
[6] Müslim, "İ'tikaf", 7.
[7] Tirmizî, "Fedail", 2, V, 117.

-74-
KUR'AN-I KERİM'DE HZ. İSA

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

(Âl-i İmrân, 3/59)

Muhterem Müslümanlar!

Cenâb-ı Allah tarafından insanlara rehberlik yapmak üzere pek çok peygamber gönderilmiştir. İlk peygamber Hz. Âdem, son peygamber de Hz. Muhammed'dir. Hz. Muhammed'den sonra artık peygamber gelmeyecek ve onun getirdiği din kıyamete kadar baki kalacaktır.

Allah tarafından gönderilen peygamberlerden biri de Hz. İsa'dır. Hz. İsa Kudüs'e yakın bir beldede Hz. Meryem'den babasız olarak doğdu. Bu doğum, Cenâb-ı Allah'ın bir mucizesidir. Nitekim Yüce Mevlâ şöyle buyurur:

"(Meryem), onlarla kendi arasında bir perde germişti. Biz, ona Cebrail'i göndermiştik de ona tam bir insan şeklinde görünmüştü. Meryem, 'Senden, Rahman'a sığınırım. Eğer Allah'tan çekinen biri isen (bana kötülük etme)' dedi. Cebrail, 'Ben ancak Rabbimin elçisiyim. Sana tertemiz bir çocuk bağışlamak için gönderildim' dedi. Meryem, 'Bana hiçbir insan dokunmadığı ve iffetsiz bir kadın olmadığım hâlde, benim nasıl çocuğum olabilir?' dedi. Cebrail, 'Evet, öyle. Rabbin diyor ki: O benim için çok kolaydır. Onu insanlara bir mucize, katımızdan bir rahmet kılmak için böyle takdir ettik. Bu zaten (ezelde) hükme bağlanmış bir iştir' dedi. Böylece Meryem çocuğa gebe kaldı ve onunla uzak bir yere çekildi."[1]

"(Meryem), Ey Rabbim! Bana bir beşer dokunmamışken benim nasıl çocuğum olur?" dedi. Allah, "Öyle ama Allah dilediğini yaratır. O bir şeyin olmasını dilediğinde ona sadece "ol" der, o da hemen oluverir" dedi.[2]

Kur'an-ı Kerim'de; *"Şüphesiz Allah katında (yaratılışları bakımından) İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir: Onu topraktan yarattı. Sonra ona*

[1] Meryem, 19/17-22.
[2] Âl-i İmrân, 3/47.

'ol' dedi. O da hemen oluverdi."[3] buyurularak Hz. İsa'nın babasız yaratılması, Hz. Âdem'in babasız ve annesiz yaratılmasına benzetilerek Allah'a göre bunun kolay bir iş olduğu açıklanmıştır.

Hz. İsa, beşikte mucizevî olarak konuşmuştur. Kur'an-ı Kerim'de bu olay şöyle anlatılır:

"Kucağında çocuğu ile halkının yanına geldi. Onlar şöyle dediler: 'Ey Meryem! Çok çirkin bir şey yaptın! Ey Harun'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir kimse değildi. Annen de iffetsiz değildi.' Bunun üzerine Meryem, 'çocukla konuşun diye' ona işaret etti. 'Beşikteki bir bebekle nasıl konuşuruz?' dediler. Bebek şöyle konuştu: 'Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum. Bana Kitab'ı (İncil'i) verdi ve beni bir peygamber yaptı. Nerede olursam olayım beni kutlu ve erdemli kıldı ve bana yaşadığım sürece namazı ve zekâtı emretti. Beni anama saygılı kıldı. Beni azgın bir zorba kılmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve diriltileceğim gün bana selam (esenlik verilmiştir).' Hakkında şüpheye düştükleri hak söze göre Meryem oğlu İsa işte budur."[4]

Aziz Mü'minler!

Hz. İsa'nın bu şekilde toplum huzurunda konuşması, Allah'ın kulu olduğunu söylemesi büyüdükten sonra kendisine "Allah'ın oğlu" olduğu şeklindeki bir isnadın reddedilmesi hikmetine dayanmaktadır.

Hz. İsa (a.s.), hak dine davet görevini İsrailoğulları içerisinde yürüttü. İsrailoğullarının içine düştüğü dinî ve ahlâkî çöküntüden kurtarmak, Tevrat'ın terk edilmiş hükümlerini hatırlatmak ve görülen aksaklıkları düzeltmek için İncil ile bu görevini sürdürüyordu. Hz. İsa (a.s.) İsrailoğullarını sürekli olarak Tevrat'a uymaya çağırıyor ve *"Benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak ve size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmam için gönderildim ve Rabbiniz tarafından size bir mucize de getirdim. Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin."*[5] diyordu.

Öncelikle Hz. İsa (a.s.), tevhide (tek Allah'a inanmaya) çağırıyor ve Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle şöyle diyordu:

"Ey kitap ehli! Dininizde sınırları aşmayın ve Allah katında ancak

[3] Âl-i İmrân, 3/59.
[4] Meryem, 19/27-34.
[5] Âl-i İmrân, 3/50.

hakkı söyleyin. Meryem oğlu İsa Mesih, ancak Allah'ın peygamberi, Meryem'e ulaştırdığı (emriyle onda var ettiği) kelimesi ve kendisinden bir ruhtur. Öyleyse Allah'a ve peygamberlerine iman edin, '(Allah) üçtür' demeyin. Kendi iyiliğiniz için buna son verin. Allah, ancak bir tek ilâhtır. O, çocuk sahibi olmaktan uzaktır. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey O'nundur. Vekil olarak Allah yeter."[6]

İkinci olarak da Hz. İsa (a.s.), Yüce Allah'a ibadet etmeye da'vet ediyordu. Nitekim Kur'an-ı Kerim, bunu şöyle naklediyor:

"Şüphesiz Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyle ise O'na ibadet edin. İşte bu, doğru yoldur."[7]

"Ben, onlara sadece bana emrettiğin şeyi söyledim: Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin (dedim.) Aralarında bulunduğum sürece onlara şahid (ve örnek) idim. Ama beni içlerinden aldığında, artık üzerlerine gözetleyici yalnız sen oldun. Sen her şeye hakkıyla şahitsin."[8]

Değerli Müslümanlar!

Hutbemi, Hz. İsa'nın ömrünün son günlerini anlatan şu ayetlerle bitirmek istiyorum:

"Hani Allah, şöyle buyurmuştu: Ey İsa! Şüphesiz, senin hayatına ben son vereceğim. Seni kendime yükselteceğim. Seni inkâr edenlerden kurtararak temizleyeceğim ve sana uyanları kıyamete kadar küfre sapanların üstünde tutacağım. Sonra dönüşünüz yalnızca banadır. Ayrılığa düştüğünüz şeyler hakkında aranızda ben hükmedeceğim."[9]

"Biz, Allah'ın peygamberi Meryem oğlu İsa Mesih'i öldürdük' demelerinden dolayı kalplerini mühürledik. Oysa onu öldürmediler ve asmadılar. Fakat onlara öyle gibi gösterildi. Onun hakkında anlaşmazlığa düşenler, bu konuda kesin bir şüphe içindedirler. O hususta hiçbir bilgileri yoktur. Sadece zanna uyuyorlar. Onu kesin olarak öldürmediler. Fakat Allah onu kendisine yükseltmiştir. Allah, üstün ve güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir."[10]

---

[6] Nisa,4/171.
[7] Âl-i İmrân, 3/51.
[8] Mâide, 5/117.
[9] Âl-i İmrân, 3/55.
[10] Nisa,4/157-158.

-75-
KURBAN

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَنْ يَنَالَ اللهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلٰكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ

(Hacc, 22/37)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَا عَمِلَ آدَمِيٌّ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللهِ مِنْ إِهْرَاقِ الدَّمِ إِنَّهَا لَتَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَ أَشْعَارِهَا وَ أَظْلَافِهَا وَ إِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ مِنَ الأَرْضِ فَطِيبُوا بِهَا نَفْسًا

(Tirmizî, "Edahî", 1)

Muhterem Müslümanlar!

İnsanı Allah'a yaklaştıran, onunla yakınlık kurmasını sağlayan ulvî bir ibadetlerden biri de kurbandır.

Kurban, ilahî emirlere boyun eğişin, yeri geldiğinde çok sevdiğimiz malımızı Allah'ın rızasını kazanmak için feda edebileceğimizin hâl ile ifadesi, Allah sevgisini bütün sevgilerin üstünde tutmanın açık ifadesi, hak yolunda fedakârlığın bir göstergesidir. Dolayısıyla Kurban ibadetini yerine getiren mü'minler, Allah'ın emrine boyun eğmiş ve kulluk bilincini tazelemiştir.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de kurbanın kan ve etinin değil de, kesenlerin dinî duyarlılıklarının Allah'a ulaşacağı belirtilerek şöyle buyrulur:

"Kurbanlarınızın etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz, fakat O'na sizin takvanız ulaşır..."[1]

Aziz Mü'minler!

Kurban, Müslümanın benlik duygusunu törpüleyen; onu kulluk bilincine eriştiren, dünyanın geçiciliği şuurunu kazandıran ve ebediyetin

[1] Hacc, 22/37.

ahiret yurdu olduğunu pekiştiren bir ibadettir. Sevgili Peygamberimiz de; *"Âdemoğlu kurban bayramı gününde Allah için kurban kesmekten daha sevimli bir iş yapmış olmaz"*[2] buyurarak bizleri kurban kesmeye teşvik etmiştir

Bizler her kurban kesiminde, Hz. İbrahim ile oğlu Hz. İsmail'in Yüce Allah'ın buyruğuna mutlak itaat ve teslimiyet konusunda verdikleri başarılı sınavın hatırasını tazelemiş ve kendilerinin de benzeri bir itaate hazır olduklarını simgesel bir davranışla göstermiş oluyoruz. Bu itibarla Kurban, Rabbimizin bize sunduğu nimetleri fakir ve ihtiyaç sahipleriyle paylaşabilmenin mutluluğunu tatmamızın fırsatıdır.

Değerli Mü'minler!

Kurban ibadetinin yerine getirilmesi kadar yöntemleri de önemlidir. Yaratılana şefkat ve merhamet, temizlik, insana saygı, çevrenin korunması, israftan kaçınma Müslüman'ın temel hassasiyetleridir. Bu sebeple, kurban kesimi esnasında sergilenen bilinçsiz ve sağlıksız davranışlara karşı çevre bilinci ve bütün canlılara şefkat ve merhamet yönüyle daha da bir duyarlı olalım.

Keseceğimiz kurbanların etlerinden fakir ve yetimlere dağıtalım. Kurbanlarımızı yalnızca Allah rızası için keselim. Kesim işlemini kurbanlıklara eziyet etmeden gerçekleştirelim. Ehil olmayan kimselere kurban kestirmeyelim. Çevre temizliğine ve halk sağlığına duyarlılık göstererek kurban atıklarını gelişigüzel yerlere atmayalım. Keseceğimiz kurbanlarla birlikte; bizi Allah'a hakkıyla kulluktan alıkoyan nefsimizin kötü arzu ve isteklerini de kontrol altına alalım. Arefe günü sabah namazından başlayan ve bayramın dördüncü günü ikindi namazında son bulacak olan teşrik tekbirlerini, her farz namazın sonunda getirmeyi de unutmayalım.

[2] Tirmizî, "Edahî", 1.

-76-
KURBAN BAYRAMI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَنْ يَنَالَ اللهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلٰكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ

(Hacc, 22/37)

Aziz Mü'minler!

Müslümanlık bilincimizi yenileyen, millet olma irademizi diri tutan; birlik, beraberlik ve kardeşlik duygularımızı pekiştiren, rahmet ve bereket dolu bugünlere bizleri kavuşturan Yüce Rabbimize sonsuz hamd ve şükürler olsun.

Rabbimizin dost edindiği İbrahim aleyhisselâma, Allah için kurban olmaya razı olan İsmail aleyhisselâma ve her iki peygamberin sadakat ve teslimiyetini evrensel bir bayrama dönüştüren Muhammed aleyhisselâma sonsuz salât ve selâm olsun.

Değerli Kardeşlerim!

Biz Müslümanlar için bu bayramlar; imanı, ibadeti ve tarihi bir sevinç atmosferinde buluşturan ve bu sevinci sonsuzluğa taşıyan önemli zaman dilimleridir. Ramazan Bayramımız, her yıl bizlere yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'in nazil oluşunu ve İslâm'ın doğuşunu yaşatırken Kurban Bayramımız, Hz. Muhammed'den, üç ilâhî dinin kendisinde buluştuğu Hz. İbrahim'e uzanan yüce tarihe can verir.

Arafat'ta dünyalıklardan soyunmuş, âdeta ak kefenlere bürünmüş iki milyonu aşkın Müslüman, Rabbin divanına durup ellerini açtı ve bütün insanlık için rahmet diledi. Bizler de, kurban ibadetinin manevî ikliminde bir gönül yüceliği yakalayıp Rabbimize yakınlık arayışında olacağız. Zira kurban, yüce Allah'a yakın olma arayışıdır.

Kurbanda Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'in baba-oğul sevgisi ile hakka bağlılık duygularının harman olduğu engin bir dünya vardır. Nitekim Cenab-ı Hak, hutbemizin başında okuduğum ayet-i kerimede mealen şöyle buyurur:

"Allah'a kurbanlarınızın ne etleri ulaşır, ne de kanları. O'na ulaşan takvanızdır..."[1]

Muhterem Mü'minler!

Bayramlar; sevinçleri büyütme mevsimidir. Bu bayramda da, sevinçleri dünya çapında büyütmeliyiz. Önce kendi gönüllerimiz bir sevinç yumağı hâline gelmeli. Sonra annelerimizin ve babalarımızın gönüllerini şad etmeliyiz. Bir tatlı söz işitmek için hayatın bütün ağırlığını paylaşmayı göze alan çileli eşleri mesrur etmeliyiz. Evlerin canlı bayramları olan çocukları sevindirmeliyiz. Gönüllerin ağır yükü olan küskünlükleri ortadan kaldırmalıyız. Selâmlaşarak, musafaha ederek, kucaklaşarak, ziyaretleşerek, kurban etlerini dağıtarak, ikramda bulunarak; bütün sokakların, bütün komşuların, bütün yurdumuzun, İslâm coğrafyasının ve bütün dünyanın gözlerine sevinç taşımalıyız.

Kardeşlerim!

Bayramınız mübarek olsun. Rabbimizden bizi yakınlığına lâyık kılacak bir kurban iklimi yaşatması için dua ediyoruz. Kalplerimizi, huzuruna çıkacak durulukta kalpler hâline getirmesini diliyoruz. Dualarımızın Arafat'taki dualara karışması ve Rabbin katına yükselmesi için niyaz ediyoruz.

[1] Hacc, 22/37.

-77-
KUSUR ARAŞTIRMAK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللهَ إِنَّ اللهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ

(Hucurât, 49/12)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِنَّكَ إِنْ اتَّبَعْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ ، أَوْ كِدْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ

(Ebû Dâvud, "Edeb", 44)

Muhterem Mü'minler!

Dinimiz, insanların kusurlarını ve gizli hâllerini araştırmayı yasaklamıştır. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimse başkalarının kusurlarını ve özel hayatlarını araştırmaz. Mü'mine yakışan davranış; başkalarının kusur ve hatalarını araştırmak yerine kendi eksikliklerini gidermeye çalışmaktır.

Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bizi uyararak buyuruyor ki;

"*İnsanların eksiklerini ve ayıplarını araştırmayın. Her kim müslümanların eksiklerini ve ayıplarını araştırırsa yüce Allah da onun ayıbını izler ve evinin içinde de olsa onu rezil ve rüsva eder.*"[1]

Konu ile ilgili bir başka hadis de şöyledir:

"*Müslümanların ayıplarını ve gizli hallerini araştırırsan onları bozmuş yahut bozulmakla yüz yüze bırakmış olursun.*"[2]

Gizli olarak işlenen kusurların araştırılıp ortaya dökülmesi bu günahların bilinmesine, açıkça işlenmesine ve yaygınlaşmasına sebep

[1] Tirmizî, "Birr", 83.
[2] Ebû Dâvud, "Edeb", 44.

olur. Bu durumda hata ve kusurları araştıran kimse işlenen günahlara da ortak olur. Bu itibarla Müslüman, kendi kusur ve eksikliklerini görmeye çalışmalı, başkalarının kusur ve ayıplarını araştırmakla meşgul olmamalıdır. Çünkü kusursuz ve hatasız insan yoktur.

Kusurları araştırıp ortaya döken kimse onların yayılmasını arzu eden kimse konumuna gelmiş olur. Hâlbuki yüce Allah, *"Mü'minler arasında kötü söz ve davranışların yayılmasını seven kimseler için dünyada da ahirette de elem dolu bir azap vardır. Allah bilir, siz bilemezsiniz"*[3] buyurmaktadır.

Değerli Mü'minler!

Müslüman kesin bilgi sahibi olmadığı konularda sırf zanna dayanarak hüküm vermemeli, eğer zannın konusu bir kusur ise üstüne giderek ardını araştırmamalıdır. Çünkü böyle bir davranış mü'mine yakışmaz. Yüce Rabbimiz, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının, çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve gizli hâllerini araştırmayın, birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz, ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz değil mi? Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul eden ve çok merhametli olandır."[4]

Aziz Mü'minler!

Ümmetinin meşakkate düşmesini arzu etmeyen, kötü zan bataklıklarında perişan olmalarına gönlü razı olmayan ve merhamet ufkunun en yüce temsilcisi olan sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), bu konuda bizleri uyarmakta ve şöyle buyurmaktadır:

"Zandan sakının, zira zan, haberlerin en yalan olanıdır. Birbirinizin kusurunu öğrenmeye çalışmayın, birbirinizin gizli hâllerini araştırmayın, birbiriniz ile benlik yarışına kalkışmayın, birbirinize haset etmeyin, birbirinize buğz etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun."[5]

---

[3] Nur, 24/19.
[4] Hucurât, 49/12.
[5] Buhârî, "Edeb", 57,58; Müslim, "Birr", 24, 28.

Muhterem Mü'minler!

İmanımızda sebat edelim, Allah ve Peygamberine itaat edelim, her türlü haram ve günahtan sakınalım, insan haklarına saygılı olalım. Toplumda iyiliklerin ve güzel davranışların çoğalmasına, kötülüklerin, günahların ve çirkin huyların azalmasına ve yok olmasına çalışalım. Bu, dinî ve millî bir görevimizdir. Ancak bu görevi yaparken çok dikkatli olalım, özellikle kişilerin mesken masuniyetine, özel hayatlarına müdahale sayılabilecek bir davranışta bulunmayalım, kimsenin gizli kusurlarını araştırıp ortaya dökmeyelim.

-78-
MEVLİD KANDİLİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ

وَذَكَرَ اللهَ كَثِيرًا

(Ahzâb, 33/21)

Muhterem Müslümanlar!

Rahman olan Allah, varlık âlemini rahmet üzere inşa etmiş ve rahmeti her şeyi kuşatmıştır. O'nun rahmetinin açık tecellilerinden biri de insanları dünya hayatında yalnız ve çaresiz bırakmayarak onlara kurtuluş ve kalıcı mutluluğun yolunu gösteren vahyi, hidayet rehberleri olarak peygamberleri göndermesidir.

Peygamberler, ilâhî vahyi insanlığa ulaştıran, onları yaratılış ve var oluşun sırrını anlamaya, bilgi ve inancın aydınlığına çağıran rahmet elçileridir. Yüce Yaratıcının insanlığa gönderdiği son rahmet elçisi ise, Muhammed Aleyhisselâm'dır.

O, peygamberler halkasını tamamlayan son davetçi, dini açıklayan, öğreten ve bütün ahlâkî güzellikleri yaşayarak öğütleyen örnek bir şahsiyettir.

Değerli Mü'minler!

Bugün, insanlığın hayat ufkuna aydınlık bir devir açan Peygamber Efendimizin doğumunun yeni bir yıldönümünü idrak ediyoruz.

Mevlid-i Nebi Haftası denildiğinde, Hz. Peygamberi anmak, daha da önemlisi onu anlamak, onun temsil ettiği değerler bütününü tanımak ve hayatımıza ışık tutan bir meşale yapabilmek çabası akla gelir.

Mevlid-i Nebi Haftası'nda Peygamber Efendimizin dünyayı teşriflerini anarken, onun üstün şahsiyetini ve güzel ahlâkını tanımaya, getirdiği evrensel çağrıyı anlamaya ve bütün bunların özünde barındırdığı dinamizmi çağımıza taşımaya olan ihtiyacımızı bir kez daha fark ediyoruz.

Çünkü o bize; Allah'a iman edip O'nu sevmeyi, O'na bağlanarak iç barışı ve doğru yolu bulmayı, ibadetlerle hayatımızı anlamlı kılmayı, dürüstlüğü, emaneti korumayı, komşuluk ve akrabalık bağlarına riayet etmeyi, yetim ve kimsesiz çocuklara kol kanat germeyi, herkesin ve her şeyin hakkını gözetmeyi, kimseyi incitmemeyi, iyilik yapmayı, iyi ve yararlı insan olmayı öğütlemiştir.

Allah Resûlü, dinin ne olduğunu soranlara onun güzel ahlâk olduğunu söylemiş ve onun hayatı güzel ahlâkın canlı bir örneği olmuştur. Mevlid-i Nebi Haftası, işte o yüce şahsı tanıyarak hayatımızı ahlâkla güzelleştirme ve bu yolda bir tazelenme mevsimidir.

Bu hafta, onun çok sevdiği çocuklara onu tanıtma, sevdirme ve çocukları onunla buluşturma zamanıdır.

Bu hafta, *"Ey İnsanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu konuda Allah'ın koyduğu ölçülere titizlikle uymanızı tavsiye ederim."* buyruğu üzerinde tekrar düşünme fırsatıdır.

Bu hafta, sahih dinî bilginin ışığında manevî hayatımızı zenginleştirmenin, barış ve esenlik içinde güvenle yaşamanın, uzaklıklarımızı yakın etmenin ve kardeşlik köprüsünde birlikte yürümenin vaktidir.

Bu haftada Peygamber Efendimizin dünyaya teşriflerini kutlarken, onun örnek şahsiyetini ve güzel ahlâkını tanımaya, getirdiği evrensel çağrıyı anlamaya ve bütün bunların özünde barındırdığı ruhu çağımıza taşımaya olan ihtiyacımızı bir kez daha fark ediyoruz.

İnsanlar arasında kin ve nefretin, farklılıklar arasında çatışmanın alevlendirildiği, ötekinin kutsalına ve bir diğer inanca saygının esasında insana saygı olduğu anlayışının iyice zayıfladığı çağımızda, âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimizi anlamaya ve anlatmaya, onun sevgisi etrafında birleşmeye daha fazla ihtiyaç duyuyoruz ve duymaktayız. Tebessümün eksik olmadığı nur yüzüne, hayırla özdeşleşen gönül diline, paylaşımın esirgenmediği cömertlik simgesi eline, herkesin kendini bulduğu gönlüne, övülen ahlâkına ve örnekliğine, manevî önderliğine; onu tanımanın, onu sevmenin sağlayacağı güven ortamına anlatılamayacak derece ihtiyacımız var.

Değerli Mü'minler!

İnsanı insan yapan bütün güzelliklerin, ahlâkî erdemlerin odaklandığı bir şahsiyet olan Hz. Peygamberin hayatında ve öğütlerinde bireysel ve toplumsal hayatımızı aydınlatacak güçlü bir ışık, güzel bir örnek vardır. Rabbimizin de buyurduğu gibi, *"Sizin için, Allah'ın Resûlü (Hz. Muhammed), Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için, güzel bir örnektir."*[1]

Mevlid-i Nebi Haftası'nın bütün insanlığa rahmet ve barış getirmesini, insanlığın sevgili Peygamberimizi daha iyi tanımasına vesile olmasını Yüce Allah'tan niyaz ederim.

[1] Ahzâb, 33/21.

-79-
MİRAÇ KANDİLİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

(İsrâ, 17/1)

Muhterem Müslümanlar!

Önümüzdeki .....gününü ..... gününe bağlayan gece, Miraç Kandili'dir. İslâm âlemi olarak böyle mübarek bir geceyi idrak etmenin sevinç ve mutluluğunu yaşamaktayız.

Miraç; insanlığın kurtuluşu için gönderilen sevgili Peygamberimizin yaptığı, mukaddes ve manevî bir yolculuktur.

Birçok ilahî sırrı, hikmet ve bereketi bünyesinde barındıran bu gece, İsrâ sûresinin ilk ayetinde şöyle ifade edilmektedir:

"*Kendisine ayetlerinden bir kısmını göstermek üzere kulu Muhammed'i bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiği Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı ne yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.*"[1]

Aziz Mü'minler!

Miraç hadisesi, ilahî kudret ve lütfun bir tezahürü olması yönüyle mü'minler için madde ve ötesini birlikte düşünme ve algılama imkânı, Allah'a olan iman ve Hz. Peygamber'e bağlılıklarını pekiştiren bir sınav, Peygamber Efendimiz için de Yüce Mevla'nın yardım ve desteğine mazhar olarak risalet görevinde moral kazanma vesilesi olmuştur.

Yaratılanların en şereflisi olan Hz. Peygamberin, Rabbinin huzuruna kabul edilişini temsil eden İsrâ ve Miraç mucizesi bizlere, insanın, ilahî rızaya ve desteğe ulaştığında akıl ve idraki zorlayan derecede nice üst derecelere ulaşabileceğini gösterdiği gibi mana âleminde yükselip ilahî rahmet ve huzura erişmenin, öncelikle gönül ve ruh temizliğinden,

[1] İsrâ, 17/1.

ahlâkî erdemlere yükselişten, her şeyin sahibi olan Yüce Allah'a bağlılık ve boyun eğmeden geçtiğini de hatırlatmaktadır.

Miraç gecesi farz kılınan beş vakit namazın "Mü'minlerin miracı" olarak nitelendirilmesi de, namazın böyle bir yükselişte ne derece etkin ve önemli bir ibadet olduğunu gösterir. Gerçekten sadece bedeni ile değil özüyle, gönlüyle, duygu ve düşüncesiyle Allah'a yönelen ve namazda Rabbi ile baş başa kalmanın mutluluğunu yakalayan bir mü'min, daima O'nun gözetimi ve desteği altında olduğunu hatırından hiç çıkarmaz, bu bilinçle hayat çizgisini anlamlı kılar. Ahlâkî ve manevî sağlığımızı tehdit eden, insanî ilişkilerimizi ve sosyal ödevlerimizi zayıflatan bunca iç ve dış etkinin altında bunaldığımız günümüzde, Kur'an-ı Kerim'in İsrâ hadisesinden ismini alan sûresinde yer alan ve bizlere kurtuluş yolunu gösteren şu ilahî prensipleri hatırlayalım:

"Allah'a ortak koşma, yalnız ona inanıp yalnız ona ibadet et, ana-babaya iyi davran, akrabaya, yoksula, yolda kalmış kimseye haklarını ver, cimrilik yapma, müsrif ya da savurgan da olma, açlık korkusu ve geçim kaygısıyla çocukları öldürme, zinaya yaklaşma, cana kıyma, yetimin malına el uzatma, verdiğin sözü yerine getir, ölçerken ve tartarken eksiklik ve noksanlık yapma, hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme, kibirlenme ve gururlanma."

Bütün bu sayılanlar Yüce Yaratan'ın katında sevimsiz ve çirkin davranışlardır.

Öyleyse Değerli Mü'minler!

İnanç, ahlâk ve maneviyat dünyamızın barış ve huzur içinde birlikte yaşamamızın vazgeçilmez değerlerine işaret eden bu ilahî buyrukları yaşamak ve yaşatmak, bizlere miracın manevî atmosferini günümüzde teneffüs etme imkânı sağlayacaktır.

Miraç, Peygamberimizin şahsında insanlığın önüne açılan sınırsız bir yükseliş ufkudur. Varlığın özüne ve anlamına yolculuktur. Çünkü miracın özünde her türlü kötülükten arınma, insanlığın yararına değerler üretme, fedakârlık, paylaşma, sorumluluk, zamanın önemini kavrama ve ilahî emirlere teslimiyet göstererek yüce mertebelere erişmek vardır.

Miraç gecesi, duygu ve düşüncelerimizi yenileyerek ilahî rahmeti kazanacak işler yapmamız, kulluk bilincine ulaşarak dua ve niyazda bulunmamız için güzel bir fırsattır.

Bunun için manevî duygularımızı canlandıran, iç dünyamızı değerlendirme imkânı sağlayan, sorumluluğumuzu hatırlatan bu geceyi iyi değerlendirelim. Duyguların ve hislerin coştuğu, dua ve niyazların semaya yükseldiği, inananların huzur bulduğu bu gecede; gönüllerimizde ümit ve ilahî aşk kandillerini yakalım, miracın engin mesajını ruhlarımızda hissedelim. Yüce dinimiz İslâm'ın "yaratılanı yaratandan ötürü sevme" prensibini hatırlayarak gönül kapılarımızı herkese açalım. Miracın, ilahî yükselişin, gönül ve ruh temizliğinden geçtiğini unutmayalım.

Bunalan ruhlara, manevî hayatın ihmaliyle daralan kalplere bu gecenin huzur getirmesi dileğiyle Miraç Kandilinizi tebrik ediyor, bu gecenin insanlığın barış, huzur ve mutluluğuna, bütün mü'minlerin de arınmasına ve affına vesile olmasını Yüce Allah'tan niyaz ediyorum.

-80-
MUHARREM AYI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

(Âl-i İmrân, 3/103)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللهِ الْمُحَرَّمُ وَأَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ صَلَاةُ اللَّيْلِ

(Müslim, "Sıyâm", 202)

Muhterem Mü'minler!

İman ve ibadet bilincinin derinleştiği, din kardeşliğinin duygu ve davranışlara yansıdığı, mahşer tablosunun an be an yaşandığı müstesna zaman dilimlerinden biri olan ve Zilhicce ayında gerçekleştirilen Kurban Bayramı ve Hac ibadeti sona ermiş, sevgili Peygamberimizin "Şehrullah: yani, Allah'ın Ayı" diye nitelendirdiği Muharrem ayına girilmiştir.

Muharrem ayı, tarih boyunca insanlık için dönüm noktaları sayılabilecek önemli olayların yer aldığı bir aydır. Bu sebeple gerek İslâm'da, gerekse İslâm'dan önce Muharrem ayına ayrı bir önem verilmiştir. Nitekim Peygamberimiz bir hadislerinde; *"Ramazan ayından sonra tutulan oruçların en hayırlısı, Allah'ın ayı olan Muharrem'de tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en faziletli namaz ise geceleyin kılınan namazdır."*[1] buyurmuştur.

Ayrıca Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bu ayın Aşure günü olarak bilinen onuncu gününü, bir öncesi ve sonrası ile oruçlu geçirmeyi tavsiye etmiştir.[2]

[1] Müslim, "Sıyâm", 202.
[2] Tirmizî, "Savm", 46; Ebû Dâvûd, "Savm", 56.

Değerli Kardeşlerim!

Hicrî yılın ilk ayı olan Muharrem, aynı zamanda İslâm tarihinde meydana gelen bazı üzücü olayları da hatırlatmaktadır. Muharrem, bize Kerbelâ olayını ve Hz. Hüseyin'in şehadetini hatırlatır.

Hz. Hüseyin, Hz. Ali Efendimiz ile Hz. Fatıma validemizin ciğerparesi, sevgili Peygamberimizin dünyanın iki çiçeği, ahirette de "cennet çocuklarının efendileri" diye övdüğü[3] ve hakkında, *"Allahım, ben onları seviyorum, sen de sev!"* diye dua ederek[4], adını koyduğu torunudur.

Hz. Hüseyin'in siyasî ihtiraslar uğruna acımasızca şehit edilmesi, sevgili Peygamberimizi ve onun Ehl-i Beyti'ni seven bütün mü'minlerin gönlünde silinmez izler bırakmıştır.

Değerli Müslümanlar!

Tarihte yaşanmış bu gibi acı olaylar müslümanları derinden sarsan ve kederlendiren acı bir tecrübedir. Bu sebeple bu ve benzeri olaylar karşısında, sağduyulu hareket ederek Allah ve Peygamber sevgisi etrafında kenetlenmeliyiz. Hz. Peygamberi, onun aile fertlerini ve ashabını sevmek hepimizin müşterek heyecanı olmalıdır. İyi bilelim ki, huzurlu bir toplum hâlinde yaşayabilmek, yüce dinimizin bize öğrettiği karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı kardeşliği, birlik ve beraberliği korumakla mümkündür.

Hutbemi Yüce Rabbimizin bu konudaki emriyle bitiriyorum:

"Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında idiniz de O sizi oradan kurtarmıştı. İşte Allah, size ayetlerini böyle apaçık bildiriyor ki doğru yola eresiniz."[5]

[3] Buhârî, "Menakıb", 22.
[4] Tirmizî, "Menakıb", 31.
[5] Âl-i İmrân, 3/103.

-81-
MÜSLÜMAN, BAŞKALARININ İYİLİĞİNİ İSTER

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

(İbrahim, 14/41)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا ، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا ...

(Buhârî, "İman", 7)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce dinimiz İslâm, Allah'a ve insanlara karşı vazifesinin bilincinde olan, ahlâklı fertler yetiştirmek suretiyle huzurlu bir toplumun oluşmasını hedeflemektedir. Kur'an-ı Kerim bizlere, birbirini seven ve gözeten, din kardeşinin hayır ve iyiliğini isteyen ve yeri geldiği zaman onların iyiliğini kendi iyiliğine tercih eden insanları örnek göstermektedir.

Sevgili Peygamberimiz de; "*Sizden herhangi biriniz, kendisi için arzu ettiği hayır ve iyiliği, mü'min kardeşi için de istemedikçe gerçek manada iman etmiş olamaz*"[1] buyurarak, bu konuda en güzel ölçüyü ortaya koymuştur.

Değerli Mü'minler!

Allah rızasını uman ve ahirette bütün yaptıklarından sorguya çekileceğinin farkında olan mü'minler, birbirlerinin kardeşi oldukları bilinciyle, kin, öfke, nefret, haset, bencillik gibi kötü düşünce ve davranışlardan titizlikle sakınacaklardır. Bunların yerine sevgi, saygı, merhamet, dürüstlük, yardımseverlik, fedakârlık, başkalarının iyiliğini ve hayrını düşünmek gibi en güzel ahlâkî özelliklere sahip olacaklardır.

Bu ahlâkî özelliklerle olgunlaşacak olan mü'minler, Yüce Allah'a yapmakta oldukları dualarında bile din kardeşlerini hatırlayacaklar, yüce kitabımızın bizlere örnek olarak sunduğu şu dualarda olduğu gibi, ben

[1] Buhârî, "İman", 7.

yerine biz diyerek, mü'minlerin hayır ve iyiliğini isteyecekler ve "*Ey Rabbimiz! Bize dünyada ve ahirette iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru*"[2], "*Ey Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde, beni, ana-babamı ve mü'minleri bağışla*"[3] diye dua edeceklerdir.

Aziz Mü'minler!

Dualarında ve düşüncelerinde din kardeşinin hayır ve iyiliğini isteyen mü'minin, bu güzel duygularını davranışlarına da yansıtmasını Yüce Allah, şöyle emrediyor:

"*Allah sana nasıl iyilik ve ihsanda bulunduysa, sen de aynı şekilde insanlara iyilik yap.*"[4]

Kişinin bunu hayatına nasıl uygulayacağının en güzel örneklerini ise sevgili Peygamberimiz birçok hadis-i şeriflerinde ifade etmişlerdir. Kendisine faydalı olacak bir şey öğretmesini isteyen kişiye Resûlullah (s.a.s.); "*Müslümanların yolundan rahatsızlık veren şeyleri kaldır*"[5] buyurmuşlardır.

Başka bir hadiste sevgili Peygamberimiz; "*Her Müslüman'ın sadaka vermesi gerekir*" buyurmuşlar, buna gücü yetmeyen kişinin de darda kalmış birine yardımda bulunmasını tavsiye etmişlerdir. Kendisine; "Ya, buna da gücü yetmezse?" denilince Resûlullah (s.a.s.), kişinin insanları iyiliğe ve hayra teşvik etmesini ve kendisini başkalarına kötülük yapmaktan alıkoymasını tavsiye etmişlerdir.[6]

Sahabeden Cerir b. Abdillah ise şöyle naklediyor:

"Ben, namazı kılmak, zekâtı vermek ve bütün Müslümanların hayır ve iyiliğini istemek üzere Hz. Peygambere biat ettim."[7]

Sevgili Peygamberimizin bu konudaki diğer bir güzel tavsiyesi de şöyledir:

"*Yüzüne tebessümle bakmak bile olsa, mü'min kardeşine yapacağın hiçbir hayır ve iyiliği küçük görüp terk etme.*"[8]

---

[2] Bakara, 2/201.
[3] İbrahim, 14/41.
[4] Kasas, 28/77.
[5] Müslim, "Birr", 131.
[6] Buhârî, "Zekât", 30; Müslim, "Zekât", 55.
[7] Buhârî, "İman", 42.
[8] Müslim, "Birr", 144.

Hutbemi, Medineli Müslümanların, Mekke'den hicret ederek gelen Muhacirlere nasıl kucak açtıklarını, onların hayır ve iyiliği için neler düşündüklerini anlatan ayet mealiyle bitiriyorum:

"Muhacirlerden önce Medine'ye yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret eden mü'minleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir."[9]

[9] Haşr, 59/9.

-82-
MÜSLÜMAN, GÜVENİLİR İNSANDIR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

(İsrâ, 17/34)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسانِهِ وَيَدِهِ ، وَ الْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَ أَمْوَالِهِمْ

(Tirmizî, "İman", 12)

Aziz Mü'minler!

"Mü'min", Yüce Allah'ın varlığına ve birliğine inanan anlamına geldiği gibi, başkalarına güven veren ve güvenilen kişi anlamını da taşır. Öyle ise mü'min, ahdine vefalı, anlaşmalarına sadık, sözü özü bir, dostluğuna güvenilen bir insandır. Yüce Rabbimiz, Mü'minûn sûresinin ilk ayetlerinde, kurtuluşa erecek mü'minlerin vasıflarını açıklamakta ve 8. ayetinde mealen şöyle buyurmaktadır:

"*Yine onlar (o mü'minler) ki, emanetlerine ve ahidlerine riayet ederler."*[1]

Bir mü'min, sevdiğini sırf Allah için sever ve ondan maddî bir beklenti içinde olmaz. Sır saklar, emanete hıyanet etmez. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in yüksek ahlâkına uymaya ve onun gibi güvenilir bir insan olmaya çalışır.

Yüce Allah, peygamberlerini güvenilir kişilerden seçmiş, onlar da gönderildikleri toplumlar tarafından emin kişiler olarak tanınmışlardı.[2] Nitekim Mekkeliler, Peygamberimiz (s.a.s.)'e, daha peygamber olmadan önce , "el-Emin " sıfatını vermişlerdi.

Muhterem Cemaat!

Bir Müslüman, verdiği sözden, üzerindeki emanetlerden Allah katında sorumlu tutulacaktır. Yüce Allah, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

[1] Mü'minûn, 23/8.
[2] Şu'arâ, 26/107.

"*Verdiğiniz sözü yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.*"[3]

Özellikle Allah'ın adını anarak verilen sözlerin, yapılan adakların ve yeminlerin yerine getirilmesini emretmekte ve sözünde duranlara sevap vereceğini bildirmektedir.[4] Sözünde durmayanları ise, Nahl sûresinin 92. ayetinde kınamakta ve onları, ipliğini iyice eğirip katladıktan sonra söküp bozan kadının durumuna benzetmektedir.[5]

Değerli Müslümanlar!

Peygamber Efendimiz (s.a.s.), hadis-i şeriflerinde, Müslüman'ı ve Mü'min 'i şöyle tarif etmiştir:

" *Müslüman, dilinden ve elinden müslümanların güvende olduğu, Mü'min de insanların malları ve canları hususunda kendisine güvendiği kişidir.*"[6]

"*Mü'min, geçimi güzel olan kişidir. Geçimsiz kişide ise, hayır yoktur.*"[7]

Uyumlu olmak, ancak güvenilir bir insan olmakla sağlanır. Sözüne özüne güvenilmeyen bir insanla, dostluk ve ticarî ilişki kurulamaz. Meşru bir mazeret bulunmadıkça verdiği sözde durmayan kişinin toplum içerisindeki saygınlığı zedelenir, dostlarının sayısı azalır, işi ve ticarî ilişkileri bozulur. Bunun için iş, ticaret ve toplum hayatında güven duygusu çok önemlidir. Birbirine güven duymayan toplumlarda huzur ve asayiş sarsılır ve insanî ilişkiler bozulur.

Kıymetli Mü'minler!

Eğer Allah'a ve insanlara verdiğimiz sözleri yerine getirmezsek, büyük bir vebal altına girmiş oluruz. Yalancılıkla güven ve itibarın bir arada bulunamayacağını bilmeliyiz. Sevgili Peygamberimizin konumuzla ilgili olan, "*Çevresindeki insanların şerrinden emin olmadığı kişi, cennete giremez.*"[8] hadis-i şerifine dikkat etmeliyiz. Yerine getiremeyeceğimiz vaatlerde bulunmamalı, çevremize, yakınlarımıza, iş arkadaşlarımıza ve bütün insanlara güven telkin etmeli ve bunu, bir hayat prensibi hâline getirmeyi unutmamalıyız.

---

[3] İsrâ, 17/34.
[4] Fetih, 48/10.
[5] Nahl, 16/92.
[6] Tirmizî, "İman", 12.
[7] Ahmed b. Hanbel, Müsned, II,400.
[8] Müslim, "İman", 18.

-83-
MÜSLÜMAN, İŞİNİ SAĞLAM VE GÜZEL YAPAR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا

(Kehf, 18/30)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِنَّ اللهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ...

(Müslim, "Sayd", 57)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah, varlığı en güzel şekilde yaratmış ve " *...Yaptığınız işi güzel yapın; Allah işini güzel yapanları sever"*[1] ayetiyle insana işini en iyi bir şekilde yapmasını emretmiştir. Her alanda işini en güzel bir şekilde yapmak, dinimizde "İhsan" kelimesiyle ifade edilmektedir.

Nitekim sevgili Peygamberimiz, "İhsan nedir Ey Allah'ın Resûlü?" sorusuna "*...Allah'ı görüyormuş gibi kulluk etmendir; her ne kadar sen O'nu görmesen de O, seni görüyor...*"[2] şeklinde cevap vererek, yapmakta olduğumuz her işi Yüce Allah'ın görüp gözettiği ve amellerimizin O'na arz edileceği bilinciyle yapmamız gerektiğini haber vermiştir.

Dinimiz, tüm yararlı işleri Allah'a kulluk kapsamında bir ibadet olarak nitelendirmekte, yapılan işi önemseyip güzel ve sağlam yapmayı emretmektedir.

Sevgili Peygamberimiz "*Allah her şeyde ihsanı farz kılmıştır...*"[3] buyurarak, insanın yaptığı her işi ve görevi kurallarına ve tekniğine uygun olarak, sağlam, güzel, kaliteli, en iyi ve en mükemmel bir şekilde yapmasını istemektedir. Sevgili Peygamberimiz diğer bir hadis-i şeriflerinde de "*Yüce Allah, yaptığınız işi sağlam ve iyi yapmanızdan hoşnut olur*"[4] buyurmaktadır.

---

[1] Bakara, 2/195.
[2] Buhârî, "İmân", 37.
[3] Müslim, "Sayd", 57.
[4] Beyhaki, Şu'abu'l-İman, IV, 334.

Değerli Mü'minler!

İş yapmak, bir eser ortaya çıkarmak insana özgü bir yetenektir. İşi güzel ve sağlam yapmak ise işini benimsemiş sorumluluk sahibi kişilerin bir özelliğidir. Mensubu olduğumuz yüce dinimiz bizlere, her alanda daha iyiyi ve güzeli ortaya koymayı öğütlemektedir.

Dinimiz, baştan savma hiçbir tutum ve davranışı, gayesiz bir hareketi, rast gele yapılan bir işi makbul görmemiştir. İnançta sağlamlık, davranışlarda samimiyet, alışverişlerde doğruluk, sanatta incelik, yapılan her türlü işte kalite ve dürüstlük dinimizin emrettiği güzelliklerdendir

Dinimizce, yapılan işin güzel olabilmesi için öncelikle niyetin düzgün olması ve kişinin; "işini güzel yapma" arzu ve gayreti önemli görülmüştür. Bu arzu ve gayret insanı, işlerinde başarılı, kendini yenileyen, yapıcı bir niteliğe sahip kılar. Vicdanı temiz bir mü'min, hangi işte çalışırsa çalışsın "saatini doldurma" ve "baştan savma" şeklinde bir anlayışa sahip olamaz. Böyle bir anlayışla yapılan işten elde edilen kazancın helal olmayacağı da asla unutulmamalıdır.

Müslüman'ın iş hayatındaki en belirgin özelliği, işini düzenli ve en güzel biçimde yapmasıdır.

Mü'min, fert, aile ve toplum olarak, hayatı anlamlı kılacak ve huzur ortamı oluşturacak güzel bir çalışma sergilemelidir. İlim adamı ilmî çalışmasında, tüccar ticaretinde, işçi iş yerinde, kamu görevlisi görev yerinde, kısacası herkes kendi işinde, dinimizin "işi güzel ve sağlam yapmak" olarak telakki ettiği ve öğütlediği "İhsan"ı hedeflemelidir.

İş hayatında bu güzel prensibi getiren dinimiz, başkalarına yaptırılacak işin de en güzel şekilde yaptırılmasını ve her işin ehline verilmesini emretmiştir.

Sevgili Peygamberimiz, "İş, ehil olmayana verildiği zaman kıyameti bekleyiniz"[5] buyurarak, işlerin verimli ve sağlam yapılmasının, onun ehline verilmesiyle ancak mümkün olacağını, aksi takdirde bozulmanın ortaya çıkacağını ifade etmiştir.

[5] Buhârî, "İlim", 2.

Aziz Mü'minler!

İşini sağlam ve güzel yapmak, her şeyden önce fedakârlığı, ciddiyeti ve özveriyi gerektirir. En güzeli ortaya koyma idealini getirmiş olan yüce dinimizin çalışma hayatıyla ilgili ölçülerini bilerek dengeli bir şekilde bunları her işimizde tatbik etmek hedefimiz olmalıdır. Unutmayalım ki bir kimsenin işini güzel yapması hayatı da güzel yaşamasıdır.

Hutbemi bir ayet mealiyle bitiriyorum:

"Gerçek şu ki iman edip iyi işler yapanlara gelince, elbette biz işi iyi yapanların ecrini zayi etmeyiz."[6]

[6] Kehf, 18/30.

-84-

NAMAZDA TADİL-İ ERKÂNA RİAYET ETMEK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اُتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلٰوةَ إِنَّ الصَّلٰوةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللهِ أَكْبَرُ وَاللهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

(Ankebût, 29/45)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

وَصَلّوُا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي

(Buhârî, "Ezan",18)

Muhterem Müslümanlar!

İnancın hayata yansıması olan ibadetlerimiz, yüce Yaratıcı ile aramızdaki en sağlam ve en güzel bağdır. Bu ibadetlerden biri de namazdır. Namazın da tadil-i erkâna riayet edilerek kılınması son derece önemlidir.

Tadil-i erkân, namazın içinde yer alan kıyam, kıraat, rükû, secde gibi rükünleri dikkatli bir şekilde, hakkını vererek yerine getirmektir.

Sevgili Peygamberimiz, "*Ben namazı nasıl kılıyorsam, siz de öyle kılın.*"[1] buyurmuştur.

Bizim için en büyük örnek olan Peygamberimizin namazı nasıl kıldığını Hz. Aişe şöyle anlatıyor:

"*Kıyamda ağırlığını iki ayağının üzerine vererek dimdik durur, rükû ettiği zaman başını ne yukarıya diker ne de aşağıya eğer, ikisi arasında tutardı. Rükûdan kalktığı vakit iyice doğrulmadan secdeye gitmezdi. Başını secdeden kaldırdığı zaman, iyice doğrulup oturmadıkça, ikinci secdeyi yapmazdı.*"[2]

[1] Buhârî, "Ezan",18.
[2] Buhârî, "Ezan", 122.

Değerli Mü'minler!

Dünya ve ahiretimiz için çok faydalar sağlayan namaz, insanı kötülüklerden uzaklaştırır, güzel ahlâk sahibi kılar. Ahirette de manen yücelmeye, Cehennem azabından kurtulmaya ve Cennet'e girmeye vesile olur. Bütün bunları elde etmek ise usulüne ve şartlarına göre namazı kılmakla mümkündür.

Sevgili Peygamberimiz bir defasında ashabıyla sohbet ederken, en kötü hırsızlığın namazdan çalmak olduğunu söyledi. Orada bulunanlardan biri; "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi namazından nasıl çalar?" diye sorduğunda; Peygamberimiz; "*Rükû ve secdelerini tam olarak yapmaz*" [3] şeklinde karşılık verdi.

Yine Allah Resûlü, bir gün mescidde tadil-i erkâna riayet etmeden namaz kılan birine; "*Dön yeni baştan kıl, çünkü sen namaz kılmadın.*"[4] buyurdu.

Değerli Mü'minler!

Unutmayalım ki, şartlarına riayet edilerek kılınan namaz, Yüce Mevla'mızın ifadesiyle kötülük ve çirkinliklere karşı kalkandır.[5] Samimiyet ve ihlâstan yoksun, hele hele gösteriş ve riyanın karıştığı bir ibadet, sahibine hiçbir fayda sağlamaz. O hâlde namazlarımızı bütün beden ve gönül varlığımızla Allah'a yönelerek huşû içinde kılalım.

Namazda huşû; Yüce Rabbimizin huzurunda O'nun azametini kalbimizde hissederek, saygı dolu bir yönelişle bu ibadeti yerine getirmektir. Bu itibarla bir mü'min, huşûyu engelleyebilecek her şeye karşı önlem almalı, namazda elinden gelen dikkat ve gayreti göstermelidir.

Unutmayalım ki namazlarını huşû içinde kılan mü'minler huzura ererler.[6]

---

[3] Muvatta, "Kasru's-Salât", 72.
4 Buhârî, "Ezân", 95, 122; Müslim, "Salât", 45.
[5] Ankebût, 29/45.
[6] Mü'minûn, 23/1-2.

-85-

NAMAZIN ÖNEMİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اُتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلٰوةَ إِنَّ الصَّلٰوةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللهِ أَكْبَرُ وَاللهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

(Ankebût, 29/45)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهَرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ، يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا، مَا تَقُولُ ذٰلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ . قَالُوا لاَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا. قَالَ فَذٰلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُو اللهُ بِهَا الْخَطَايَا

(Buhârî, "Mevakit", 6)

Muhterem Müslümanlar!

Dinimizin direği olan namaz, İslâm'ın beş temel esasından biri olup günah ve kusurlarla kirlenen gönüllerimizin aydınlanmasına katkı sağlayan bir ibadettir. Onunla gönül sarayımız Yüce Yaratana yaraşır hâle gelir.

Namazla özümüze, kimliğimize döneriz. Yüce Mevla'ya sığınmanın haz ve lezzetini, var oluşun sebep ve hikmetini, düşüncelerin enginliğini, kulluğun zirvesini onunla yakalarız. Onunla hayatımızı düzene sokar, vakitlerimizi kıymetlendiririz. Şüphesiz namaz, yakarışın, sığınışın, ilahî huzura kabulün en güzel biçimidir.

Nitekim sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), bir gün;

"*Sizden herhangi birinizin kapısı önünde bir nehir bulunsa ve o kimse bu nehirde günde beş defa yıkansa kendisinde kirden bir şey kalır mı?*" diye sormuş,

"*Hiç kir kalmaz Ya Resûlallah"* cevabını alınca da,

"İşte beş vakit namaz da buna benzer, Allah namazla günahları siler."[1] buyurmuştur.

Değerli Mü'minler!

İnsan, zaman zaman dünyanın aldatıcı lezzet ve meşgaleleri ile kulluk bilincinden uzaklaşabilir. Her şeyin hesabını Allah'a vereceğini, ölümü, cennet ve cehennemin varlığını unutabilir. İşte ruh ve beden bütünlüğü içinde kılınan beş vakit namaz da, bu gafleti yok ederek mü'minin bilinç ve iradesini canlı tutar. Bu itibarla namaz, Allah ile olan bağımızın sürekliliğini sağlar, insana daima Allah'ı hatırlatarak kalplere sorumluluk duygusunun yerleşmesine vesile olur.

Nitekim Cenab-ı Allah, Ankebût sûresi 45. ayette şöyle buyurur:

"Resûlüm! Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkor. Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah, yaptıklarınızı bilir."[2]

Değerli Mü'minler!

İbadet, ilahî huzura kulluğun arzı, Rabbin bize sunduğu sayısız nimetlerin şükrüdür. İbadet, imanın alameti, kalbin nuru, ruhun kuvveti, malın ve bedenin temizliğidir. Mü'min bu sayede yüce Allah'ın manevî huzuruna yükselir.

O hâlde mü'minin miracı olan namaz ibadetine önem verelim. Onu bütün beden ve gönül varlığımızla Allah'a yönelerek huşû içinde kılalım.

[1] Buhârî, "Mevakit", 6.
[2] Ankebût, 29/45.

-86-
NEFİS MUHASEBESİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللهَ إِنَّ اللهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

(Haşr, 59/18)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلْكَيِّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ، وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ. وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا، ثُمَّ تَمَنَّى عَلَى اللهِ

(Tirmizî, "Kıyamet", 26; İbn Mâce, "Zühd", 31)

Muhterem Mü'minler!

Allah Teala, yarattığı her insana belli bir ömür takdir etmiştir. Akıl nimetiyle donattığı insanı erginlik çağından itibaren ölünceye kadar tüm yaptıklarından ve yapması gerektiği hâlde ihmalkârlık edip yapmadıklarından sorumlu tutmuştur.

Bununla birlikte insanı yalnız bırakmamış, onun aklına rehberlik etmek üzere de peygamberler ve kitaplar göndermiştir. İşte bu noktada insana düşen görev hayatı ve yapıp ettiklerini düşünmek ve değerlendirmektir.

Değerli Mü'minler!

Dünya fani, ömür kısadır. Ebedî olan ise ahiret hayatıdır. Dünyada yapılan her iyilik ve kötülüğün karşılıksız kalmayacağını, bir gün hesaba çekileceğimizi biliyor ve inanıyoruz. Ama dünya hayatımızın muhasebesini en ince noktasına kadar titizlikle yaparken, acaba manevî hayatımızın muhasebesinde aynı hassasiyeti gösterebiliyor muyuz?

Hz. Ömer'in her akşam; "Bugün Allah için ne yapabildim" diyerek kendisini hesaba çektiği gibi biz de kendimizi hesaba çekebiliyor muyuz?

Aziz Mü'minler!

Hayatı bütün yönleriyle tartarak, ahireti kaybettirecek bir bedel ödemekten kurtulmanın yolu, nefis muhasebesidir. Yarının hesabını bugünden yapmak, imtihana girecek öğrencinin ders çalışmasından farklı değildir. İmtihan edilmek üzere yaratılan insan da, ahiret hayatında kendisine sorulacak soruları başarıyla cevaplandırabilmek için hesabını burada yapmalıdır. Nitekim sevgili Peygamberimiz; "*Akıllı kimse, kendini sorguya çeken ve ölümden sonrası için çalışandır.*"[1] buyuruyor.

Öyleyse, her birimiz son nefesimizi vermeden önce kendimizi bir hesaba çekmeli, ömrümüzü nerede tükettiğimizi gözden geçirmeli, bir nefis muhasebesi yapmalıyız. Zira yaptıklarımızdan Allah'ın huzurunda hesap vereceğiz. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.s.), Kıyamet günü kişinin tüm yaptıklarından sorgulanıp hesaba çekilmedikçe mahşer yerinden ayrılamayacağını[2] bize haber vermektedir.

Hutbemi Haşr sûresinin 18. ayetinin mealiyle bitiriyorum:

"*Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve herkes, yarın için önceden ne göndermiş olduğuna baksın. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.*"

[1] Tirmizî, "Kıyamet", 26; İbn Mâce, "Zühd", 31.
[2] Tirmizî, "Kıyamet", 1.

-87-
NİKÂH VE DÜĞÜNLERİMİZ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ أَنْكِحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَ إِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

(Nûr,24/32)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

خَيْرُ النِّكَاحِ أَيْسَرُهُ

(Ebû Dâvud, "Nikah", 32)

Muhterem Müslümanlar!

Aile, bir milletin temeli ve toplumun çekirdeğidir. Aile olmadan millet var olmaz. Bir milletin gücü aile kurumunun sağlam olmasına bağlıdır. Evlenmek ve yuva kurmak, ruhen ve bedenen sağlıklı her insanın en tabii hakkıdır. Kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın, evlilik sorumluluğundan kaçmak dinimizce hoş görülmemiştir. Bunun için maddî sebeplerle evlenemeyenlere yardım edilmesi, topluma dinî bir görev olarak yüklenmiş ve bekârların evleninceye kadar iffetlerini korumaları emredilmiştir.

Nitekim Cenab-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

"Sizden bekâr olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin. Eğer bunlar yoksul iseler, Allah onları lütfuyla zenginleştirir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir. Evlenmeye güçleri yetmeyenler de, Allah kendilerini lütfuyla zengin edinceye kadar iffetlerini korusunlar."[1]

Bu hususta sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), şöyle buyurmaktadır:

"Size, dinî, ahlâkî yaşantısı hoşunuza giden kimseler geldiğinde, onları evlendirin. Aksi takdirde yeryüzünde kargaşa ve büyük bir ahlâkî bozukluk olur."[2]

[1] Nûr, 24/32-33.
[2] Tirmizî, "Nikah", 3.

Bu ahlâkî bozulmanın günümüzde karşılaşılan şekillerinden biri de nikâhsız beraber yaşama veya geçici nikâh diye tabir edilen uygulamalardır. Şu husus asla unutulmamalıdır ki, İslâm dini, evliliğin devamlı olmak üzere kurulmasını öngörmüş, nikâh akdinin sıhhati için bunu şart koşmuştur. Yeni bir aile, ancak dinen ve hukuken geçerli bir nikâhla kurulur. Çeşitli mazeretler ileri sürerek geçici veya belli bir zaman için kıyılan nikâhlar dinimizce geçerli değildir.

Muhterem Müslümanlar!

Evlilik, insanın sağlıklı ve düzenli bir hayata sahip olmasını sağlar. Dolayısıyla kurulacak yuvalar gereksiz masraflarla zorlaştırılmamalı, israf boyutuna varan düğünlerden kaçınılmalıdır.

Düğünler, yeni bir yuva kurmanın sevinç ve mutluluğunun yakın akraba ve komşularla paylaşılmasıdır. Mutlu bir hayatın başlangıcı olan düğünlerimiz, Yüce Allah'ın rızasına uygun olmalıdır. Peygamberimiz (s.a.s.) de düğünlerin neşe ve coşku içerisinde yapılmasını uygun görmüş, israfsız ve sade düğünler yapılmasını tavsiye etmiştir.

O hâlde Değerli Mü'minler!

Gençlerimizin evlenip yuva kurmalarında, kendilerine yardımcı olalım. Bütün davranışlarımızda ölçülü olduğumuz gibi düğünlerimizin de dinî ve millî değerlerimize, örf ve âdetlerimize uygun olmasına özen gösterelim. Helâl ve haram sınırını gözetelim. İsraftan, ortalığa paralar saçmak, çanak-tabak kırmak gibi aşırılıklardan ve içki içmek gibi meşru olmayan hareketlerden uzak duralım.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.)'in evliliğin kolaylaştırılması hususunda söylediği şu güzel sözünü unutmayalım:

"Nikâhın en hayırlısı, kolay ve külfetsiz olanıdır."[3]

[3] Ebû Dâvud, "Nikah", 32.

-88-
ORUÇ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

(Bakara, 2/183)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرْفُثْ وَلَا يَصْخَبْ ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ قَاتَلَهُ ، فَلْيَقُلْ : إِنِّي صَائِمٌ ...أَوْ

(Buhârî, "Savm", 9; Müslim, "Sıyâm", 163)

Muhterem Mü'minler!

Rahmet, bereket ve mağfiret ayı olan Ramazan ayının gölgesi üzerimize düşmüş bulunmaktadır. Sahuru, iftarı, teravih namazı, hulasa ibadetleri ve tüm sosyal ve kültürel etkinlikleriyle Ramazan ayının İslâm âleminde ayrı bir yeri vardır. Elbette ki, bu etkinliklerin sergilendiği ortamda tutulan orucun da önemi büyüktür. Çünkü Oruç, İslâm'ın beş temel esasından biri olup erginlik çağına ermiş bulunan akıllı her Müslüman'a farz olan bir ibadettir. Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, Bakara sûresi 183. ayette;

"*Ey iman edenler! Sakınasınız diye sizden öncekilere farz kılındığı gibi oruç, size de farz kılındı*" buyrulmaktadır. Zira oruç; insanın azim, sebat, kanaat, metanet ve sabır gibi ahlâkî güzelliklere sahip olmasına, aç kalarak nimetlerin kıymetini bilmesine ve bu vesile ile yoksulların hâlini düşünüp onlara merhamet ve şefkat hisleriyle yaklaşmasına sebep olur.

Muhterem Mü'minler!

Şuurlu olarak tutulan bir oruç, kişiyi kötülüklere karşı koruyan bir kalkandır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.);

"Oruç bir kalkandır. Sizden biriniz oruçlu olduğu bir günde kötü söz

söylemesin, kavga etmesin. Ona birisi sataşır veya küfrederse, 'Ben oruçluyum' desin..."[1] buyurmaktadır.

Şu hâlde oruç tutan, kavgadan, her türlü kötü sözden de uzak olacaktır. Çünkü onun sadece midesi değil aynı zamanda dili, eli, gönlü bütün uzuvları bu tür çirkinliklere karşı iftarı olmayan bir oruçtadır. Evet, kısa vadede onun dilinin iftarı güzel söz, gönlünün iftarı güzel duygular ve elinin iftarı da hayır işlerde bulunmaktır. Uzun vadede ise bu uzuvların iftarı, ilahî müjdeye erip cennete girdiği andadır.

Nitekim yine Peygamber Efendimiz (s.a.s.); bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Bir kimse oruçlu olduğu hâlde yalanı, dedikoduyu, yalanla iş görmeyi bırakmazsa Allah'ın, onun yemesini, içmesini terk etmesine ihtiyacı yoktur."[2]

Değerli Mü'minler!

İbadetin ruhu ihlâstır. İhlâs ise ibadeti, şu ve bu faydalarından dolayı değil, yalnız Allah emrettiği için yapmaktır. İbadetlerden asıl maksat ise Allah'ın rızasını kazanmaktır.

Tutacağımız oruçlarda da bu noktaya dikkat edelim. Orucumuza zarar verici her türlü olumsuz söz, fiil ve davranışlardan uzak duralım.

Bütün kalbimizle yüce Allah'ımıza niyaz edelim ki,

Ramazan imanımızı pekiştirsin,

Oruç günahlarımızı döksün,

Kur'an ebediyen yolumuzu aydınlatsın...

[1] Buhârî, "Savm", 9; Müslim, "Sıyâm", 163.
[2] Buhârî, "Savm", 8, "Edeb", 51.

-89-
30 AĞUSTOS'TA DESTANLAŞANLAR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ

(Tevbe, 9/38)

Muhterem Müslümanlar!

Yakın tarihimizdeki Kurtuluş Savaşı, Türk milletinin dünyada eşine az rastlanan büyük bir zaferidir. Bu asil mücadele, iman dolu göğüslerin kahramanca direnişidir.

..... yılını kutlamakla şeref duyduğumuz Zafer Bayramı'nın anlam ve önemini, bugünlerde daha iyi anlamaktayız. Birçok zafer kazandığımız Ağustos ayının son haftasını "Zafer Haftası" olarak milletçe bir kez daha kutluyoruz.

Muhterem Müslümanlar!

İnsanlığın barış ve esenliğini temin etmek yüce Dinimizin temel ilkelerindendir. Zira, İslâm kelimesinin bir anlamı da barıştır. İftiharla belirtmek isteriz ki, barışı adında bayraklaştırarak insanlığa kucak açan bir dinin mensuplarıyız. Dinimiz, savaşı ancak vatanın ve milletin mukadderatına yönelmiş tehlikelere karşı mukaddes bir vazife sayar. "Hazır ol cenge, ister isen sulh-u salah" sözü bu gerçeğin ifadesidir. Müslüman Türk milletinde vatan sevgisi, onun engin imanının bir yansımasıdır.

Değerli Mü'minler!

Şerefli bir hayat, gerektiğinde vatan, millet ve mukaddesat uğrunda ölebilmeyi de gerektirir. Dinimize göre vatan müdafaası ve kahramanlık ruhu, imandaki canlılık, sadakat ve samimiyetin bir sonucudur. Çünkü kutsal davalardaki sebat ve samimiyetin en içten olanı, can pazarı olan savaş meydanında belli olur. Cephede ateş hattında savaşarak mücadele edenlerle bundan uzak duranlar asla bir olamazlar.

Nitekim Dinimiz savaştan kaçmayı, büyük günah saymıştır. Yüce

Allah, Kur'an-ı Kerim'de; *"Ne oluyor size ki, Allah yolunda savaşa çıkın denildiğinde yere çakılıp ağırlaştınız. Yoksa ahiretten vazgeçip dünya hayatını mı seçtiniz? Oysa ahirete göre dünya hayatının yararı, pek az bir şeydir."* buyurmaktadır.

Aziz Mü'minler!

Milletimiz için şehitlik ve gazilik vazgeçilmez bir tutkudur. Yokluklar içinde ve en zor şartlarda; üzerine saldıran yedi düvele karşı, tarihte benzeri görülmemiş bir destan yazan Müslüman Türk milletinin savaş meydanındaki kahramanlığını ve azmini Başkumandan Gazi Mustafa Kemal şöyle anlatıyor:

"Karşılıklı siperler arasında mesafemiz sekiz metre idi. Yani ölüm muhakkak. Birinci siperdekiler hiçbiri kurtulamadan kâmilen şehit düşüyor, ikinciler onların yerine geçiyor. Fakat ne kadar imrenilecek bir itidal ve tevekkülle biliyor musunuz? Şehit olanı görüyor, üç dakikaya kadar şehit olacağını biliyor, en ufak bir fütur bile getirmiyor, sarsılmak yok. Okuma bilenler ellerinde Kur'an-ı Kerim, cennete gitmeye hazırlanıyorlar. Bilmeyenler Kelime-i şahadet getirerek yürüyorlar. Bu, Türk askerindeki imanı ve ruh kuvvetini gösteren şayan-ı hayret ve şayan-ı tebrik bir misaldir."[1]

Değerli Mü'minler!

Millet ve devletin üstünlüğü; maddî gücü, birlik ve beraberliği, vatan ve millet bütünlüğü nispetinde artar veya azalır. Bizler, tarihin en parlak medeniyetini; çalışma azmini, adaleti, insan ve millet sevgisini, önce ülkemizin hudutları; sonra da kâinatın boyutları kadar büyüttüğümüz zaman kurmuş olacağız.

Rabbim, milletimizi; ülkemizi her türlü tehlikeden korusun.

Milletimizi, ikinci bir Kurtuluş Savaşı vermek zorunda kalmaktan muhafaza buyursun.

Bu vesileyle Cennet vatanımızı bizlere kanları ve canları pahasına miras bırakan bütün şehitlerimizi ve Cumhuriyetimizin banisi, ordularımızın Başkomutanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü ve silah arkadaşlarını rahmet ve minnetle anıyoruz.

[1] Ruşen Eşref, *Mustafa Kemal Çanakkale'yi Anlatıyor*, 1981, s. 22.

-90-
ÖLÇÜLÜ VE TUTARLI OLMAK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آَمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ

(Saff, 61/2-3)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

قُلْ رَبِّيَ اللَّهُ ، ثُمَّ اسْتَقِمْ

(Müslim, "İman", 62)

Muhterem Müslümanlar!

Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Allah bizlerden, önce kendisini tanıyıp bilmemizi, sonra da ölçülü ve tutarlı hareket etmemizi istemektedir. İslâm ahlâkının özünü ve temelini oluşturan ölçülü ve tutarlı olmak, insanı şahsiyetli, inandırıcı ve başarılı kılan hasletlerin başında yer almaktadır.

Ölçülü ve tutarlı olmak, kişinin inandığı gibi yaşaması, sözüyle özünün bir olması, yüce dinimizin getirmiş olduğu ölçülere uymasını gerektirir. Yüce Allah, Rahman sûresinin ilk ayetlerinde kâinattaki her şeyi ölçü ve denge içerisinde yarattığını bildirmekte ve belirlenen bu ölçülerin çiğnenmemesini emretmektedir.

Muhterem Müslümanlar!

İnsan bildikleri ve söyledikleri kadar, bildiklerini ve söylediklerini hayata geçirmekle değer kazanır ve inandırıcı olur. Söylediklerini yapmayan kimseler ise, toplum içindeki itibarlarını yitirir ve güven duygularını sarsarlar.

Nitekim Cenab-ı Allah, "*Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz Allah katında büyük bir öfke sebebidir*"[1] buyurarak inananları ölçülü ve tutarlı olmaya davet etmektedir. Ölçülü ve tutarlı olmak, şüphesiz aklı kullanmanın ve mantıklı düşünmenin bir neticesidir.

[1] Saff, 61/2-3.

Bu hususta Yüce Allah, şöyle buyurmaktadır:

"*Sizler Kitab'ı okuduğunuz hâlde, insanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Hâlâ aklınızı kullanmıyor musunuz?*"[2]

Değerli Mü'minler!

Günlük hayatımızda fert ve toplum olarak yapmakta olduğumuz ölçüsüz ve tutarsız hareketlerimizin nelere mal olduğuna, bizleri ne büyük acı ve sıkıntılarla karşı karşıya getirdiğine şahit olmaktayız. Meselâ hemen her gün kurallara uyulmaması sebebiyle meydana gelen çeşitli kazalar sonucu onlarca insanımızın hayatını kaybettiği, trilyonlarca liraya varan millî servetin de yok olduğu hepimiz tarafından bilinmektedir.

Muhterem Müslümanlar!

Allah katında sevimli, insanlar nazarında da itibarlı bir mevkiye yükselmek ve takdir edilmek isteyen herkes, dinin ve toplumun koyduğu kurallara saygılı, davranışlarında da ölçülü ve tutarlı olmak zorundadır.

İslâm hakkında bir şeyler öğrenmek isteyen bir sahabeye "*Allah'a iman ettim, de, sonra da dosdoğru ol*"[3] buyuran Peygamberimizin, bu ölçüsünü çok iyi düşünmeli ve hayatımızın her safhasında ölçülü olmayı dikkate almalıyız.

Sözümüzle, özümüzle her iş ve hareketimizde dosdoğru davranmalıyız.

[2] Bakara, 2/44.
[3] Müslim, "İman", 62.

-91-
ÖLÜM GERÇEĞİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ

(Mülk, 67/2)

Aziz Müslümanlar!

Ölüm, insanoğlunun kaçınamayacağı bir gerçektir. Kur'an-ı Kerim'de "*Nerede olursanız olun, sarp ve sağlam kalelerde olsanız bile ölüm size ulaşacaktır!*"[1] buyrulmaktadır. Tam olarak farkına varmasak da ölüm, hayatımızın en yalın ve en gerçekçi yanını temsil etmektedir. Nasıl ki hayat Yüce Allah'ın bir ihsanı ise, ölüm de O'nun bir fermanıdır.

İnancımıza göre ebediyyen baki kalacak olan sadece Yüce Allah'tır. Mülk sûresinin "*O, Allah ki, hanginizin daha güzel işler yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yarattı*"[2] mealindeki 2. ayeti ölüm ve hayatın yaratılış sırrını çok açık bir şekilde gözlerimizin önüne sermektedir.

Ölümün hikmeti, insanın imtihanında saklıdır. Ölümle hayat sona ermeyecektir. İnsanı ölümden sonra sonsuza dek sürecek olan bir hayat beklemektedir. İşte insan, iyi ya da kötü işlediği her şeyin karşılığını ahiret yurdu dediğimiz bu ölüm sonrası hayatında görecektir.

Ölüm bir taraftan insanın hesap vermesi ve sorumlu tutulması hakikatine kapı aralarken, diğer taraftan da fani olan insanın ebedîleşmesinin de ilk basamağını teşkil etmektedir. Bu açıdan ölümü, tıpkı hayat gibi, ahiret yurdunda ebedî mutluluğa ulaştıran bir vasıta ve nimet olarak algılamak da mümkündür.

Ölüm insan için en büyük ibret ve en etkili öğüttür. Ölüm gerçeğinden uzak olarak sürdürülen hayatlar yitik ve ziyan edilmiş hayatlardır. Sonu da apaçık hüsrandır. Dünyaya hiç ölmeyecekmiş gibi bağlananlar kuşkusuz aldanmışlardır. Asl olan hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için, hemen ölecekmiş gibi de ahiret için çalışmaktır.

---

[1] Nisâ, 4/78.
[2] Mülk, 67/2.

Ölmeden önce ölmek ve kalıcı mutlulukları dünyanın geçici zevklerine feda etmemek gerekir. Ölümle her şeyin biteceğini zannedip, sürekli nefsin arzuları peşinde koşmak, hayatı zevki sefaya adamak ve bunu bir yaşam felsefesi hâline getirmek çok büyük yanlışlıktır. Bu düşünce, insanları değer tanımazlığa ve her şeyi mubah görmeye insanı iman açısından da son derece tehlikeli sonuçlara götürür.

Kıymetli Mü'minler!

Unutmayalım ki ölüme hazırlık, İslâm'ın ön gördüğü hayat programına tabi olmakla mümkündür. Onun için insan, zaman zaman yaşadığı hayata bakmalı, geçirdiği ömrünün aşamalarını gözden geçirmeli ve hesabı verilebilir bir hayat sürüp sürmediğini muhasebe etmelidir. İslâm'ın hayat programına uygun hareket eden, insanî değerlerle barışık yaşayan, hileden, yalandan, iftiradan, fitneden, fesattan, kalp kırmaktan, devlet malına el uzatmaktan, cana, mala, namusa tecavüzden sakınan, hayatı boyunca insanlık için artı değerler üretme gayreti içinde olan insan, ölüme hazırlık yapmış demektir. Bu kimseler için ölüm, artık korkulacak bir şey değil, Mevlana'nın ifadesiyle bir vuslat, kavuşma ve buluşma vesilesidir. Bu zaman dilimi, ömür boyu arzu edilen Yüce Yaratıcıya kavuşmanın ilk merhalesidir.

Değerli Müslümanlar!

Ölüm sonrası hayatın mutluluk kapısını aralamak için dinî görevlerimizi, ibadetlerimizi ihmal etmeyelim, sosyal sorumluklarımızın gereğini yerine getirelim. Ölümün bize hiç de uzak olmadığını, ölümle hayat arasında çok ince bir çizginin bulunduğunu, ölüm meleğinin herhangi bir yerde ve beklemediğimiz bir anda karşımıza çıkacağını unutmayalım.

Şairin dediği gibi;

"Neylersin ölüm herkesin başında,
Uyudun uyanamadın olacak,
Kim bilir nerde, nasıl, kaç yaşında?
Bir namazlık saltanatın olacak,
Taht misali o musalla taşında."

-92-
ÖRNEK İNSAN HZ. MUHAMMED (S.A.S.)

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ إِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ

(Kalem, 68/4)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِنَّ مِنْ أَخْيَرِكُمْ أَحْسَنُكُمْ خُلُقاً

(Buhârî, "Menâkıb", 23)

Muhterem Müslümanlar!

Her toplum kendi seçkin şahsiyetlerini örnek alır. İlim, irfan ve akl-ı selim sahibi insanların da yapacağı budur. İşte bu insanlar dünya ve ahirette, mesut ve bahtiyar olurlar. Bu tür bahtiyar insanlardan yoksun olan toplumlar ahlâkî çöküntüye düşerler, huzurları bozulur; güç ve kuvvetlerini kaybederler.

Aziz Mü'minler!

Dinî ve ahlâkî hayatımızın en büyük örnek şahsiyeti, hiç şüphe yok ki, sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.)'dir.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen son peygamber, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in örnek hayatı incelendiğinde; onun muhteşem özellikleri açıkça görülür.

Allah Resûlü, kimsenin ayıbını yüzüne vurmaz, hoşlanmadığı ve yanlış gördüğü bir davranış olursa o davranışı yapanların kim olduğunu belirtmeden ve kimseyi kırmadan, yanlışları düzeltir; kimsenin sözünü kesmez, konuşması bitinceye kadar dinler, kimsenin gizli hâllerini araştırmaz, kendini ilgilendirmeyen konularla meşgul olmazdı. Allah'a hürmetsizlik yapılmadıkça, kendisine karşı yapılan kötülükleri bağışlar, eline fırsat geçse de intikam almayı düşünmezdi. Zengin-fakir, efendi-köle, büyük-küçük ayrımı yapmadan insanları eşit tutardı.

Hz. Peygamber cömertti. İkram etmeyi çok severdi. Eline geçen hemen her şeyi muhtaçlara dağıtır, kimseyi eli boş çevirmezdi. Bütün işlerini tam bir düzen ve intizam içinde yapar, vaktini boşa geçirmezdi.

Dürüstlükten ayrılmazdı. Verdiği sözü tutardı. Şakayla da olsa, asla

yalan söylemezdi. Henüz peygamber olmadan "güvenilen kişi" unvanını kazanmıştı. Bunun içindir ki Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de;

"*Sizin için, Allah'ın Resûlü (Hz. Muhammed), Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için, güzel bir örnektir.*"[1] buyurur.

Bunun yanında; Allah Teala, Kur'an'da sevgili Peygamberimizin "*En üstün ahlâk üzere bulunduğunu*"[2], "*Allah'ın rahmetinin eseri olarak ümmetine yumuşak ve merhametle davrandığını*"[3] bildirmiş ve "*Ey Muhammed! Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik*"[4] buyurmuştur.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) de; "*Sizin en hayırlınız, ahlâken en güzel olanınızdır.*"[5], "*Ben ancak güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim*"[6] buyurmuştur.

Öyleyse Muhterem Müslümanlar!

Müslüman'a yaraşan da Hz. Peygamber'i örnek almak, onun yüksek ahlâkını benimsemek, ailesine, çevresine, milletine ve devletine yararlı bir insan olmaktır.

[1] Ahzâb, 33/21.
[2] Kalem, 68/4.
[3] Âl-i İmrân, 3/159.
[4] Enbiya, 21/107.
[5] Buhârî, "Menâkıb", 23, "Fezâilü Ashâbi'n–Nebî", 27, "Edeb", 38–39.
[6] Malik, el-Muvatta, II,904.

-93-
ÖRNEK İNSAN OLABİLMEK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللهَ كَثِيرًا

(Ahzâb, 33/21)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah, insana akıl ve irade vermiş ve bunun gereği olarak ona birtakım sorumluluklar yüklemiştir. Bu sorumlulukları yerine getirebilmesi için de peygamber ve kitaplar göndermek suretiyle ona rehberlik etmiştir. "*Hiçbir toplum yoktur ki aralarında uyarıcı bir peygamber gelip geçmiş olmasın*"[1] anlamındaki ayet bu gerçeği ifade etmektedir.

Peygamberler, örnek ve önder insanlardır. Mü'minler peygamberleri örnek edinirler, kendileri de insanlara örnek olurlar. Bu hususu yüce Allah, Kur'an'da şöyle ifade etmektedir:

"*Andolsun, Allah'ın Resûlünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.*"[2]

Değerli Müslümanlar!

Mü'min, imanı, ibadeti, ahlâkı ve davranışlarıyla dürüst ve örnek insandır, örnek insan olmak durumundadır. Böyle olmasını isteyen Allah ve Peygamberdir.

Mü'min, her şeyden önce Allah'ın birliğine, Hz. Muhammed'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna, Peygamber (s.a.s.)'in bildirdiklerinin hak olduğuna şeksiz ve şüphesiz iman eden, sonra imanın gereği olarak Allah ve Peygamberin emir ve yasaklarına harfiyen uyan, haram ve günahlardan sakınan kimsedir.

[1] Fâtır, 35/24.
[2] Ahzâb, 33/21.

Mü'min; Allah'ı ve peygamberini seven, hayatına Kur'an ve Sünnete göre yön verip bu sayede onların sevgisini kazanmaya çalışan insandır.

Mü'min; Allah katında kurtuluşa erenlerden olabilmek için ibadetlerini yerine getiren, faydasız ve boş şeylerden yüz çeviren, zekâtını veren, namusunu koruyan, sözünde ve özünde doğru ve doğrulukta örnek olan insandır.

Aziz Mü'minler!

Mü'min, Kur'an'ın ilk emrinin 'oku' olduğunu bildiği için ilme değer veren, bilenlerle bilmeyenlerin Allah katında eşit olmayacağının bilincinde olan, bilgisiyle insanlığa hizmet vermeye gayret eden insandır.

Mü'min, Allah'ın verdiği nimetlere şükreden, bir günah işlediğinde derhal tövbe eden, bile bile günah ve hatada ısrar etmeyen, insanlara iyiliği tavsiye edip onları kötülüklerden alıkoymaya çalışan insandır.

Mü'min, insan haklarına saygılı olan, bütün insanları Allah'ın kulu olarak gören, geçimli ve uyumlu, insanlara yol gösterici, birleştirici, tefrika ve ayrılıklara pirim vermeyen uyanık insandır.

Mü'min, alçak gönüllü, müslümanlara merhametli, insanlar için hayırlı, her işinde Allah rızasını gözeten insandır.

Mü'min, haksız yere cana kıymayan, iftira etmeyen, her türlü günahtan kaçınmaya çalışan, din ve toplum için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan insandır.

Değerli Mü'minler!

Yüce Rabbimiz ve sevgili Peygamberimiz, bu niteliklere sahip birer mü'min olmamızı istiyor. Öyleyse hayatımızı bu isteğe uygun olarak sürdürmeye çalışalım. Bilelim ki, dünya ve ahiret saadeti; iyi bir mü'min olmakla mümkündür.

-94-
PEYGAMBERİMİZ ve ÇOCUKLAR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا

(Kehf, 18/46)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا ، وَيَعْرِفْ شَرَفَ كَبِيرِنَا

(Tirmizî, "Birr", 15)

Aziz Mü'minler!

Bugünün küçükleri, yarının büyükleri olacaktır. Kur'an-ı Kerim'in ifadesi ile "*Dünya hayatının süsü*" (Kehf, 18/46) olan çocuklarımız, yarınlarımıza yön verecek ciğerparelerimiz, değerli varlıklarımızdır.

Çocukların ellerinden tutarak, onları geleceğe hazırlamak en önemli hedeflerimizden biri olmalıdır. Çocuklarına sahip çıkmayan toplumlar, bunun bedelini çok ağır bir şekilde öderler. Onun için, geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızı, bu beklentimizi gerçekleştirebilecekleri niteliklere sahip insanlar olarak yetiştirmemiz gerekiyor.

Küçükler korunmaya, şefkat ve merhamete muhtaçtırlar. Sevgili Peygamberimiz, bir hadisi şeriflerinde, *"Küçüklere merhamet etmeyen... bizden değildir..."*[1] buyurarak çocuklara karşı davranışlarımızın temeline merhamet unsurunu yerleştirmiştir. Bu hadisi şerifte ön plana çıkarılan yaklaşımı daha çarpıcı bir üslupla gündeme getiren şu olay da oldukça dikkat çekicidir:

"Bir gün Allah'ın elçisi, torunu Hz. Hasan'ı öpmüştü. Yanında sahabeden biri vardı. Dedi ki; 'Benim on çocuğum var, hiçbirini öpmedim.' Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.s.), *"Merhamet etmeyene merhamet olunmaz. İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez"*[2] buyurdu.

[1] Tirmizî, "Birr", 15.
[2] Buhârî, "Edeb", 18; Müslim, "Fedâil", 65.

Muhterem Mü'minler!

İnsanlar arasındaki en güçlü bağlar sevgi yoluyla gerçekleşir. Bu sebeple Peygamberimiz, sevdiğimiz kimseye bu duygumuzu ifade etmemizi tavsiye etmektedir. Tıpkı bunun gibi, çocuklara karşı duyulan sevgi ve merhamet duygusunun da onlara bir şekilde hissettirilmesi gerekmektedir. Bunun en güzel uygulamasını bizzat Hz. Peygamber'in hayatında görüyoruz:

Peygamberimizin yanında büyümüş olan Zeyd şöyle anlatıyor: "Allah'ın elçisi beni bir dizine, Hasan'ı diğer dizine oturtur ve bizi bağrına basarak şöyle derdi: *Allah'ım! Bunlara rahmet ve mutluluk ihsan eyle. Ben bunların hayır ve mutluluklarını diliyorum."*[3]

Peygamberimiz zaman zaman çocuklarla oynar,[4] özellikle kız çocuklarına özel bir ilgi, sevgi ve şefkat gösterirdi. Yolda karşılaştığı çocuklara selam verir, onların hal ve hatırını sorardı.[5] Peygamberimizin çocukları okşayıp sırtına alması, bağrına basması, onlarla şakalaşması[6] onun çocuklara karşı nasıl bir tutum ve davranış sergilediği hakkında bir fikir vermektedir. O, çocukların dili ile konuşmakta, onların dünyalarına girerek sevgi dolu bir yaklaşım sergilemekteydi.

Çocuğu hayata hazırlamak, ona güzel ahlâk kazandırmak, temel dinî bilgileri öğrenmesini sağlamak ana babanın çocuğuna vereceği en güzel şeylerdir. Bu, anne babanın çocuğuna karşı görevi, çocuğun da ana-babası üzerindeki bir hakkıdır. Sevgili Peygamberimiz, *"Bir baba evladına iyi bir terbiyeden daha güzel bir miras bırakamaz"*[7] buyurmuştur.

Değerli Mü'minler!

Çocuklar arasında ayırım yapmamak, onlara her bakımdan âdil davranmak, çocuk terbiyesinin temel esaslarındandır. İslâm, bu konu üzerinde önemle durur. Sevgili Peygamberimiz, *"Çocuklarınızın arasında âdil olunuz."*[8] buyurmaktadır. Aksi yöndeki davranışlar, onların ruhlarında olumsuz ve tahripkâr etkiler bırakır. Bu tür olumsuz tutumlar kardeşlerin birbirlerini kıskanmalarına, çocukların saldırgan olmalarına sebep olabilir.

---

[3] Tirmizî, "Birr",15.
[4] Zebidî, *Tecrid Terc.* Xll,12.
[5] Zebidî, *Tecrid Terc.* X,309.
[6] Buhârî, "Edeb", 81,"İsti'zan", 15.
[7] Tirmizî, "Birr", 33; İbn-i Mace, "Edeb", 3.
[8] Buhârî, " Hibe",11; Müslim, "Hibât",14.

Öyleyse Aziz Mü'minler!

Çocuklarımıza karşı takınacağımız tavırların temelinde Peygamberimizin bize tavsiyeleri ve uygulamaları yer almalıdır. Zira her konuda olduğu gibi çocuklarımız konusunda da en güzel örneğimiz sevgili Peygamberimizdir.

-95-
RAMAZAN BAYRAMI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

(Hucurât, 49/10)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

(Buhârî, "İman", 7)

Muhterem Müslümanlar!

Rahmet ve mağfiret mevsimi Ramazan ayını geride bırakarak, sevgi ve şefkatle birbirimize ellerimizi uzatma ve kaynaşma günü olan bayrama ulaşmış bulunuyoruz. Bizi, bu mübarek güne ulaştıran Yüce Rabbimize sonsuz hamd ve senalar olsun. Mübarek Ramazan bayramı, bütün Müslümanlara kutlu olsun. Yüce Rabbimiz bu mübarek günü, güven, esenlik, barış ve huzura vesile kılsın.

Değerli Mü'minler!

Ramazan ayının huzur, rahmet ve mağfiret ikliminden geçerek sabahın şu erken saatlerinde Rabbimizin huzurunda toplanmanın sevincini hep birlikte yaşıyoruz.

Bayramlar, iç dünyamızdan başlayarak sevgi ve huzuru dalga dalga topluma yaymanın, birbirimizi kardeş bilerek daha çok gözetmenin ve hoş görmenin, öksüzleri sevindirmenin, yoksulları barındırmanın, yakınlarımızdan başlayarak dargınları barıştırmanın ve sonuçta birbirimizin gönlüne girmenin sevincini yaşadığımız kutlu zaman dilimleridir.

Bayramlar, her yıl gelip geçen sıradan bir tatil günü değil, insanî ve dinî güzelliklerin birlikte yaşandığı, birlik, beraberlik, sevgi ve saygının güzel örneklerinin sergilendiği, toplumun bütün kesimlerinin birbiriyle kaynaştığı paylaşma ve dayanışma günleridir.

Bayramlar neşe, sevinç, sevme, sevilme ve sevindirme günleridir. Toplumların millî birlik ve beraberlik duygularının zirveye ulaştığı, dayanışma ve kaynaşmanın daha yoğun yaşandığı müstesna zaman dilimleridir. Bu bakımdan bayram günlerimizi olabildiğince hayırlı olacak şekilde değerlendirerek en başta anne ve babalarımız olmak üzere

büyüklerimizi, hastalarımızı, komşularımızı, akraba ve dostlarımızı ziyaret etmeliyiz. Bu vesile ile fakirleri, yetimleri, kimsesizleri ve çocukları sevindirmeliyiz. Dargın olanları barıştırmalıyız. Bu en coşkulu kaynaşma gününde, bu mutluluğun dışında kalmamaya ve bu kaynaşmanın dışında hiç kimseyi bırakmamaya büyük özen göstermeliyiz. Çünkü bayram, kederlerin ve sevinçlerin paylaşıldığı toplumsal bir kaynaşma günü olarak, toplumun bütün kesimleri tarafından paylaşıldığı oranda bayram olma özelliği kazanacaktır.

Değerli Mü'minler!

Bayramı sadece kendimiz ve çevremizde yaşamayalım, onu evlerden evlere, gönüllerden gönüllere taşıyalım, yakınlarımızı, komşularımızı, dostlarımızı sevgiyle kucaklayalım.

Bayramda kırgınlığa, dargınlığa, küskünlüğe son verelim; özellikle varlık sebebimiz olan anne ve babalarımızı, aile büyüklerini unutmayalım ve onların hayır dualarını alalım. Evinde ve yatağında ziyaretçi bekleyen insanlarımızı hatırlayalım; öksüz ve yetimleri, muhtaç ve kimsesizleri sevindirelim. Bizimle bayram sevincine katılamayan kimseleri, hapishane ve hastane köşelerinde, düşkünler yurdunda bulunan vatandaşlarımızı ziyaret edip gönüllerini alalım.

Bizler bu güzel yurdumuzda bayramın mutluluğunu yaşarken yeryüzündeki sosyal ve iktisadî dengesizlikler, çıkar kavgaları, insan eliyle üretilen felâketler neticesi acı ve ıstırap çeken, sevinç ve mutlulukla bayram yapmaya hasret kalan, gözyaşı, şiddet, savaş ve yoksulluğun gölgesinde bayramı geçiren din kardeşlerimizi unutmayalım ve onlar için de dua edelim.

Ramazan'da elde ettiğimiz kazanımları, güzel haslet ve yüksek değerleri Ramazan sonrasında da devam ettirmeye çalışalım.

Manevî bir kimlik aşısı olan bayramda, '*kendisi için arzu ettiğini başkaları için de arzu eden gerçek iman bilinci*'ne[1] ermek dileğiyle hutbemizi bir ayet mealiyle bitiriyorum:

"*Mü'minler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.*"[2]

[1] Buhârî, "İman", 7.
[2] Hucurât, 49/10.

-96-
RAMAZAN'IN ARDINDAN

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

(Hicr, 15/99)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

فَإِنَّ خَيْرَ الْعَمَلِ أَدْوَمُهُ، وَ إِنْ قَلَّ

(Buhârî, "Îmân", 32; Müslim, "Müsâfirîn", 221)

Muhterem Müslümanlar!

Dinî hayatımızda çok önemli bir yeri olan, orucuyla, namazıyla, zekât ve sadakasıyla ibadet ve rahmet ayı Ramazan-ı Şerif'i geride bırakmış bulunuyoruz. Bu mübarek ayda, gücümüz yettiğince oruçlarımızı tutmaya, dinî görevlerimizi yerine getirmeye, namazlarımızı kılmaya çalıştık. Fakirleri gözetmeye ve düşkünlere yardım elimizi uzatmaya gayret ettik. Bol bol Kur'an okuduk ve dinledik. Dinimizin güzelliklerini gönlümüze yerleştirmeye ve İslâm'ın ruhuna uygun bir hayat yaşamaya çalıştık. Allah'a karşı kulluk görevlerimizi yerine getirmenin ve nefsanî arzularımıza gem vurarak, manevî bir zafer kazanmanın sevinci içerisinde eriştiğimiz Ramazan Bayramı'nı da hep birlikte yaşadık.

Muhterem Müslümanlar!

Mü'min ibadetlerle, Allah'a karşı tam bir teslimiyet içinde, iyi bir kul, örnek bir insan olma imkânını elde eder. Ramazan ayı bu ibadet yoğunluğuyla, Müslüman'ın tüm kötülüklerden ve hatalı davranışlardan arınıp güzellikler ve iyiliklerle donatılmasına imkân tanıyan mübarek bir zaman dilimidir. Ramazan ayında kazandığımız güzel hasletlerin ve yerine getirmeye çalıştığımız ibadetlerin Ramazan'dan sonra da devam ettirilmesi gerekir. Nafile de olsa ibadette esas olan devamlılıktır. Nitekim sevgili Peygamberimiz, "*Allah'ın en çok sevdiği (nafile) ibadet az da olsa devamlı olanıdır*"[1] buyurmuştur. Bu bakımdan bu ayda yerine

[1] Buhârî, "İman", 32; Müslim, "Müsâfirîn", 221; İbn Mâce, "Zühd", 28.

getirmeye özen gösterdiğimiz ibadetlerimizi ve kazandığımız güzellikleri Ramazan'dan sonra da devam ettirmeye çalışmalıyız.

Muhterem Müslümanlar!

Ramazan'da sabrı, paylaşmayı ve başkalarını da düşünmeyi öğrendik. Eş dost ve akrabalarımızla iftar sofralarında buluşarak birlik ve beraberlik tabloları oluşturduk. Kimsesizlere şefkat ve merhamet kanatlarımızı gerdik. Fakir ve muhtaç insanların ihtiyaçlarını gücümüz nispetinde karşılamaya çalıştık. Camilerimiz cemaatle kılınan namazlarla ayrı bir canlılık kazandı. Kubbelerimizde, tekbirler, dualar ve Kur'an sesleri yankılandı.

Değerli Mü'minler!

Hicr sûresinin 99. ayetindeki "*Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et*"[2] emrine uygun olarak, hayatımız boyunca sayısız nimetlerle bizlere ihsanda bulunan Cenab-ı Allah'a karşı kulluk görevlerimizi yerine getirelim. Yüce kitabımızı okuyarak ve dinleyerek elde ettiğimiz güzelliği, Ramazan'dan sonra da meal ve tefsirini okumak suretiyle devam ettirelim. Edinmiş olduğumuz güzel ahlâkî değerlerden uzaklaşmayalım. İbadet, sadaka, güzel davranışlar ve tövbe ile arındırdığımız gönüllerimizi tekrar günahlarla kirletmeyelim. Fert ve toplum olarak elde ettiğimiz bu güzellik ve kazanımları, hayatımızın her anını kuşatacak şekilde sürdürelim. Böylece, toplumumuzda huzur ortamının oluşmasına katkı sağlayacağımızı bilelim.

Unutmayalım ki Ramazan ayında yaptığımız ibadetleri ve edindiğimiz güzellikleri devam ettirmemiz, onların makbul olduğunun da bir göstergesi olacaktır.

[2] Hicr, 15/99.

-97-
REGAİP KANDİLİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ وَ إِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ

(İnşirâh, 94/7-8)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبَ وَشَعْبَانَ وَبَلِّغْنَا رَمَضَانَ

(Ahmet b. Hanbel, *Müsned*, I, 259)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah'ın insanlara rahmetini ve nimetlerini çokça ihsan ettiği belli vakitler, belli mevsimler vardır. Haftanın günleri arasında Cuma; kamerî aylardan olan Recep, Şaban ve Ramazan bu türden feyiz ve bereketi bol zaman dilimlerindendir.

Allah'a şükürler olsun ki, İslâm dinine gönülden bağlı yüce milletimizin "üç aylar" diyerek özel bir önem verdiği Recep, Şaban ve Ramazan aylarının başlangıcına ulaşmış bulunuyoruz.

...../...../.....gününü .....gününe bağlayan gece, rahmet ve mağfiret mevsimi olarak isimlendirilen üç aylara girdiğimizi müjdeleyen Regaip Kandili'dir.

Üç aylar ve bu aylar içinde yer alan kandiller, dinî duyguların yoğunluk kazandığı, merhamet, şefkat, yardımlaşma ve dayanışma hislerinin doruk noktaya ulaştığı, hayır ve iyiliklerin arttığı bir mevsimdir. Yaratılış gayemizi düşünmemiz, Yüce Yaratanla ve çevremizle bağlarımızı yeniden gözden geçirmemiz ve günahlarla kirlenmeye yüz tutmuş gönüllerimizi arındırmamız için son derece değerli fırsatlardır.

Üç aylar dediğimiz mübarek aylar içinde kutlanan ilk kandil de Recep ayının ilk Cuma gecesi olan Regaip Kandilidir.

Regaip Kandili, Yüce Allah'ın af ve mağfiretinin istendiği, umut, huzur ve ilahî müjdelerle dolu bir gecedir. Yine bu gece; Miraç, Berat ve bin aydan hayırlı olan Kadir gecesinin müjdecisidir.

Regaip gecesinin, içinde bulunduğu Recep ayı da, rahmeti, bereketi

ve mağfireti bol olan bir aydır. Sevgili Peygamberimiz bu aylara girdiğimizde şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Recep ve Şaban aylarını bize mübarek kıl ve bizi Ramazan'a kavuştur."[1]

Muhterem Mü'minler!

Hayat su gibi akıp gitmektedir. Dün, hatası ve sevabı ile geçmiştir. Geçen günleri geri getirmek mümkün değildir. Gelecek günleri yaşayacağımıza dair hiçbir garantimiz de yoktur. Bugünün değerlendirilmesi ise bizim elimizdedir. Mübarek gün ve gecelerin manevî ikliminden yararlanarak içinde bulunduğumuz zamanın kıymetini bilip, üzerimize düşen kulluk görevlerini hakkıyla yerine getirmeye çalışmalıyız. Bu mübarek gün ve geceler, kendimizi toparlamak, sorgulamak, davranışlarımıza çeki düzen vermek için bulunmaz fırsatlar sunmaktadır. Bir kere daha, bu mübarek gün ve gecelerde geçmişimizin muhasebesini yapıp geleceğe hazırlıklı olmanın tedbirlerini almalıyız.

Ahiretin tarlası olan dünya hayatını çok iyi değerlendirmeli, fırsat elimizde iken Cenâb-ı Allah'a yönelip O'na karşı kulluk görevlerimizi yerine getirmeliyiz. Kaybedecek zamanımız yoktur. Hedefimize ulaşmak için zamanında gereken yükümlülüklerimizi yerine getirmeli ve Yüce Rabbimize yönelerek dua ve niyazda bulunmalıyız. Kur'an-ı Kerim'de, "*Öyleyse, bir işi bitirince diğerine koyul. Ancak Rabbine yönel ve yalvar*"[2] buyurulmuştur.

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah'ı sevmek, O'na karşı kulluk görevini yapmamızı; Hz. Peygamberi sevmek onun sünnetini yaşamamızı gerektirir. Kur'an-ı Kerim'in Allah kelâmı olduğuna inanmak, O'nun emirlerini tutup yasaklarından sakınmamızı, Yüce Allah'ın verdiği nimetlere şükretmemizi; ahiret için hazırlık yapmamızı ön görür. Geçen yıl bizimle birlikte olan eş, dost, akraba ve arkadaşlarımızdan bu geceye ulaşamayanlar var. Bu kandilin bizim için de son kandil olabileceğini düşünmeli, görevlerimizi Yüce Allah'ın istediği şekilde yerine getirmeye gayret göstermeliyiz.

---

[1] Ahmet b. Hanbel, *Müsned*, I, 259.
[2] İnşirâh, 15/7-8.

Muhterem Mü'minler!

İlahî rahmete fazlasıyla mazhar olan bu zaman diliminde, gönül huzuru içerisinde yaratıcımıza, ailemize, çocuklarımıza, milletimize ve tüm insanlığa karşı görev ve sorumluluklarımızın olduğunu bir kez daha hatırlayalım, yanlış ve kusurlarımızdan dönelim, elimizi ve gönlümüzü uzanabileceğimiz herkese açalım, aramızdaki sevgi bağını, dayanışma ruhunu güçlendirelim, kırgın gönülleri barıştıralım, ihtiraslarımızı dizginleyip küçük menfaat çekişmelerinden uzak duralım, yüce Dinimizin bizden istediği kardeşlik ve beraberliğimizin güçlenmesine, insanî ve ahlâkî meziyetlerin yaygınlaşmasına gayret gösterelim. Yapılan duaların kabul edildiği, günahların bağışlandığı ve manen yeni bir sayfanın açıldığı bereketli zaman dilimlerini iyi değerlendirelim.

Bu duygu ve düşüncelerle Regaib Kandilinin aziz milletimizin ve bütün İslâm âleminin birlik ve beraberliğine, insanlık âleminin barış ve huzuruna vesile olmasını, insanlığın ortak huzurunu tehdit eden terör ve şiddetin, savaş ve düşmanlığın yerini birbirimizi olanca farklılıklarımızla severek ve sayarak barış içinde yaşama sorumluluğunun almasını Cenâb-ı Allah'tan niyaz ediyorum.

Kandiliniz mübarek olsun.

-98-
RÜŞVET

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

(Bakara, 2/188)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلرَّاشِي وَالْمُرْتَشِي في النَّارِ

(Münavî, *Feyzü'l-Kadîr,* IV, 43, H. No: 4490)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce dinimiz İslâm; emir ve yasaklarıyla fert ve toplum yararını gözetmiş; insanların dünya ve ahiret mutluluklarına zarar verecek her türlü söz, fiil ve davranışları ise haram kılmıştır. Bu maksatla kamu mallarını zimmete geçirmek, hırsızlık, gasp vb. gayri meşru kazanç yollarını yasakladığı gibi fert ve toplum hayatı için son derece zararlı olan, rüşvet alıp-vermeyi de yasaklamıştır.

Bir yetkilinin konumunu kötüye kullanarak yapması gereken bir işi yapmaması veya yapmaması gereken bir işi yapması karşılığında kendisine veya başkalarına para, hediye veya başka herhangi bir ad altında haksız bir menfaat sağlaması olarak tanımlayabileceğimiz rüşvet; haksız kazanç yollarından biridir ve din, ahlâk ve hukuk kurallarına tamamen aykırıdır.

Bu konuda Yüce Rabbimiz, şöyle buyurmaktadır:

"*Aranızda birbirinizin mallarını haksız yere yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını bile bile, günaha girerek yemek için onları yetkililere (rüşvet olarak) vermeyin.*"[1]

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) de, "*Rüşveti alan da veren de Cehennemdedir*"[2] buyurarak rüşvet almanın veya vermenin kişinin

[1] Bakara, 2/188.
[2] Münavî, *Feyzü'l-Kadîr,* IV, 43, H. No: 4490; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* IV, 199.

cehenneme girmesine sebep olacağını açık bir şekilde vurgulamıştır. Yine başka bir hadis-i şerifte de, her zaman insanların affedilmesi için dua eden sevgili Peygamberimizin rüşvetin toplumda meydana getirdiği büyük hasar sebebiyle, rüşvet alanı-rüşvet vereni ve bu ikisi arasında aracılık yapanı lanetlediği belirtilmektedir.[3]

Muhterem Mü'minler!

Rüşvet, haksızın haklı, suçlunun suçsuz, yalancının doğru, bir işe layık olmayanın layıkmış gibi gösterilmesine veya bunun aksine; haklının haksız, suçsuzun suçlu, doğrunun yalancı, bir işe layık olanın layık değilmiş gibi gösterilmesine neden olur. Bu ise insanlar için büyük bir haksızlık ve zulümdür.

Rüşvet almak veya vermek, bu işi yapan insanların ruhî ve ahlâkî bozukluklarının ve dinî duygularının zayıf olduğunun bir göstergesidir. Çünkü rüşveti ancak menfaat düşkünlüğü, hırs ve doyumsuzluk gibi ahlâk dışı ve dince yasaklanan özelliklere sahip olan kimseler alır veya verirler. Böylece rüşvet, en üstün varlık olarak yaratılan insanın alçalmasına ve kişiliğini kaybetmesine neden olur.

Değerli Mü'minler!

Rüşvet, toplumu temelinden sarsan ve onun içten yıkılmasına neden olan en tehlikeli sosyal hastalıklardan biridir. Rüşvetin yaygın olduğu toplumlarda hak ve adaletten söz edilemez. Diğer taraftan, rüşvetin yaygınlaşmasıyla toplumda haksız kazanç sağlama yolları açılmış olur. Bu gibi durumlar, zamanla normal bir yol gibi görülmeye başlanır. Bu ise toplum için bir felakettir.

Rüşvet, karıştığı işin amacından sapmasına ve bozulmasına, girdiği toplumun perişan olup dağılmasına sebep olur. Tarihe bakıldığında, pek çok milletin yok olmasının sebepleri arasında, rüşvet hastalığının olduğu görülür.

Rüşvetin girdiği toplumda adaletsizlik yaygınlaşır. Emanetler ehline verilmez, önemli görevler layık olmayan kimselerin eline geçer. İnsanların birbirlerine güvenleri kalmaz. Hak haklıya değil, parası ve gücü olana verilir. Dolayısıyla güçsüzlere ve yoksullara zulmedilmiş olur. Bunun sonucunda ise toplum düzeni sarsılır.

[3] Tirmizî, Ahkâm, 9, (1336); Ebû Dâvud, Akdiye, 4, (3580).

Muhterem Mü'minler!

Kısaca ifade etmek gerekirse rüşvet; toplumları felakete götüren, birlik ve kardeşlik duygularını kökünden sarsan, güven duygusunu zedeleyen çirkin davranışlardan biridir. Kendisinin Allah tarafından her yerde görüldüğüne ve bir gün mutlaka hesaba çekileceğine inanan insanların hayatlarında bu tür olumsuz davranışlara rastlanmaz.

Fert ve toplum olarak, bu kadar zararları olan rüşvetin yaşadığımız toplumda yaygınlaşmaması için elimizden geleni yapalım. Dünya malının dünyada kalacağını, insanın alın teriyle kazandığının daha bereketli ve değerli olduğunu unutmayalım.

-99-
SAĞLIKLI BİREY SAĞLIKLI TOPLUM

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

(Enfâl, 8/24)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَا أَنْزَلَ اللهُ دَاءً إِلاَّ أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً

(İbn Mâce,"Tıb",1)

Değerli Mü'minler!

Yüce dinimiz İslâm, insanları Allah'a kulluğa çağırırken; hüküm ve prensipleriyle de dini, aklı, canı, nesli ve malı korumayı amaçlayan evrensel değerler ortaya koymuştur. Kuşkusuz, bu değer ve prensipler, kişi ve toplum sağlığını da ilgilendirmektedir.

Kişi ve toplum sağlığını korumanın en önemli şartı ise, temizliktir. Bunun içindir ki, İslâm'da temizliğe büyük önem verilmiş, maddî ve manevî kirlerden temizlenip, arınanları yüce Allah'ın sevdiği bildirilmiştir.[1] Elbise, beden, ruh ve çevre temizliği emredilmiş, hatta maddî ve manevî temizlik, namaz ve benzeri ibadetlerin temel şartlarından sayılmıştır.[2] Yine bu amaçla temiz ve faydalı gıdalar helâl, sağlığa zararlı olanlar ise haram kılınmıştır. Aynı şekilde bireysel ve toplumsal hayatımızı ciddi biçimde tehdit eden alkollü içeceklerin ve uyuşturucu maddelerin kullanılması haram kılınmış, bu ve benzeri zararlı şeylerden kaçınılması istenmiştir.[3]

Muhterem Kardeşlerim!

Her alanda olduğu gibi beslenme alanında da israf yasaklanmış[4], böylelikle ölçüsüzce yeme ve içmeden kaynaklanan maddî ve manevî birçok hastalığın önlenmesi de amaçlanmıştır. Nesli, aileyi ve toplumu olumsuz yönde etkileyen fuhuş, zina ve cinsel sapkınlıklar haram kılınmış;[5]

[1] Bakara, 22; Tevbe, 108.
[2] Müddessir, 1-5; Mâide, 6.
[3] Mâide, 90.
[4] A'râf, 7/31.
[5] İsrâ, 17/32.

bunun karşılığında meşru ve nikâhlı aile hayatı teşvik edilmiştir. Bütün bunlara ilâveten, ruh sağlığını ciddi biçimde tehdit eden ve toplumsal barışa zarar veren şirk, yalan, iftira, gıybet, alay, dedikodu, haset, fitne, kibir, ikiyüzlülük, riyakârlık vb. olumsuz tavır ve davranışlar da haram kılınmıştır.

Diğer yandan Allah'a karşı kulluk görevinin bir gereği olarak eda edilen, başta namaz, oruç, zekât ve hac olmak üzere bütün ibadetlerle yerine getirilen emirlerin kişi ve toplum sağlığı üzerinde olumlu etkileri olduğu da bilinen bir gerçektir. Nitekim âyet-i kerimelerde *"Kur'an'ın mü'minler için şifa ve rahmet"*[6] olduğunun ifade edilmesi, ruh ve toplum sağlığını korumaya yönelik yüce kitabımızın ortaya koyduğu bu hayat prensipleri sebebiyledir. Ayrıca sevgili Peygamberimizin değişik hadislerinde hastalıklar oluşmadan önce sağlığı koruma ve geliştirmeyi hedefleyen ve günümüzde *"koruyucu hekimlik"* olarak ifade edilen en güzel örnekleri görmekteyiz.

Aziz Mü'minler!

Sağlığı olumsuz yönde etkileyecek davranışlardan sakınmak ne denli önemli ise, hastalanınca da tedavi olmak en az o kadar önemlidir. Bu bakımdan sevgili Peygamberimiz; *"Allah (c.c.), verdiği derdin şifasını da verir."*[7], *"...öyleyse tedavi olun."*[8] buyurarak hasta olan kişilerin tedavi olmalarının dinî bir görev olduğunu hatırlatmışlardır.

O hâlde geliniz, güzel dinimizin ilke ve prensiplerini Allah'a kulluk bilinciyle hayatımıza tatbik edelim. Sağlıklı toplumun sağlıklı bireylerden oluştuğunu asla göz ardı etmeyelim. Sağlıklı birey ve toplum için sağlık kurallarına ve bu konudaki uyarı ve önerilere kulak verelim. Unutmayalım ki, insanlara hayat verecek, onları maddeten ve manen sağlıklı ve diri tutacak, gönüllerini manevî ölümden kurtaracak iksir, Allah ve Resûlü'nün emir ve yasaklarına bağlılıktır. Sözlerimi, bu hakikati en güzel şekilde vurgulayan, hutbemin başında okuduğum ayetin mealiyle bitiriyorum:

"Ey iman edenler! Allah ve Resûlü, size hayat verecek şeylere çağırdığı zaman, o çağrıya uyun ve bilin ki, Allah kişi ile kalbi arasına girer. Yine bilin ki, O'nun huzurunda toplanacaksınız."[9]

---

[6] İsrâ 17/82; Yûnus, 10/57.
[7] İbn Mâce,"Tıb",1.
[8] Ebû Dâvud, "Tıb",11.
[9] Enfâl, 8/24.

-100-
SALİH AMEL

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

(Asr, 103/1-3)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ

(Müslim, "Vasiyet", 14)

Muhterem Mü'minler!

İnsanların dünya ve ahiret mutluluğunu hedefleyen dinimiz, bu gayenin gerçekleşmesi için çalışmayı temel kural olarak getirmiştir. Gayret göstermeden başarı elde etmenin mümkün olmadığını ilan eden Kur'an-ı Kerim, temel ibadetlerin yanında, çalışmayı da ibadet kapsamında ele alarak yararlı işler yapmanın önemini vurgulamıştır. Böylece, insanın Yüce Allah'a kulluğu, tek bir şekil, belirli zaman ve mekânla sınırlandırılmamış, ibadetin, Yaratıcı ile insan arasında hiç kesilmeyen bir bağ ve hayatın her anını kuşatan davranışlar bütünü olduğu belirtilmiştir. Öyle ki, kişinin mü'min kardeşinin yüzüne tebessümle bakması bile salih bir amel olarak nitelendirilmiştir.

Değerli Mü'minler!

İbadet kapsamında ele alınan salih amel, Yüce Yaratıcı'nın hoşnutluğunu kazanmak için yapılan fert ve topluma yararlı her iştir. Kur'an-ı Kerim'de; *"Muhakkak ki iman edip salih amel işleyenler, yaratılanların en hayırlısıdırlar."* [1] *" Erkek veya kadın, kim mü'min olarak faydalı işler yaparsa, elbette ona hoş bir hayat yaşatacağız ve karşılığını, yapmakta olduklarının en güzeli ile vereceğiz. "* [2] ayet-i kerimeleriyle faydalı işler yapan kişiler övülmüştür. *"İman edip salih amel işleyenleri*

[1] Beyyine, 98/7.
[2] Nahl, 16/97.

iyilerin arasına koyarız."[3] ayetiyle de, faydalı işler yapanların iyilik ehli oldukları bildirilmiştir.

Bakara sûresinin 177. ayetinde ise, gerçek iyilik ehline tavsiye edilen salih amellerin çerçevesi şöyle çizilmektedir:

"Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz iyilik değildir. Gerçekte iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, Kitaba ve peygamberlere iman eden; mala olan sevgisine rağmen, onu yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, isteyip-dilenene ve kölelere (özgürlükleri için) veren; namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve söz verdiğinde sözünde duranlar ile zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır. İşte bunlar, doğru olanlardır ve muttaki olanlar da bunlardır."[4]

Değerli Kardeşlerim!

İnsana gerçek değeri kazandıran ilim, fikir ve kültüre hizmet etmek de, tüm hayatı kuşatan ve renklendiren en kıymetli ibadetlerdendir. Hayatı salih amelin en güzel örnekleriyle dolu olan sevgili Peygamberimiz, insan yetiştirmeyi, ilme ve insanlığa hizmet etmeyi, sevabı hiç kesilmeyen salih ameller olarak nitelendirmiştir. Allah Resûlü, bize ışık tutan bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır:

"*İnsan ölünce ardından amel defteri kapanır. Ancak üç şey müstesnadır ki onlar sebebiyle kişiye iyilik yazılmaya devam eder. Bunlar: sadaka-i cariye; istifade edilen ilim ve kişinin ardından duacı olacak salih bir evlâttır.*"[5]

Muhterem Kardeşlerim!

Bir müslümanın, imanını salih amellerle ibadet anlayışı içerisinde bütünleştirerek bütün davranışlarını güzelleştirmesi gerekir. Hutbemi, iman ve salih amele vurgu yapan Asr sûresinin mealiyle bitiriyorum:

"*Asr'a yemin olsun ki hiç şüphesiz insanlık hüsrandadır. Ancak iman edip salih amel işleyenlerle, birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesna.*"

[3] Ankebût, 29/9.
[4] Bakara, 2/177.
[5] Müslim, "Vasiyet", 14.

-101-
SELAMLAŞMAK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا

(Nisâ, 4/86)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا ، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا ، أَوَ لَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

(Müslim, "İman", 93)

Muhterem Müslümanlar!

Dinimiz, Müslümanları kardeş ilan etmiş ve bu kardeşliği imandan kaynaklanan bir sevgi ve saygı esasına bağlamıştır. Bu esasın bozulmaması için de onları karşılıklı birtakım vazifelerle mükellef kılmıştır. Bu vazifelerden biri de selamlaşmadır.

Selam, bir Müslümanın diğer Müslüman kardeşi için hayır temennisinde bulunmasıdır. Selamlaşmak, karşıdaki kişi ile ilgi kurmak ve o kişi için emniyet ve güven vermektir.

Sevgili Peygamberimiz; "Amellerin hangisi daha hayırlıdır?" diye soran kimseye, "*Yemek yedirmen ve tanıdığına-tanımadığına selam vermendir*"[1] cevabını vermişlerdir.

Aziz Müslümanlar!

Selamlaşma; tanışmamıza, kaynaşmamıza vesile olmakta; aramızdaki kırgınlık ve dargınlıkları kaldırarak, birbirimize yaklaşmamızı sağlamaktadır. Nitekim bir gün Peygamberimiz; "*Siz iman etmedikçe cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe de gerçek manada iman etmiş olmazsınız; ben size yaptığınız takdirde, birbirinizi sevebileceğiniz bir şeyi söyleyeyim mi? Aranızda selamı yayınız*"[2] buyurmuşlardır.

[1] Buhârî, "İman" 20; "İsti'zân", 9, 19; Müslim, "İman", 63.
[2] Müslim, "İman", 93.

Mü'minlerin birbirleriyle karşılaştıklarında selam vermeleri dinimize göre sünnet, verilen selamı almak ise Müslüman için yerine getirilmesi gereken bir haktır.

Yüce Allah'ın ve meleklerinin Cennet'e giren mü'minlere ilk hitabı selam olacaktır. Kur'an, bunu şöyle ifade eder:

"Rablerine karşı gelmekten sakınanlar da grup grup Cennet'e sevk edilirler. Cennet'e vardıklarında oranın kapıları açılır ve Cennet bekçileri onlara şöyle der: Size selam olsun! Tertemiz oldunuz. Haydi, ebedî kalmak üzere buraya girin."[3]

Değerli Mü'minler!

Müslümanın evine girdiğinde eşine ve çocuklarına, işyerinde arkadaşlarına, yolda karşılaştıklarına selam vermesi Allah'ın hoşnutluğuna vesile olur. Enes bin Malik'in rivayetine göre Peygamberimizin yolda oyun oynayan çocuklara bile selam verdiği ifade edilmektedir.

Hutbemizi bir ayet meali ile bitirmek istiyorum:

"Size bir selam verildiği zaman, ondan daha güzeli ile veya aynı selamla karşılık verin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını gereği gibi yapandır."[4]

[3] Zümer, 39/73.
[4] Nisâ, 4/86.

-102-
SİHİR VE BÜYÜNÜN KARANLIK DÜNYASINDAN UZAK DURMAK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

(Felâk, 113/1-5)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اِجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ" قِيلَ: يَارَسُولَ اللهِ، وَمَا هُنَّ؟

قَالَ: "اَلشِّرْكُ بِاللهِ، وَالسِّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلَّا بِالْحَقِّ،

وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالَ الْيَتِيمِ، وَالتَّولِّي يَوْمَ الزَّحْفِ،

وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ

(Ebû Dâvud, "Vesâya", 10; Nesâî, "Tahrim", 3)

Muhterem Müslümanlar!

Peygamberlerin ortaya koyduğu aydınlık yolun ilkelerini özümseyemeyen ve bunu kendi çıkarları ve sahte konumları bakımından tehlikeli gören birtakım insanların öteden beri başvura geldikleri karanlık işlerden biri de sihir ve büyüdür.

Toplumda İslâmî konulardaki temel bilgi ve kültür azalmasına paralel olarak büyücülük, falcılık, astroloji, kâhinlik ve medyumluk gibi İslâm'ın onaylamadığı birtakım hayalî ve karanlık yöntemlere talep artmaktadır. Maalesef bu talep, önemli bir pazar oluşturmakta ve bu pazar, bu tür karanlık işlerden çıkar sağlayanların işini kolaylaştırmaktadır. Hâlbuki İslâm Dini; falcılık, kehanet, sihirbazlık, medyumluk ve benzeri faaliyetleri şiddetle yasaklamıştır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır:

"…fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı."[1]

"Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz."[2]

"…düğümlere üfleyenlerin kötülüğünden,…sabah aydınlığının Rabbine sığınırım."[3]

Değerli Mü'minler!

Hz. Peygamber sihri en büyük günahlardan saymıştır.[4] Sihri ve sihirle meşgul olanları ve büyücülere başvuranları yeren pek çok hadis-i şerif bulunmaktadır. Bu hadislerde büyücülere ve medyumlara başvuran kişilerin, Allah'ın yardımından mahrum kalarak başvurdukları yöntemlerle baş başa bırakılacakları anlatılmaktadır. Bu sebeple İslâm bilginleri sihir, büyü, kehanet gibi uğraşları şiddetle reddetmişlerdir.

Muhterem Müslümanlar!

İslâm'a göre her işin meşru fizikî ve maddî sebeplerine sarılmak gerekmektedir. Dolayısıyla sihir, kehanet, medyumluk ve benzeri uğraşlara itibar edilmez. Müslümanların bunlardan uzak durması ve bunlarla meşgul olanlara ilgi göstermemesi gerekir.

Sihirde; yalan, aldatma, kandırma, göz boyama, saf zihinleri bozma, Allah'tan başkasına bağlanma ve Allah'tan başkasının gaybı bilebileceğini sanma gibi hepsi de İslâm'ın temel ilkeleriyle bağdaşmayan birçok olumsuzluk vardır. Bu itibarla sağlam inançlı bir Müslüman, bunlardan uzak durur, inancına gölge düşürebilecek şeylere itibar etmez ve bu karanlık işlerle uğraşanlara prim vermez. Çünkü bunlara itibar etmek, bir cahiliye âdetidir.

Değerli Mü'minler!

Dinimizi doğru ve güzel bir şekilde öğrenmeye çalışmalı ve her işte üzerimize düşenleri yaptıktan sonra yalnızca Allah'a güvenmeli, O'na tevekkül etmeli, İslâm'ın aydınlık yoluna ters düşen bütün faaliyetlerden uzak durmalıyız.

---

[1] Mâide, 5/3.
[2] Mâide, 5/90.
[3] Felâk, 113/1-4.
[4] Ebû Dâvud, "Vesâya", 10; Nesâî, "Tahrim", 3.

-103-
SÖZ SÖYLEME SORUMLULUĞU

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا

(İsrâ, 17/53)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَسْكُتْ

(Buhârî, "Edeb", 31, 85)

Muhterem Müslümanlar!

İnsanı insan yapan ve öteki canlılardan ayıran özelliklerin başında konuşma yeteneği gelmektedir. Yüce Allah, insanın dışında hiçbir varlığa bu özelliği ihsan etmemiştir. İnsan olarak çoğu zaman öneminin farkında bile olmadığımız bu hasletimizle ilgili olarak, Yüce Allah; "*Rahman, Kur'an'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona düşünüp ifade etmeyi öğretti*"[1] buyurmaktadır.

Böylesine kıymetli bir yetenekle donatılan insana elbette bazı sorumluluklar düşmektedir. Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şerifler bu sorumluluklarımızı bize tek tek hatırlatmaktadır. İnsanların söz söyleme hakkını ve hürriyetini elinden almak ne kadar yanlış ise, insanın bu hakkını yerli yerinde kullanmaması da o kadar yanlış bir davranıştır. Sevgili Peygamberimiz, "*Allah'a ve Ahiret gününe inanan ya hayır söylesin ya da sussun*"[2] buyurmaktadır.

Atalarımız "Kılıç yarası onulur, dil yarası onulmaz. Tatlı dil yılanı deliğinden, kötü söz ise insanı yoldan çıkarır" diyerek söz söylemenin ne kadar sorumluluk gerektirdiğini ortaya koymuşlardır.

Değerli Mü'minler!

Konumuzla ilgili olarak İslâm'ın üzerinde önemle durduğu diğer bir husus da, Müslüman kişinin söz dinleme özelliğini koruması gerektiğidir. Müslüman kişi söz dinleme melekesini zayıflatacak her türlü tutum ve

[1] Rahman, 55/1-4.
[2] Buhârî, "Edeb", 31, 85.

davranıştan uzak durmalı, duyduklarını önce dinleyip anlamaya çalışmalıdır. İnsanın söz dinleme duyarlılığını olumsuz yönde etkileyen, onun başarıya, doğruya, güzele, aydınlığa ulaşmasını engelleyen pek çok sebep bulunmaktadır. Söz dinleme duyarlılığını kaybetmesi insanı kendi doğrularını mutlaklaştırma ve onları başkalarına dayatma noktasına taşır ki, bu durum toplumsal huzur ve sükûnun bozulmasına sebep olabilir. Bunun içindir ki insanın bu melekesini koruması hayatî önem arz etmektedir. Cenab-ı Hak, Zümer sûresinin 18. ayetinde Müslümanların güzel hasletlerinden birini şöylece dile getirmektedir:

"*Sözü dinleyip de onun en güzeline uyanlar var ya, işte onlar Allah'ın hidayete erdirdiği kimselerdir. Onlar akıl sahiplerinin ta kendileridir.*"

Aziz Cemaat!

Bir kimsenin başkalarına kötü söz söylemesi, hangi sebeple olursa olsun sövmesi çok çirkin bir davranıştır. Allah'ın mükemmel varlığı ve aziz emaneti olan insana sövmek, insan onuruna indirilebilecek en ağır darbedir. Bu, her halükarda insanı yüceltme ülküsünü getiren İslâm dini mensuplarına yakışacak bir davranış değildir. Hele hele bazı spor karşılaşmalarında taraftarların toplu şekilde birbirlerine sövmeleri ne dinî açıdan ne de insanî açıdan mazur görülebilecek bir davranış değildir. Ne yazık ki toplumumuzda sık sık gözlemlediğimiz bu durum, sportif faaliyetin amaç ve ruhuna da aykırı düşmektedir. Peygamberimiz, "*bir Müslüman'a sövmek, fasıklıktır*"[3] diyerek bu davranışın ne kadar çirkin ve dinin temel ilkelerine ne kadar aykırı olduğunu dile getirmiştir.

Bizler "*Doğruluk insanı iyiliğe ve güzelliğe, iyilik ve güzellik de Cennet'e götürür*"[4] diyen bir Peygamberi örnek kabul eden bir milletiz. Tarih bir bakıma doğru söze sahip çıkan doğrucularla eğrilerin ve eğricilerin mücadelesinden başka bir şey değildir. Bu mücadelenin sonunda şimdiye kadar hep doğrular ve doğrucular ayakta kalmıştır, bundan böyle de bu gerçek değişmeyecektir.

Hutbemi Türkistan'ın Piri Hoca Ahmet Yesevî'nin bir beytiyle bitirmek istiyorum:

"Aman sözünüz aydın olsun; öz olsun;

Işık saçsın; bakan köre, göz olsun!... "

[3] Buhârî, "İman", 36, "Edeb", 44, "Fiten", 8; Müslim, "İman", 116.
[4] Buhârî, "Edeb", 69.

-104-
ŞÜKÜR NİMETLERİ ARTIRIR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونَ

(Bakara, 2/152)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَللّٰهُمَّ أَعِنِّي عَلٰى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ

(Ebû Dâvûd, "Vitir", 26)

Değerli Kardeşlerim!

Rabbimiz, okumuş olduğum ayet-i kerimede bize şöyle bir çağrıda bulunuyor:

Beni anın ki Ben de sizi anayım. Bana şükredin, nankörlük etmeyin."[1]

Muhterem Mü'minler!

Âlemlerin Rabbi, bizi şerefli ve mükemmel bir varlık olarak yarattı. Her birimizi, dilediği gibi şekillendirdi. Varlık âleminin sayısız nimetlerini önümüze serdi. Bizi, bütün bu nimetlerden yararlanabilecek duyu ve yeteneklerle donattı. Sonra da, hangimiz daha güzel işler yapacak diye bizi sınamak için dünyaya gönderdi. Bizler, bu dünyada birer misafir olarak bulunuyoruz. Gözümüzü çevirdiğimiz her yerde Allah'ın nimetlerini görüyoruz. Her lokmada O'nun ikramlarını tadıyor, her nefeste O'nun bize bağışladığı hayatı soluyoruz. Biliyoruz ki bütün bunlar bizim içindir. Bu gerçeği, âlemlerin Rabbi, yüce kitabımız Kur'an'da bize şöyle haber veriyor:

"Görmedin mi: Göklerde ne var, yerde ne varsa hepsini Allah sizin hizmetinize verdi. Açık ve gizli nimetlerini üzerinize yağdırdı."[2]

Muhterem Kardeşlerim!

Bir an için duralım ve son birkaç saatimizi düşünelim. Bu birkaç saat içinde üzerimize yağan nimetleri şöyle bir hatırlayalım. O nimetlerden her birinin nerelerden gelip bizi bulduğunu düşünelim. O nimet, toprağın derinliklerinden çıkan bir ağacın meyvesi ise, Allah onu çeşitli evrelerden

[1] Bakara, 2/152.
[2] Lokman, 31/20.

geçirerek bizim için hazırlamıştır. Eğer o, bir damla su ise, Allah onu okyanuslardan bulutlara, bulutlardan yeryüzüne indirmiş, nihayet bardağımıza kadar bizim için getirmiştir. Eğer o bir ışık ise, Allah onu göklerin derinliklerindeki güneşten bize göndermiştir.

Yüce Rabbimizin ikramını gördükten sonra, bir bakalım, bütün benliğimizi kaplayan o şükran duygusu bizi nerelere götürecek! İşte o zaman Rabbimizin bize bağışladığı bunca nimet arasında şükretmenin ayrı bir yeri olduğunu göreceğiz. Onun içindir ki, Yüce Allah, Lokman sûresinin 12. ayetinde şöyle buyurur:

"...Kim şükrederse ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, bilsin ki Allah her bakımdan sınırsız zengindir, övülmeye lâyıktır."[3]

Aziz Mü'minler!

Şükür, nimet, lütuf ve ihsanlarından dolayı, Rabbimize minnet ve şükran duygularımızı ifade etmektir. Şüphesiz her nimetin bir şükrü ve beraberinde getirdiği sorumluluklar vardır. Şunu iyi bilelim ki, şükretmek sadece dille "Ya Rabbi şükür" demek değildir. Şükür, her nimeti, Allah'ın razı olacağı şekilde değerlendirmektir. Aldığımız her nefesin, hayatımızın, gençliğimizin, zenginliğimizin, ilmimizin kendine has bir şükrü vardır. Sözgelimi, zekât ve sadaka vermek, kazandığımız helal servetin şükrüdür. Bildiğimiz hakikatleri öncelikle kendi hayatımızda tatbik etmek ve başkalarına da öğretmek, ilmin şükrüdür. Sahip olduğumuz gençlik enerjisini, hak, hakikat ve insanlığa hizmet uğrunda harcamak, gençliğin şükrüdür...

Değerli Kardeşlerim!

Şükür, nimetlerin artmasına, isyan ve nankörlük ise, bu nimetlerin yok olmasına sebebiyet verir. Bu itibarla nimetlerin artışı veya yok oluşu bir anlamda bizim tutum ve davranışlarımıza bağlıdır. Nitekim Yüce Mevlâmız Kur'an-ı Kerim'de; *"...Andolsun şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir."*[4] buyurmak suretiyle bu hususu dile getirmektedir. Hutbemi sevgili Peygamberimizin tavsiye ettiği bir dua ile bitirmek istiyorum:

"Allahım! Seni anıp zikretmek, nimetine şükretmek, sana lâyık ibadet etmek için bana yardım eyle!"[5]

---

[3] Lokman, 31/12.
[4] İbrahim, 14/7.
[5] Ebû Dâvûd, "Vitir", 26.

-105-
TABİATA VE ÇEVREYE KARŞI SORUMLULUKLARIMIZ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ
يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي
ذٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

(Nahl, 16/10-11)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:
مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ
أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلاَّ كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ

(Müslim, "Müsâkât", 10)

Değerli Mü'minler!

Yüce Rabbimizin bize ihsan ettiği sayısız nimetlerinden biri de dünyamızı âdeta bir cennet gibi süsleyen yeşil alanlar, ağaçlar ve ormanlardır. Havaya, suya ve gıdaya ihtiyacımız olduğu gibi ağaçlara, ormanlara ve yeşil alanlara da ihtiyacımız vardır.

Yüce Allah, ayet-i kerimede mealen, "O (Allah), *gökten sizin için su indirendir. İçilecek su ondandır. Hayvanlarınızı otlattığınız bitkiler de onunla meydana gelir. Allah, o su ile size; ekin, zeytin, hurma ağaçları, üzümler ve her türlü meyvelerden bitirir. Elbette bunda düşünen bir kavim için ibret vardır"*[1] buyurarak, dikkatimizi suya, meyvelere, bitkilere, ağaçlara ve ormanlara çekmekte, bu nimetler üzerinde düşünmemizi istemektedir.

Ağaçlar ve ormanlar bir ülkenin zenginlik kaynağıdır. Teneffüs ettiğimiz havadan içtiğimiz suya, okuduğumuz kitaptan yazdığımız kaleme kadar birçok alanda ağacın varlığını görüyoruz. Toprağın erozyon yoluyla denizlere sürüklenmesini ormanlar önler. Ormansız ve ağaçsız yerlerde şiddetli yağmur sebebiyle mal ve can kayıpları olur.

[1] Nahl, 16/10-11.

Aziz Kardeşlerim!

Ormanlar ilâhî kudretin her an dile geldiği yerlerdir. İlkbahar, yeniden dirilişi ve yepyeni bir hayatın başlangıcını dile getirmektedir.

Rengârenk çiçekleri, yeşillikleri, tertemiz havası, suyu ve cıvıl cıvıl öten kuşlarıyla tabiat ruhumuzu dinlendirmektedir.

Kuruyan otları, sararan ve dökülen yapraklarıyla sonbahar da âdeta bize ölümü hatırlatmaktadır.

Dinimiz İslâm bizden yeryüzünün imarını dolayısıyla tabiatın korunmasını istemiş, ağaç dikmeyi ve ekin ekmeyi sadaka-i cariye olarak kabul etmiştir. Peygamberimiz (s.a.s.), *"Müslüman, bir ağaç diker, o ağaçtan insan, hayvan veya kuş istifade ederse bu, kıyamet gününe kadar o kimse için sadaka olur"*[2] buyurarak konunun önemine dikkat çekmiştir.

Değerli Mü'minler!

Dinimizin, ağaç dikmeyi, yeşil alanları artırıp korumayı bu kadar teşvik etmesine rağmen, Müslümanların köy, kasaba ve şehirlerini ağaçtan, ormandan ve yeşil alanlardan yoksun bırakmalarını, hatta mevcutlarını kesip yok etmelerini anlamak mümkün değildir.

Müslüman, hayatının tamamını ilâhî iradeye uygun olarak geçirmeye çalışmalı, Allah'a, insanlara, canlılara, tabiat ve çevreye karşı dinimizin emrettiği görev ve sorumluluklarını yerine getirmenin bir ibadet olduğunu unutmamalıdır.

Aziz Mü'minler!

Bu itibarla, yeşil alanların çoğaltılmasına, ağaç ve ormanların korunmasına özen gösterelim. Cennet vatanımızın çölleşmesine seyirci kalmayalım. Sahip olduğumuz maddî ve manevî bütün değerlerin Rabbimiz tarafından bize bir emanet olarak verildiğini ve bütün nimetlerden hesaba çekileceğimizi unutmayalım.

Hutbemi sevgili Peygamberimizin konuyla ilgili şu sözüyle bitirmek istiyorum:

"Biriniz, elinde bir hurma fidanı varken kıyametin kopacağını anlasa bile yine onu diksin."[3]

---

[2] Müslim, "Müsâkât", 10.
[3] Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid,* IV, 63.

-106-
TEMBELLİK

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى وَ أَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى

(Necm, 59/39–40)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ

(Buhârî, "Büyû", 15)

Muhterem Mü'minler!

Cenâb-ı Hak insanı, yaratılmışların en şereflisi olarak var etmiş ve ona, bu dünyada sınırlı bir ömür vermiştir. O, bu sınırlı ömrün her anından, hesaba çekilecektir. Bunun için insanın, ömrünü ve zamanını çok iyi değerlendirmesi gerekir. Zamanı en iyi şekilde değerlendirmek, ancak çok iyi çalışmakla olur. Çünkü dünya ve ahiret saadeti, ancak hayırlı ve verimli bir çalışma ile elde edilir.

Nitekim Cenâb-ı Hak, bir ayetinde, *"İnsan, yalnız çalıştığının karşılığını alır"*[1] buyurmuştur.

Sevgili Peygamberimiz, bizzat çalışmış ve bunu herkese tavsiye etmiştir. Her konuda olduğu gibi, çalışma hususunda da bizler için en güzel örnek olmuştur. Bunu, Hz. Peygamber, gerek cemiyet hayatında ve gerek şahsî ve ailevî hayatında örnekleriyle ortaya koymuştur.

Mescid-i Nebevî'nin inşaatında taş taşıdığı gibi, kendi evinde de hiçbir hizmetten kaçınmamıştır. Özellikle çalışma ve emek harcama konusunda daima diğer insanlarla eşit bir muameleye tabi olmak istemiştir. Başkasına yük olmayı değil, onlara yardımcı olmayı prensip edinmiştir. El emeğine son derece önem vermiş ve herkesin de buna çok dikkat etmesi gerektiğini vurgulamıştır.

[1] Necm, 59/39.

Konuyla ilgili çarpıcı sözlerinden birisi şöyledir:

"Hiç kimse elinin emeği ile kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir."[2]

Aziz Mü'minler!

Bir Müslüman her konuda olduğu gibi, çalışma konusunda da dünyasını ve ahiretini birlikte düşünmelidir. Ahiret hayatında amelsiz ve sevapsız kalmak hiç hoş olmayacağı gibi, bu dünyada ise başkalarına muhtaç bir duruma düşüp perişan olmak da akıl işi değildir.

İnsan, dünyasını ve ahiretini, buradaki maddî ve manevî çabasıyla kazanabilir. Çünkü dünya, hepimiz için çalışıp kazanma yeri ve ahiretin tarlasıdır. Bu dünyada ne ekersek, öte dünyada yani ahirette onu biçeriz. Çalışmayan, emek ve gayret sarf etmeyen kişinin, dünya ve ahirette Allah'tan ve Resûlü'nden bir şey beklemeye hakkı yoktur.

Müslüman'ın değil günü ve saati, dakika ve saniyesi bile çok kıymetlidir. Çünkü Müslüman, bu dünyada alıp verdiği nefeslerden ve bu nefesleri nerede tükettiğinden dahi sorumlu olacağını bilen ve başarılı veya başarısız bütün işlerinin, sonuçta kendisine fatura edileceğini düşünen insandır.

Millî şairimiz Mehmet Akif'in şu sözleri, âdeta konumuzu özetlemektedir:

"Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası,

Dostunun yüz karası; düşmanın maskarası!"[3]

Aziz Mü'minler!

Çalışmayan insan ihtiyaçlarını temin edebilmek için, ya başkalarının eline bakacak veya el avuç açıp dilenecektir. Sevgili Peygamberimiz, en basit işlerde çalışmanın bile dilenmekten çok daha iyi olduğunu belirtmiştir.[4] Gücü yettiği hâlde sadece tembellikten dolayı hayatını dilenerek sürdürenlerden, Allah ve Resûlü hoşnut olmaz. Bunlar, kıyamet günü yüzlerinde dilencilik lekesiyle haşir olunacaklardır.[5]

Sistemli bir şekilde çalışan ve iş yapan kişinin bu dünyada refah

[2] Buhârî, "Büyû", 15.
[3] Ersoy, M. Âkif, Safahât, s 71.
[4] Buhârî, "Büyû", 15.
[5] Ebû Dâvud, "Zekât", 26; İbn Mâce, "Ticârât", 25.

içerisinde hayat süreceği açıktır. Onun bu çaba ve gayretlerinin karşılığı, ayrıca ahirette en güzel bir şekilde verileceği, Nahl sûresinin 97. ayetinde şöyle açıklanmaktadır:

"Erkek veya kadın, mü'min olarak kim iyi işler yaparsa, elbette ona hoş bir hayat yaşatacağız ve onların mükâfatlarını yapmakta olduklarının en güzeli ile vereceğiz."

Değerli Müslümanlar!

Hutbemi, bir ayet-i kerime meali ile bitirmek istiyorum:

"De ki; çalışın, yapın. Yaptıklarınızı Allah da, Resûlü de, mü'minler de göreceklerdir. Sonra gaybı da, görülen âlemi de bilen Allah'ın huzuruna döndürüleceksiniz. O da size yapmakta olduğunuz bütün işleri haber verecektir."[6]

[6] Tevbe, 9/105.

-107-
TİCARET AHLÂKI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ

وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ

لِيَوْمٍ عَظِيمٍ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

(Mutaffifin, 83/1-6)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

... مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا...

(Müslim, "İman", 164)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce dinimiz İslâm, emir ve yasaklarıyla fert ve toplumun dünyevî ve uhrevî huzur ve saadetini hedeflemiş, bu amaçla hırsızlığı, yalan söylemeyi, hile yapmayı, ticaret ve alışverişte eksik ölçme ve eksik tartmayı haram kılmıştır.

Bu hususta Cenab-ı Hak, Mutaffifin sûresinde şöyle buyurmaktadır:

" *Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline! Onlar, insanlardan (bir şey) ölçüp aldıkları zaman, tam ölçerler. Fakat kendileri onlara bir şey ölçüp yahut tartıp verdikleri zaman eksik ölçüp tartarlar. Onlar büyük bir gün, insanların, âlemlerin Rabbinin huzurunda duracakları gün için diriltileceklerini sanmıyorlar mı?*"[1]

Değerli Mü'minler!

Mü'min; kazancının helal olmasına, kazanırken de başkasının hakkına tecavüz etmemeye özen göstermeli, yaptığı işi, ibadet şuuru içinde dürüstçe yapmalı, aldığı ücretin helal olmasına dikkat etmelidir.

Sevgili Peygamberimiz, ticaret ahlâkı ile ilgili prensipleri ortaya koyarken, ticarette haksız rekabeti, satışı kızıştırmak için alıcıymış gibi

[1] Mutaffifin, 83/1-6.

davranmayı, hileli artırımda bulunmayı yasaklamış;[2] gerçeği gizleyip yalan söyleyerek yapılan alışverişin bereketini, Allahu Teala'nın yok edeceğini bildirmiştir.[3]

Yine Peygamberimiz, doğru sözlü ve güvenilir tüccarı, *"Doğru ve güvenilir tacir (ahirette), peygamberler, sıddıklar ve şehitlerle beraberdir"*[4] hadisiyle övmüş; müşterinin gafletinden veya bilgisizliğinden faydalanıp, onu aldatanı da şiddetle ikaz etmiştir.

Nitekim bir gün pazarı dolaşırken bir yiyecek yığınına elini daldırmış, eline ıslaklık gelince; *"Nedir bu?"* diye sormuş, bunun üzerine satıcı, "yağmur yağmıştı, ondan dolayı ıslandı" diye cevap verince Peygamberimiz, *"Niçin o ıslak tarafı halkın görebilmesi için üste getirmedin?"* diye mukabelede bulunduktan sonra; *"Bizi aldatan bizden değildir"*[5] buyurmuşlardır.

Aziz Mü'minler!

Öyleyse dünya hırsına kapılmadan, helalinden kazanıp çoluk çocuğumuza temiz rızık, helal lokma yedirelim. Özümüz, sözümüz, ticaretimiz, sanatımız, ortaklığımız, dostluğumuz, arkadaşlığımız hep dürüstçe olsun. Dünyamız da, ahiretimiz de ma'mur olsun.

[2] Buhârî, "Büyû", 58, 64,70; Müslim, "Büyû",11.
[3] Buhârî, "Büyû, 26; Müslim, "İman", 117, "Müsâkât", 131.
[4] Tirmizî, "Büyû", 4, İbn Mâce, "Ticârât",1
[5] Müslim, "İman", 164, Ebû Dâvud, "Büyû", 50.

-108-
TÖVBE

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ...

(Tahrîm, 60/8)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَّاءٌ. وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ

(İbn Mâce, "Zühd", 30)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce Allah, iyilik ve kötülük konusunda bizleri aydınlatmış, iyiliği emredip kötülükten nehyetmiş, tercihlerimizde ise bizi serbest bırakmıştır. Buna karşılık yaptıklarımızdan sorumlu olacağımızı bildirmiş; iyilikleri ödülle, kötülükleri ceza ile karşılayacağını bildirmiştir. Bunun yanında günah işleyen kullarına, tövbe ve bağışlanma imkânı da vermiştir.

Tövbe, kulun işlediği bir günahtan pişmanlık duyup, bir daha işlemeyeceğine dair yüce Yaratıcı'ya söz vermesi ve O'ndan af dilemesidir.

Günahlar, Allah'ın rızası ile kul arasında bir perdedir. Bu perdenin ortadan kalkması, kişinin yapacağı tövbeye bağlıdır. Sevgili Peygamberimiz, kulların günah işleme ve tövbe etmeleriyle ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Her insan günah işleyebilir. Günah işleyenlerin en hayırlıları ise tövbe edenlerdir."[1]

Değerli Mü'minler!

Tövbe bütün mü'minlere emir ve tavsiye edilen bir durumdur. Çünkü kullar, Allah'ın kendilerini mükellef kıldığı her hususu, ne kadar gayret etseler de gereği gibi yerine getiremeyip hata yapabilirler. Bunun

[1] İbn Mâce, "Zühd", 30.

için yüce Rabbimiz; *"Ey mü'minler, hepiniz Allah'a tövbe edin ki kurtuluşa eresiniz"*[2] buyurmuştur.

Muhterem Cemaat!

Tövbenin Allah katında makbul olması için; içten gelerek, tam bir ihlâsla yapılması gerekir. Bu da kalp ile pişman olup bu pişmanlıktan dönmemek, dil ile istiğfar etmek, fiilen de günahı terk etmekle mümkün olur. Bunun yanında, kul ve kamu hakkı içeren konularda tövbenin kabul edilebilmesi için öncelikle hak sahiplerinin hakkını vermek ya da onlarla helâlleşmek gerekir. İşte böyle bir tövbe Kur'an'da içtenlikle yapılan tövbe olarak ifade edilmiş ve şöyle buyrulmuştur:

"Ey iman edenler Allah'a içtenlikle tövbe edin..."[3]

Kıymetli Mü'minler!

İnsanları hayata bağlayan unsurların başında inanç ve ondan kaynaklanan ümit gelmektedir. İşte tövbe ve beraberinde gelen bağışlanma duygusu, günaha dalarak ümidini yitirmiş kişilerin yeniden hayata bağlanması ve yaşayışında ortaya çıkan çileli durumlara katlanmasını sağlar.

Öyleyse Allah'a iman etmiş kişiler, bilerek veya bilmeyerek günah işledikleri zaman hemen Allah'a yönelip tövbe etmelidirler. Çünkü Yüce Allah samimiyetle ve şartlarına uygun olarak yapılan tövbeleri kabul edeceğini, günahları bırakıp kendine yönelenlerden razı olacağını bizlere açık bir şekilde bildirmiştir. Zira günahkârlar için yüce Allah'ın rahmet, mağfiret ve kereminden başka bir sığınak yoktur.

Hutbemi, Şûrâ sûresi 25. ayetin meali ile bitiriyorum:

"Allah, kullarından tövbeyi kabul eden, kötülükleri bağışlayan ve yaptıklarınızı bilendir."[4]

[2] Nûr, 24/31.
[3] Tahrîm, 60/8.
[4] Şûrâ, 42/25.

-109-
TÜKETİCİNİN KORUNMASI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

(Şu'arâ, 26/181-183)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ. وَلاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ بَاعَ مِنْ أَخِيهِ بَيْعاً، فِيهِ عَيْبٌ، إِلاَّ بَيَّنَهُ لَهُ

(Müslim, "İman", 43, 164; İbn Mâce, "Ticârât", 45)

Muhterem Mü'minler!

Yaratılmışların en değerlisi olan insanın; din, can, akıl, namus ve mal güvenliği gibi vazgeçilmez kabul edilen temel hakları vardır. İnsanlara sağlanan bu haklar dokunulmazdır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), insanların can, mal ve ırzlarının her türlü saldırıdan korunduğunu beyan ederek;[1] bu hakların önemini vurgulamışlardır. İslâm'da başkalarına zarar vermenin yasak oluşu"[2] bu temel prensiplerin bir gereğidir.

Günümüzde, tüketicilerin korunmasına yönelik olarak, tüketici haklarıyla ilgili yapılan düzenlemeler de canın ve malın korunması kapsamında değerlendirilebilir. Çünkü tüketici, ihtiyaç duyduğu mal veya hizmetleri satın alıp tüketirken; gerek sağlık yönünden, gerekse ekonomik yönden zarar görmemeli; kendisi de üretici veya satıcılara zarar vermemelidir.[3]

Değerli Kardeşlerim!

Yüce dinimiz İslâm, başından beri bu konuyla da ilgilenmiş; mal ve hizmetlerin gerek üretimleri, gerekse satış ve tüketimleri aşamasında, uyulması gerekli genel prensipler getirerek, tüketicilerin haklarının

[1] Müslim, "İmare", 36; Tirmizî, "Cuma", 80, "Cihad", 28.
[2] Muvatta, H. No:1429; İbn Mâce, H. No, 2341-2342; Ahmed b. Hanbel, I/313.
[3] Bakara, 2/279.

korunmasını hedeflemiştir. Kur'an-ı Kerim'de, *"Ölçüyü tam yapın. Eksik verenlerden olmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların mallarını ve haklarını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın."*[4]

*"Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline! Onlar, insanlardan ölçerek bir şey aldıkları zaman tam ölçerler. Fakat kendileri onlara bir şey ölçüp yahut tartıp verdikleri zaman eksik ölçüp, eksik tartarlar. Onlar, o büyük gün için diriltileceklerini sanmıyorlar mı? Öyle bir gün ki, (o gün) insanlar âlemlerin Rabbinin huzuruna çıkacaklar"*dır[5] buyrulması, tüketicinin haklarını korumaya yönelik ilahî uyarılardır.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) de, *"Allah Teala, bir iş yaptığınız zaman, onu sağlam ve güzel yapmanızı sever"*[6] buyurarak; daha üretim aşamasından itibaren tüketicilerin korunmasını sağlayıcı mahiyette mesajlar vermişlerdir.

Yine kalitesiz ve kusurlu malları, kaliteli ve kusursuzmuş gibi satışa arz eden kişiler hakkında; *"...Aldatan bizden değildir"; "Kusurlu bir malı, ayıbını söylemeden satmak bir Müslüman'a helâl olmaz"*[7] buyurmaları; hatta kıyâmet gününde Yüce Allah'ın, kendileriyle konuşmayacağı, rahmet nazarıyla bakmayacağı, affetmeyeceği kimselerden birinin de, *"...yalan yere yemin ederek ticaret malını fâhiş bir fiyatla satmaya çalışanlar."*[8] olduğunu ifade etmeleri, tüketicinin alış-veriş esnasında korunmasına yönelik manevî yaptırımlardır.

Peygamberimiz (s.a.s.)'in zaman zaman pazarı denetlemeleri, temel tüketim mallarını piyasadan çekerek; mal arzında sıkıntıya yol açıp, daha sonra fırsatını bulunca gerçek değerinin üzerinde satış yapan karaborsacıları ağır ifadelerle eleştirmeleri;[9] mal ve hizmet fiyatlarının serbest piyasa ortamında, rekabet şartlarına göre oluşmasını istemeleri[10] ve her türlü tekelciliği yasaklamaları, hem üretici hem de tüketicilerin haklarını koruma amacına yönelik uygulamalardır.

---

[4] Şu'arâ, 26/181-183; ayrıca bk. En'âm, 6/152; İsrâ, 17/35.
[5] Mutaffifîn, 83/1-6.
[6] Müslim, "İman", 164; Ebû Dâvûd, "Büyû", 50.
[7] Müslim, "İman", 43, 164; İbn Mâce, "Ticârât", 45.
[8] Müslim, "İman", 171.
[9] İbn Mâce, "Ticârât", 6; Dârimî, "Büyû",12; Kamil Miras, *Sahih-i Buhârî Muht. Tecrid-i Sarih Terc.* DİB. Yay. VI / 449.
[10] Bk. İbn Mâce, "Ticârât", 27.

Aziz Kardeşlerim!

İslâm dininin genelde hak kavramına, özelde ise tüketicinin korunmasına verdiği bu büyük önem dolayısıyladır ki; satın alınan mal veya ürünlerin kusurlu çıkması hâlinde, belirli süreler içerisinde bunları iade etme hakkı tanınmış; böylece her türlü aldanma, aldatma, hile ve haksız kazanca karşı tüketicilerin haklarının korunması amaçlanmıştır.

O hâlde, İslâmî ve insanî duyarlılığa sahip olan hiçbir kimse, gerek ürettiği ürünlerle, gerekse piyasaya arz ettiği mal ve hizmetlerle tüketicilere zarar vermemelidir. Sağlığı tehdit edici mahiyetteki, son kullanma tarihi geçmiş ya da bozulmuş temel gıda ürünlerini satışa sunmamalıdır. Kalitesiz veya kusurlu malları, kaliteli ve kusursuz gibi takdim etmemelidir. Müşterilerinin bilgisizliğinden yararlanarak, onlara fahiş fiyatla mal ve hizmet satmamalıdır. Bu konudaki hak ihlallerinin de, ödenmesi çok zor olan birer kul hakkı olduğunu asla unutmamalıdır.

-110-
VAKIFLAR (KESİNTİSİZ HAYIR İŞLEME BİLİNCİ)

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

(Âl-i İmrân, 3/92)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلَاثَةٍ مِنْ ثَلَاثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ

إِلاَّ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ

(Müslim, "Vasıyye", 14)

Muhterem Müslümanlar!

İyilik ve hayırda yarışmak, Allah yolunda harcamada bulunmak ve toplumdaki kimsesiz, fakir ve düşkünlere yardım elini uzatmak, Kur'an-ı Kerim'in en çok üzerinde durup teşvik ettiği hususlardandır. Birçok ayet ve hadis, kalıcı olanın, bu tür hayır ve yatırımlar olduğunu bildirmektedir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır:

"Sevdiğiniz şeylerden Allah için harcamadıkça tam hayra erişemezsiniz."[1]

Bir başka ayette de; "*...Hayırda yarışın..."*[2] tavsiyesi yapılmaktadır. "*...Onlardan bir kısmı da hayırda yarışırlar. Bu büyük bir lütuftur."*[3] mealindeki ayet-i kerime ise hayır yarışına katılan Müslümanların ne kadar büyük bir ilâhî lütufa ereceklerini haber vermektedir.

İşte bu anlamdaki birçok ayet ve hadisle birlikte Hz. Peygamberin fiilî örnekliği, Müslümanlarda kesintisiz hayır işleme bilincini geliştirmiş ve bunun bir sonucu olarak vakıflar ortaya çıkmıştır. Hz. Peygamber, Medine-i Münevvere'deki yedi parça mülkünü bizzat vakfettiği gibi sahabe-i kiramın ileri gelenleri de birçok vakıf yapmışlardır. Öyle ki bu anlayış, Müslümanlar arasında *"İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olan; malın en hayırlısı,*

[1] Âl-i İmrân, 3/92.
[2] Bakara, 2/148; Mâide, 3/48; Mü'minûn, 23/61.
[3] Fatır, 35/32.

Allah yolunda harcanan, Allah yolunda harcananın en hayırlısı da insanların en çok ihtiyaç duydukları şeyleri karşılayandır" şeklinde bir ilkenin yerleşmesini sağlamıştır.

Değerli Mü'minler!

Dinî kavramlarımızdan biri olan 'sadaka-i câriye', sürekli sevap kazandıran sadaka anlamına gelir. Bir hadiste sürekli sevap kaynağı olan ameller şöyle belirlenir:

"Âdemoğlu öldüğü zaman, amel defteri kapanır. Üç kimse bundan müstesnadır. Kesintisiz sadaka (sadaka-i cariye) meydana getirenler, topluma yararlı bir ilim (talebe/eser) bırakanlar ve kendisine hayır dua eden hayırlı çocuk yetiştirenler."[4]

Hadiste geçen "sadaka-i câriye", vakfı da kapsar. Dolayısıyla, sadaka-i câriye; yol, köprü, çeşme, mescid, yoksullar için aş evi, hastane ve okul gibi hayır kuruluşlarını da kapsar. İnsanlar bu gibi yerlerden yararlandığı sürece, bunları yaptıranlar, yapılmasına sebep olanlar, yol gösterenler ve destek olanlar, gerek sağlıklarında ve gerekse vefatlarından sonra sevap kazanmaya devam ederler.

İslâm medeniyetinin adeta simgelerinden biri olan vakıflar, Hz. Peygamber döneminden itibaren tarih boyunca İslâm toplumlarının sosyal yapılarını sağlamlaştırmada, sosyal dengeyi sağlamada ve yaraları sarmada etkili bir rol üstlenmişlerdir. Bunun bir sonucu olarak, fakir ve kimsesizlerin yiyecek, giyecek ve barınaklarının temin edilmesi, hastaların tedavisi, ilmin yaygınlaştırılması, fakir öğrencilerin desteklenmesi, hayvanların ve çevrenin korunması, ibadethanelerin ve toplumun ihtiyacı olan birçok tesisin yapılması, bakım ve onarımı gibi toplum yararına olarak nitelendirilebilecek hemen her alanda vakıflar büyük hizmetler görmüşlerdir.

Vakıf, kesintisiz hayır işleme bilincinin pratiğe yansımasıdır. Vakıf, ahirete iman etmiş olmanın somut bir göstergesi, bencilliği yenmenin fiilî ispatı, paylaşımın en güzel örneği ve Allah sevgisinin belirtisidir.

Değerli Mü'minler!

Vakıf mallarının korunması ve bu güzel geleneğin etkin bir şekilde sürdürülmesi, vakıf medeniyetinin varisleri olarak bizlere düşen en önemli görevlerdendir.

---

[4] Müslim, "Vasıyye", 14; Ebû Dâvud, "Vesâyâ", 14; Tirmizî, "Ahkâm", 36.

-111-
VAKTİ DEĞERLENDİRME

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ

(Mü'minûn, 23/3)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَ أَفْنَاهُ ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَ فَعَلَ فِيهِ ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ ، وَفِيمَ أَنْفَقَهُ ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ

(Tirmizî, "Kıyamet", 1)

Allah'ın davetine uyarak bu mübarek vakitte camileri dolduran bahtiyar mü'minler!

Yüce Allah, Mü'minûn sûresinin üçüncü ayetinde, mü'min kullarının önemli bir özelliğini şöyle açıklıyor:

"Onlar, faydasız işlerden ve boş sözlerden yüz çevirirler."

Değerli Kardeşlerim!

Günümüzde pek çok kimse vakit yokluğundan şikâyet eder. Kime sorsanız, zamanı pek dardır; oradan oraya koşuşturmaktan, en gerekli işlere dahi fırsat bulamamaktadır. Bir akraba ziyareti, birkaç sayfa kitap okuma, hatta ailesiyle üç beş dakika sohbet etme veya çocuklarıyla meşgul olma gibi en önemli işler bile, "vaktim yok" bahanesiyle ihmale uğrayıp gitmektedir.

Doğru mu bu? Gerçekten vaktimiz mi yok? Eğer en lüzumlu işler için vakit bulamıyorsak, zamanımızın geri kalan kısmını bunlardan daha önemli işler için mi harcıyoruz?

Bunun cevabını hep birlikte düşünüp, bir günlük hayatımızı ayrıntılı bir şekilde baştan sona gözden geçirelim. Dünyamıza da ahiretimize de faydası olmayan şeylerin, günlük hayatımızda ne kadar yer işgal ettiğini göz önünde bulunduralım. Böylece her gün boşa akıp gittiğine şahit olduğumuz zamanımızı daha yararlı işlere ayırarak, neler kazanacağımızı ve hayatımızda nelerin değişeceğini hesaplayalım.

Unutmayalım ki, günde iki saatimiz faydasız şeylerle heba olup

gidiyorsa, bir senede yaklaşık 730 saatimiz gidiyor demektir. Bu da, neredeyse bir öğrencinin bütün bir sene boyunca okulda geçirdiği ders saatlerine denk bir süredir. Peki, zamanımız gerçekten her sene bir eğitim yılını göz kırpmadan heba edecek kadar çok mu? Hayatımızın dakikaları bu kadar ucuz mu?

Muhterem Mü'minler!

Kaybedilen birçok şey zamanla telafi edilebilir. Servetler yeniden kazanılabilir. Ayrılanlar birbirine tekrar kavuşabilir. Fakat giden zaman asla geri dönmez. Üstelik zaman, bizim yegâne sermayemizdir. Dünya ve ahiret için ne kazanacaksak, hepsini, bize verilmiş olan sayılı ömür dakikalarını harcayarak kazanırız. Onun için, her şeyden değerli olan bu sermayemizi nereye harcadığımıza lütfen dikkat edelim.

Niçin yaşadığımızı bilip, hayatımızda kendimiz için kısa ve uzun vadeli hedefler belirlersek; vaktimizi iyi değerlendirmek suretiyle çok büyük işler başarabiliriz. Günde on dakikamızı vererek her gün bir ayet ve bir hadis öğrenebiliriz. Bunun kazancını aylara ve yıllara vurduğumuz zaman, ortaya hiç de küçümsenmeyecek rakamlar çıkar. Meselâ her akşam ailemizle birlikte Allah'ın kitabından, Peygamberimizin hadislerinden beş on dakikalığına bile olsa bir şeyler okuyacak olsak; dünya ve ahiretimiz için çok büyük kazançlar elde ederiz. Yine bir yararlı bilgi öğrenme, bir sanat dalı ile uğraşma, bir gönül alma gayreti, bir yardıma koşma gibi daha nice işler ve güzellikler, işte bu kısacık vakitler vasıtasıyla hayatımıza girer ve onu zenginleştirirler.

Değerli Mü'minler!

Yüce Allah, bize çok değerli bir ömür bahşetmiştir. Bu bakımdan hayatımızın kıymetini bilip, zamanımızı ona göre değerlendirelim. Ömür sermayemizi Allah'a kulluk bilinciyle insanlığa hizmet uğrunda harcayalım. Çocuklarımıza ve gençlerimize de bu bilinci aşılayalım. Yaz tatillerini en iyi şekilde değerlendirmeleri için sorumluluklarımızı yerine getirelim. Hutbemi sevgili Peygamberimizin konuyla ilgili olan bir hadis-i şerifiyle bitiriyorum:

"Ahirette insan şu beş şeyden sorguya çekilmedikçe Allah'ın huzurundan ayrılamaz; ömrünü nerede tükettiğinden, gençliğini ne şekilde yıprattığından, malını (servetini) nereden kazandığından ve nerelere harcadığından, bildikleriyle amel edip etmediğinden."[1]

[1] Tirmizî, "Kıyâmet", 1.

-112-
ZARARLI ALIŞKANLIKLAR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللهِ وَعَنِ الصَّلٰوةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

(Mâide, 5/90-91)

Muhterem Müslümanlar!

Yüce dinimiz İslâm; aklı, canı, nesli, malı ve dini korumayı esas almış, bunları güzelce değerlendirmeyi farz kılmış, bu değerlere herhangi bir şekilde zarar verilmesini de şiddetle yasaklamıştır. Dünya ve ahiret mutluluğunu engelleyen kişisel, ailevî ve toplumsal huzursuzluklara yol açan başta alkol, uyuşturucu ve kumar olmak üzere bütün zararlı alışkanlıkları yasaklamıştır.

Zararlı alışkanlıklar; bazen taklit, özenti ve kötü çevre, bazen de merak ve kişilik zafiyeti sebebiyle oluşmaktadır. Bundan dolayı gençlerin eğitim, yetişme ve çevreden etkilenme dönemlerinde anne babaların çok dikkatli olmaları gerekir.

Önemle belirtelim ki uyuşturucu ve sigara gibi maddelerin en belirgin özelliklerinden birisi, az miktarda kullanılsalar bile zamanla bağımlılık yapmalarıdır. Alkol ve uyuşturucu batağına saplanmış kişilerin hemen hemen hepsinin zararlı alışkanlıklara bu şekilde başladıkları bilinmektedir.

Aziz Mü'minler!

Ne yazık ki, günümüzde alkol ve uyuşturucu kullanımı her geçen gün biraz daha artmaktadır. Kumar hastalığının ilk basamağı niteliğinde olan şans oyunları gittikçe yaygınlaşmaktadır.

Hepimiz biliyoruz ki, içki ve uyuşturucu kullanmak insanın aklî dengesini, beden sağlığını bozar, sinir sistemini alt-üst eder. İçki ve

uyuşturucu bağımlıları, Allah'ın en büyük lütfu olan akıl ve iradelerini kullanamazlar, kendilerine sahip olamazlar, kâr ve zararlarını ayırt edemezler. Bu duruma düşen kimseler artık günahkâr olmanın ötesinde, ruhen ve bedenen sağlıklarını yitirmiş olurlar.

Değerli Kardeşlerim!

Dinimize göre menfaate dayalı her türlü şans oyunu kumardır. Kumar ise insanın zamanını, sağlığını, aile huzurunu, toplumdaki itibarını ve malını mülkünü heder eder.

Yüce Allah, Mâide sûresinin 90 ve 91. ayetlerinde şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumarla aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi Allah'ı anmaktan ve namaz kılmaktan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz, değil mi?"

Peygamberimiz (s.a.s.) ise *"Sarhoşluk veren şeylerden sakının. Çünkü sarhoşluk veren şeyler bütün kötülüklerin anasıdır"*[1], *"Sarhoşluk veren şeyler, deva değil bilakis derttir"*[2] buyurmuştur.

Aziz Müslümanlar!

Gençlerimizi içki, kumar ve uyuşturucu illetinden korumada en önemli görev aile ve eğitim kurumlarına düşmektedir. Ana babalar, çocuklarının nerelere girip çıktıklarına, kimlerle arkadaşlık yaptıklarına dikkat etmeli, onlarla sağlıklı iletişim kurmalıdırlar. Genç nesil iman, ahlâk ve güzel ameller noktasından takviye edilmeli, onlara büyük ideal ve hedefler gösterilmelidir.

Şu gerçek iyi bilinmeli ki, toplum, ancak ruhen ve bedenen sağlam ve dinamik gençlerle ayakta durabilir. Gençlerimizi kötü alışkanlıklardan uzak tutmak için, onlara güzel örnek olmalıyız. Şuurlu, inançlı ve ahlâklı kişiler olarak yetiştirmenin en önemli görevlerimizden birisi olduğunu unutmamalıyız.

[1] Nesâî, "Eşribe", 44.
[2] Müslim, "Eşribe",12.

-113-
ZEKÂT ARINDIRIR

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى وَاللهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ

(Bakara, 2/262-263)

وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ:

...وَالصَّدَقَةُ تُطْفِيءُ الْخَطِئَةَ، كَمَا تُطْفِيءُ الْمَاءُ النَّارَ

(Tirmizî, "İman", 8; İbn Mâce, "Zühd", 22)

Muhterem Müslümanlar!

İslâm dini insanları her yönden arındırmayı hedeflemektedir. Dinimizin temel şartlarından olan zekât ve Ramazan ayında vermemiz gereken fitre, malî birer ibadet olarak Allah'ın rızasını kazanma, malımızı yoksulların hakkından temizleme ve günahlardan arınma vesilesidir.

Bu gerçeği Kur'an-ı Kerim, *"Onların mallarından zekât al. (Böylece) zekâtla onları (günahlardan) temizlersin ve arıtıp yüceltirsin..."*[1] ayetiyle dile getirirken, sevgili Peygamberimiz de "*...Suyun ateşi söndürmesi gibi sadaka da günahları giderir..."* [2] buyurmaktadır.

Aziz Mü'minler!

Zekât ve fitre, varlıklı kimselerden, yoksullara uzanan bir yardım eli olarak, muhtaçları sevindirir. Mü'min, bu şekilde, alın teriyle kazandığı malının bir kısmını, ibadet niyetiyle din kardeşine verir. Bu bilinçle eda

[1] Tevbe, 9/103.
[2] Tirmizî, "İman", 8; İbn Mâce, "Zühd", 22.

edilen zekât ibadeti, insanlar arasında sevgi, kardeşlik ve samimiyet bağlarının güçlenmesine, nimetlerin âdil paylaşımına, sosyal adalet ve dayanışmaya vesile olur. Zekât, cimrilik ve kıskançlık hislerinin yok olup, cömertlik, hayırseverlik, merhamet gibi güzel huyların gelişmesine ve iyilik ehli insanların çoğalmasına yardımcı olur.

Değerli Mü'minler!

Zekât, sadaka ve diğer her türlü yardımın yerine getirilmesinde dikkat edilmesi gereken kurallar vardır. Malî bir ibadet olan zekâtın, muhatabı incitmeden, insan onuruna yakışır şekilde verilmesi gerekir. Gösteriş amacıyla, fakirin onurunu zedeleyecek şekilde yapılan yardımlardan sevap elde edilemeyeceği, hatta bunun büyük bir vebal olacağı iyi bilinmelidir.

Ne yazık ki bazı yardım dağıtma kampanyalarında son derece üzücü ve yapılan yardımın sevabını yok edici manzaralar görmekteyiz. Mü'minler zekât ve fitre ibadetini yerine getirirken bu hususa son derece titizlik göstermelidirler. Zekât veren kişi, zekâtı alanın kendisinin din kardeşi olduğunu unutmamalıdır. Bu görev ibadet ruhuna yaraşır bir şekilde eda edilmeli, izdihama ve kötü manzaraların oluşmasına meydan veren, onur kırıcı ve kamu vicdanını rahatsız edici uygulamalara son verilmelidir.

Nitekim Cenâb-ı Hak, Bakara sûresinin 262 ve 263. ayetlerinde zekâtın verilmesinde uyulması gereken hususlara dikkatlerimizi şöyle çekmektedir:

"Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden (bunları) başa kakmayan ve gönül incitmeyenlerin, Rableri katında mükâfatları vardır. Onlar için korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir. Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden gönül kırmanın geldiği bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah, her bakımdan sınırsız zengindir, halîmdir."[3]

[3] Bakara, 2/262-263.

Aziz Cemaat!

Yüce Allah'ın bizlere emanet olarak lütfettiği malın ve mülkün sorumluluğunu bilelim. Bizim için bir arınma ve yücelme vesilesi olduğu bilinciyle zekât ibadetini en güzel şekilde yerine getirelim. Yüce Rabbimizin rızasını gözeterek vereceğimiz zekâtın, fitrenin ve yapacağımız diğer güzel amellerimizin sevaplarımızı çoğaltacağının ve malımıza bereket, hayatımıza huzur getireceğinin bilincinde olalım. Zekât vermemenin de büyük bir vebal olduğunu unutmayalım.

Hutbemi bir ayet mealiyle bitiriyorum:

"...Altın ve gümüşü biriktirip gizleyerek onları Allah yolunda harcamayanları elem dolu bir azapla müjdele. O gün bunlar cehennem ateşinde kızdırılacak da onların alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak ve 'İşte bu, kendiniz için biriktirip-sakladığınız şeylerdir. Haydi, tadın bakalım biriktirip sakladıklarınızı!' denilecek."[4]

[4] Tevbe, 9/34-35.